

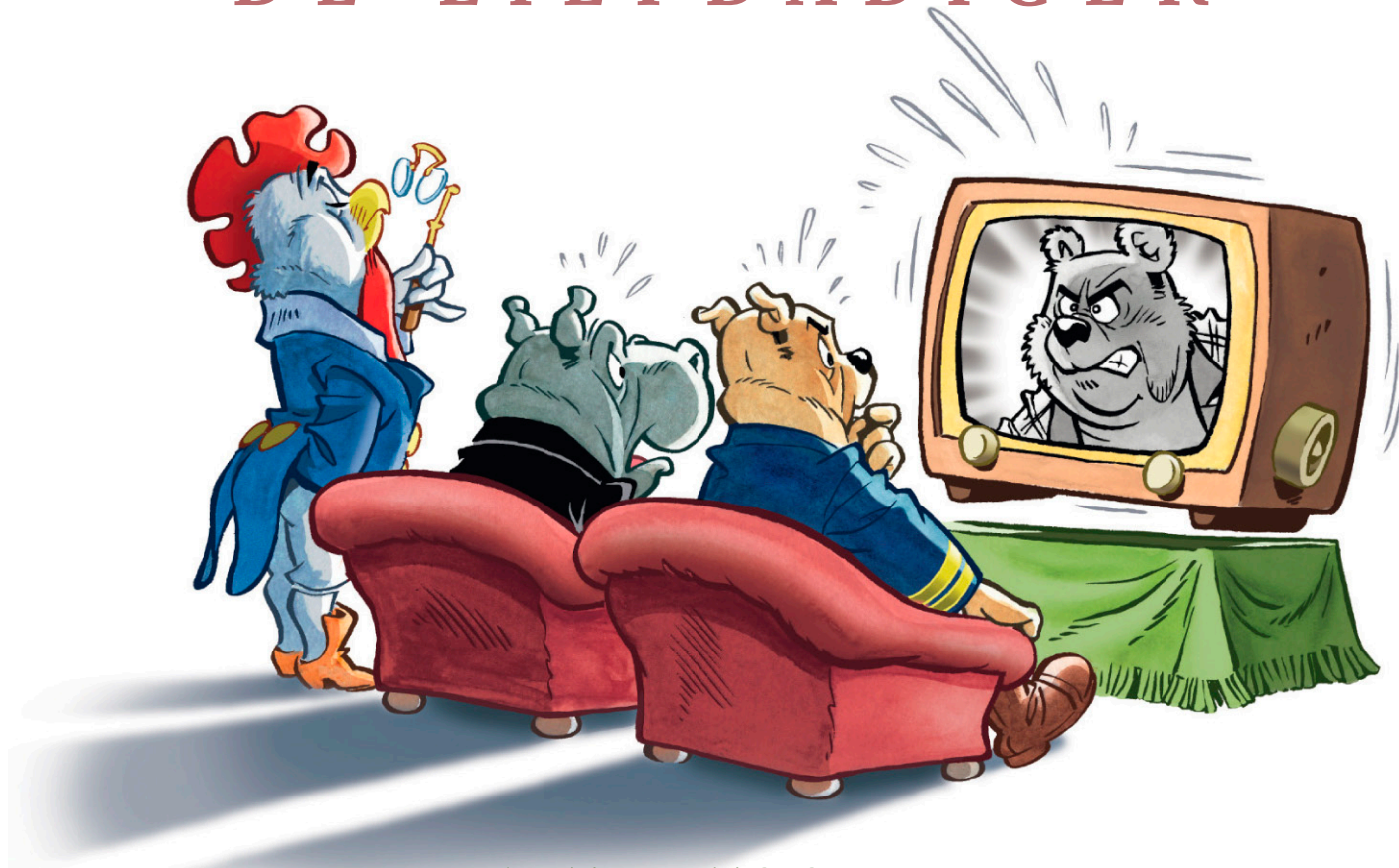
Theo Knippenberg's

Bb

BommelBulkboek

literaire klassieken - reeks 20e eeuw

HEER BOMMEL EN DE LIEFDADIGER

MARTEN TOONDER

'IK HEB EENS NAGEDACHT!' BEGON HEER BOMMEL, IN HET THEEKOPJE STAREND.
DE TROUWE KNECHT TROK VERRAST DE WENKBRAUWEN OP, DOCH LIET OVERIGENS
NIETS VAN ZIJN ONTROERING BLIJKEN.'

En zo ging een lang gekoesterde wens in vervulling,
het Bommelbulkboek!

Ik heb meer dan veertig jaar moeten wachten, tot zowel heer Bommel als ikzelf 'klassiek' geworden waren, voordat ik, in de reeks 'Bulkboek Klassieken', dit Bommelbulkboek mocht maken. Met dank aan de Toonder Compagnie en natuurlijk aan uitgeverij de Bezige Bij, die zoveel Literaire Reuzenpockets heeft gewijd aan deze literaire reus. En met dank aan Pim Oosterheert, van wie ik zijn onvolprezen Bommelbiografie "Een Bommelding" mocht plunderen voor dit Bommelbulkboek.

Theo Knippenberg, 2015

Inhoud

De liefdadiger 5

Over Marten Toonder en Olie B. Bommel
(uit: Een Bommelding) 101

Colofon

Dit bulkboek is vormgegeven door Natascha Frensch (www.natascha-frensch.nl) en samengesteld door Theo Knippenberg voor Bulkboek.1 (info@bulkboek.nl).

Alle rechten op het verhaal 'De Liefdadiger' berusten bij Stichting Het Toonder Auteursrecht en uitgeverij De Bezige Bij. De rechten op het materiaal dat wij hebben ontleend aan 'Een Bommelding' (en dat wij deels van andere illustraties hebben voorzien) berusten bij Pim Oosterheert.

MEER OVER OLIE B. BOMMEL

AUDIO De NPS heeft een prachtige reeks hoorspelen gemaakt van de Bommel verhalen. **LUISTER HIER**.

VIDEO Een interview met Marten Toonder door Ivo Niehe

Enkele fragmenten uit **DE BOMMEL MUSICAL 'DE NIEUWE IJSTIJD'**.

Op **YOUTUBE.COM** vind je verschillende (ongetwijfeld illegale) uploads van de Bommel-speelfilm 'Als je begrijpt wat ik bedoel'.

BOMMELMUSEUM

Bezoek ook vooral het Bommelmuseum 'De Bommelzolder'.

MEER LEZEN OVER OLIE B. BOMMEL:

Bij de **TOONDER COMPAGNIE**

Bij uitgeverij **DE BEZIGE BIJ**

DE BOMMEL PERSONAGES TOEGELICHT:

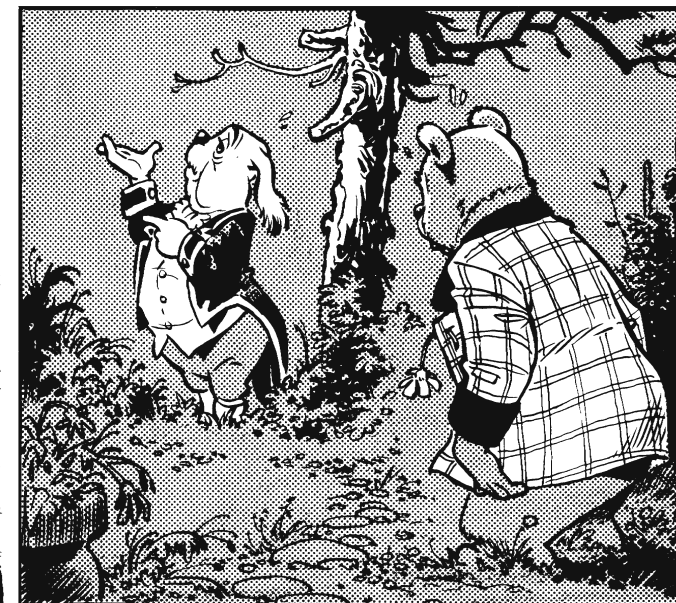
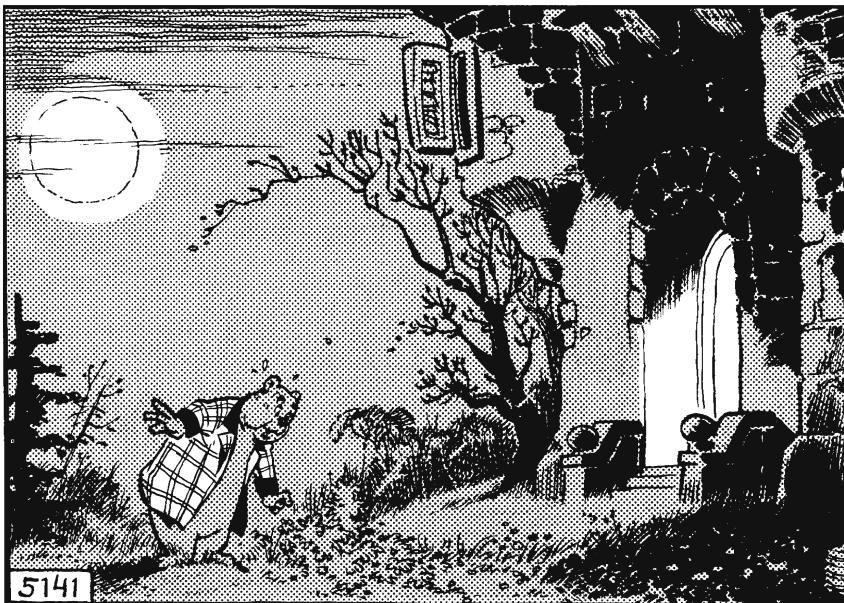
De **BELANGRIJKSTE PERSONAGES IN DE BOMMEL VERHALEN** vind je hier toegelicht in de NRC.

DE LIEFDADIGER

In dit verhaal rekende Toonder af met de mensenhaters, zoals hij ze noemde. Hij bedoelde de lieden die de consumptiemaatschappij tot stand brachten: de producenten van geestelijke voeding in de vorm van televisieprogramma's waar de toeschouwer zich kan vermaken ten koste van de medemens. Maar ook de verpakkers van het dagelijkse voedsel nam hij op de korrel. Zijn persoonlijke aanvaringen met hun zegenrijk werk waren daar niet vreemd aan. Want omdat mechanica niet zijn sterkste punt was, kostte het openen van een blikje etenswaar hem de grootste moeite. En met plastic omhulsels (van medicamenten, schrijfmachinelinten, sommige poststukken, jam en kaas bijvoorbeeld) voerde hij vaak een ware strijd, zodat de inhoud niet zelden zwaar beschadigd of zelfs onbruikbaar te voorschijn kwam. Ook Toonders hekel aan de ambtelijke taal, die zo langzamerhand een eigen leven is gaan leiden, komt aan bod. Enfin – leest u zelf maar.

Stichting Het Toonder Auteursrecht

Dit is het 106de avontuur van heer Bommel en Tom Poes. De stroken hebben de nummers 5141-5236. Het verscheen voor het eerst in NRC Handelsblad van 20 maart 1964 tot en met 13 juli 1964. Bij De Bezige Bij werd dit verhaal gepubliceerd in de bundel Een groot denkraam (1974). Bij Uitgeverij Panda verscheen het in deel 22 van de reeks Heer Bommel: volledige werken: de dagbladpublicaties (1991).

Op een mooie avond in het voorjaar trad heer Bommel in zijn tuin en snoof met welbehagen de prille geuren op.

‘Wat is de lente toch mooi,’ sprak hij ontroerd tot zichzelf. ‘Men moet er oog voor hebben, natuurlijk. Maar als heer merkt men dingen op die eenvoudige lieden ontgaan. Dat had ik als knaap al. Ik weet nog hoe ik mijn goede vader de eerste ontloken paardenbloem wees...’

Verzonken in oude herinneringen boog hij zich over enig groeisel terzijde van het pad en frutselde erin.

‘Alles staat op uitkomen,’ vervolgde hij. ‘Het gras – en warempel de bloemen ook. Kijk, een dahlia die precies bij mijn stemming past. Ach, ik geloof dat ik een dichter zou kunnen zijn, als er niet altijd iets tussen kwam...’

Met een weemoedige glimlach plukte hij een knop en stak die

zorgzaam in zijn knoopsgat. Op dat moment verbrak een mompelende stem de stille schemering en hij draaide zich gestoord om.

Op enige afstand stond de bediende Joost op het gazon naar de benevelde hemel te kijken. Hij had zijn hand opgeheven en sprak op sombere toon: ‘Ik zing en spring – De maan, die heeft een ring... Hoe was het ook weer? Iets van kwiskwe, als men mij toestaat...’

Heer Ollie stond op het punt de knecht terecht te wijzen, toen deze met stemverheffing hernam:

‘Kwiske sibi proksimos.

Bij de zevenboom in ’t Savelbos

Zijn vannacht de brekels los.

Wie een ring ziet om de maan,

Moet niet naar de brekels gaan.’

Heer Bommel voelde een lichte rilling over de rug gaan en zijn gelaat bewolkte.

‘Wat zei je daar?’ vroeg hij.

‘O, eh... excuseer, heer Olivier!’ zei de knecht geschrokken. ‘Ik zei een oud versje op dat mijn grootmoeder placht te reciteren, wanneer er een ring om de volle maan was, met uw welnemen.’

‘Zo, placht ze dat,’ prevelde heer Ollie bleek. ‘En wat zijn brekels, Joost?’

‘Dat weet ik niet,’ verklaarde de bediende. ‘Slecht volk, wanneer ik mij zo mag uitdrukken. Want wie een ring ziet om de maan, moet niet naar de brekels gaan. Zo luidt het slot van het vers, heer Olivier!’

Heer Bommel luisterde al niet meer. Hij had zich afgewend en liep

nu in het maanlicht de weg op om zijn mooie stemming te hervinden.

‘Brekels! Bah!’ sprak hij tot zichzelf. ‘Wat een onzin! En dat op een avond als deze, nu de hele natuur tot blijdschap noodt, als iemand begrijpt wat ik bedoel.’

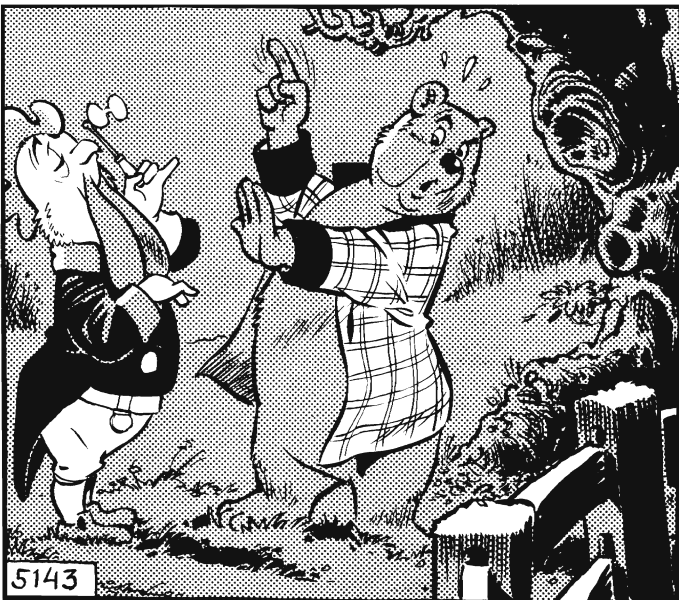
Op dat moment fladderde er een vleermuis om zijn hoofd en hij slaakte een kreet.

‘Ooah!’ riep hij, opzijspringend. ‘Een bre-brekel!’

De markies De Canteclaeur, die peinzend zijn avondwandeling deed, werd opgeschrikt door het tumult en richtte verstoord zijn face-à-main.

‘Parbleu!’ sprak hij misprijzend. ‘Waarom blijft ge niet thuis als de nacht gevallen is? Uw lallend groep is hoogst hinderlijk, amice!’

Heer Bommel herstelde zich en nam een fiere houding aan.

‘O, eh... hallo, markies,’ sprak hij. ‘Ik schrok even van een vleder of zo. U kent dat. Maar bang ben ik nooit. U moest dat weten; mijn moed is in onze kringen toch bekend, nietwaar?’

‘Ik ken uw kringen niet,’ merkte de markies koeltjes op, doch heer Ollie, die nu in vuur geraakte, schonk er geen aandacht aan.

‘Denkt u soms dat ik een zier geef om zo’n ring om de maan?’ vroeg hij. ‘Of om die vampiers die daar vliegen? Nee, hoor!’

‘Een ring om de maan,’ prevelde de edelman peinzend. ‘Parbleu, dat herinnert mij aan een oud versje. Hoe begon het ook weer? *Quisque sibi proximus*, geloof ik.’

‘Haha, ja, ja!’ riep heer Bommel uit. ‘Wat een onzin, niet? Over brekels en zo. In ’t Savelbos.’

‘Dat versje,’ hernam de ander kil, ‘is zeer poëtisch, amice. Ik ben

toevallig doende het in een sonnet te transponeren. Er zit een sterke, sinistere dreiging in.’

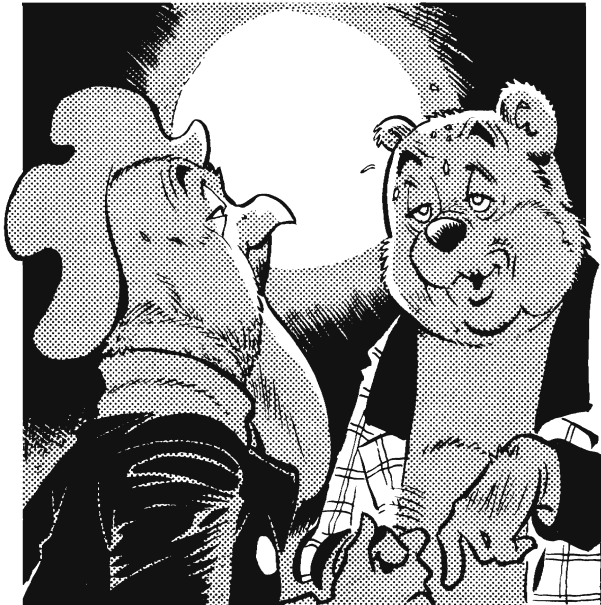
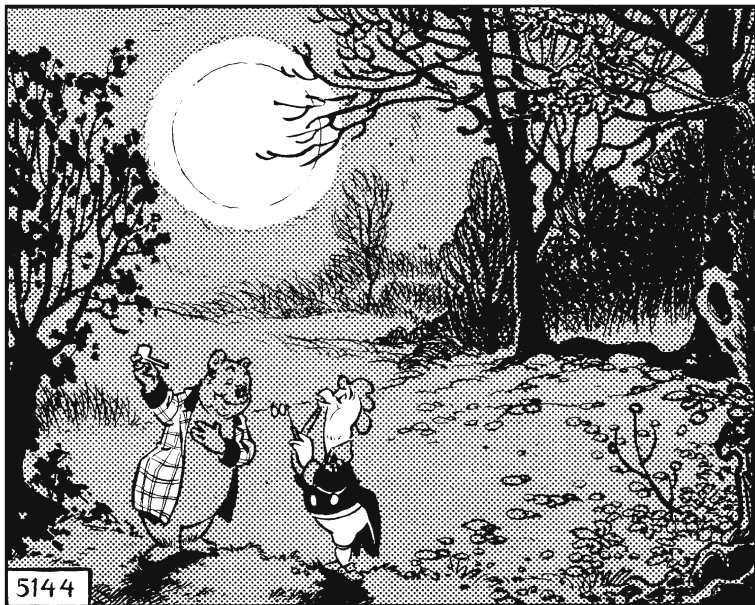
‘Haha,’ zei heer Ollie onzeker, ‘u bent een grappenmaker, hoor! Maar over dat bang zijn gesproken; laatst nog...’

‘Juist!’ onderbrak de markies hem. ‘Als u dan geen vrees kent en als u dat poëem grappige onzin vindt, tart ik u om het te doen.’

‘W-wat te doen?’ vroeg heer Bommel geschrokken.

‘Naar ginds Savelbos gaan,’ zei de edelman, en hij wees naar het duistere woud dat op een heuvel zichtbaar was.

Heer Ollie keek de markies een beetje ontdaan aan.

‘D-denkt u, d-dat ik dat niet durf?’ vroeg hij.

‘Sterker nog,’ zei de markies, ‘ik wed met u om duizend florijnen. In dat Savelbos, amice, zijn de brekels los! En wie een ring ziet om de maan, moet niet naar de brekels gaan! Kortom, ge durft het niet!’

Die laatste opmerking gaf heer Bommel kracht. Hij reikte de ander met een fier gebaar de hand en glimlachte gedwongen.

‘Aangenomen!’ sprak hij. ‘Om d-duizend flo-florijnen. Ik ga naar het Zwavelbos, heel gewoon.’

‘Aangenomen,’ bevestigde de edelman. ‘En vergeet niet om de spreuk op te zeggen, anders zal het u slecht vergaan.’

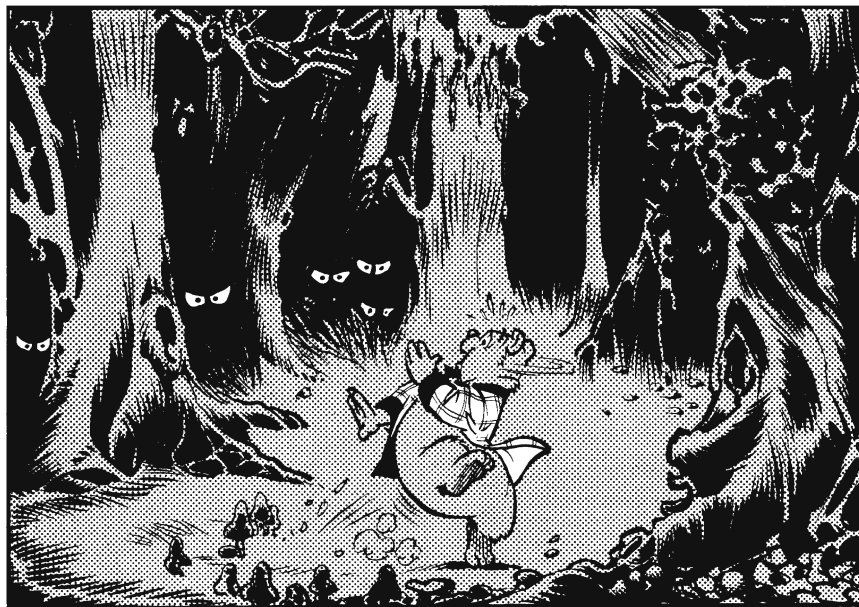
‘W-wah?’ stamelde heer Ollie. ‘Wat bedoelt u, als u begrijpt w-wat ikkik bedoel? Welke spreuk?’

‘*Quisque sibi proximus*,’ zei de markies, langzaam en duidelijk sprekend.

Heer Bommel wendde zich om en begon met zware tred naar het donkere woud op de heuvel te lopen. Onder het gaan zakten zijn schouders meer en meer en in de stille avondlucht was zijn dof gemompel

‘*K-kwiske sibi p-proproksimos*’ nog geruime tijd te horen.

‘Een gemakkelijk gewonnen weddenschap,’ prevelde de markies. ‘Zelfs wanneer er geen demonen in het bos huizen, zal de sukkel schrikken van zijn eigen schaduw. *Fi donc*, zo’n platte geest verstaat de poëtische gedachte van een oud gedicht niet.’

Heer Bommel had langzaam en met grote omwegen het bos bereikt en voordat hij het wist, liep hij in de duisternis onder de stammen. Onder zijn voeten ritselden de bladeren die daar sinds de herfst waren blijven liggen; een geur van rotting walmde op bij het gaan en vanachter een boom klonk een klaaglijk geroep.

‘Een n-nachtvogel, wed ik,’ prevelde heer Ollie zacht voor zich heen. ‘K-kwiske sibi... Ach, wat ben ik begonnen? Wat doe ik hier? Thuis heeft Joost de koffie klaar.’

Hij bereikte een open plek waar de maan een vaal licht wierp en hij vatte weer wat moed.

‘Niets daarvan,’ hernam hij. ‘Ik zie de markies al lachen. Denkt, ddat ik bang ben! Ha! Zal hem tonen!’

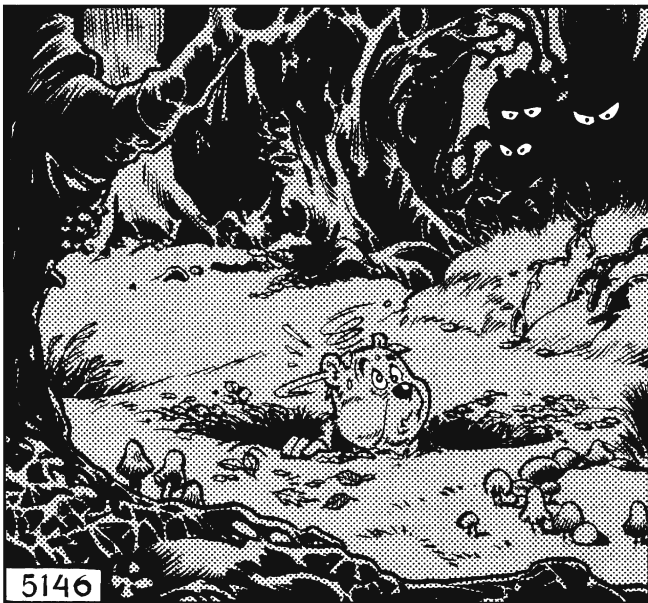
Op dat moment klonk het akelige geroep aan verschillende kanten tegelijk en het galmde zó hol en droevig tussen de woudreuzen dat de eenzame wandelaar het hart in de voeten zank.

Hij wendde zich om en staarde verstijfd naar de lichtgevende ogen die in de duisternis achter hem zichtbaar waren. Met een dunne kreet kwam hij in beweging.

‘Proksimos!’ piepte hij. ‘Kwiskwissibiproksimos!’ En met deze woorden snelde hij met reuzensprongen voort om uit het woud te geraken.

Helaas, in zijn verwarring sloeg hij geen acht op de bodem. Zodoende gleed hij uit en tuimelde in een gat dat gedeeltelijk met vochtig en ontbindend loof bedekt was.

Enkele ogenblikken heerste er een diepe stilte die slechts verbroken werd door het geritsel van de nachtwind in de takken. Toen werd het geklapper van tanden hoorbaar en daar verscheen het gelaat van de ontredderde heer boven de bladeren uit. Met verwilderde blikken monsterde hij zijn omgeving en vol ontzetting merkte hij dat de vurige ogen hem nog steeds aanstaarden. Er waren er nu echter meer dan daarnet.

‘Br-br-brekels,’ lispelde heer Bommel. Hij knipte enige keren met de oogleden, maar het hielp niet. Integendeel, toen hij weer een helder beeld had, viel het hem op dat de zwarte schaduwen tegenover hem van vorm veranderd schenen.

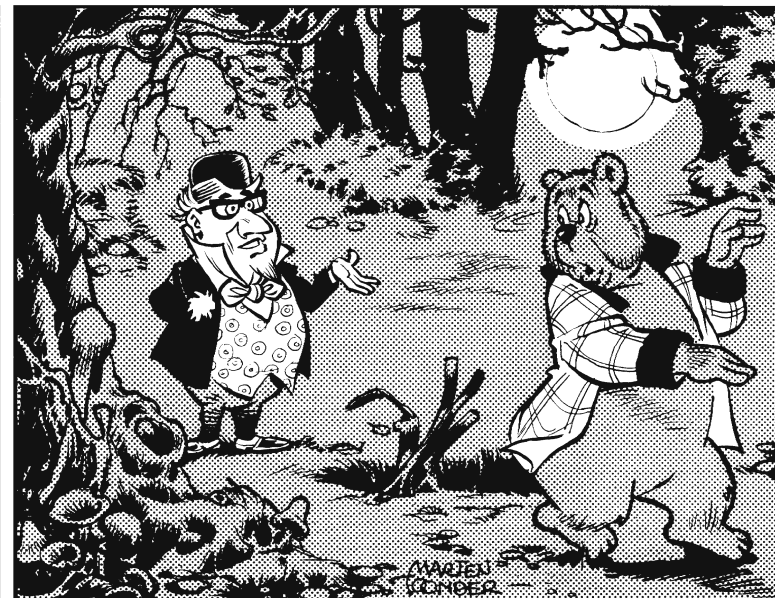
‘Tsiijn maar bobomen,’ fluisterde hij tot zichzelf. ‘Of br-br-brekels?’

Toen zag hij dat een van de schaduwen zich van de andere losmaakte en hem langzaam naderde. De gevallen wandelaar sloeg de handen voor de ogen en begon met schorre stem te prevelen.

‘Kwiskwisbisbisproksimis,’ hoorde men hem zeggen. ‘Ikkik ik heb niks gedaan... Kwilweg!’

De duistere gedaante sloeg hier geen acht op. Langzaam en ritselend kwam hij voorwaarts en bleef aan de rand van de kuil staan. Toen boog hij zich voorover en greep heer Ollie bij de jas.

‘Hahahoho!’ riep hij met een dreunende stem die hol door het woud galmde. ‘We blijven lachen!’

Heer Bommel begreep dat zijn laatste ogenblik gekomen was.

‘Kwiske...’ prevelde hij met bevende lippen, doch de rest van de bezwering ontschoot hem, zodat hij geheel machteloos aan zijn jaskraag hing. Een groot berouw over alles wat hij fout had gedaan, begon hem nu te kwellen.

‘L-laet me gaan!’ riep hij met piepende stem. ‘Ik zal het weer g-goed maken... Het is allemaal de schuld van mijn v-vader! L-laet me gaan!’

Op dat moment werd hij aan de rand van de kuil op zijn voeten gezet en de grijpende klauwen lieten zijn revers los. Heer Ollie sloot de ogen en kruiste zijn vingers, want hij had weleens gehoord dat dit de demonen verdrijft. Maar veel vertrouwen had hij er niet in en het is dan ook geen wonder dat de door en door beangste heer door de knieën begon te zakken.

‘Is er iets?’ vroeg een prettige stem achter hem. ‘Voel je je niet goed? Zoek de zon op, vriend, ook als de maan schijnt, hahahoho! Ja, ja, we blijven lachen, niet?’

Heer Bommel sloeg de ogen op en keerde zich verward om. Tot zijn verbazing zag hij een keurige heer tegenover zich staan, wiens vriendelijke glimlach blinkerend door de maan beschenen werd.

Een grote opluchting maakte zich van hem meester.

‘B-bent u geen d-demon?’ vroeg hij om zeker te zijn. ‘U weet wel, uit dat kinderversje, als u begrijpt wie ik bedoel.’

De vreemdeling deinsde terug en er verscheen een ontdane uitdrukking op zijn gelaat.

‘Een demon?’ herhaalde hij bezeerd. ‘Maar goede vriend, hoe heb ik het nu met je? We leven in een verlichte tijd en demonen bestaan niet; dat weet toch iedereen? Kom, de val in die kuil heeft je aangepakt, laten we doorlopen, dan knap je op.’

Zo sprekende geleidde hij de onzekere heer tussen de donkere stammen vandaan en trad met hem in het maanlicht.

‘Dit is beter,’ hernam hij. ‘Ik voor mij houd niet van de duisternis. Het leven is vol zonneschijn, als men er maar oog voor heeft. Ik, een demon? Stel je voor! Integendeel, ik ben altijd bezig met opbouwende

gedachten. Beschavend werk – in dienst van de gemeenschap; dat is mijn doel.’

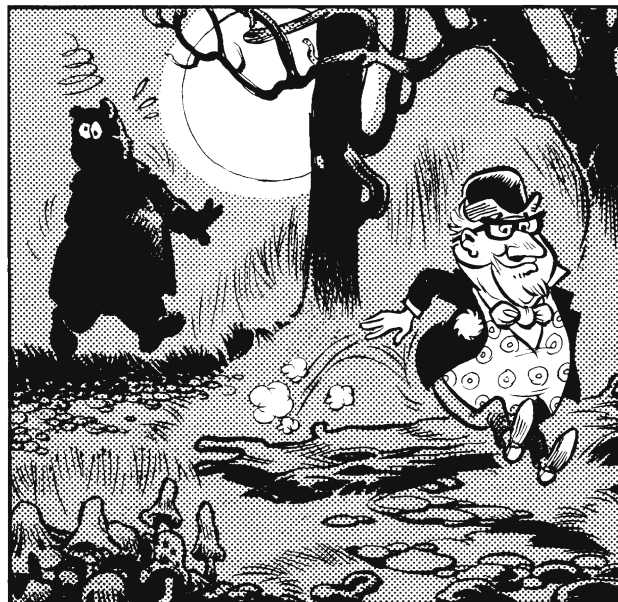
‘O...’ prevelde heer Ollie, die nog steeds doende was zich te herstellen. ‘O, ja? Het mijne ook. Dat is toevallig...’

‘Goed zo!’ riep de ander uit. ‘Dat mag ik horen. Het leven is vol zwart geloof en duistere denkbeelden. Daar moeten we tegen strijden. Laten we de handen ineenslaan, vriend! Mijn naam, tussen haakjes, is Brekel.’

Zo sprekende deed hij een pasje terzijde om een valkuil te ontgaan die bijgelovige landlieden ook daar in het pad gegraven hadden om demonen te vangen. Heer Bommel was echter zó verrast, dat hij op de takken trapte en krakend tussen het gebladerte verdween.

Zijn metgezel boog zich over de kuil en trok heer Ollie opnieuw uit de duisternis te voorschijn.

‘Kom, kom!’ riep hij uit. ‘We blijven lachen, vriend! Dan doet het geen pijn. Bedenk dat er een les verborgen is in alles wat je meemaakt. Zoek de lichtkant, dat is mijn motto.’

‘J-ja, ja,’ stamelde heer Bommel. ‘M-maar ik heb een teer gestel... en ik ben lelijk gekneusd, dat voel ik. Dit is nu al de tweede keer dat ik vannacht gevallen ben... Ach, ik had nooit naar de brekels moeten gaan.’

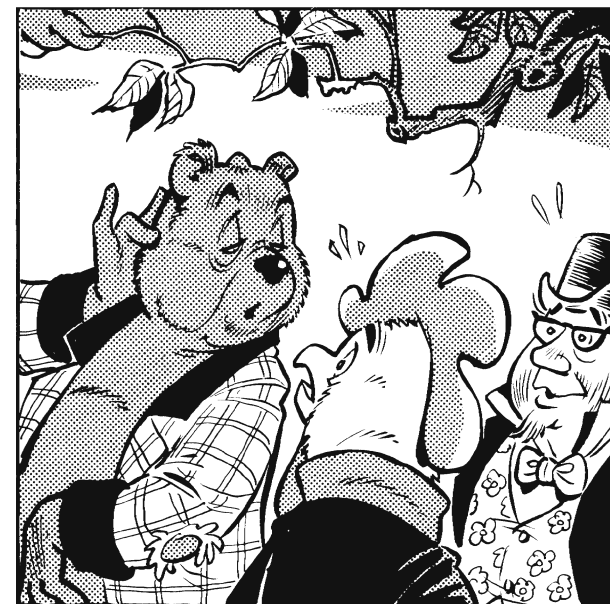
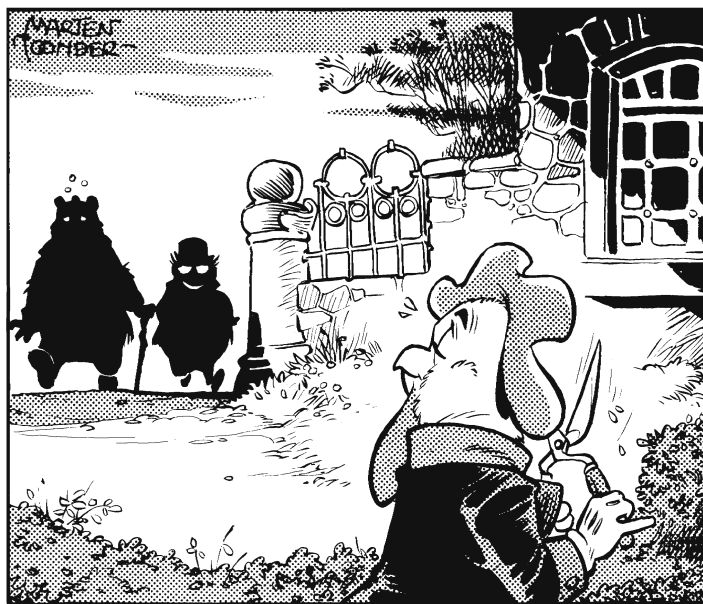
Hij zweeg plotseling omdat hij door een invallende gedachte getroffen werd en hernam toen aarzelend: ‘H-hoe zei u nog maar dat u heet?’

‘Brekel,’ verklaarde de ander. ‘Lieven Brekel. Een bekende naam, vandaag de dag. Je weet wel, de ontwerper van witter dan witte wasmiddelen, modder-afstotende vloeren, afwasmachines en andere huishoudelijke apparaten die het leven van de huisvrouw helpen

verlichten. Want dat heb ik mij tot taak gesteld: zonneshijn en vrije tijd, ook voor de vrouw die al te lang een sloof is geweest. Momenteel ben ik bezig met een automatische babyverzorger...’

Zo babbelend sprong hij veerkrachtig over een gevallen tak die op het pad lag. Helaas – heer Ollie, die hem verward volgde, zag ook deze te laat en opnieuw stortte hij dreunend ter aarde.

‘Haha, we blijven lachen!’ riep de heer Brekel haastig uit. ‘Maar jij moet wel een zwarte kijk op het leven hebben, vriend! Het wordt tijd dat wij eens samen praten.’

Met die woorden hielp hij heer Ollie overeind, klopte zijn jas af, gaf hem een stok om op te steunen en deed kortom alles om hem een beetje op zijn gemak te stellen.

‘Goed doen is een behoefte voor mij,’ verklaarde hij, toen ze ten slotte weer verder gingen. ‘Het is geen verdienste, hoor; ik kan niet anders. Als ik een ongelukkige zie, zoals jij, wordt mijn betere ik wakker. We blijven lachen! roep ik dan. Is me dat vallen! Daar knapt een sukkelaar van op, wat jij? Hahaha!’

Zijn lach schalde smakelijk door de morgenstond en trof het oor van de markies De Canteclaeer. De edelman placht vroeg op te staan om zijn dag te beginnen met licht tuinwerk, in de stille natuur. Hij keek dan ook gestoord op.

‘Parbleu,’ sprak hij, ‘als dat Bommel niet is! Huiswaarts na verlaat cafébezoek, wed ik?’

Heer Ollie schrok op en deed een krachtige poging om zich te herstellen.

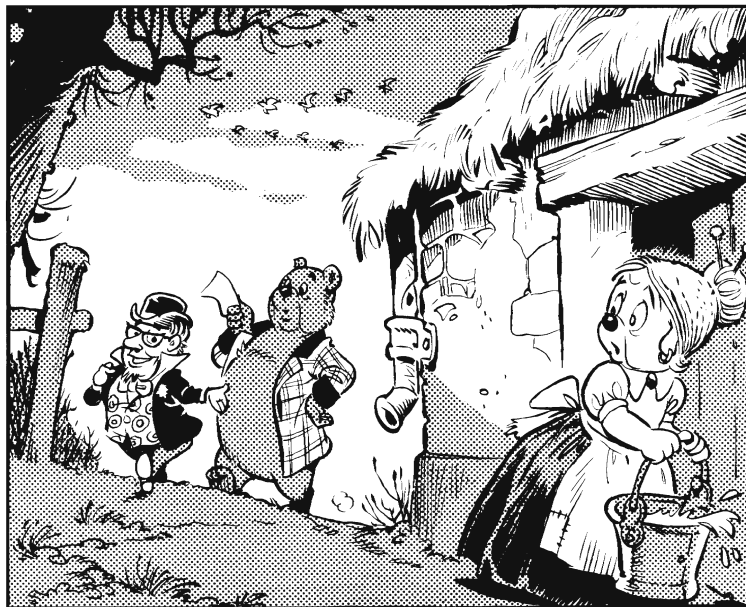
‘Dan wedt u verkeerd,’ zei hij koeltjes. ‘Ik had wel wat anders te doen, vannacht. We hebben een weddenschap lopen, weet u dat niet meer?’

‘Par exemple,’ prevelde de markies verrast. Hij hief zijn face-à-main en bekeek heer Bommel met nieuwe ogen. ‘Wilt u zeggen,’ hernam hij, ‘dat u naar het Savelbos gegaan bent? Alleen, bij volle maan? Naar de zevenboom, zoals de afspraak was? En hebt ge daar het vers opgezegd, amice?’

‘Dat heb ik!’ verklaarde heer Bommel fier. ‘Deze heer hier kan het getuigen.’

‘Jazeker,’ gaf Brekel toe. ‘Hoewel ik moet zeggen dat ik niet van een dergelijke weddenschap houd. Er blijkt een zwartgallige kijk op het leven uit – en daar houd ik niet van.’

Toen de beide wandelaars even later hun tocht voortzetten, was heer Ollie erg opgeleefd.

‘Daar keek die markies van op, hè?’ sprak hij, terwijl hij voldaan met het bankbiljet zwaaide dat de edelman hem gegeven had. ‘Duizend florijnen spelen natuurlijk geen rol voor lieden van onze stand. Maar hij had niet gedacht dat ik het winnen zou. Ja, er was moed voor nodig, als u begrijpt wat ik bedoel.’

‘Dat weet ik maar al te goed,’ gaf de heer Brekel toe. ‘Als er een ring om de maan is, moet je niet naar het Savelbos gaan. Maar toch bevalt je bankbiljet me niet, vriend. Dat kan geen geluk brengen. Men moet licht zoeken in het leven – en niet op de duisternis wedden. Kom mee naar dat boerderijtje daar, dan zal ik je tonen hoe ik wat zonneschijn heb gebracht in het bestaan van die arme boerin.’

Zo sprekend betrad hij het erf van een vervallen boerenwoning en stapte met uitgestoken hand op de bewoonster toe.

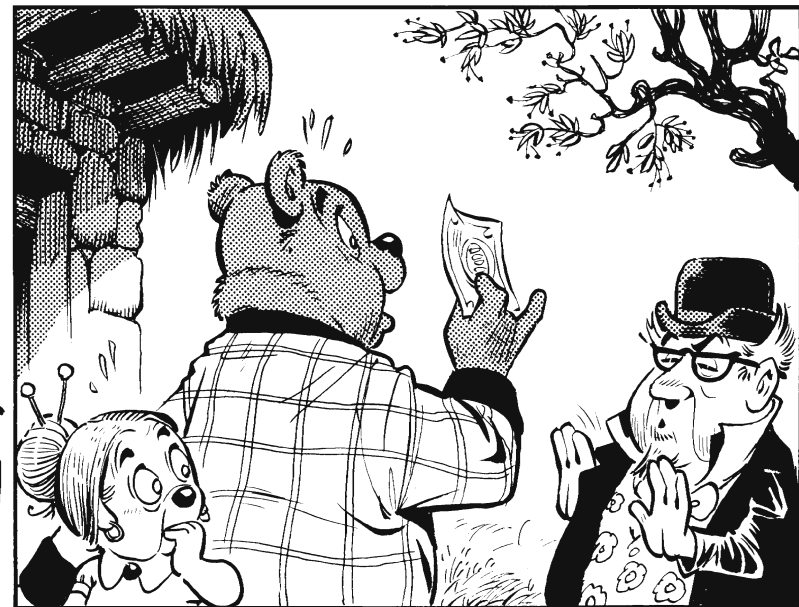
‘Dag, vrouw Loen,’ sprak hij met een prettige glimlach. ‘Hoe gaat het?’

‘Zo, zo, meneer Brekel,’ zei het vrouwtje verward. ‘Moeilijk, hoor. Zoals altijd.’

‘Ja, ik ken dat!’ riep de ander opgeruimd. ‘Maar we blijven lachen, nietwaar? Hoe bevalt je wasmachine, vrouw Loen? En de ijskast? En de mooie televisie die ik je heb laten bezorgen? Die maken je leven toch een stuk prettiger, hè? Ja, ja, een beetje zonneschijn in het leven van de vrouw, dat is mijn motto. Daar werk ik voor, daar denk ik dag en nacht aan. En over de betaling hoef je je geen zorgen te maken, hoor! Daarvoor heb ik het afbetalingsstelsel uitgevonden.’

MARJEN
CONBER

‘Ja,’ zei de boerin verslagen. ‘Het is allemaal heel mooi, hoor. De wasmachine en de ijskast die u me geleverd hebt, zijn reuze. En van die televisie hebben we veel verzet, bij wijze van spreken. Maar eh...’

‘Kom, kom!’ riep de heer Brekel opgeruimd. ‘Kijk niet zo bedrukt, vrouw Loen! Ik ben er om je leven gelukkiger te maken! Wat scheelt eraan?’

‘Wel,’ hernam het vrouwtje, ‘ik heb het geld niet bij elkaar. Voor de afbetaling en zo...’

Het gelaat van de ander betrok enigszins en zijn glimlach kreeg iets mats.

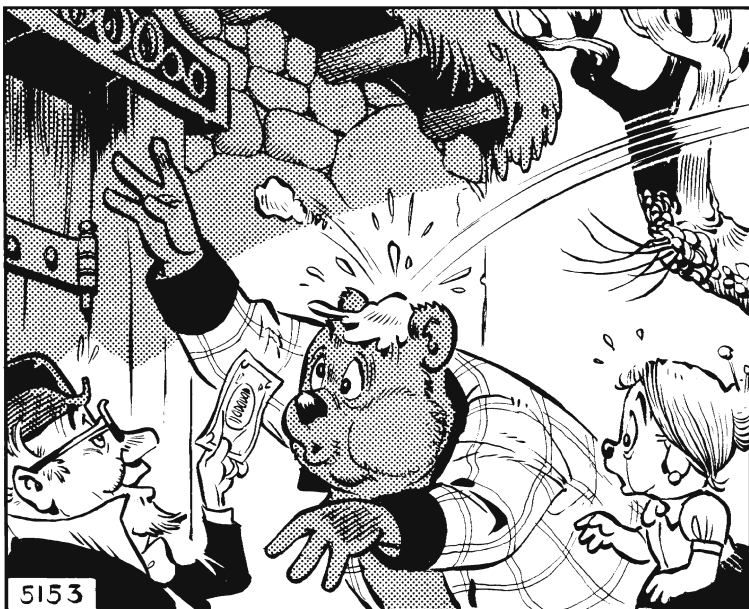
‘Kijk,’ zei hij, ‘dat vind ik nu jammer. Ik heb de afbetalingsregeling uitgevonden als een zegen. Als een poging om wat licht te brengen in

het leven van de kleine man. Als een klein zonnetje in de duisternis. Maar wat zie ik? Men begrijpt het niet. Men laat mij in de steek. De afbetaling, vrouw Loen, is voor nette, ordelijke lieden die eerbied hebben voor mijn en dijn.’

De boerin liet beschaamd het hoofd hangen, doch nu trad heer Bommel voorwaarts.

‘Kom, heer Brekel,’ sprak hij, ‘het schikt mevrouw niet, dat voel ik. En geld speelt tenslotte geen rol, zegt u nu zelf. Hier zijn de duizend florijnen die ik van de markies gewonnen heb. Neem ze, dan kunnen we verder gaan. Ik wil graag nog iets meer horen over de manier om het leven van anderen gelukkiger te maken...’

Doch de ander schudde het hoofd.

‘Dit bankbiljet kan ik niet aannemen,’ zei hij met een bitter lachje. ‘Het is namaak. De markies heeft zijn weddenschap met een vervalsing voldaan! De guit, hahaha! Overal treft men toch grappige puntjes aan in het leven; als men er maar oog voor heeft.’

Heer Ollie lachte echter niet. Hij wilde juist zeggen dat hij het helemaal niet leuk vond, toen hij nog onaangenamer getroffen werd door een stuk zachte klei op het hoofd.

‘Hela!’ riep de ander uit. ‘We blijven lachen! Wat is dat?’

‘Dat zijn de Richels!’ stamelde de boerin. ‘De burens, u weet wel. Altijd zijn ze bezig ons te sarren. Het is erg, meneer! Nu hebben ze vader en de jongens weer te grazen.’

Zo sprekend wees ze op een bejaarde landbouwer die zich, gevolgd door twee jongere, in grote haast huiswaarts spoedde.

‘Smeerpijpen!’ riep het vrouwtje met schelle stem. ‘Durven jullie

wel? Stiekem met modder gooien als vader bieten root, hè?’

De achtervolgers waren echter nog te ver weg om deze woorden te horen en ze gingen dan ook ongeremd voort met het werpen van knollen, wortels en allerlei grondsoorten.

‘Zo gaat het nu altijd!’ hernam de boerin bijna schreiend. ‘Altijd zijn de Richels ons aan het treiteren. Al honderd jaar, meneer! Sinds grootvader Loen het bietenveld ontgonnen heeft, zitten ze met hun vuiligheid achter ons aan. Het is hun grond, zeggen ze; het tuig!’

Ze moest roepen om zich verstaanbaar te maken, want de Loenen waren inmiddels ingehaald door hun burenen – en nu ontstond er een hevige vechtpartij.

Te midden van opwarrelende stofwolken waren rauwe kreten en doffe slagen hoorbaar en heer Ollie kwam snel overeind.

‘D-doe toch iets!’ stamelde hij. ‘D-dit is vr-vreselijk!’

‘Kom, kom,’ suste de heer Brekel. ‘Niet zo somber! We blijven lachen, vriend. Zoek de lichtpuntjes!’

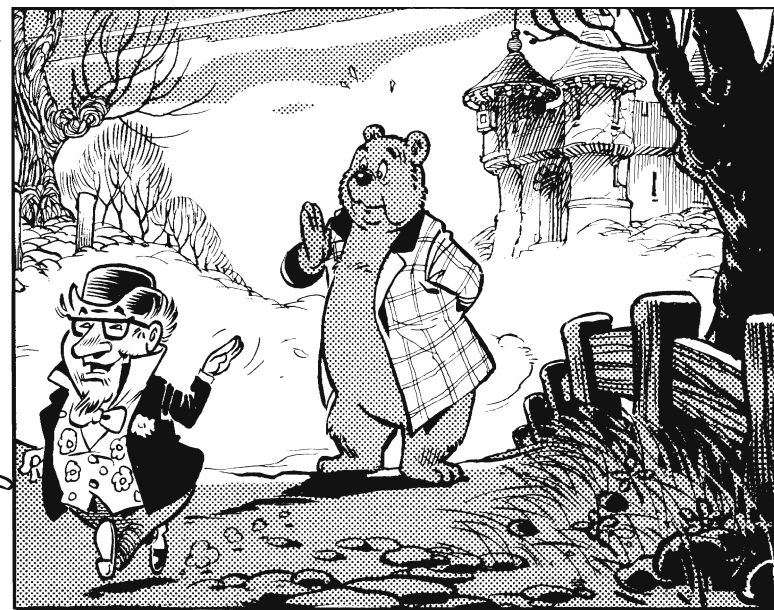
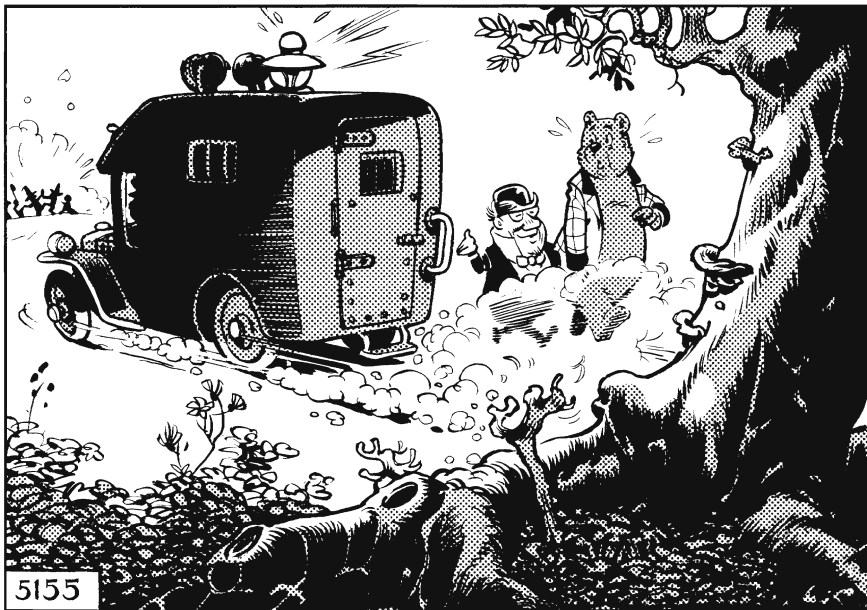
‘U hebt gemakkelijk praten,’ hernam heer Bommel met bleke lippen. ‘Ze gooien met stenen! Kijk nu toch eens! Die eenvoudige lieden zullen lelijke ongelukken maken als dit zo doorgaat. W-we moeten iets doen! U moet iets doen, bedoel ik, als u begrijpt wie ik bedoel. Dit kan zo niet doorgaan!’

‘Het kan best,’ verzekerde de ander opgeruimd. ‘Deze twee families

hebben reeds honderd jaar lang een vete; ze zijn al begonnen toen ik de oude Loen het bietenveld verpachtte. Maar dat is vóór jouw tijd. Kom, in alle dingen is vreugde, als je het maar zien wilt!’

Op dat moment kwam de boerin met een bezem het huis uit rennen en het gevecht verplaatste zich nu naar de lege hooischelf, waar de toeschouwers stonden.

‘Laten we gaan,’ sprak de heer Brekel, terwijl hij met ferme pas het erf verliet. ‘Ik stel voor om de afbetalingsregeling een ogenblikje te vergeten. Want ik krijg daar ineens een prachtidee om wat vrede te brengen in het leven van deze tobbers. Breng een zonnetje, is mijn motto!’

Heer Bommel wierp een bekommerde blik achterom en volgde haastig zijn metgezel, totdat de geluiden van het gevecht in de verte weggestorven waren. Het bedrukte hem dat hij niet tussenbeide was gekomen. Maar het zien van een overvalauto die naar het strijdtoneel reed, stelde hem gerust.

‘De politie is paraat!’ zei hij opgelucht. ‘Relletjes en andere nieuwerwetsigheden worden hier goed in de hand gehouden!’

‘Ach,’ zei de heer Brekel afkeurend. ‘Wat doet de politie? Brengt die wat zon in het leven van arme landbouwers? Welnee! De tobbers worden opgesloten in een donker hok; alsof dat helpt. Ik zie het anders. We moeten blijven lachen, is mijn motto!’

‘Maar er moeten orde en regel zijn!’ wierp heer Ollie tegen. ‘Men kan dit toch niet laten voortgaan?’

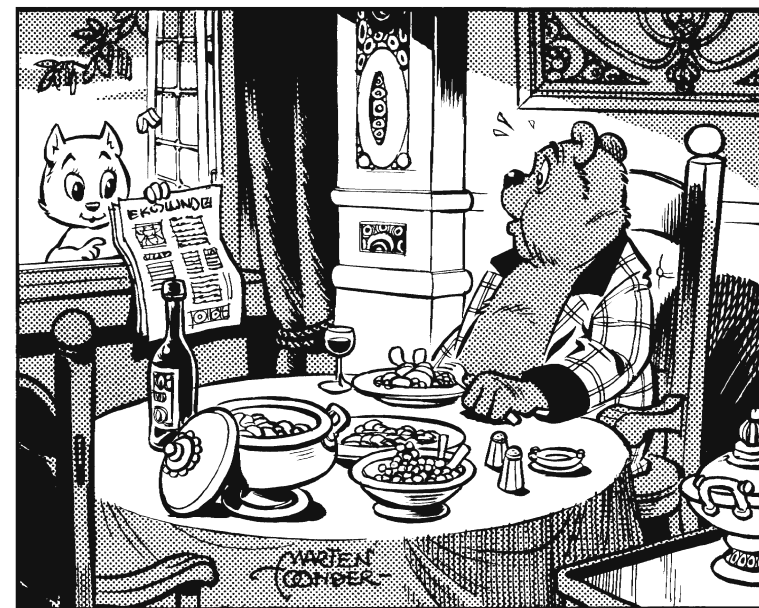
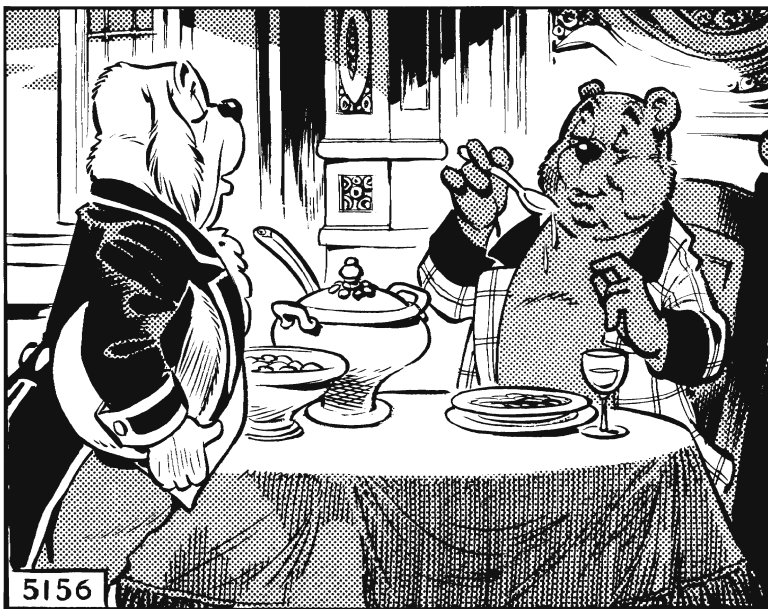
‘Wel,’ hernam de ander, ‘ik merk dat je een goed hart hebt. Dat is

prettig, want misschien kun je me helpen om iedereen gelukkig te maken. Wees gerust, ik ga de ruzie van die eenvoudige landbouwers bijleggen. Lichtpuntjes brengen, nietwaar?’

‘J-ja, ja,’ mompelde heer Bommel. Hij hield de pas in, want de weg die naar slot Bommelstein leidde, was nu in het zicht gekomen en hij verlangde naar huis.

‘Nee,’ zei de heer Brekel. ‘Ik ga niet met je mee. Voor zitten en praten is er geen tijd. Wanneer je vreugde wilt verspreiden, heb je geen rust, hoor! Vandaag ga ik een nieuw type knalfiets op de markt gooien om het leven van de jongeren te veraangemen.’

Toen het avond werd, was heer Bommel zijn ontberingen van de afgelopen nacht grotendeels te boven. Het middagslaapje na de lunch had hem goed gedaan – en nu maakte hij zich gereed om zich geheel te geven aan de maaltijd die Joost hem voorzette.

‘Een mooi kippensoepje,’ sprak hij prijzend. ‘Licht gebonden, zoals het hoort – en met net genoeg kruiden.’

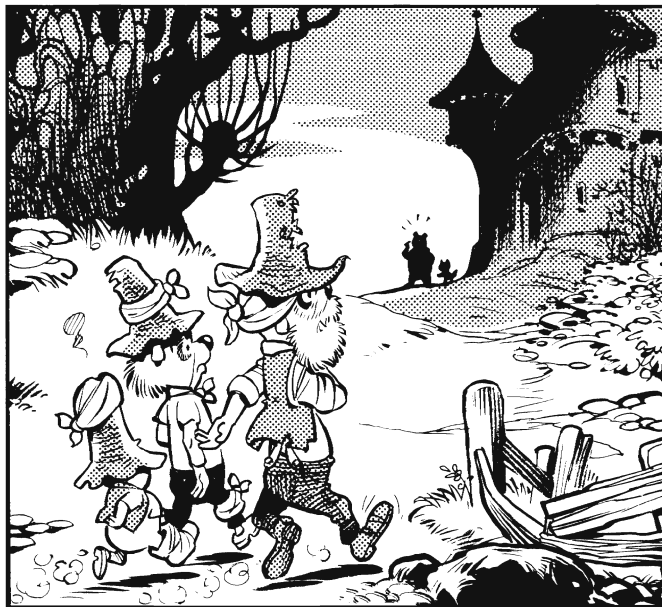
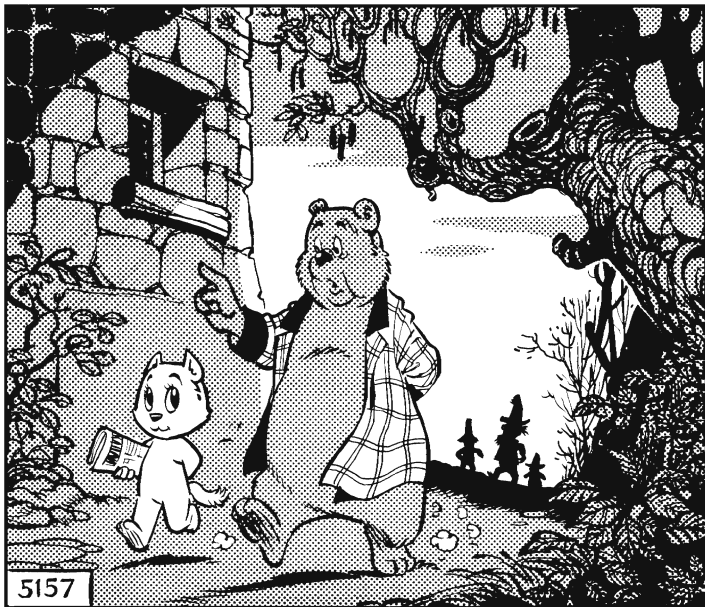
‘Het doet me genoeg dat te horen,’ zei de trouwe knecht. ‘Misschien mag ik dan zo impertinent zijn om voor vanavond een uurtje vrij te vragen? Ik zou het op prijs stellen om een lezing bij te wonen in het Nut. Daar spreekt een zekere heer Brekel over het gelukkig maken van anderen, met uw goedvinden. Hij moet een bijzonder persoon zijn...’

Heer Ollie knikte afwezig, doch toen Joost de kamer verlaten had, keek hij verrast op.

‘Brekel?’ mompelde hij tot zichzelf. ‘Zou dat dezelfde Brekel zijn die ik vannacht ontmoet heb? Een bijzonder persoon, ja... maar ik weet niet... Ik bedoel: wat zou hij eigenlijk met dat rare versje te maken hebben, nu ik er nog eens over nadenk, bedoel ik? Kwiske proksimos...’

Zo denkende zat heer Bommel nog geruime tijd te genieten van de maaltijd, toen opeens Tom Poes zich door het open venster naar binnen boog, met een krant in de hand.

‘Dag, heer Ollie,’ zei hij. ‘Hebt u ooit gehoord van Lieven Brekel? Dat moet een rijk man zijn. Vanmiddag heeft hij een paar boerderijen hier in de buurt gekocht – en daar gaat hij een motel van maken.’

Heer Bommel stond verrast op en begaf zich naar buiten. ‘Zeker,’ sprak hij, ‘die ken ik, jonge vriend! In mijn strijd tegen het bijgeloof heb ik mij vannacht naar het Savelbos begeven. Je kent natuurlijk het versje van Kwiske? Wie een ring ziet om de maan, moet niet naar de brekels gaan, je weet wel...’

‘Nee,’ zei Tom Poes.

‘Goed,’ hernam heer Ollie. ‘Je kent mijn moed en ik er dus op af. Het was donker en akelig, hoor! Vol oogjes en geroep. Ik zeg dat vers op en ja hoor! Daar verschijnt een heer die Brekel heet. Maar nu vraag ik me af: is dat nu zomaar een heer Brekel, of is het een brekel, als je begrijpt wat ik bedoel. En wat is een brekel?’

‘Ik weet het niet,’ zei Tom Poes. ‘Kijk die boeren daar er eens uitzien. Zouden ze een ongeluk hebben gehad?’

‘Die boeren hebben gevochten,’ verklaarde heer Bommel afkeurend.

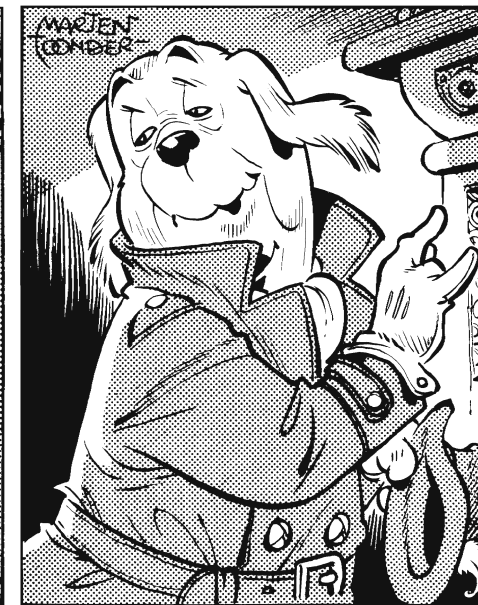
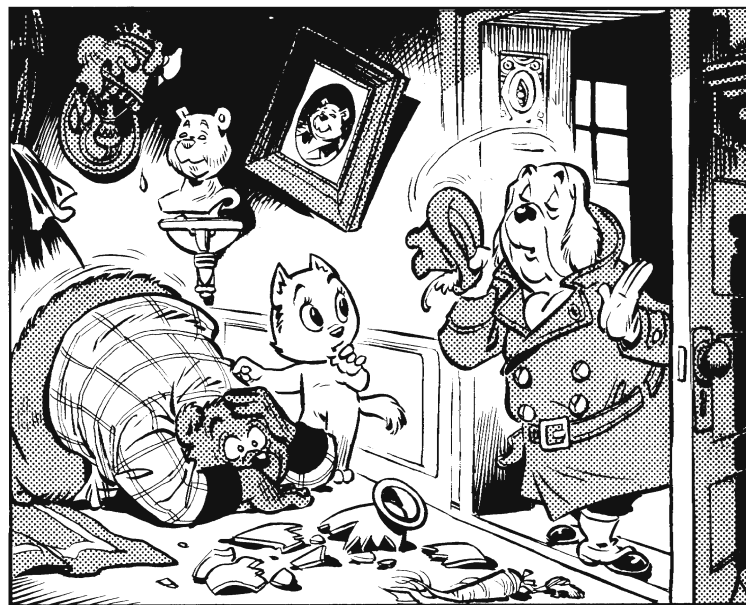
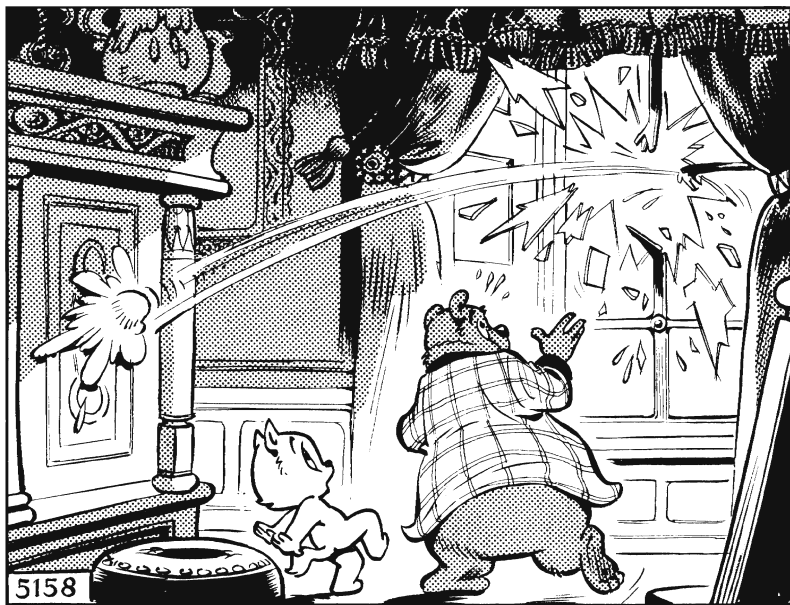
‘Ruw volk. Het zijn de Loenen die een vete hebben met de Richels. Maar de heer Brekel zal hen helpen, door wat licht op hun pad te brengen. Dat zei hij. Hij moet dus wel een goed iemand zijn, wat jij?’

‘Hm,’ hernam Tom Poes. ‘Loen, zei u? Richel? Dan heeft die Brekel vanmiddag hun boerderijen gekocht...’

Heer Ollie had echter geen aandacht voor deze opmerking. In de verte had hij drie wandelaars opgemerkt die de eersten volgden en hij haastte zich naar binnen, terwijl hij Tom Poes voor zich uit dreef.

‘Gauw!’ riep hij uit. ‘Daar komen de Richels aan. De politie heeft ze allemaal weer losgelaten!’

Hij was maar net op tijd, want nauwelijks hadden ze de woonkamer betreden of buiten barstte het spektakel los. Geroep van rauwe stemmen werd afgewisseld door gekraak van afknappende takken – en daar vloog ook reeds het eerste brok klei door de gesloten vensterruit.

‘Och, och!’ riep heer Ollie uit. ‘Daar beginnen die vlegels voor mijn deur hun ruzie verder uit te vechten. Niemand die eraan denkt dat een heer daar volstrekt niet tegen kan. Dek je, jonge vriend! Bel de p-politie op, bedoel ik! D-doe toch iets!’

Met deze woorden liet hij zich snel op de grond zinken om het rondsuizend aardewerk te ontgaan en Tom Poes keek wat besluiteloos rond.

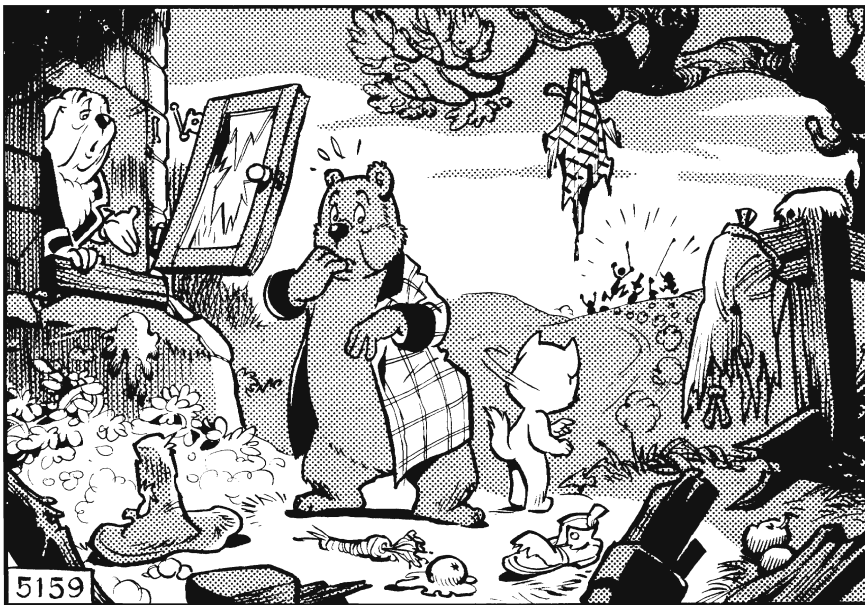
‘Ik ken de Loenen en de Richels niet,’ zei hij, ‘maar ze moeten wel een erge hekel aan elkaar hebben. Heeft die meneer Brekel daar soms iets mee te maken?’

‘Sstt!’ siste heer Bommel verwilderd. ‘Ik h-hoor iets! D-daar k-komt iemand door de achterdeur hierheen! Jaag hem weg!’

Dit bleek echter niet nodig te zijn, want de binnentredende was de bediende Joost die huiswaarts keerde na de genoten lezing.

‘Goedenavond, heer Olivier,’ sprak hij, enigszins buiten adem. ‘Men vecht buiten, als ik mij zo mag uitdrukken. Hoogst betreuenswaardig. Dag, jonge heer. Het valt mij wat rauw op het lijf, met uw welnemen. Na de voordracht van de heer Lieven Brekel had ik zo’n mooi gevoel vanbinnen. “Breng zon in het leven van uw buurman en blijf lachen,” zei hij. Héél gevoelig, werkelijk. En nu dit!’

Gelukkig stierf het getier na een poosje in de verte weg, maar heer Bommel wachtte totdat hij er zeker van was dat de vechtenden zich huiswaarts hadden begeven. Toen trad hij naar buiten, waar de duisternis begon te vallen en een kille wind droefgeestig door de flarden van een achtergelaten colbert blies.

‘Verschrikkelijk,’ prevelde hij. ‘Hoe is het mogelijk dat men zó diep kan zinken. Dit moeten slechte lieden zijn, jonge vriend. Ach, de wereld is vol kwaad.’

‘Excuseer, heer Olivier,’ sprak Joost, het hoofd door een venstertje stekend. ‘U ziet het te somber, als ik zo vrij mag zijn. De Loenen en de Richels zijn niet slecht, maar arm. Ze hebben geen andere lichtpuntjes op hun pad dan een vete – en dat is héél betreurenswaardig. Maar de heer Brekel is bezig hen te helpen, met uw goedvinden. Ze hebben al een wasmachine, een tv-toestel, een stofzuiger en een bromfiets op prettige betalingsvoorwaarden. En nu gaat hij hun een betere woning

bezorgen. “Breng zon in het leven van uw buurman en blijf lachen,” zei hij. Héél fijn, werkelijk!’

‘Hm,’ zei heer Bommel, ‘ik weet het niet. Voor een heer van mijn stand...’

‘O, er was een héél goed publiek op die lezing!’ hernam de knecht haastig. ‘Zelfs commissaris Bas was er – en die was er echt door gegrepen, met uw welnemen.’

‘Gevaarlijk, zo’n lezing,’ mompelde de politiechef, die op dat uur eenzaam achter zijn bureau zat. ‘Als je er bent, lijkt het wel mooi allemaal. Maar in de praktijk sta je er anders tegenover. Ram erop en houd ze eronder; zo moet je wel denken, anders zit je met de brokken, zoals ik nu.’

De volgende morgen bracht burgemeester Dickerdack een bezoek aan het politiebureau, na een dringend telefoontje van de commissaris.

‘Wat is dit voor een bende, Bas?’ vroeg de magistraat onthutst. ‘Je cellen liggen in puin en je gang is afbraak! Wat heb je uitgehaald?’

‘Dat hebben de Richels en de Loenen gedaan,’ verklaarde de politiechef. ‘Ik zit met die lui in mijn maag; altijd vechten en relletjes! En wanneer ik ze opbreng, breken ze hier de boel af.’

‘Wat?!’ riep de burgemeester uit. ‘Hoe heb ik het nu met je? Waar blijft je gezag?’

‘Ik weet het niet,’ mompelde de ander betrokken. ‘Sabels en knuppels zijn zo ruw, burgemeester! Men denkt tegenwoordig anders. Men moet zon in het leven van zijn buurman brengen en men moet blijven lachen. Dat is véél mooier dan erop rammen, wat u?’

De heer Dickerdack wierp hem een ongeruste blik toe.

‘Dit,’ verklaarde hij hoofdschuddend, ‘is het gekste dat ik ooit gehoord

heb. Hoe kom je aan die opstandige gedachten, Bas?’

‘Door een lezing van een zekere Brekel,’ zei de commissaris. ‘Die heeft mij aan het denken gebracht. Wij van de politie lachen nooit, dacht ik. En dat gooide mij in een gewetensconflict.’

‘Zo,’ hernam de burgemeester dof. ‘En wie is Brekel?’

Nu klaarde de politiechef op.

‘Deze kant op,’ verzocht hij, terwijl hij een deur opende. ‘Hij is toevallig in mijn kamer en hij wil graag met u praten.’

‘Zo is het!’ riep de heer Brekel uit, toen de magistraat binnentrad. ‘U voelt de dingen fijn aan, zoals ik gehoord heb. We blijven lachen, is uw motto! Kijk, met u kan ik praten!’

‘Eh, tja, haha,’ zei de magistraat wat onzeker. ‘Mijn gevoel voor humor is bekend, ja. Maar eh... wie bent u?’

‘Mijn naam,’ hernam de ander, ‘is Lieven Brekel. Altijd daar waar wat licht en vrolijkheid gebracht moeten worden. Dag en nacht ben ik bezig met het oplossen van moeilijkheden van anderen. Zo heb ik bijvoorbeeld de parkeermeters uitgevonden – en het doorzichtige plakband.’

‘O, aha,’ riep de burgemeester uit. ‘Bent ú dat? Prettig u eindelijk te ontmoeten! En nu wilt u ons helpen met die vechtersbazen? Dat zei de commissaris tenminste.’

‘Juist ja,’ gaf de ander toe, ‘de Richels en de Loenen. Die staan niet

op zichzelf, hoor! Hun probleem is algemeen, zou ik willen zeggen. Het is een huisvestingsvraagstuk, wat u?’

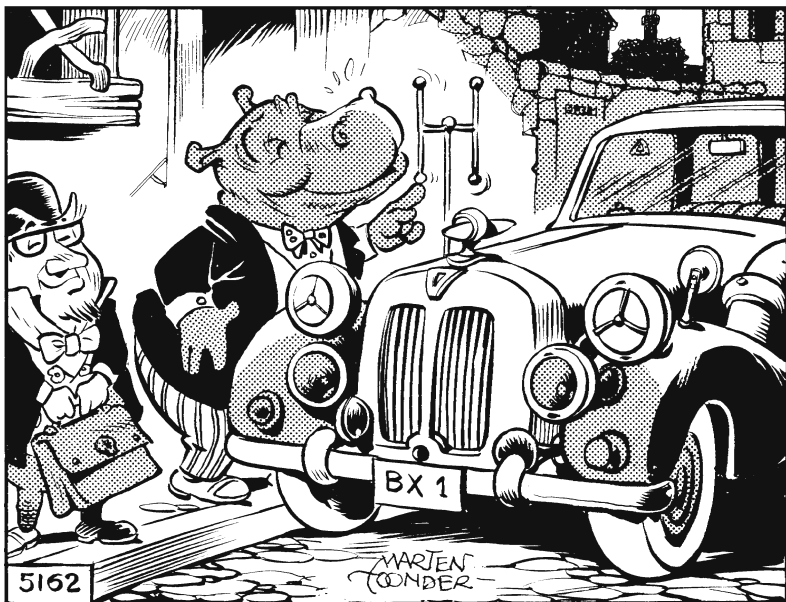
‘Net wat ik al dacht!’ riep de magistraat uit. ‘Slechte huizen, slechte zeden!’ Hij wilde verdergaan, doch nu stapte de bezoeker voor hem uit naar buiten.

‘Eerst even iets anders,’ verklaarde hij. ‘Om een begripvolle sfeer tussen ons te kweken, heb ik een klein geschenkje voor u meegenomen.’ Hij begaf zich naar de auto die voor het bureau geparkeerd stond en trok een soort toeter uit zijn tas.

‘U bent een liefhebber,’ sprak hij. ‘Dat zie ik aan uw wagen. Daarom is dit voor u. Moet u eens luisteren!’

En hij stak de hoorn knijpend omhoog, zodat het instrument het geloei van een droevige koe liet horen.

De heer Brekel ging enige tijd voort met het versieren van de burgemeestersauto. Hij bracht extra lampen aan met rode hoesjes (op een afstand net achterlichten, zoals hij verklaarde), monteerde een televisietoestelletje naast het stuur, maakte de toeter vast en deed toen voldaan een stapje terug.

‘Kleine geschenkjes,’ zei hij bescheiden. ‘Eigen vindingen om het leven te veraangename. Probeert u ze maar eens; ze zullen zeker vrolijkheid brengen!’

‘Het is prachtig,’ mompelde de magistraat. ‘Ik zie ze op de Kleine Club al kijken! Maar eh... wat kan ik nu eens voor u doen?’

‘O, dat!’ riep de ander uit. ‘Niets hoor! Integendeel, ik ga nog meer voor u doen. Het huisvestingsprobleem bijvoorbeeld. De plannen

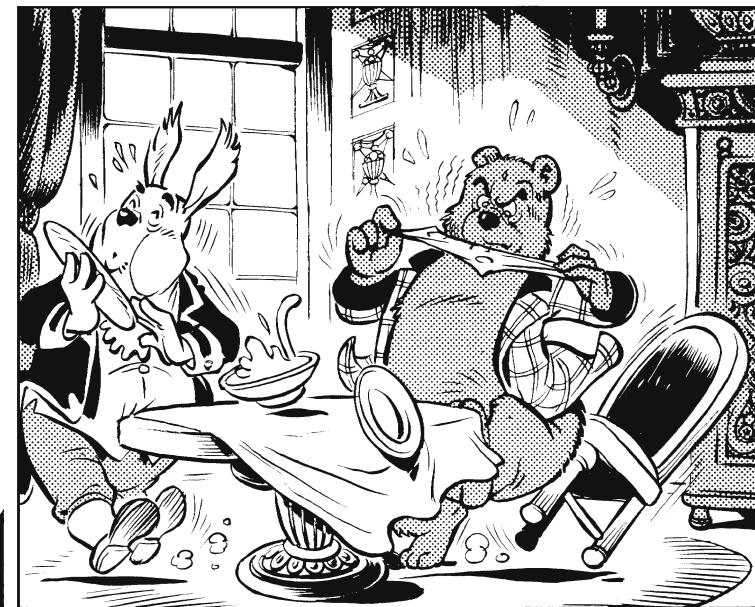
zitten in mijn tas. Glazen flats, vol licht, met dunne wanden die een gesprek van buur tot buur mogelijk maken. U zult versteld staan!’

Hij zweeg even en er twinkelde een mooi lichtje in zijn brillenglazen.

‘Het enige dat ik van u vraag,’ hernam hij op gevoelige toon, ‘is wat begrip en steun, zodat ik rustig mijn gang kan gaan.’

Nu, dat wilde de heer Dickerdack gaarne beloven. Hij nam ontroerd afscheid van de weldoener en scheurde weg in zijn versierde wagen. Het hartverscheurende geloei dat uit zijn nieuwe claxon kwam, trok sterk de aandacht, zodat hij geen last van voetgangers had.

‘Enig,’ prevelde de heer Brekel, die de opgetogen eerste burger naogde. ‘We blijven lachen. Haha.’

Heer Bommel had die morgen in het geheel geen trek.

‘Dank je, geen pap, Joost,’ sprak hij lusteloos. ‘Die tocht naar het Savelbos heeft me sterker aangegrepen dan ik vermoedde. De hele nacht heb ik van oogjes en brekels gedroomd. Wie is heer Lieven Brekel? Dat vraag ik me steeds maar af.’

‘Een edel iemand,’ zei de knecht. ‘Het is jammer dat u zijn lezing niet hebt gehoord. U zou...’

‘Kortom,’ hernam heer Ollie, ‘ik heb hoofdpijn. Een schele steek, als je begrijpt wat ik bedoel.’

‘Dan heb ik hier iets voor u, als u mij toestaat,’ zei Joost glimlachend. ‘Hoofdpijntabletten in een nieuwe, frisse verpakking. Die heb ik gisteravond kunnen kopen, na de lezing. Ze zijn gemaakt door de Gezondmakende, Gelukbrengende Geneesmiddelen Industrie van de heer Brekel. Erg hygiënisch, heer Olivier!’

Heer Bommel nam met een lijdend gelaat het doorschijnende zakje

aan en peuterde aan de rand om het open te maken. Doch dat viel niet mee.

‘Er kunnen geen stofdeeltjes of bacillen bij komen,’ legde de bediende uit. ‘De heer Brekel heeft dag en nacht gezocht naar een oplossing.’

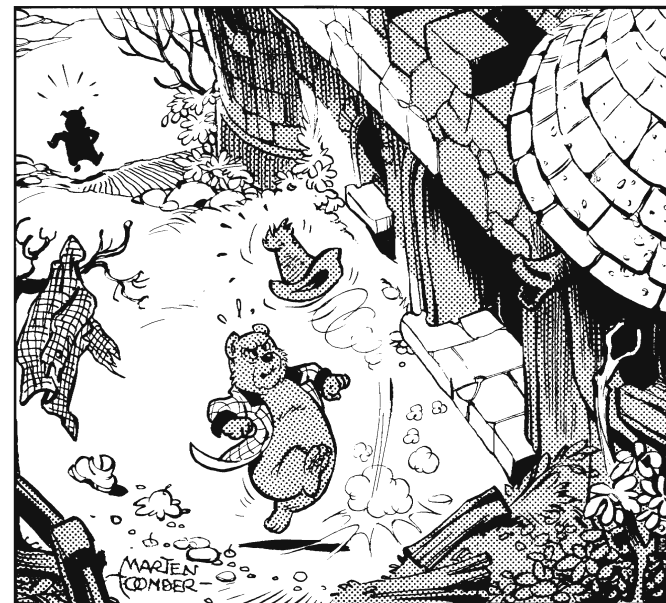
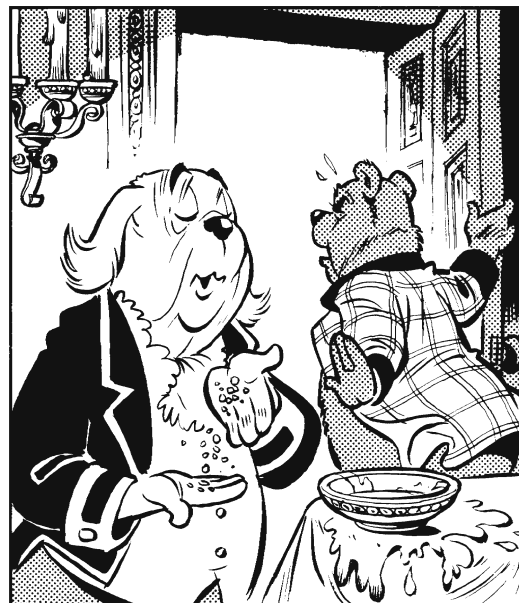
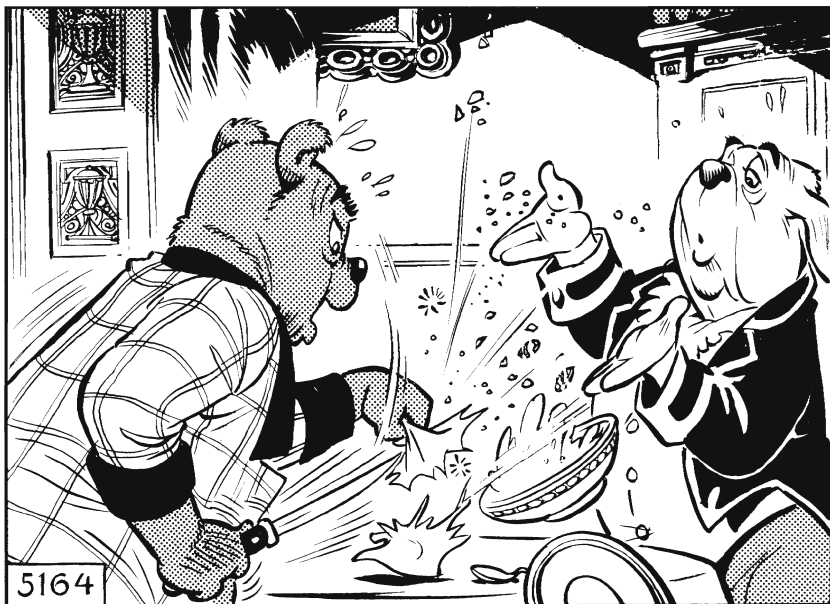
‘Oempf,’ gromde heer Ollie. Hij rukte en trok aan de frisse verpakking en ging er ten slotte bij staan.

‘Stof en vuil zijn schadelijk,’ voer Joost voort. “Neem zuivere medicijnen,” zei de heer Brekel, “dan blijft u lachen.”

Hij zweeg, getroffen als hij werd door de poging van zijn meester om het smetteloze geneesmiddel aan de dag te brengen.

‘Schei uit met dat lachen!’ riep de lijder uit. ‘Ik heb hoofdpijn, dat zie je toch?’

Met deze woorden vatte hij buiten zinnen een broodmes en begon daarmee het zakje te bewerken.

‘Voorzichtig, heer Olivier!’ riep Joost nog. ‘U zult de inhoud beschadigen. Dat omhulsel is juist om alles kiemvrij te houden!’

Maar de patiënt was door het dolle heen en hakte op de glimmende stof, totdat de medicijnen door de kamer vlogen.

‘Zeer betreurenswaardig,’ prevelde de trouwe knecht. ‘Op deze wijze doet u de mooie bedoelingen van de heer Brekel onrecht. Kijkt u nu eens; de tabletjes zijn geheel vergruisd, met uw goedvinden. De heer Brekel zei nog...’

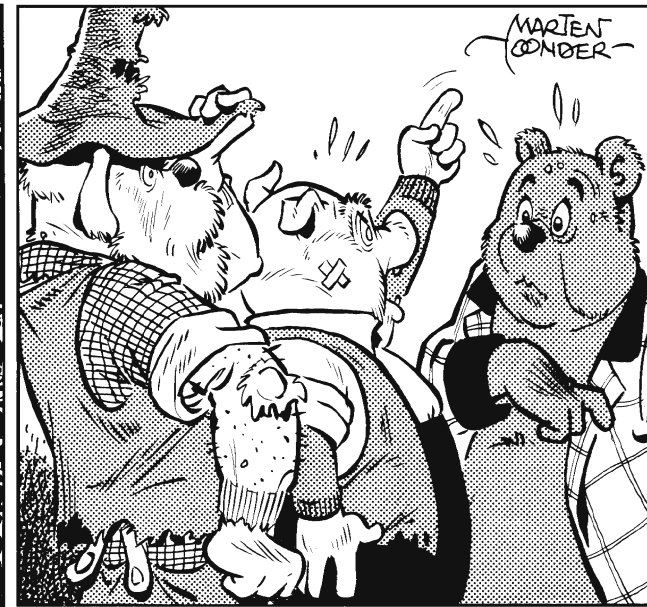
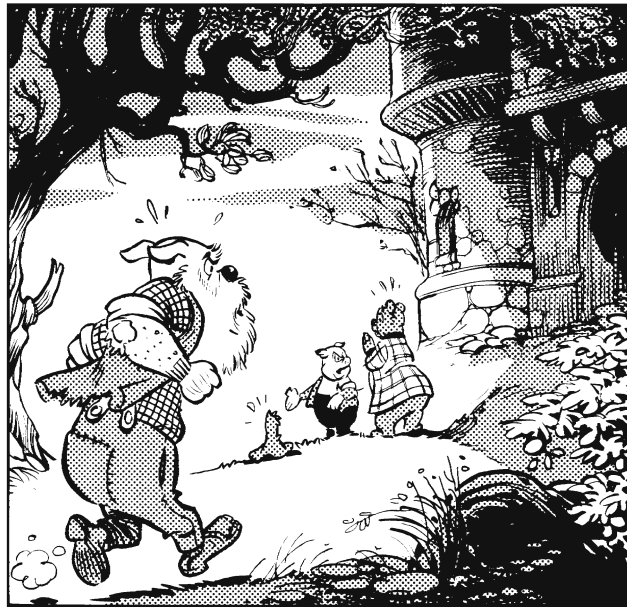
‘Houd op met je Brekel!’ riep heer Ollie. ‘Zie je dan niet dat mijn migraine verergerd is? Brekels frisse geneesmiddelen! Bah!’

‘Neem zuivere medicijnen en blijf lachen,’ mompelde de bediende, bedroefd naar het gruis kijkend.

Heer Bommel lachte echter niet. Hij slikte enige korrels in en begaf zich met dreunende tred naar buiten.

‘Die Brekel,’ mompelde hij, ‘hangt me de keel uit. Het kan best zijn dat hij beter is dan ik. Hoewel... nu ja. Het kan best zijn, bedoel ik. Maar ik heb niets dan ellende van die man beleefd. Valse bankbiljetten, vechtpartijen, Loenen en Richels op mijn gazon...’

Hij bleef staan en staarde grimmig naar de overblijfselen van de vechtpartij die nog steeds in het gras zichtbaar waren. Toen schopte hij krachtig tegen de oude hoed die daar lag.

Met voldoening zag hij het verwaarloosde hoofddeksel door de lucht vliegen en een eind verder op de grond belanden.

‘Dat lucht op,’ sprak hij tevreden tot zichzelf. ‘De vlegels! Wat denken ze wel? Men kan niet ongestraft op het gazon van een heer komen vechten!’

Zijn opleving duurde echter slechts kort. Er klonk een rauwe kreet en daar verscheen de jonge Richel dravend op het toneel.

‘Wat mot dat?’ riep de landbouwer driftig. ‘Durf je wel? Achter mijn rug, hè? Doe het nog es als je het lef hebt!’

‘W-wat?’ stamelde heer Bommel geschrokken. ‘Wat bedoelt u, bedoel ik?’

‘Mijn hoed!’ schreeuwde de ander. ‘Ik zag je schoppen, pummel! Zoek je herrie?’

‘Nee,’ zei heer Ollie met grote stelligheid. ‘Maar ik eh... ik duld niet

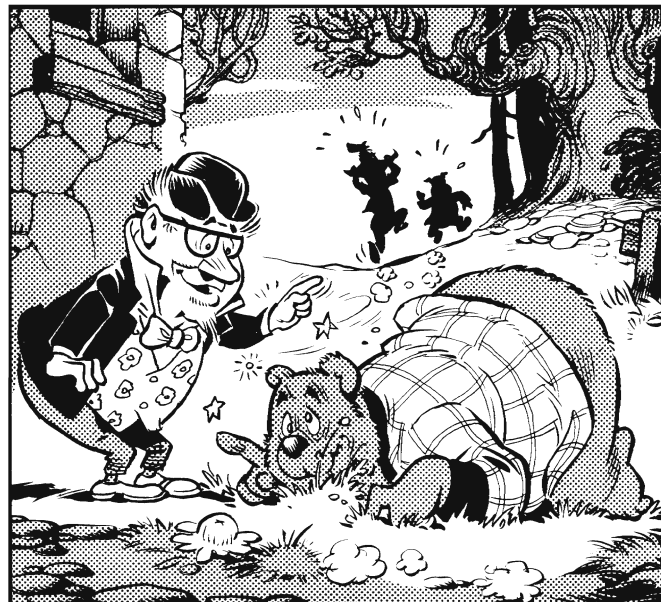
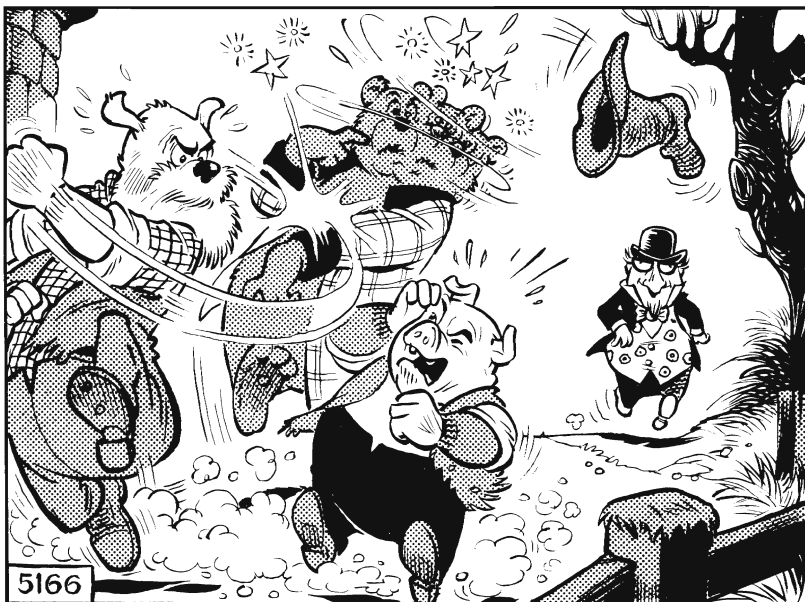
eh... ik vind het niet prettig dat hier gevochten wordt. Mijn ramen zijn ingegooid en er liggen lompen in mijn tulpenbed. Daar houd ik niet van. Ga weg en neem uw hoed mee!’

Deze woorden werden opgevangen door de bejaarde landman Loen, die eveneens in snelle pas naderde.

‘Zijn hoed?!’ riep deze reeds van verre. ‘Mijn hoed. Mijn zondagse hoed! Wat hebben jullie met mijn goeie goed te maken, vlerken? Zoeken jullie soms ruzie?’

‘Het is zijn schuld!’ schreeuwde de jonge Richel. ‘Deze mooie meneer was bezig te voetballen. Hij trapte tegen de hoed van een arme, vrije boer en dat neem ik niet. Wat denken die stadslui tegenwoordig eigenlijk?’

De bejaarde landbouwer Loen had intussen snel het omstreden hoofddeksel op de schedel geplaatst. Dit prikkelde de jonge Richel en met een onbeheerste uitroep sprong hij op de ander toe.

‘Blijf van mijn hoed af!’ riep hij. ‘Begin je weer?’

‘Ik begin niks!’ schreeuwde Loen afwerend. ‘Wie begint hier?’

‘Heren toch,’ klaagde heer Ollie. ‘Neem uw kleding mee naar huis en overleg dan rustig...’

‘Deze stadjer begon!’ brulde Richel. ‘Ik zag hem tegen onze hoed schoppen!’

Nu keerden de beide landslieden zich eensgezind tegen de ongelukkige heer, die dan ook al spoedig in de grasmat beet. Doch gelukkig naderde er hulp. Het was de heer Brekel, die het toneeltje reeds enige tijd vanachter een boom had gadegeslagen en nu glimlachend te voorschijn trad. De boeren wachtten zijn komst niet af.

‘De vent van de wasmachine!’ mompelde Richel.

‘De afbetaling van de tv!’ prevelde Loen. Hij plaatste de vernietigde hoed op het hoofd en repte zich met de ander van het gazon af, zodat dit al spoedig weer vreedzaam met heer Bommel in de ochtendzon lag.

‘Wat een herrie, nietwaar?’ merkte de heer Brekel opgewekt op.

‘Maar laat het je niet terneerslaan. Blijf lachen.’

‘M-mpsbrrr,’ stamelde heer Ollie. Hij wentelde zich moeilijk om en richtte het hoofd wat op. ‘Barbaren,’ sprak hij met dikke tong. ‘T-tuig!’

De ander trok een fijn zakdoekje en begon de slapen van de hoofdpijnlijder te betten.

‘Je moet het breed zien,’ verklaarde hij. ‘De oorzaak van dit ruw gedrag schuilt in de woningtoestanden. En daarvoor heb ik een fijne oplossing, jongen. Maar jij moet me helpen.’

Heer Bommel stond op en klopte zijn jas af.

‘Helpen?’ vroeg hij dof. ‘Hoe kan ik helpen? Die lieden zijn geen heren. Het zijn vlegels en dat zullen ze blijven. Zo denk ik erover.’

‘Kom mee,’ zei de heer Brekel. ‘Ik zal je mijn plannetje uitleggen.’

Met deze woorden liep hij de weg op en toen heer Ollie hem met tegenzin volgde, hernam hij: ‘Deze landlieden zijn niet slecht. Ze passen zich moeilijk aan, dat is de hele kwestie! Men ziet dat tegenwoordig in alle kringen. Maar de oplossing is niet moeilijk. Verander hun woningtoestanden – en de zaak is in orde. Zo zie ik het. Leer ze om aardig voor elkaar te zijn, en te lachen. Wat jij?’

‘Lachen,’ herhaalde heer Ollie bitter. ‘Mijn hoofd klopt en mijn tulpenbed is geknakt. Bah!’

‘Juist,’ vervolgde de ander, ‘je wilt graag helpen, dat wist ik wel. Als je me nu dit stukje bouwland verkoopt, zorg ik voor de rest. Ik zet daar een keurig, modern flatgebouw neer en dan zul je eens wat zien!’

Heer Ollie hield de pas in en wierp een geschokte blik op het veld dat de ander aanwees.

‘Bouwland?!’ riep hij uit. ‘Dit is geen bouwland; dit zijn groene weidegronden die bij Bommelstein horen. Dacht u dat ik die ging verkopen voor dat tuig van Richel, als u begrijpt wie ik bedoel? Nooit!’

De heer Brekel betrok.

‘Helaas,’ zei hij met een zucht. ‘Wat is dat nu toch jammer! Dag en nacht probeer ik wat licht in het leven van ongelukkigen te brengen. Maar als ik geen hulp krijg, sta ik machteloos.’

Al lopende hadden ze nu de grenzen van Bommelsteins landerijen bereikt, en Brekel hield de pas een beetje in.

‘Daar ligt de boerderij van Loen,’ hernam hij peinzend. ‘Arme Loen.’

‘Hoezo, arme Loen?’ vroeg heer Ollie. Hij wierp een blik op het landbouwbedrijfje dat de ander hem wees en bleef onthutst staan.

Het erf was gevuld met armelijke huisraad dat door gespierde verhuizers in een vrachtwagen geladen werd. Een agent stond er gemelijk bij en het klaaglijk geroep van de landlieden was tot ver in de omtrek te horen.

‘W-wat g-gebeurt daar?’ stamelde hij.

‘De Richels en de Loenen worden uit hun huizen gezet,’ verklaarde de ander. ‘Ik heb die boerderijen gekocht. Ze kunnen de huur niet betalen en ook hun afbetalingstermijnen zijn al lang vervallen; daardoor heb ik de wet op mijn hand.’

‘O,’ prevelde heer Bommel geschokt.

‘Maar natuurlijk wil ik hun ondergang niet,’ vervolgde de heer Brekel met een dappere glimlach. ‘Ik had de arme lieden willen verrassen met een mooie, frisse, nieuwe woning. En daarvoor had ik jouw stukje bouwgrond nodig. Maar ja, nu dat niet gaat... Het is soms moeilijk om te blijven lachen in deze koude, berekenende wereld.’

‘O,’ zei heer Ollie bleekjes. ‘Ja, ik bedoel eh... ik wist niet... Hm, tja...’

Hij zweeg en het was duidelijk dat hij aan een innerlijke tweestrijd ten prooi was. Doch voordat hij iets had kunnen zeggen, werden ze gestoord door de nadering van vrouw Loen.

‘Meneer Brekel!’ riep de boerin. ‘Al honderd jaren woont onze familie op de boerderij – en nu worden wij er uitgezet! Help me toch!’

‘Ik kan je niet helpen, vrouwtje,’ zei de heer Brekel met een droeve glimlach. ‘Hoe graag ik het ook zou willen. Maar deze heer hier maakt het mij onmogelijk.’

‘Wacht even!’ riep heer Ollie verscheurd. ‘Ik wil... ik bedoel, het is geen bouwland! Het is groene weidegrond, voor het uitzicht uit mijn eetkamer! Ik heb niet...’

‘Soms ontmoet men niets dan eigenbelang,’ hernam de heer Brekel. ‘Dan vergaat zelfs mij het lachen. Deze heer hier heeft geen hart voor arme lieden. Hij weigert mij een klein stukje bouwgrond te verkopen, waarop ik een mooi, nieuw huis voor jullie zou kunnen zetten...’

Hij zweeg en pinkte tersluiks een traan weg.

‘Als het nu om geld ging,’ vervolgde hij snikkend. ‘Maar dat

betekent niets voor mij. Sinds ik het geld heb uitgevonden, heb ik zoveel als ik wil.’

‘Oho!’ riep heer Ollie uit. ‘Voor mij speelt geld ook geen rol, dat moest u weten! Ik heb...’

‘Dus je wilt verkopen?’ riep Brekel oplevend. ‘Noem je prijs, dan betaal ik contant. En dan kunnen deze lieden in hun huizen blijven tot het nieuwe klaar is.’

Heer Bommel knikte stom en ook hem schoten de tranen in de ogen, toen hij de dankbaarheid van de anderen zag.

Maar aan deze gevoelige stemming kwam een einde toen Tom Poes over de heuvel naderde.

Toen hij bij heer Bommel kwam, had die een bundel bankbiljetten in de hand terwijl hij ontroerd Brekel nakeek die vrolijk met vrouw Loen naar de boerderij liep.

‘Het is mooi om goed te doen,’ mompelde heer Ollie. ‘Maar toch... Wat is er, jonge vriend? Zoek je me?’

‘Ja,’ zei Tom Poes. ‘Ik kom u waarschuwen. In de krant staat dat die Brekel een stuk grond van u gaat kopen, om er een flat op te bouwen.’

‘Jij met je krant,’ riep heer Ollie ongeduldig uit. ‘Ik heb...’

Hij zweeg plotseling en zette grote ogen op.

‘W-wát staat er in de krant?’ stamelde hij.

‘Dat heb ik u al verteld,’ zei Tom Poes ongeduldig. ‘Brekel heeft u een mooi bod gedaan op een stuk bouwland. Hij wil daar huizen op

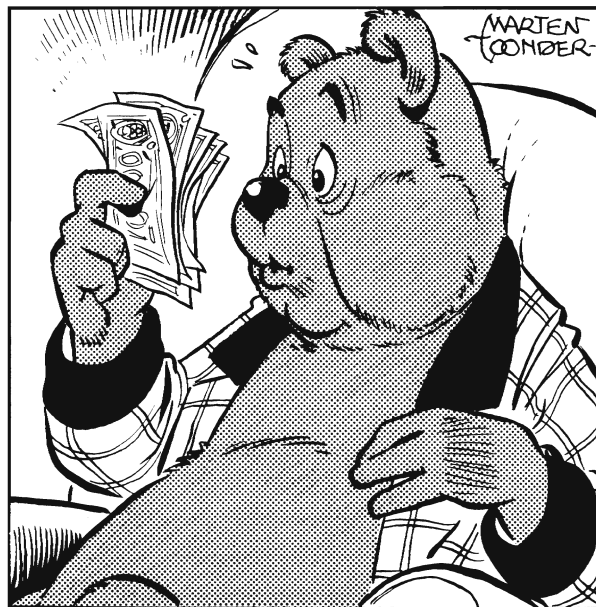
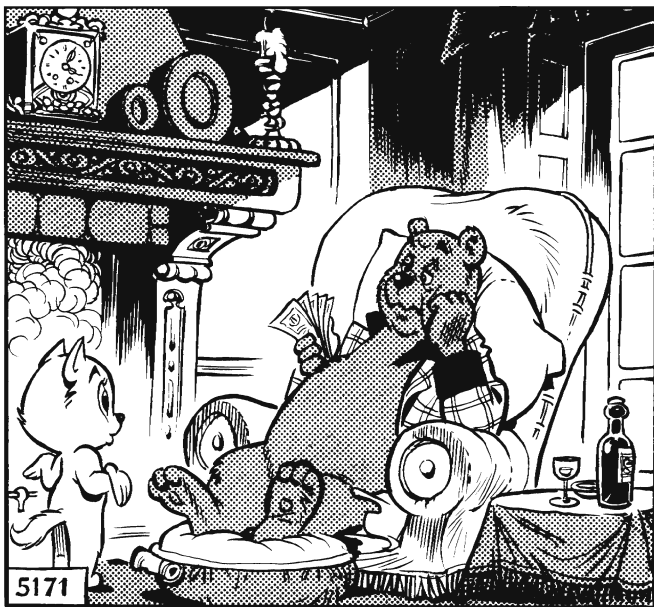
zetten die de bewoners gelukkig zullen maken. Allemaal glas en ingebouwde

radio’s en tv-toestellen om te kunnen blijven lachen. Zo staat het in de krant. En u voelt er veel voor, schrijven ze erbij.’

‘O,’ prevelde heer Ollie inzinkend. ‘Schrijven ze dat?’

Hij wierp een blik op het geld dat hij in zijn hand had en begon in gebogen houding naar huis terug te lopen.

‘Daarom kom ik u waarschuwen,’ zei Tom Poes. ‘U moet dat niet doen, want er is iets mis met die Brekel. Hij deugt niet.’

Toen hij thuiskwam, liet heer Bommel zich zuchtend in een zetel naast het haardvuur zakken en staaarde bekommerd naar de bankbiljetten.

‘Ik weet niet precies wat het is,’ zei Tom Poes. ‘Maar er is iets niet in orde en u moet vooral geen land verkopen, hoor! Dat zou...’

‘Het is te laat,’ mompelde heer Ollie. Hij haalde diep adem en vervolgde met verheffing van stem: ‘Ik heb het al gedaan – en het land is al betaald ook. Je bent weer eens te laat, jonge vriend.’

‘Hm,’ zei Tom Poes. ‘Al betaald ook, hè? Tja, dan ben ik te laat. Als dat tenminste écht geld is.’

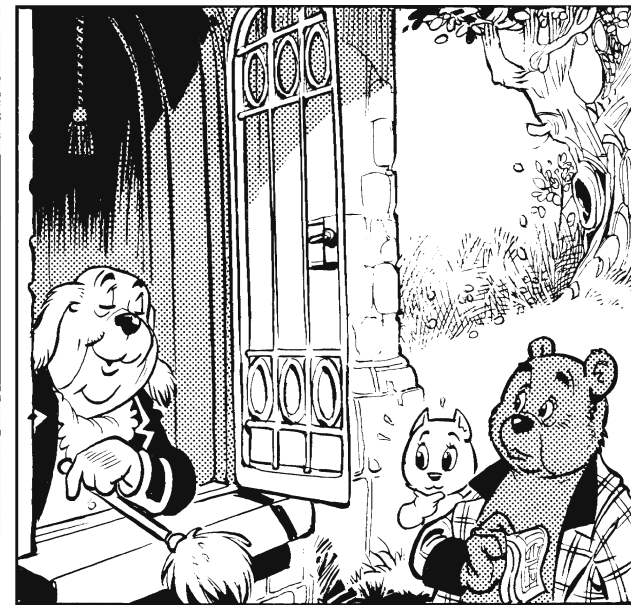
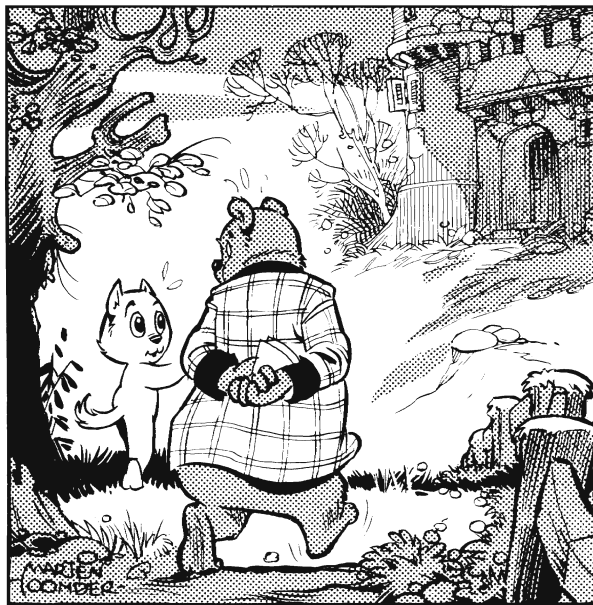
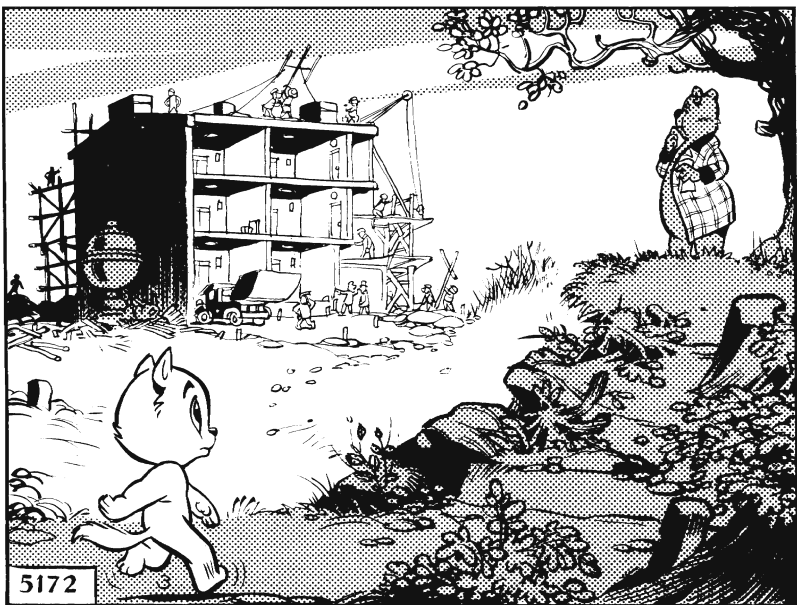
‘Wat bedoel je?’ vroeg heer Bommel verrast. ‘Bedoel je soms dat hij met vals geld betaalt? Dat bankbiljet van de markies was vals, maar eh... Ach wat! Waarom zou Brekel dat doen? Geld speelt voor

hem geen rol; hij heeft het zélf uitgevonden, zei hij. Die man heeft belangrijker dingen aan zijn hoofd!’

Nu, dat was waar. Juist op dat moment stapte de heer Brekel met bezige tred het kantoor van de programmaleider der Rommeldamse Televisie Stichting binnen.

‘Prettig dat ik u even kan spreken!’ riep hij uit. ‘Ik heb een erg leuk ideetje voor een nieuwe serie. Het heet De Loerdraaier en ik betaal het uit eigen middelen. Alleen maar om wat vreugde in de huiskamers te brengen, ziet u? We blijven lachen, is mijn motto. Luister, het zal u zeker interesseren.’

Het stukje grond dat hij verkocht had, liet heer Bommel niet met rust – en de volgende dagen kon men hem dikwijls bekommerd waarnemen op een heuvel bij het verkochte terrein. Daar werd met grote snelheid een luchtig bouwwerk opgetrokken uit glas en aangevoerde wanden, en onder de ogen van de bedrukte heer nam het al spoedig de vorm van een woongeleghenheid aan.

‘Jammer van uw uitzicht,’ zei Tom Poes, die er op een middag langs kwam. ‘Mooi is het niet, vind ik.’

‘Ach,’ mompelde heer Ollie, zich vreugdeloos afwendend, ‘het is voor een goed doel. Denk eens aan het genoeg dat de Richels en de Loenen zullen smaken. Het is erg handig, bedoel ik. En licht en gezond ook. Beter dan hun bedompte boerderijen, zeg nu zelf.’

‘Hm,’ zei Tom Poes.

‘Wát hm,’ hernam heer Bommel ontstemd. ‘Is het soms niet mooi

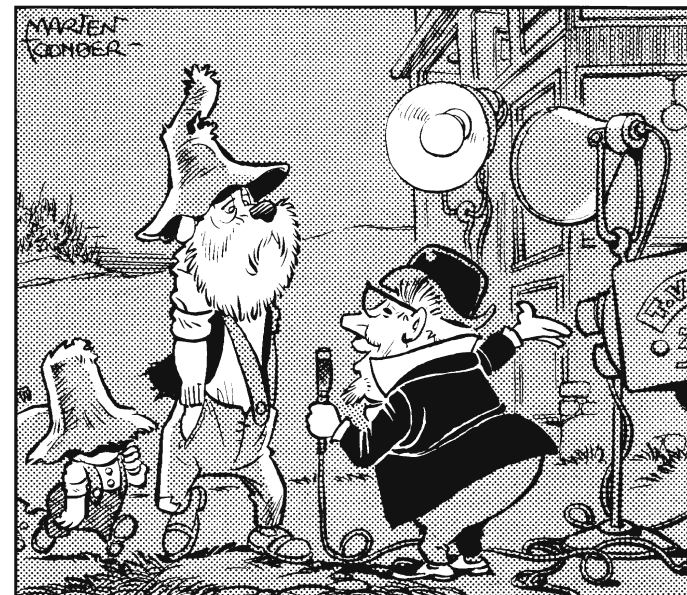
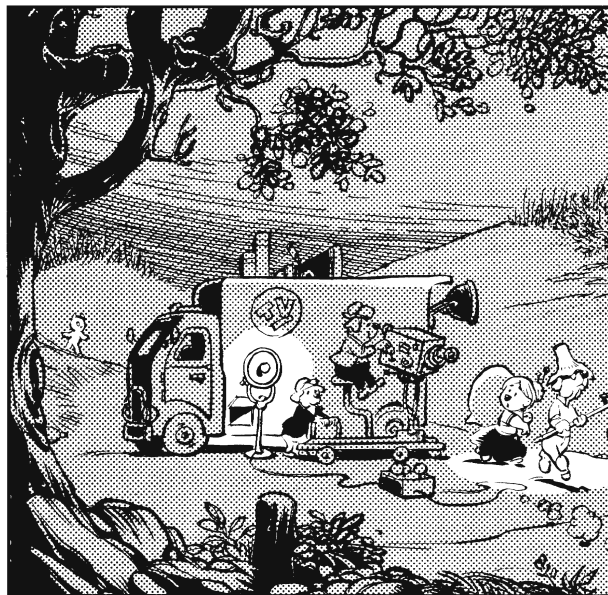
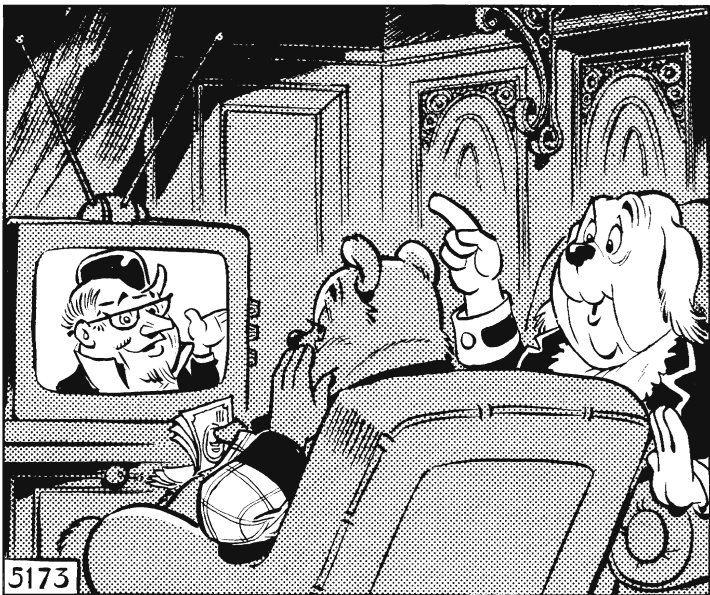
om een lichtpuntje te brengen? Het geld waarmee het betaald is, is trouwens echt, zeiden ze op de bank. Ik kan het niet meer ongedaan maken.’

Zo sprekend waren ze Bommelstein genaderd en op het geluid van zijn meesters stem boog Joost zich glimlachend naar buiten om stof uit te slaan.

‘Dag, heer Olivier,’ sprak hij. ‘Het belooft een leuke avond te worden, met uw goedvinden.’

‘Huh?’ vroeg heer Ollie onthutst. ‘Leuke avond? Alsof ik niet genoeg zorgen aan m’n hoofd heb!’

‘Ik bedoel de televisie,’ verklaarde de bediende. ‘Er is een héél aantrekkelijk programma dat *De Loerdraaier* heet. Het wordt gepresenteerd door de heer Brekel, die wat vreugde in de huiskamers wil brengen. Dat belooft wat, als ik zo vrij mag zijn.’

Gedreven door een zekere nieuwsgierigheid nam ook heer Ollie die avond plaats voor het televisietoestel.

‘Wat wil die Brekel eigenlijk?’ vroeg hij zich af. ‘Huizen bouwen of programma’s verzorgen? Ik snap die man niet. Wie is Brekel, Joost?’

‘Stil, heer Olivier,’ fluisterde de knecht gespannen. ‘Daar is hij, als u mij toestaat.’

En ja hoor. Op het scherm verscheen het gelaat van de besprokene en daar trilde ook reeds zijn aangename stem door de kamer.

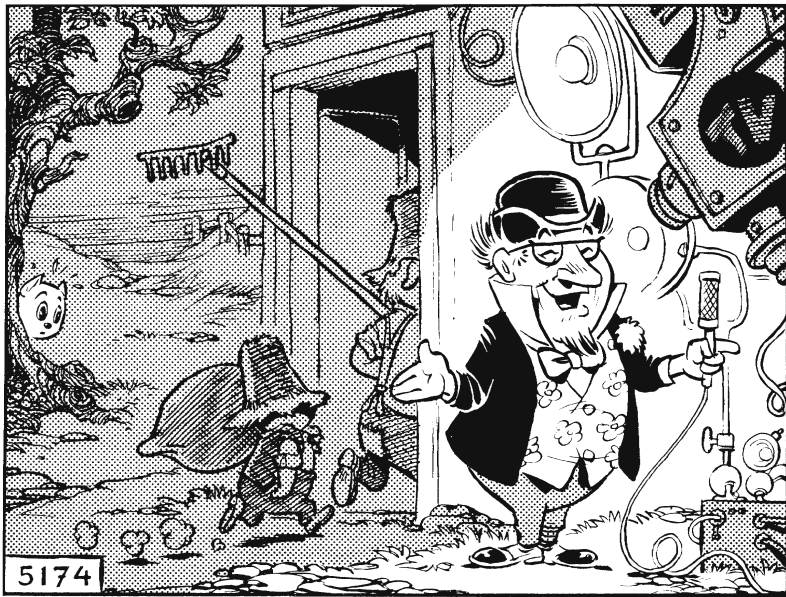
‘Breng een lichtpuntje, vrienden!’ sprak hij. ‘Vreugde in de huiskamers en vreugde in de harten van eenvoudige lieden. Is er iets mooiers dan het betrekken van een huis vol licht en lucht, wanneer men met huurschuld heeft moeten hokken in een donkere, mufte ruimte? Veel ellende is terug te voeren op het woningprobleem; dat zal ik u vanavond laten zien.’

In deze trant sprak hij nog enige tijd door, terwijl de kijkers vol ongeduld voor hun toestellen zaten.

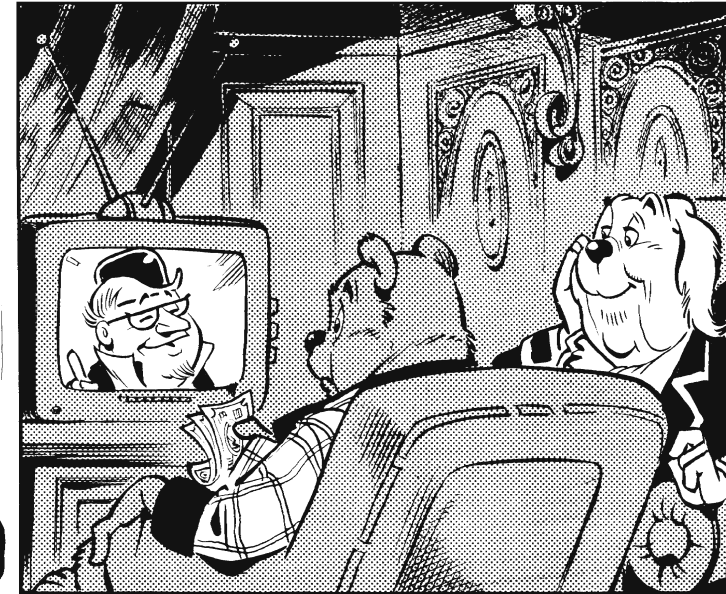
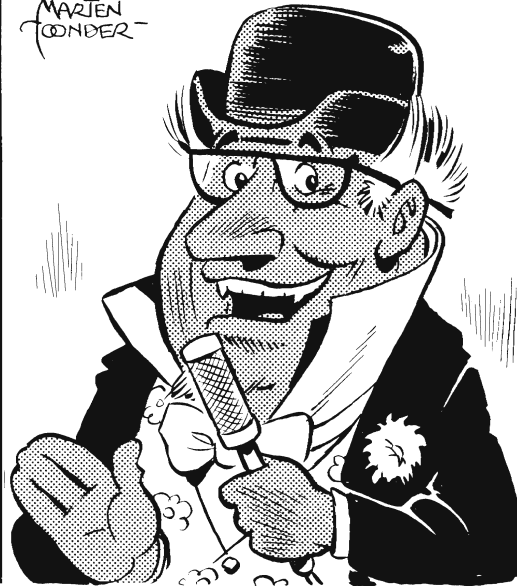
Dat deed Tom Poes echter niet. Hij had een vermoeden waarvandaan de uitzending plaatsvond en daarheen richtte hij dan ook zijn schreden. Het bleek dat hij goed gedacht had. Voor het nieuwe bouwwerk dat op heer Bommels land was opgetrokken, bevond zich een auto van de Rommeldamse Televisie Stichting – en na enig zoeken was ook presentator Brekel gevonden. Hij richtte zich juist tot de familie Loen, die over de heuvel naderde.

‘Welkom, vrienden!’ riep hij uit. ‘Zie je dit mooie huis? Het is van jullie! Zonder geld en zonder zorgen. Kom binnen en leef er lang en gelukkig.’

MARTEN
TOONDER

De familie Loen staarde bevangen van de tv-camera's naar het nieuwe huis dat hun zomaar werd aangeboden. Toen begaven ze zich zwijgend en gemelijk naar de voordeur en dromden naar binnen.

De heer Brekel staarde hen bewogen na en liet het licht van een lamp over zijn stralend gelaat spelen.

'Kijk, vrienden!' zo riep hij uit. 'Dit is de oplossing van vele vraagstukken van deze tijd. Iedereen in een lichte, luchtige flat. Gemakkelijk te onderhouden en te verwarmen. Maar weten jullie wat het leukste is? Zo'n huis schept een mooie sfeer! Men wordt als het ware gedwongen in vrede en begrip met z'n naaste te leven! We zullen zien hoe dat in zijn werk gaat, want overal in het gebouw zijn verborgen camera's opgesteld. Let op, vrienden!'

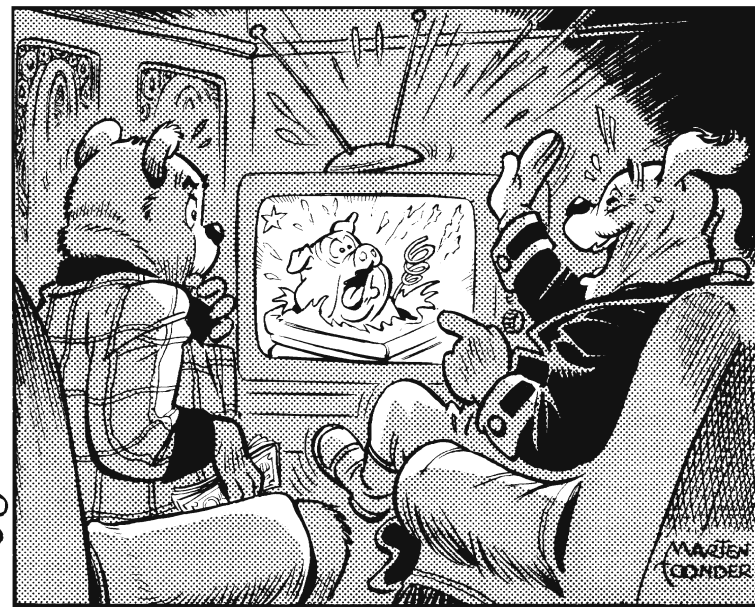
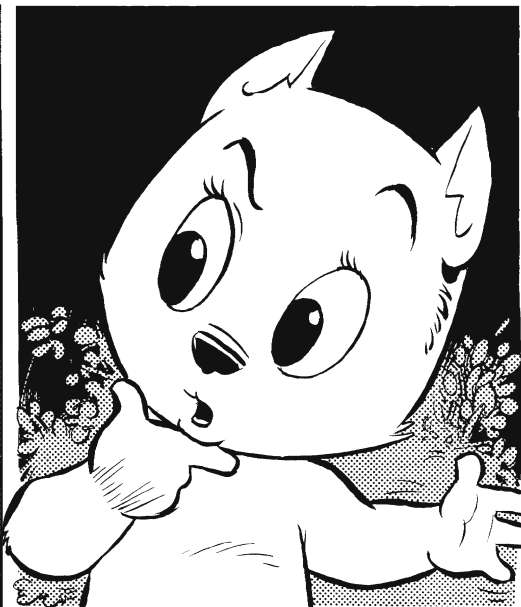
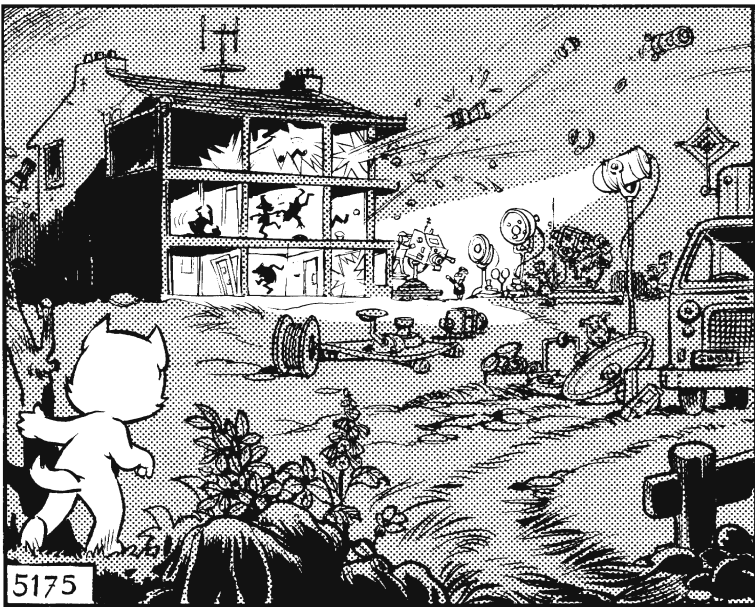
'Wat bedoelt die man?' bromde heer Bommel, die onthutst voor het toestel zat. 'Wat is dit voor een uitzending?'

'We blijven lachen!' riep de stem van de omroeper. 'Vreugde in de huiskamers en vreugde in de harten van deze ontheemden!'

'U hoort het!' fluisterde Joost bewogen. 'Een mooi programma. Ik word helemaal warm vanbinnen, als u mij toestaat.'

'Bah,' zei heer Ollie. Hij hief de bankbiljetten op en keek er somber naar.

'Het idee!' prevelde hij. 'Ach, had ik dat terrein maar niet verkocht. Het geld brandt me in de zak...'

Tom Poes had met enige verbazing de Loenen de nieuwbouw zien betrekken – en hij vroeg zich juist af wat er nu zo leuk aan dit programma was toen zijn aandacht werd getrokken door een aanzwellend rumoer dat uit het pand opsteeg.

De muren trilden, er klonk een geluid als van houthakken en daarop vlogen de grote vensterruiten in scherven om doorgang te verlenen aan stoelen en ander meubilair. Door de ontstane openingen werd nu het geschreeuw van ruwe woorden vernomen, zodat het ook voor de eenvoudigste kijker duidelijk was dat hier een meningsverschil werd uitgevochten.

Nu begrijp ik het, dacht Tom Poes. Het zijn de Loenen en de Richels! De Richels waren natuurlijk al binnen – en Brekels bedoeling is om de beide families in één huis te laten wonen. Een pakkend idee; vooral voor een uitzending, dat moet ik zeggen!

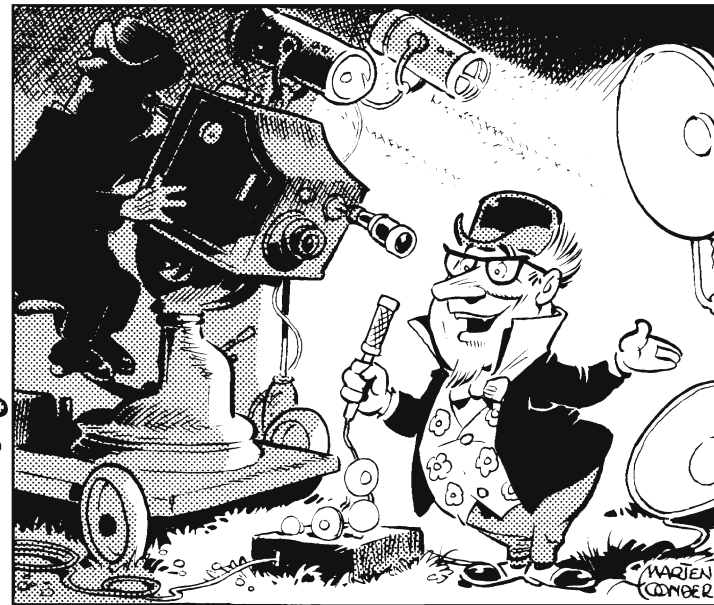
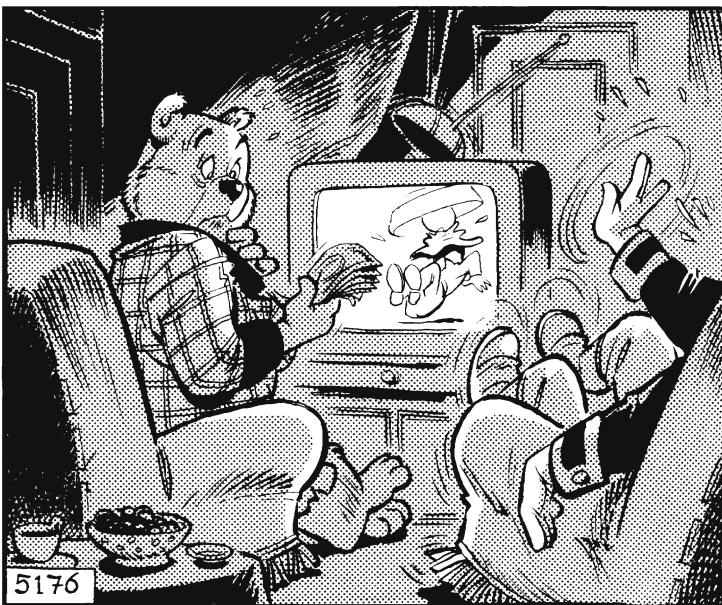
‘Wat een geestig programma,’ zei Joost, die het gebeuren binnenshuis

volgde. ‘Haha! Wat een humor! We blijven lachen! Hahaha! Kijk nu toch eens aan, met uw welnemen.’

Toen kreeg hij plotseling in de gaten dat zijn werkgever in het geheel geen pret had en geschrokken ging hij rechtop zitten, terwijl hij zijn ogen afwiste.

‘Foei, is me dat lachen,’ prevelde hij beschaamd. ‘Hoogst ongepast, als ik zo vrij mag zijn. Het is zéér... hahaha... betreurenswaardig wat daar gebeurt... hihihaha... pardon... Goede daden... hik... zijn aan die ruwe lieden niet besteed; dat ziet men nu maar eens weer.’

Door het wonder van de verborgen camera's konden de kijkers het meningsverschil in het nieuwe pand nauwkeurig volgen. Weliswaar wankelde het beeld enigszins door het slopen van balken en ook werd het licht minder naarmate er meer lampen werden afgerukt, doch dat verhoogde de sfeer van de uitzending slechts. Maar heer Bommel volgde het programma niet en zat broedend voor zich uit te staren.

'Dat komt er nu van,' prevelde hij stil voor zich heen. 'Hoe vreselijk is dit alles. Had ik maar aan de woorden van mijn goede vader gedacht. "Geld speelt geen rol, Ollie, jongen," zei hij. En daar...'

Hij zweeg en wierp een verraste blik op de bankbiljetten die hij al mompelend had opgeheven.

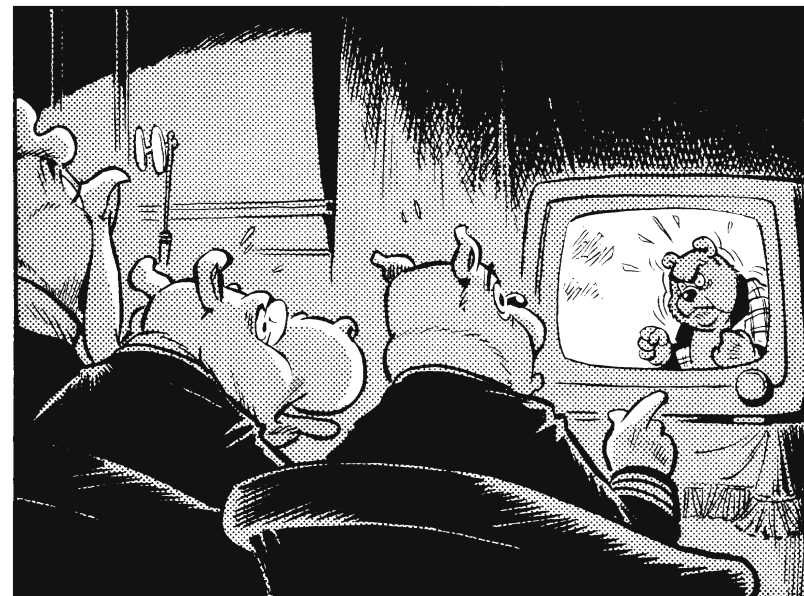
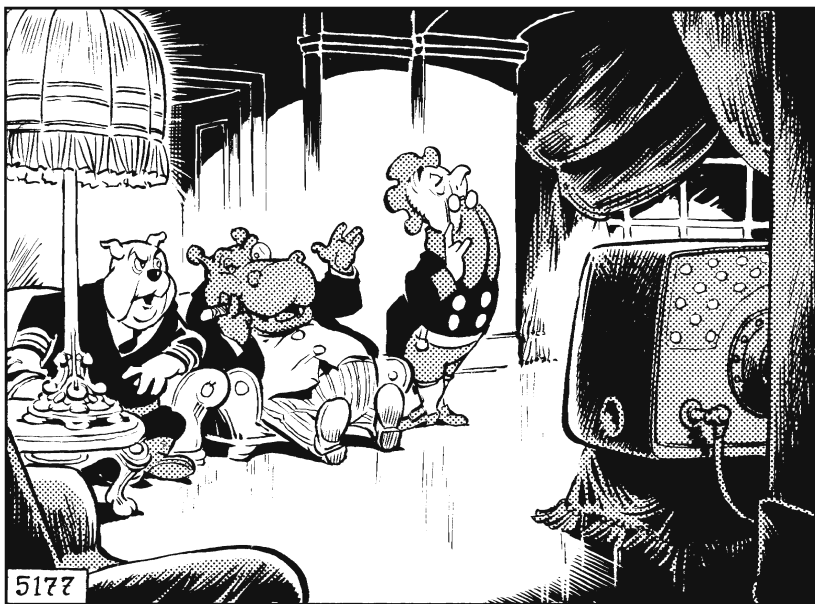
'Nee maar!' riep hij uit. 'Er staat niets meer op. Het is wit papier geworden! Hoe kan dat nu?'

Een ogenblik overdacht hij het verschijnsel en toen trok hij zijn gelaat in een grimmige plooi.

'Vals geld!' mompelde hij. 'Net als Tom Poes al zei. Maar dan is de koop ongeldig! Aha! Nu kan ik een einde aan dit gedoe maken. Men zal de toorn van een heer leren kennen!'

Met deze woorden stond hij op en verliet haastig het vertrek.

'Wij onderbreken deze vrolijke uitzending nu even,' sprak de heer Brekel in zijn microfoon. 'Maar blijft aan uw toestellen, vrienden. Over een half uur gaan wij verder, want dan zal de vriendelijke heer die dit lapje grond voor het mooie doel heeft afgestaan, voor de camera verschijnen. We blijven lachen!'

Het televisieprogramma van die avond had veel succes en zelfs op de Kleine Club werd er smakelijk om gelachen.

‘Haha! Die lui werden aardig in het ootje genomen,’ zei de burgemeester toen de pauze inviel. ‘Zoiets doet het toch altijd. Maar zou het niet een beetje eh... ruw zijn, Bas?’

‘Ruw?’ riep de commissaris uit. ‘Dit zijn de lui die mijn politiebureau hebben afgebroken! U zei toen zelf dat ik erop had moeten rammen!’

‘Wacht even,’ hernam de magistraat. ‘Krachtig optreden door de politie is iets anders dan een vechtpartij! Maar goed, dit gebeurt binnenshuis – en daarom kunnen we er ongestoord van genieten. Buren moeten hun eigen geschillen oplossen, dat kan men van dit programma leren. Haha, heel opvoedend.’

‘Heel leerzaam,’ gaf de markies De Canteclaeur toe. ‘Die verborgen

camera's geven een beeld van de gebruiken onder het grauw, waar men van gruwet. Het is affreus! Maar het zal nog interessanter worden.’

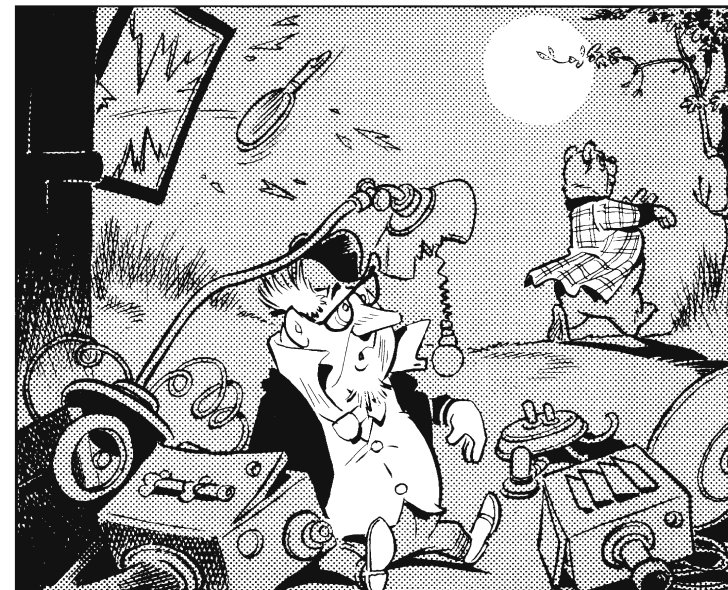
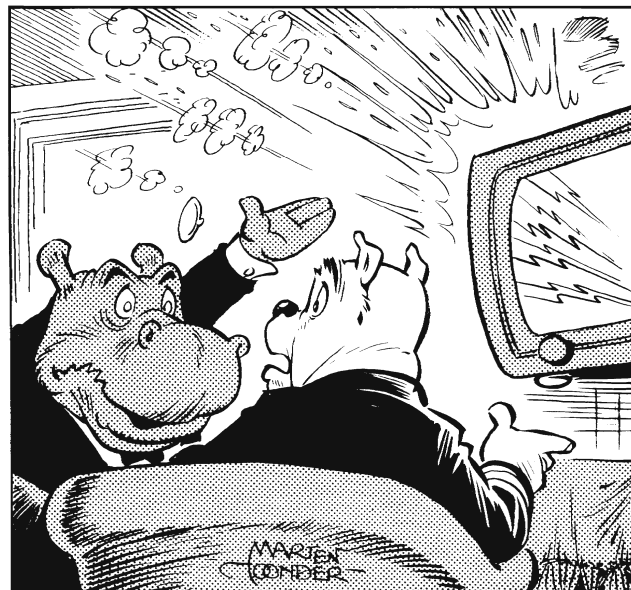
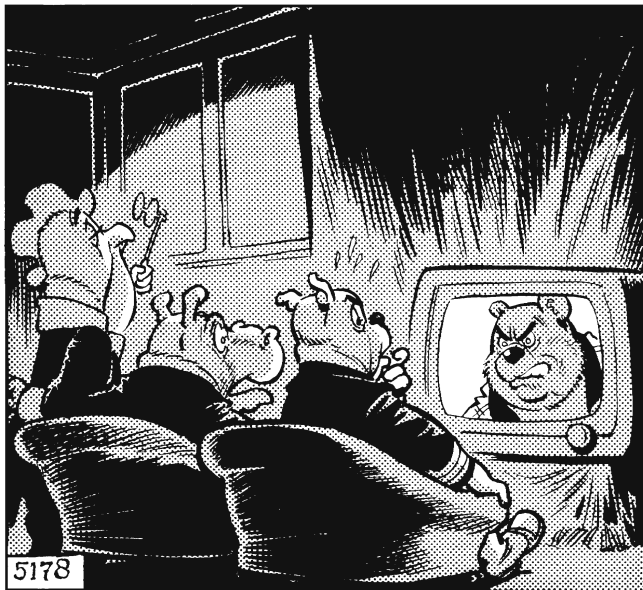
‘Zou het?’ vroeg de heer Dickerdack. ‘Wie is de heer die direct voor de camera gaat verschijnen? Daar ben ik benieuwd naar.’

‘Ik heb een vermoeden,’ hernam de edelman. ‘Een der leden van deze club doet alles voor een beetje publiciteit. Zelfs optreden in een lachprogramma, amice. Ik noem geen namen...’

Hij zweeg, want op dat moment klonk de stem van Brekel uit het toestel.

‘We hervatten de uitzending,’ sprak deze. ‘De vriendelijke heer die ik u daarnet aankondigde, is wat vlugger gekomen dan verwacht was. Hij nadert snel met een stralend gezicht, eh... hij nadert snel, bedoel ik.’

‘Het is Bommel!’ riep de burgemeester, die gespannen naar het beeld staarde.

‘Wie anders?’ prevelde de markies. ‘Deze platte figuur doet alles om zijn stuitende trekken op het scherm te krijgen.’

‘Deze kant op,’ riep de omroeper met iets jachtigs in zijn stem. ‘De deur is open; u kunt het huis betreden als u wilt. Of eh... hmpf... wilde u eerst nog iets zeggen? Eh... een boodschap voor de kijkers, misschien? Niet doen! Niet aankomen! Die kant... hrmpf... ai!’

Uit het apparaat klonk een dreunende knal, het beeld wankelde en viel toen uit, evenals het geluid.

‘Wat is er gebeurd?’ zo vroeg de magistraat zich af. ‘Het lijkt me dat daar iets voor jou te doen is, Bas!’

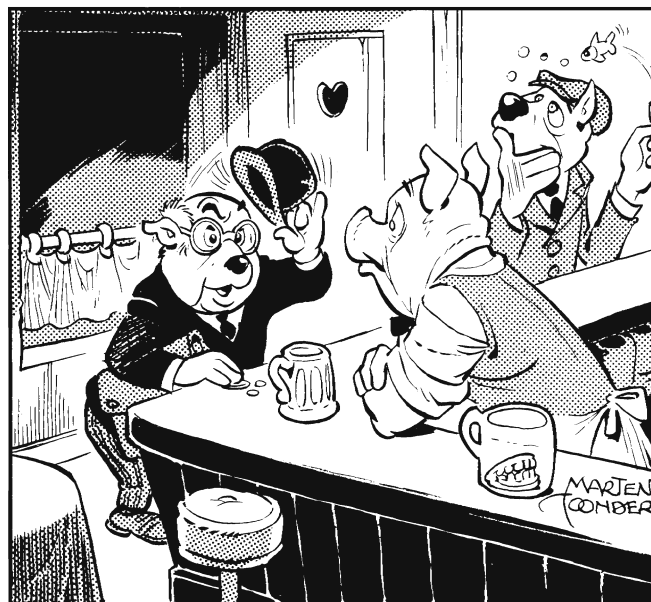
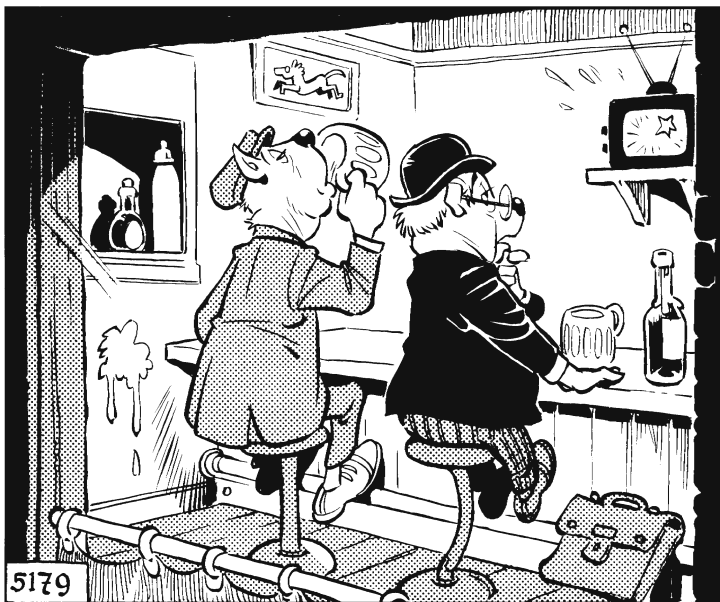
‘Ik weet het niet, burgemeester,’ zei de commissaris bevangen. ‘Als

ik ga rammen waar de televisie bij is, krijgen we iedereen tegen. Misschien kunnen we het beter op een technische storing houden.’

‘C’est dommage,’ prevelde de markies op de achtergrond. ‘Deze Bommel heeft nooit gevoel voor humor gehad. Er valt dit keer niets te lachen.’

‘We blijven lachen,’ zei de heer Brekel stil voor zich heen. Hij zat terneergeslagen tussen de gevallen apparatuur zijn gedachten te verzamelen. Daarbij viel zijn blik op heer Ollie die zich driftig verwijderde en hij schudde droevig het hoofd.

‘Een misrekening,’ mompelde hij. ‘Bommel brengt geen lichtpuntjes. Hij houdt niet van de samenleving en hij maakt anderen niet blij. Dom van me, ik had het kunnen weten. Komaan, laten we het gebeurde maar op een technische storing houden.’

De ambtenaar eerste klasse Dorknoper placht eens per week een buurtcafé te bezoeken om een verfrissing te gebruiken en een blik op het televisiescherm te slaan.

‘Zo houdt men voeling met het publiek en met het wereldgebeuren,’ placht hij te zeggen – en dat schetst hem als een vooruitstrevend beambte.

Ook deze avond had hij opletten het programma *De Loerdraaiër* gevolgd, maar hij was er niet veel wijzer van geworden.

‘Erg onrustig,’ sprak hij, toen het beeld was uitgevallen. ‘En weinig ontwikkeld, als u mij vraagt. Soms denk ik weens dat de kijkgelden niet altijd nuttig besteed worden.’

‘Het was toch geestig?’ zei de waard een beetje geërgerd. ‘Houdt u soms niet van een lolletje?’

‘Zeker,’ verklaarde de heer Dorknoper. ‘Een gepast grapje kan er

bij mij altijd wel af. Maar dit vond ik niet vermakelijk. Het is onverantwoord om nieuwbouw zo te beschadigen, want het geeft een onserieuze kijk op het woningprobleem. Zo zie ik het.’

Na deze woorden betaalde hij zijn vertering, lichtte de hoed en begaf zich naar buiten. De duistere straat lag verlaten voor hem; slechts één voetganger bewoog zich mompelend in zijn richting.

‘Goedenavond, meneer Bommel,’ groette de ambtenaar. ‘Ik heb u op het scherm gezien, net voor die technische storing.’

‘Ik ben erg geduldig,’ zei heer Ollie, de pas inhoudend. ‘Maar als een heer voor het lapje gehouden wordt, is zijn woede vreselijk!’

‘W-wat bedoelt u?’ vroeg de ander geschrokken.

‘Die Brekel bedoel ik!’ riep heer Bommel, met enige witte papieren zwaaiend.

‘Dit was geld!’ vervolgde hij. ‘Maar nu is het onbedrukt papier, dat die Brekel mij betaald heeft om mijn land met een woondoos te kunnen verknoeien. Loenen en Richels hokken nu op mijn groene weidegrond, zodat iedereen kan lachen. Maar ik lach niet. Ik dien een klacht bij u in!’

Na deze woorden haalde hij diep adem en begon op rustiger toon zijn grieven uit te leggen.

‘Aha, juist,’ zei de heer Dorknoper, toen hij klaar was. ‘Nu begrijp ik die diepere zin van de uitzending van hedenavond. Breng iedereen bij elkaar, opdat men leert zijn buurman aardig te vinden. Een heel mooie gedachte, werkelijk! Hier ligt een taak voor de overheid.’

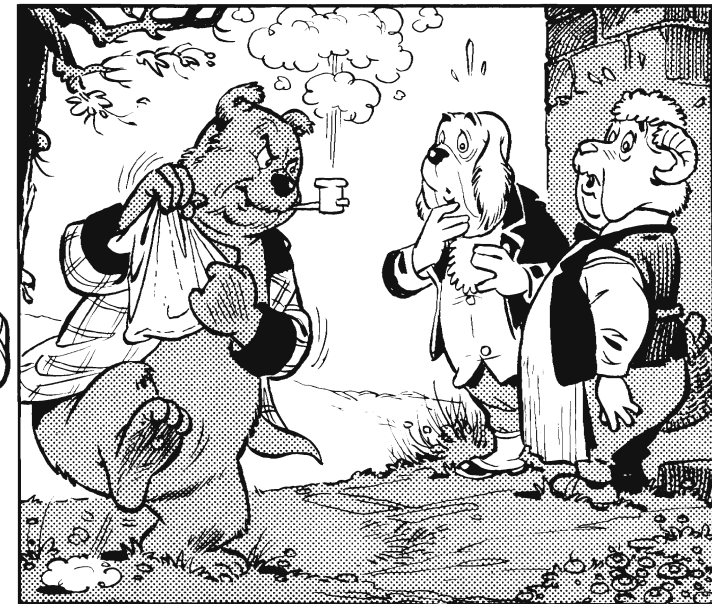
‘Wát?!’ riep heer Ollie verbolgen uit. Voordat hij echter verder kon gaan, werd zijn aandacht getrokken door snel naderende voetstappen.

‘Daar loopt hij!’ riep iemand. ‘De vent die het televisieprogramma verknoeid heeft!’

Heer Bommel wierp een snelle blik over zijn schouder en schrok toen hij een ontstemd groepje wandelaars zag naderen. ‘Ik moet deze kant op,’ sprak hij gejaagd en hij zette het op een lopen. Dit vuurde de menigte aan, dat spreekt. De voordien zo stille straat was dan ook al spoedig gevuld met geschreeuw en het geluid van dravende voetstappen.

‘Kan je wel, mooie meneer?!’ riep men. ‘Betalen we daar ons kijkgeld voor? We zullen jou eens leren lachen, zuurpruim!’

‘Ach ja,’ prevelde de ambtenaar eerste klasse, die eenzaam achterbleef, ‘het publiek heeft recht op divertissement. Een goede gedachte om daar de oplossing van het huisvestingsprobleem aan te verbinden.’

De volgende morgen verscheen de kruidenier Grootgrut aan de keukendeur om enige boodschappen te overhandigen.

‘Hier is de grutsprits die u besteld hebt, meneer Joost,’ sprak hij. ‘Pas vers en in een nieuwe verpakking die het gebak knapperig houdt. En eh... hoe vond u het programma gisteravond?’

‘Alleraardigst,’ zei de knecht. ‘Ik heb me erg vermaakt, als ik me zo mag uitdrukken. Ach, wat heb ik gelachen. Maar het einde was betreurenswaardig...’

‘Ja,’ gaf de ander toe. ‘Ik kan me voorstellen dat het pijnlijk voor u was. Meneer Bommel heeft de pret van alle kijkers bedorven. Hij is een goede klant, daar niet van. Maar dit had hij niet moeten doen. Men moet anderen hun plezier gunnen, nietwaar?’

Op dat moment verscheen heer Ollie onverwacht om de hoek. De moeilijke nacht was hem aan te zien – en ook dat hij een gedeelte van het gesprek opgevangen had.

‘Zo,’ sprak hij, op de afgeleverde bestelling wijzend. ‘Wat is dat?’ ‘Grutsprits, meneer Bommel,’ zei de kruidenier opgewekt. ‘Ik zei net tegen meneer Joost hier...’

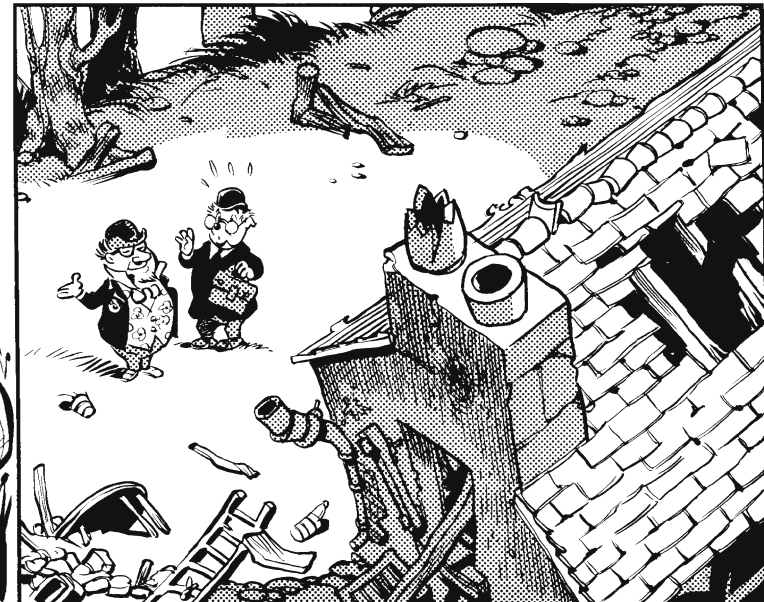
‘Juist,’ hernam heer Ollie met verheffing van stem. ‘Grutsprits! In Brekels gezonde, gladde, gelukkige verpakking, zie ik.’

‘Inderdaad,’ gaf de handelaar toe. ‘Het gebak blijft knapperig, zei ik net. De heer Brekel is een genie, wat u?’

Heer Bommel greep de doorschijnende zak en begon eraan te rukken.

‘Knapperig!’ riep hij uit. ‘Maar je kunt er niet bij komen! Brekel! Ha! *De Loerdraaijer!* We blijven lachen! Grrr! Bah!’ En onder het uiten van deze en dergelijke onsamenhangende kreten kneep hij al trekkend de koekjes tot kruim – en daarop wierp hij de zak woedend op het gras.

‘Daar!’ riep hij. ‘Daar heb je Brekels gezonde, gelukkige verpakking! We blijven lachen! Brekels gezonde, vredeachtende flats op mijn weide! Ha! Brekels televisieprogramma brengt vreugde in de huiskamers! Haha! Bah!’

Met deze woorden stampte hij heen, de toeschouwers ontdaan achterlatend.

‘Heel betreuenswaardig,’ mompelde Joost en de kruidenier Grootgrut prevelde: ‘Meneer lijkt me een beetje eh... overspannen. Zou er iets gebeurd zijn?’

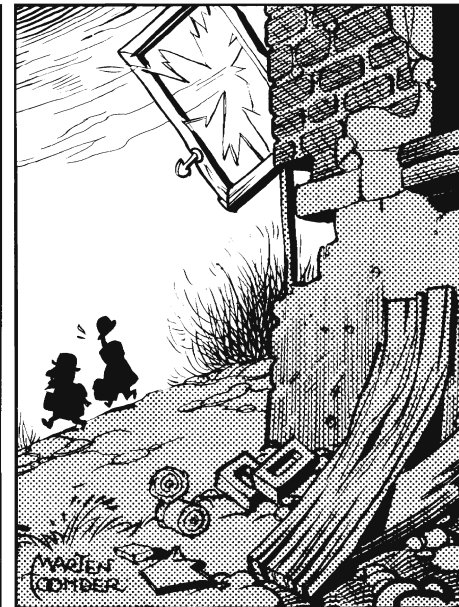
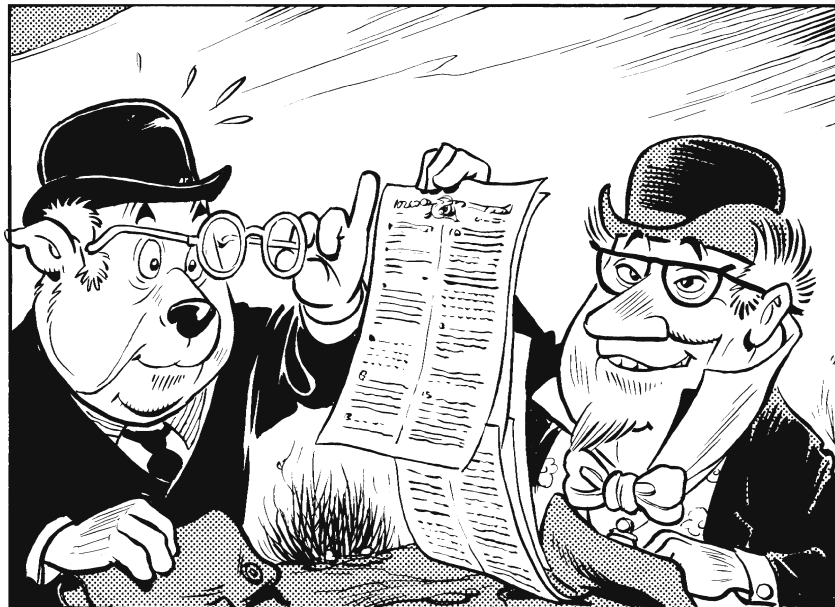
‘Er is van alles gebeurd!’ riep heer Ollie, die zich bij de hoek plotseling omdraaide. ‘En er gaat nog meer gebeuren! Ik ga een einde aan het gedoe van Brekel maken. Dat ga ik! Ik heb al een klacht over hem ingediend bij de overheid. We zullen zien wie het laatst lacht! Dorknoper heeft de zaak in handen!’

Nu, de ambtenaar eerste klasse had inderdaad al werk gemaakt van

heer Ollies klacht, en op dit vroege uur kon men hem reeds bij het nieuwe flatgebouw aantreffen.

‘Hier heeft dus de televisie-uitzending plaatsgevonden,’ sprak hij. ‘Het pand is beschadigd, meneer Brekel. Hebt u een daartoe strekkende vergunning van de overheid?’

‘Haha! Die is goed!’ riep de ander uit. ‘Niet ik heb het gebouw toegetakeld. Integendeel! Uit eigen middelen heb ik het laten bouwen om de familie Richel en de familie Loen een zonnige omgeving te bezorgen. Breng lichtpuntjes, is mijn motto. Maar soms worden kleine liefdedaden slecht beloond, meneer Dorknoper. Dat was de strekking van het programma gisteravond.’

Hij glimlachte dapper en klopte de beambte op de schouder.

‘Prettig u te kennen,’ sprak hij. ‘U en ik spreken dezelfde taal. Geen wonder, we hebben dezelfde belangen, nietwaar?’

‘Hoe bedoelt u dat?’ vroeg de ander voorzichtig. ‘Ik heb geen belangen, stel je voor! Nee, ik dien de gemeenschap in een overheidsfunctie met pensioenregeling.’

‘Daar heb ik u!’ riep Brekel uit. ‘Het dienen van de gemeenschap is ook mijn doel. Met zachte hand de samenleving in banen leiden, zodat er orde en regelmaat ontstaat voor allen. Dat brengt lichtpuntjes in het leven, mijn vriend. Kijk!’

Hij knipte zijn tas open en trok een bundel teergekleurde papieren te voorschijn.

‘Kijk,’ herhaalde hij, ‘weet u wat dit zijn?’

‘Natuurlijk,’ zei de ambtenaar eerste klasse eerbiedig, ‘dat zijn invulformulieren voor de inkomstenbelasting, in drievoud.’

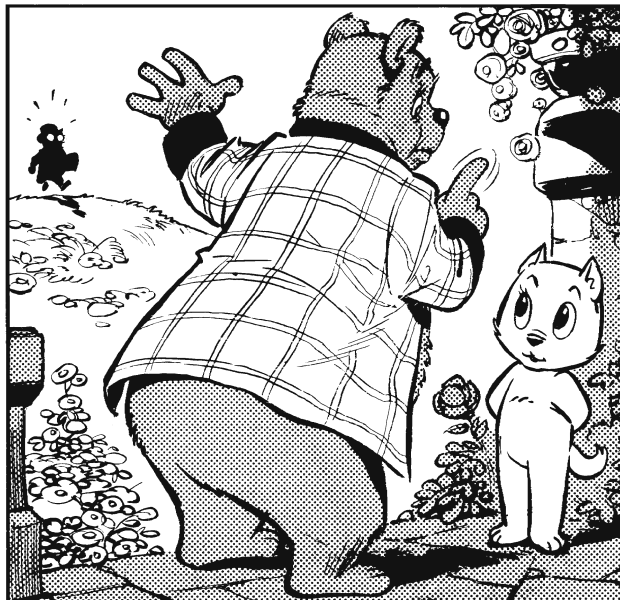
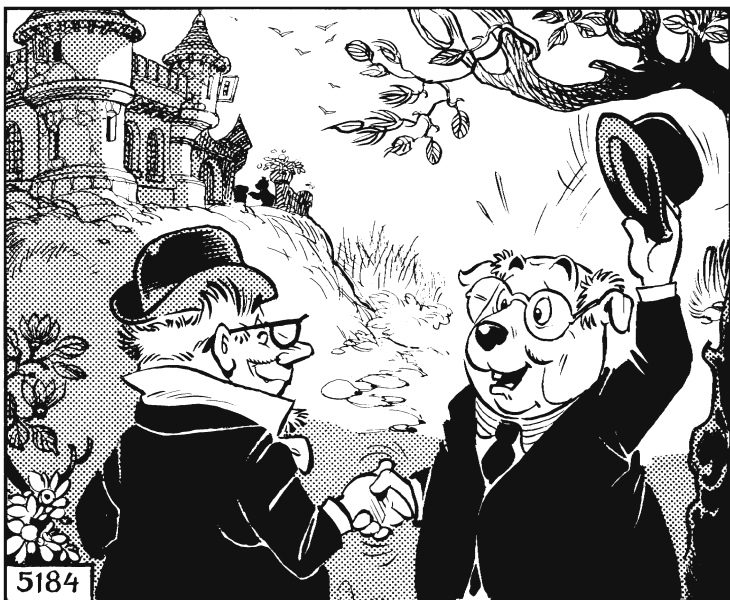
‘Juist,’ hernam de ander. ‘Weet u wie de tekst ontworpen heeft? Niet? Dan zal ik het u zeggen: ik! Ik, Lieven Brekel, heb de tekst opgesteld! En weet u wie de grammatica van het wetboek vastgesteld heeft? Nogmaals: ik! Ik ben de ontwerper van de wettelijke taal die iedereen behoort te kennen!’

De heer Dorknoper veegde geroerd zijn bril schoon en volgde zijn metgezel, die zich met lichte tred in beweging zette.

‘Grutjes!’ riep hij schuchter uit. ‘Het is een grote eer voor mij. Werkelijk. Al dikwijls heb ik gedacht: wie is toch het genie dat achter die prachtige paragrafen zit! En nu loop ik er gewoon mee te praten. Hoe bestaat het?’

‘Ach, ik doe alleen maar wat ik doen moet,’ zei de heer Brekel bescheiden. ‘Dat is mijn plicht.’

Toen het slot Bommelstein in zicht kwam, stond de heer Dorknoper stil.

‘Het was mij een grote eer,’ sprak hij, de hoed lichtend. ‘Eindelijk heb ik de man ontmoet die ik al zo lang bewonderd heb. Dit is een onvergetelijke dag voor mij, meneer Brekel! U kunt op mijn steun rekenen; ik zie wat mij te doen staat.’

Na deze woorden nam hij afscheid en begaf zich vastberaden naar de woning van heer Ollie. Die stond juist in de tuin met Tom Poes over de gebeurtenissen van de vorige dag te praten.

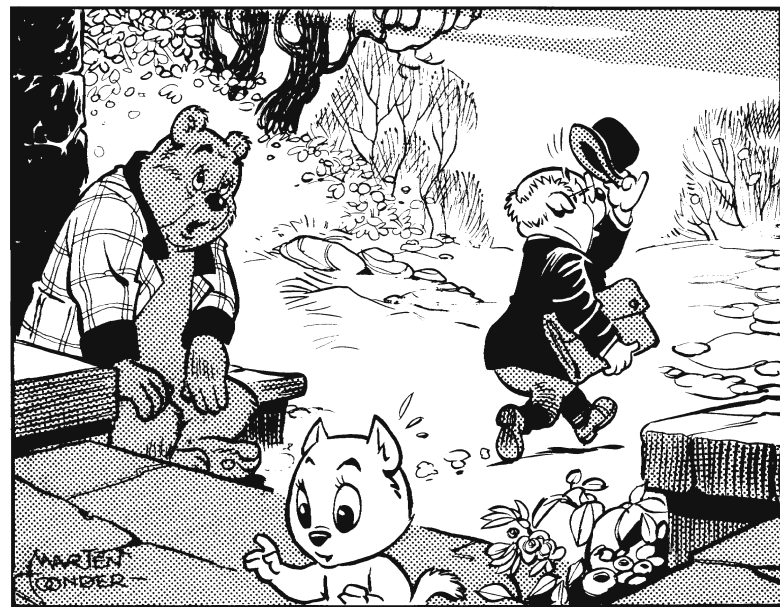
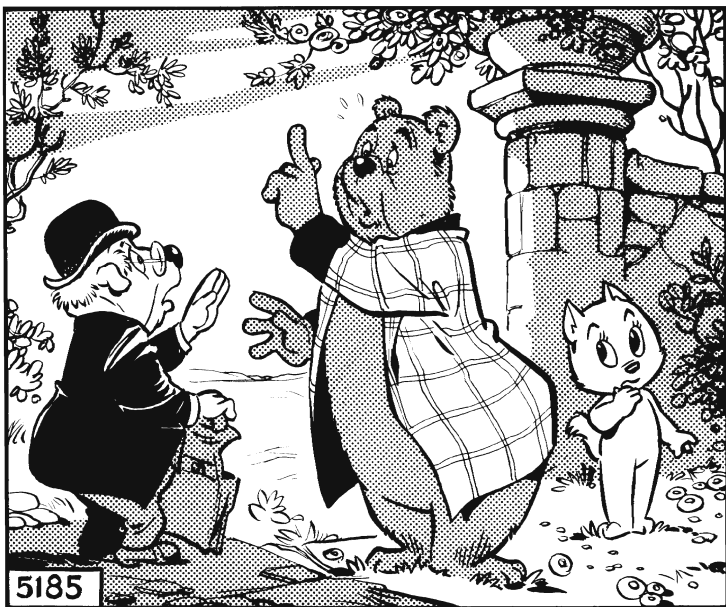
‘Je hoeft me niet meer te waarschuwen, jonge vriend,’ zei hij. ‘Ik heb die Brekel nu dóór! Hij is een groot gevaar voor de samenleving en het is mijn plicht als Bommel en als heer om een einde aan zijn gedoe te maken. Gelukkig heb ik de steun van de overheid, want de

heer Dorknoper zit al achter de schelm aan. Nee, je kunt dit rustig aan mij overlaten.’

Op dat moment viel er een schaduw over het tuinpad en daar stond de overheid groetend voor hem.

‘Goedemiddag,’ sprak deze vormelijk. ‘Ik kom u mededelen dat uw klacht geheel ongegrond is, meneer Bommel! De witte papieren die u mij toonde, bewijzen niets. Integendeel, ze duiden op laster! Zelden heb ik een hogerstaand iemand ontmoet dan de heer Brekel. U moet zich schamen dat u zo’n liefdadig persoon wilt vervolgen als een misdadiger!’

‘Maar hij deugt niet!’ riep heer Ollie verslagen uit. ‘Hij is een liefdadiger, als u begrijpt wat ik bedoel.’

‘Ziet u dan niet dat alles wat hij doet ellende brengt?’ vervolgde heer Bommel. ‘Het geld en de verpakkingen die hij uitgevonden heeft, de afbetaling en de flats, die televisie-uitzending, de...’

‘Zwijg,’ sprak de ander kil. ‘Direct noemt u nog de wetten en de belastingformulieren. Ik kan werkelijk niet langer naar uw grievende woorden luisteren. De overheid staat achter het streven van de heer Brekel, dat kan ik u ambtshalve mededelen. Brengt vreugde en barmhartigheid in het leven van uw medeburgers, dat is het motto van de gemeente Rommeldam – en Lieven Brekel is ons lichtend voorbeeld. Wees dus gewaarschuwd, meneer Bommel. De bouw van torenflats volgens het Brekelschema wordt bereids overwogen en uw terrein komt ons uitermate geschikt voor. Laat u dat gezegd zijn!’

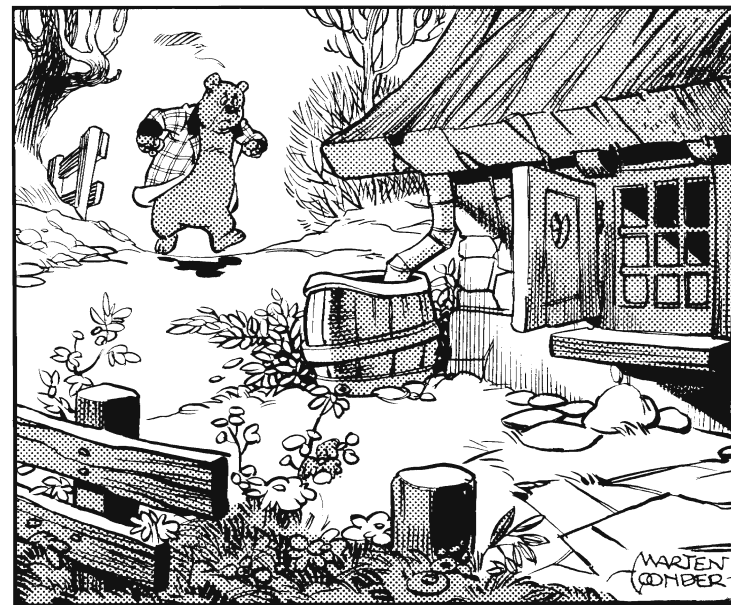
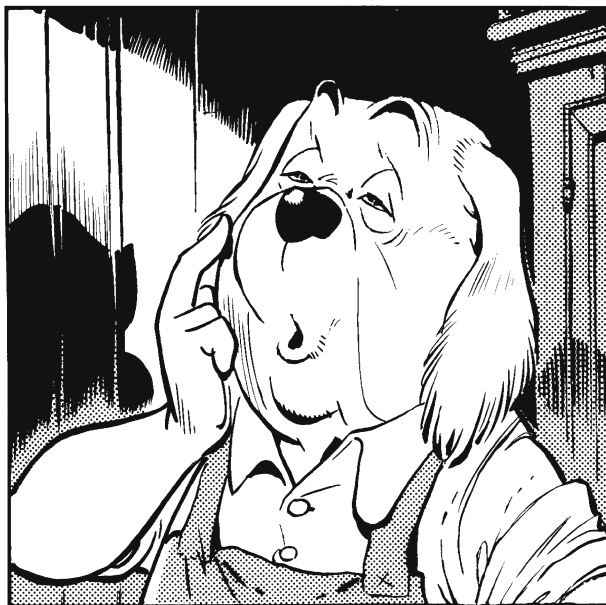
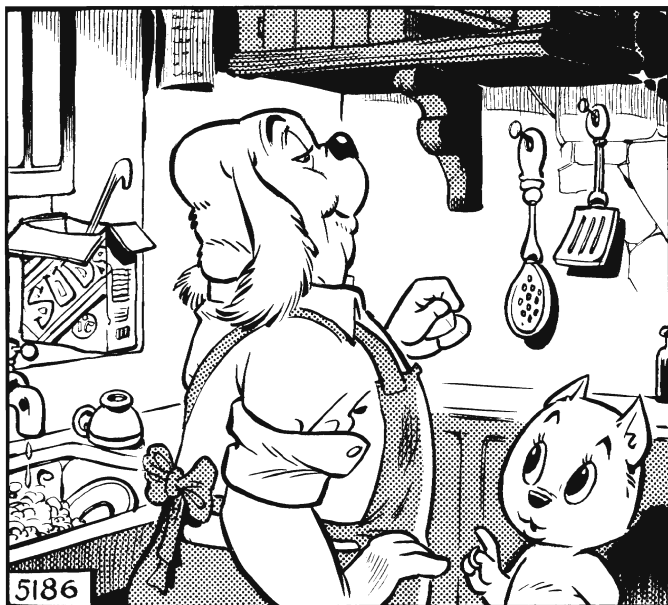
Hij lichtte de hoed en verliet het toneel met waardige tred, en heer Bommel bleef verscheurd achter.

‘Als heer staat men overal alleen voor,’ sprak hij bleek tot zichzelf. ‘Ach, het klinkt zo mooi om vreugde te brengen in het leven van anderen. Maar ik voel dat deze vreugde ten koste van weer anderen gaat, als je begrijpt wat ik bedoel. Niemand heeft zo’n diep gevoelsleven als ik, jonge vriend en dat is de reden... Luister je, Tom Poes? Tom Poes! Waar ben je?’

Helaas, Tom Poes luisterde niet. Hij had zijn eigen gedachten gevolgd en liep naar binnen.

Hoe was dat versje over de brekels nog maar? vroeg hij zich af. Als ik me niet vergis kende Joost het.

Tom Poes vond de trouwe knecht in de keuken bezig met huishoudelijke beslommingen, maar hij staakte gaarne zijn bezigheden om een praatje te maken.

‘Het versje over de brekels?’ herhaalde hij peinzend. ‘Ik heb er dikwijls aan moeten denken de laatste tijd. Eens kijken, hoe was het ook weer? Iets met kwiske, als ik zo vrij mag wezen...’

Hij zweeg even, sloot de ogen en sprak toen op gevoeltvolle toon: ‘Kwiske sibi proksimos.

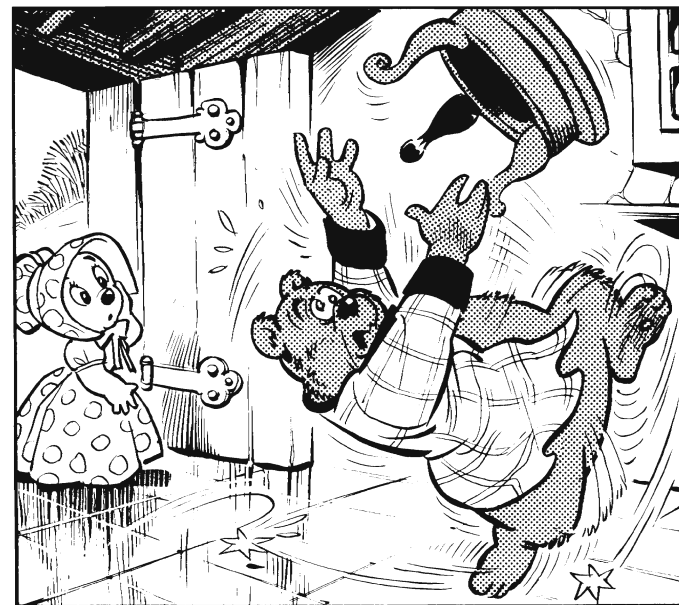
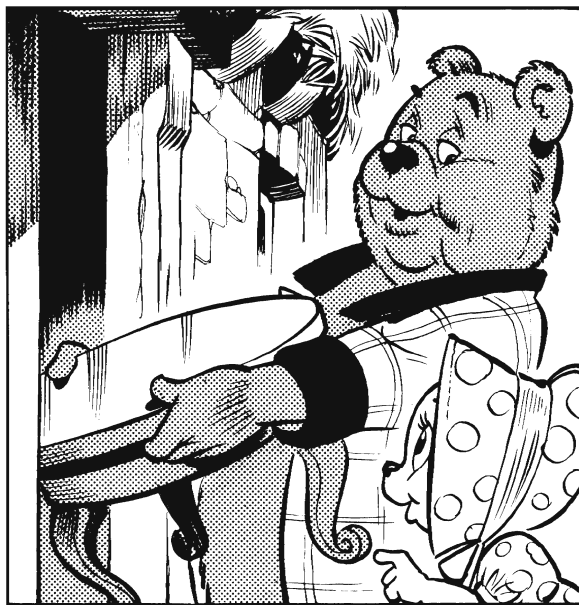
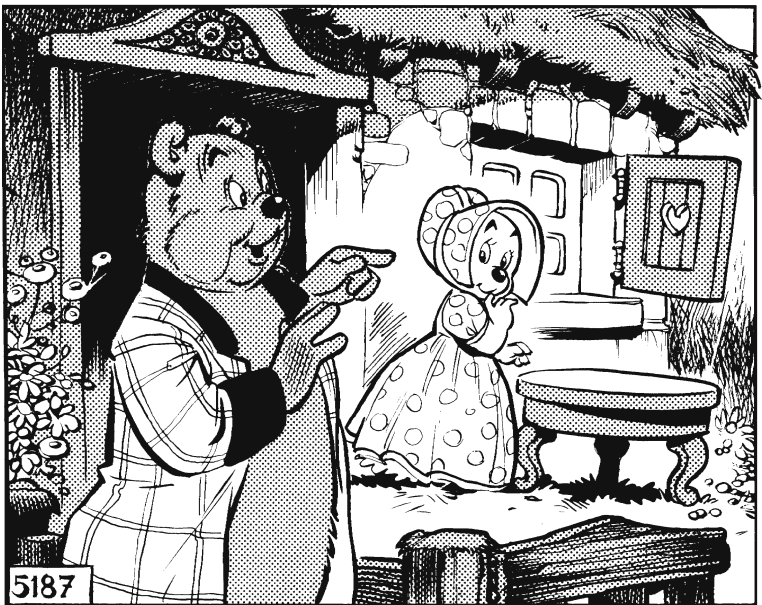
Bij de zevenboom in ’t Savelbos
Zijn vannacht de brekels los.
Wie een ring ziet om de maan,
Moet niet naar de brekels gaan.

Zo is het, met uw welnemen. Een eigenaardig rijmpje, vindt u niet?’
‘Hm,’ zei Tom Poes.

‘En weet u wat zo grappig is?’ hernam de bediende. ‘Dat versje is de oorzaak van de mooie vriendschap die heer Olivier met de heer Brekel gesloten heeft, wanneer ik mij zo mag uitdrukken.’

Het was maar goed dat heer Bommel deze woorden niet hoorde. Hij liep met gebalde vuisten en duistere gedachten over de weg om zijn zinnen te verzetten en mompelde in zichzelf.

‘Die schurk!’ prevelde hij. ‘Iedereen palmt hij in, maar ik heb hem door... eenzaam en onbegrepen. Die Brekel is een losgebroken brekel, als iemand begrijpt wat ik bedoel!’

‘Het is een vreselijke last,’ vervolgde heer Ollie, terwijl hij somber voortstapte. ‘Hier loop ik nu; de enige in Rommeldam die weet wat een gevaar er boven de stad hangt. Niemand die naar mij luisteren wil – nergens ontmoet ik begrip!’

Op dat moment passeerde hij het huis van juffrouw Doddel, zijn buurvrouw, en hij zag dat ze bezig was een tafeltje naar binnen te dragen.

‘Wacht even, mevrouw,’ sprak hij, de pas inhoudend. ‘Laat mij dat doen. Zoiets is geen vrouwenwerk.’

‘O, het is niet zwaar, hoor,’ zei het vrouwtje.

‘Dat doet er niet toe,’ hernam heer Bommel. ‘Men is er om elkaar te helpen, dan komen het luisteren en het begrip vanzelf, als u begrijpt wat ik bedoel.’

Zo sprekende tilde hij het meubeltje op en torste het naar de deur.

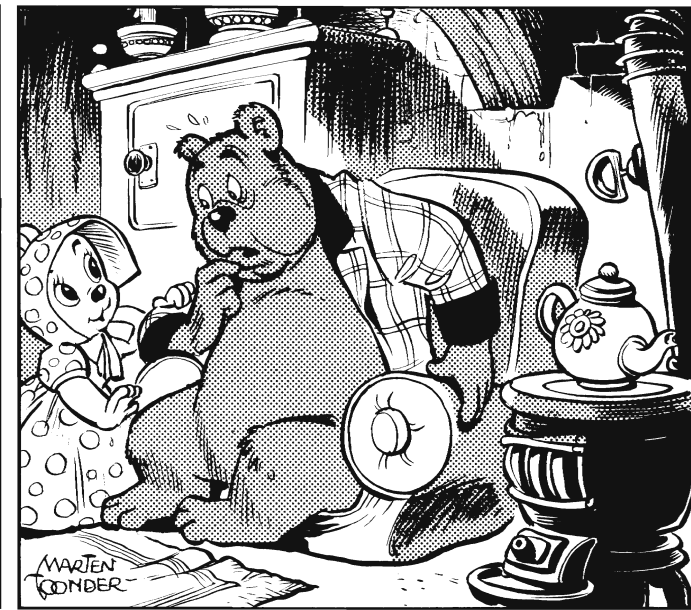
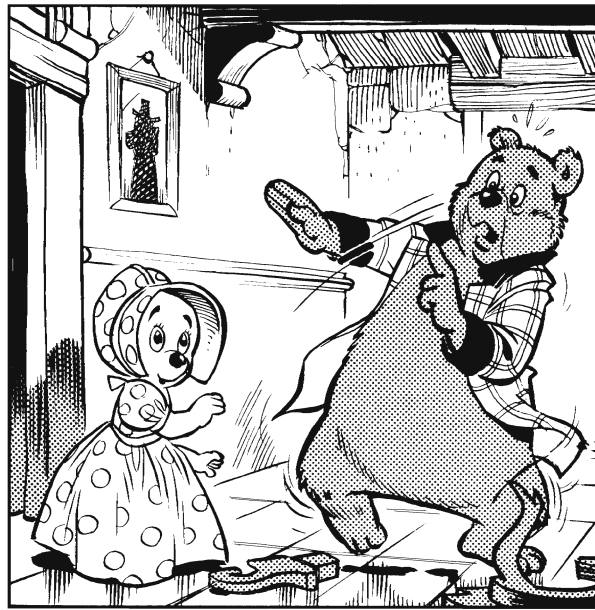
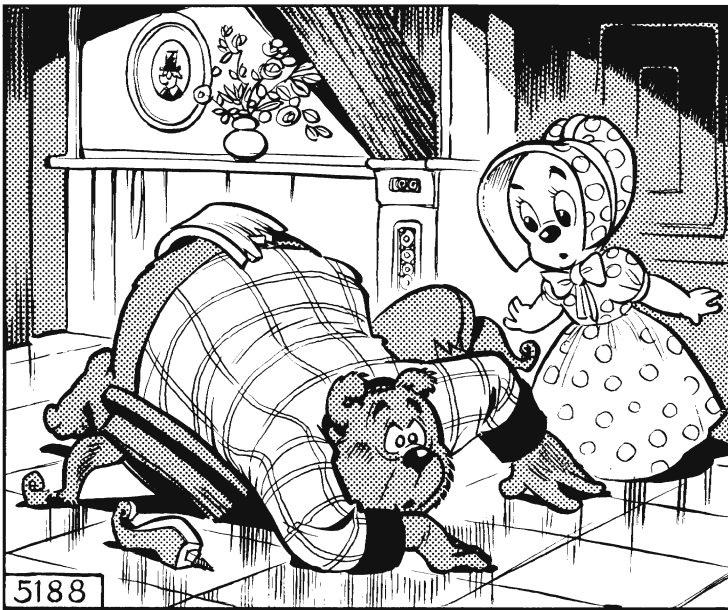
‘Ik heb een nieuwe vloer in de gang laten leggen,’ verklaarde juffrouw Doddel. ‘Een hele mooie. Modder-afstotend en erg gemakkelijk schoon te maken. En de betaling was prettig te regelen, daarom heb ik het maar gedaan. De gangtafel moest toen zolang naar buiten.’

‘Het is helemaal geen moeite,’ zei heer Ollie hijgend. ‘Nee, er zijn andere dingen die veel zwaarder zijn om te dragen. Geestelijke dingen, bedoel ik, waar ik eenzaam en onbegrepen mee rondloop.’

‘Wat naar voor je, Ollie,’ zei zijn buurvrouw. ‘Maar de vloer is echt mooi. Allemaal rode tegels van een nieuw soort spul: plastiflex of zo. Ze zijn een beetje glad, maar die meneer zei...’

Ze zweeg verschrikt, want op dat moment schoten de voeten onder heer Bommel uit.

Na een lange schuiver kwam hij zwaar op de nieuwe vloerbedekking terecht, in zijn val het gangtafeltje verpletterend.

‘O, wat erg!’ riep juffrouw Doddel. ‘Arme Ollie! Heb je je pijn gedaan? Ja, het is een beetje glad, hè? Maar het stoot heus modder af. Dat heb ik zelf gezien, toen die aardige meneer het kwam demonstreren!’

‘Hrmpf,’ prevelde heer Ollie.

Hij sloeg de ogen op en staarde vol afkeer naar de glimmende tegels om zich heen. Toen nam hij voorzichtig een zittende houding aan.

‘Hij heeft er stof en aarde op gegooid,’ vervolgde het vrouwtje. ‘En daar heeft hij op getrappeld en gestampt. Maar het kon er heel gemakkelijk worden afgeveegd. “Men moet er even aan wennen,” zei die meneer. “Plastiflex is een beetje glad, maar het is een zegen voor de huisvrouw. We blijven lachen,” zei hij. En de betalingsvoorwaarden...’

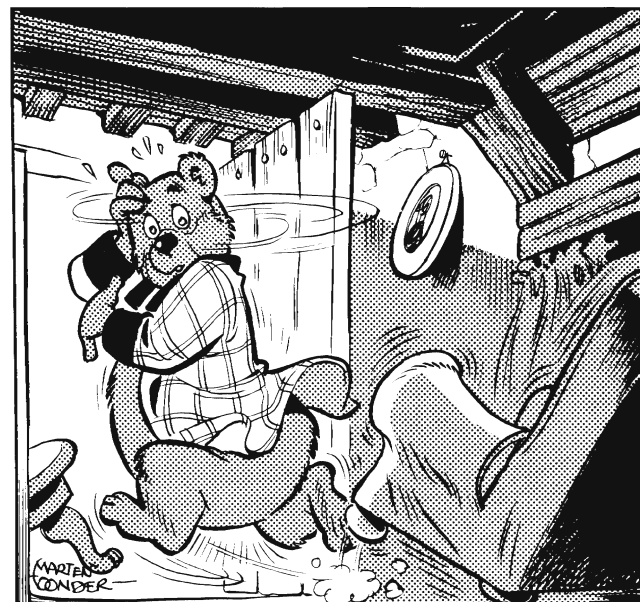
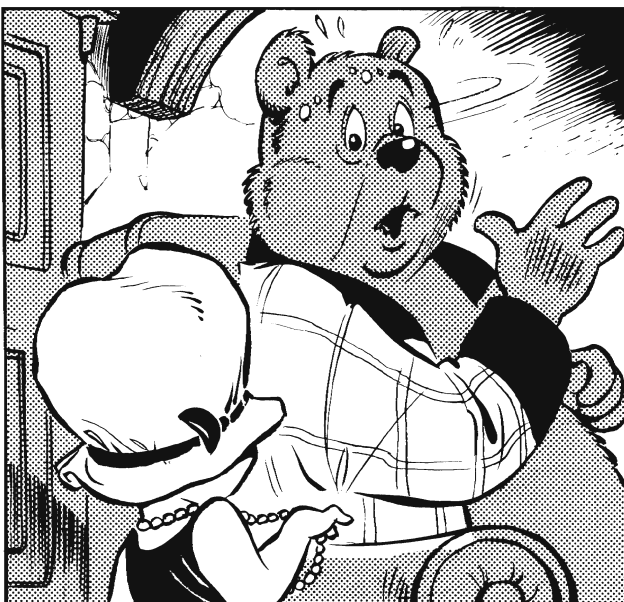
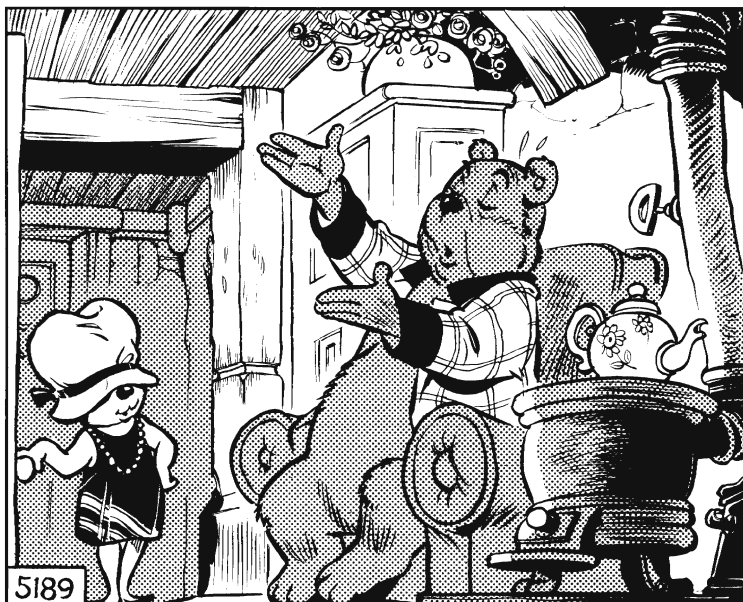
Ze zweeg en deinsde een stapje achteruit, toen heer Bommel met een gesmoorde kreet overeind sprong.

‘Wát zei hij?’ riep hij uit. ‘Hoe heette die man?’

‘Voorzichtig!’ suste juffrouw Doddel. ‘Anders val je opnieuw. Kom, ik zal je naar binnen brengen, dan krijg je thee. Ik zal eerst even mijn tafel...’

‘U krijgt een nieuwe tafel, mevrouw,’ hernam heer Ollie, terwijl hij moeilijk ging zitten. ‘Maar hoe heette die tegelverkoper? Dat moet ik weten!’

‘Brekel,’ zei de buurvrouw. ‘Een aardige man; werkelijk. Wind je nu niet zo op en neem er je gemak van. Weet je wat? Ik zal je mijn nieuwe jurk eens laten zien. Die kon ik heel goedkoop krijgen.’

In de gemakkelijke stoel bij de kachel kwam heer Ollie een beetje tot zichzelf.

‘Ach,’ sprak hij met zachte stem, ‘het is goed om in deze vertrouwde omgeving eens open te kunnen praten. Er dreigt een groot gevaar, mevrouw. Deze Brekel, die u een gladde gang heeft aangesmeerd, is een gevaar voor de omgeving. Hij draait alles om en hij zal iedereen ongelukkig maken met zijn wit papieren geld en zijn gemakkelijke betalingen en zijn flats en zijn programma’s. Zijn vloeren stoten niet alleen modder af, maar ook heren. En daarom vraag ik u: waar moet dat heen?’

Zijn vraag bleef in de lucht hangen, doch bij de deur klonk een zacht lachje.

‘Kijk,’ hernam heer Bommel met verheffing van stem, ‘u bent een

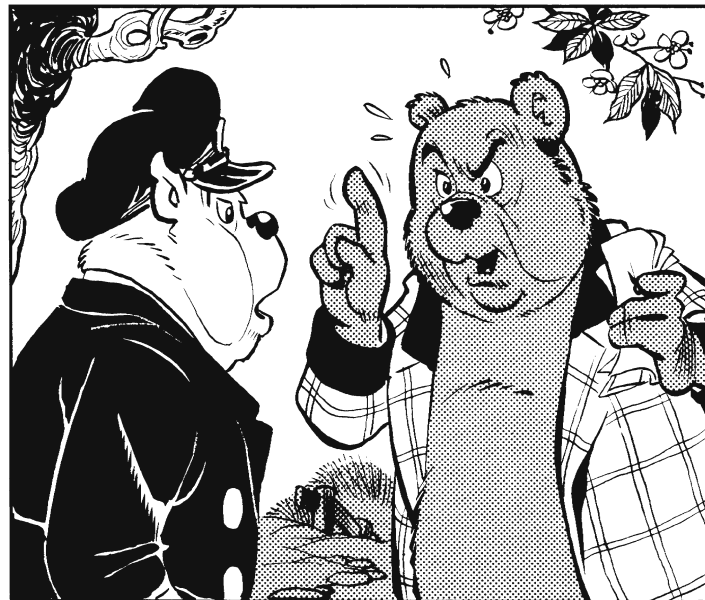
vrouw met smaak en onderscheidingsvermogen. U weet wat mooi en lelijk is en daarom...’

Op dat moment werd hij op de mouw getikt en toen hij verrast omkeek, zag hij naast zich iemand staan in wie oplettende lezertjes met enige moeite de gastvrouw zullen herkennen.

‘Hoe vind je mijn nieuwe jurk, Ollie?’ vroeg ze. ‘Schattig, hè? Het werd tijd dat ik iets aan de mode ging doen. “Een vrouw als u moet niet uit de tijd raken”, zei die meneer. Daarom heb ik de hoed erbij gekocht. Is het geen dotje? Een echte Lieven Brekelhoed, Ollie, uit zijn eigen atelier. Nu, hoe vind je me?’

Heer Bommel stamelde iets. Hij sprong overeind en verliet verward de eens zo vertrouwde omgeving.

Over de weidegronden waar de heer Brekel zijn eerste flat had opgetrokken, woei een zachte voorjaarswind. De vogels zongen, de bladeren ritselden en uit het bouwwerk klonken rauwe kreten, want de bewoners hadden ruzie.

‘Alles verandert,’ mompelde commissaris Bas, die peinzend een weggeworpen bloempot naoogde. ‘Mijn vingers jeuken en de burgemeester staat achter me. En toch weet ik het niet. Kijk, de wet moet gehanteerd worden. Maar hoe? Hard of zacht? Het zijn moeilijke tijden...’

‘Het is treurig!’ riep heer Ollie, die hem vol ingehouden toorn naderde. ‘Wat is dit voor een wereld? Alles wordt lelijk en belachelijk en ik sta daar als heer eenzaam middenin. Maar er is nog een wet, heer Bas; wát Dorknoper ook zegt!’

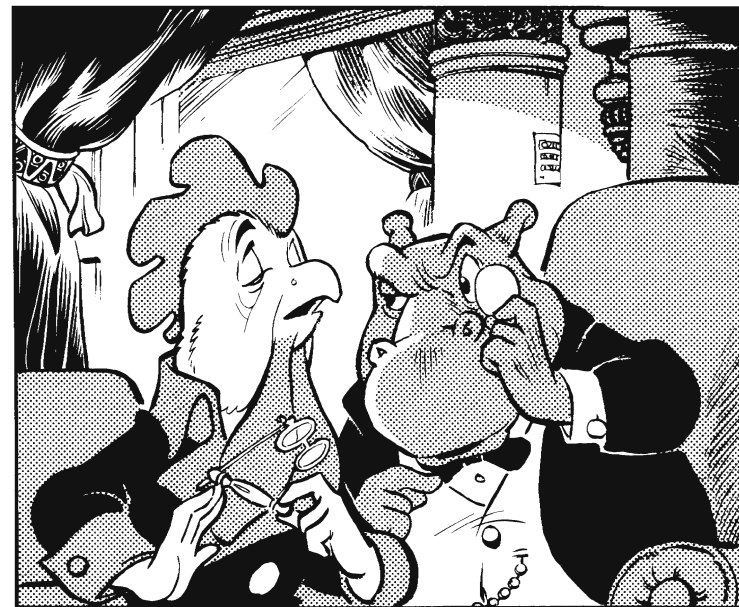
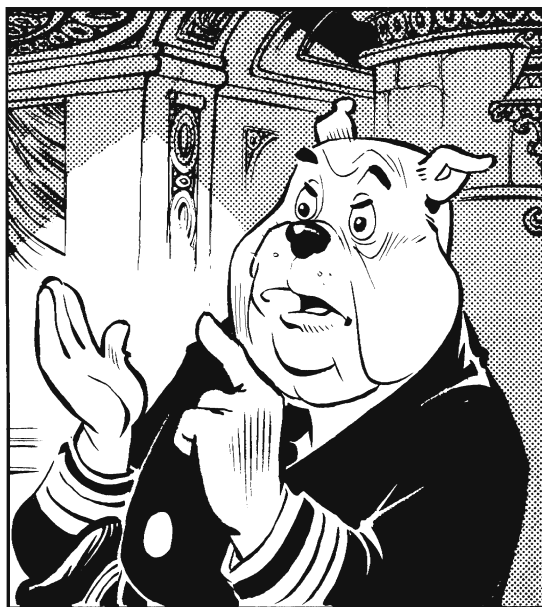
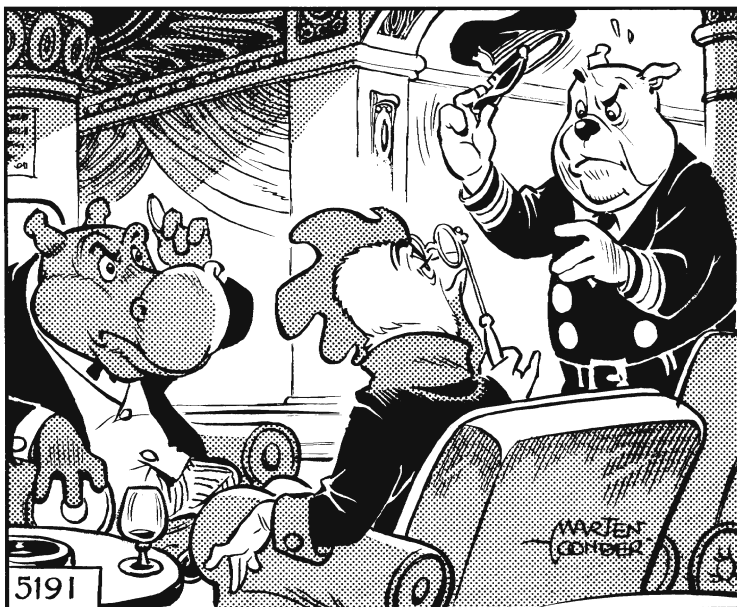
‘Hoe bedoelt u?’ vroeg de politiechef koeltjes.

‘Ik bedoel dat ik mijn recht eis!’ riep heer Bommel uit. ‘Ik eis dat die flat onmiddellijk ontruimd wordt! Dit is mijn terrein. Het geld dat men mij ervoor betaald heeft, is wit papier geworden. Kijk maar!’

De commissaris wierp een lusteloze blik op het bundeltje dat de ander omhooghield en haalde de schouders op.

‘Ach ja, u zegt dat het geld is geweest,’ zei hij. ‘Maar alles verandert, meneer Bommel. En het is begrijpelijk dat het geld zijn waarde verliest, wanneer het gebruikt wordt zoals de heer Brekel doet. Maar het is allemaal voor een goed doel, dat begin ik in te zien. Neem nu zo’n flat...’

‘Nee!’ riep heer Ollie koppig. ‘Die neem ik niet, dat is het juist. Ook een heer heeft rechten!’

Burgemeester Dickerdack en de markies De Canteclaeur zaten in de Kleine Club en spraken over de veranderde tijden, toen commissaris Bas binnentrad.

‘Ik moet nieuwe richtlijnen hebben,’ sprak deze na een korte groet. ‘Die Bommel tast me in het geweten. Hoe moet het nu? Hard of zacht?’

‘Wat bedoel je?’ vroeg de burgemeester opschrikkend.

‘Kijk,’ verklaarde de politiechef, ‘Bommel is ouderwets, lijkt me. Hij vraagt om een harde aanpak in die flatzaak. Maar dat gaat tegen meneer Brekel!’

‘Parbleu!’ mompelde de markies. ‘Bommel! Brekel! Het grauw roert zich!’

‘Ik zou de heer Brekel niet grauw willen noemen,’ zei de magistraat voorzichtig. ‘Hij is een zegen voor de stad. Maar wat Bommel betreft...’

‘Daar heb ik u!’ riep de commissaris uit. ‘Bommel is tegen de

verkleuring van geld en tegen samenwoning in flats en hij wil niet lachen. En nu vraag ik u: waar sta ik?’

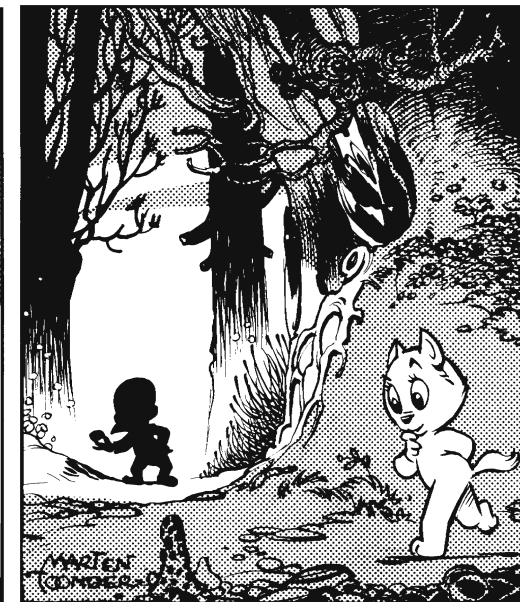
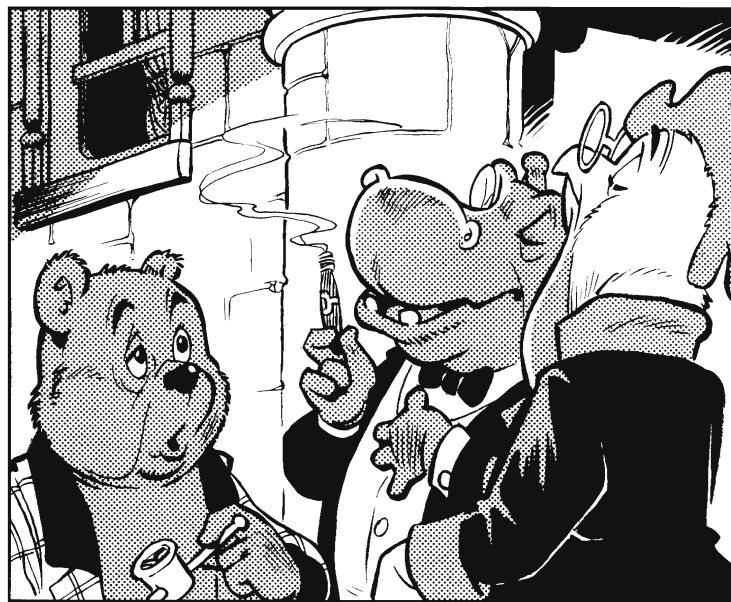
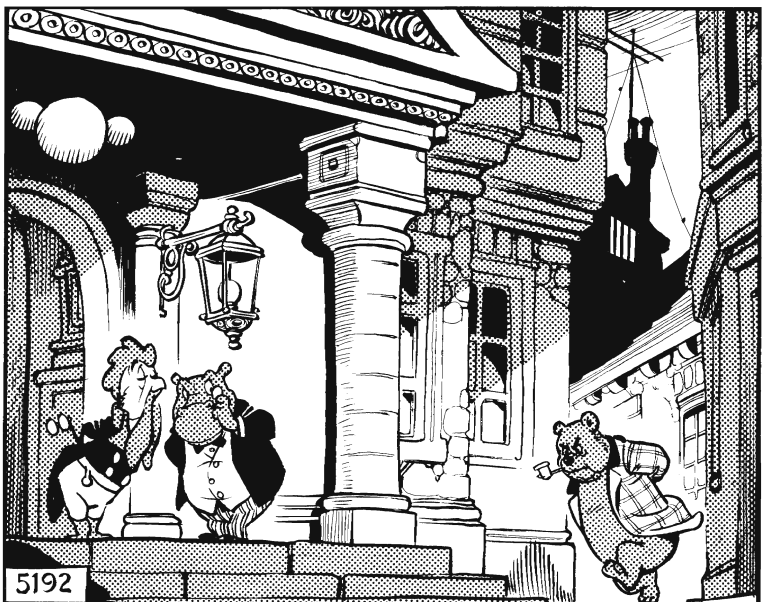
Er viel een stilte. De burgemeester schoof onzeker in zijn stoel heen en weer en keek vragend naar de edelman. Doch deze haalde de schouders op.

‘Ik weet niet waar Bas staat,’ prevelde hij. ‘Daar kan ik mij niet mee inlaten. Noblesse oblige, amice!’

‘Zo schieten we niet op,’ zei de burgemeester klagend. ‘Ik moet aan mijn aanzien denken – en Brekel is erg gezien. Bas moet het maar kalm aan doen, wat u?’

‘Het kan me niet schelen,’ verklaarde de markies. ‘Mijn gedachten zijn bij de sonnetbewerking van dat oude poëem: *Quisque sibi proximus* – en alles wat ik vraag is met rust te worden gelaten.’

Enige tijd later verlieten de markies en de burgemeester de Kleine Club om zich naar huis te begeven, maar ze verstrakten toen ze een eenzame wandelaar zagen naderen.

‘Daar is hij,’ sprak de magistraat tussen de tanden.

‘En effet,’ mompelde de edelman. ‘Het is Bommel.’

‘Wat?’ riep heer Ollie opschrikkend. Hij wierp een blik op de beide anderen en bleef staan.

‘Gelukkig dat ik u juist tref,’ vervolgde hij. ‘Er is niemand met wie ik praten kan – en toch moet er wat gebeuren.’

‘Wat moet er gebeuren?’ vroeg de burgemeester, en de markies prevelde: ‘Hij zint weer op onlusten, amice.’

‘Het gaat over Brekel,’ hernam heer Bommel. ‘Hij waart rond en brengt ellende over de stad. Gladde vloeren en nieuwe mode, als u

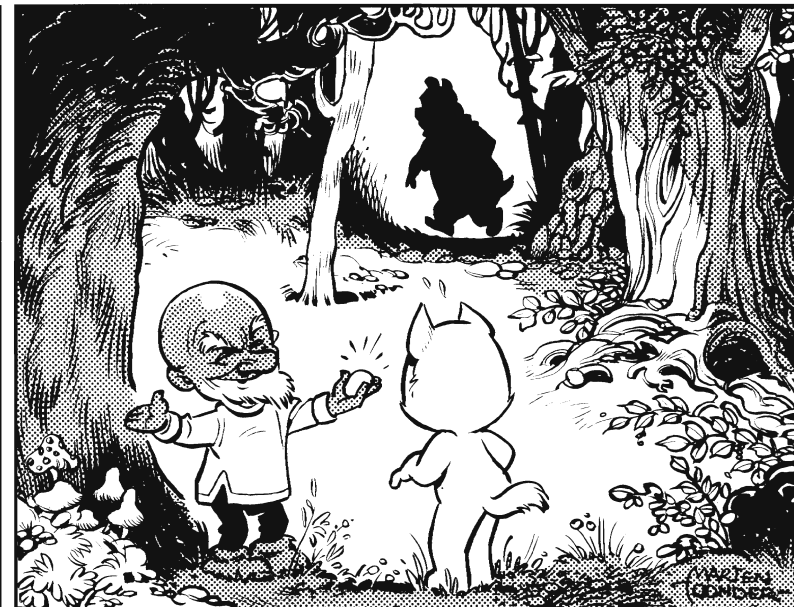
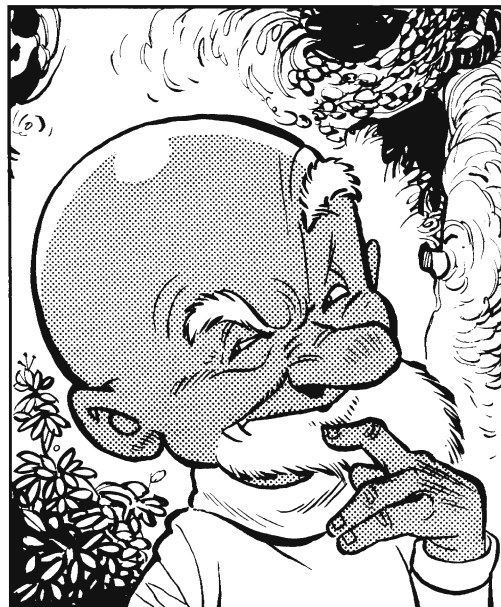
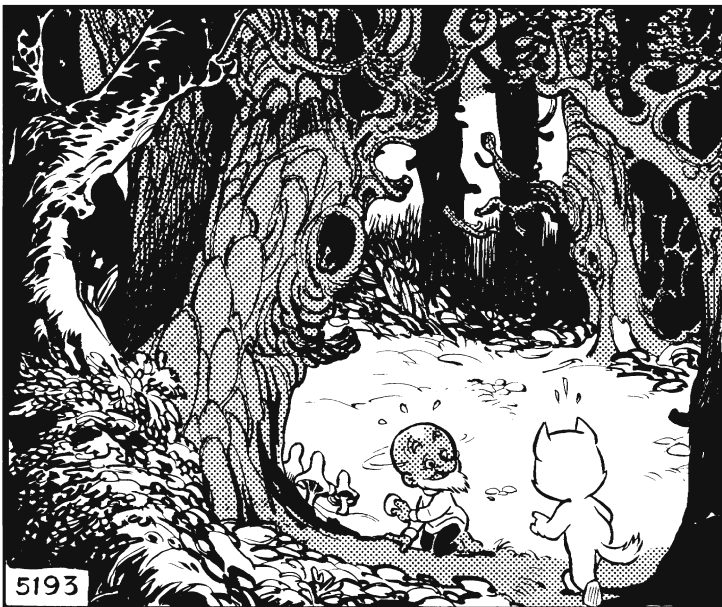
begrijpt wat ik bedoel. Wij zijn de enigen die er iets aan kunnen doen. Laten wij de handen ineenslaan!’

‘Fi donc,’ zei de edelman terugdeinzend. ‘Geen handtastelijkheden.’

‘Het moet afgelopen zijn, Bommel,’ verklaarde de heer Dickerdack. ‘Lieven Brekel is een zegen voor de stad en ik kan niet dulden dat je hem tegenwerkt. Rust, orde en lichtpuntjes is ons motto. En als je dwars bent, krijg je de politie op je dak, begrepen? Ik heb Bas strenge orders gegeven.’

Het is duidelijk dat heer Ollie ook hier weinig steun ontmoette. Maar toch was er iemand die begrip had voor zijn zorgen – en dat was Tom Poes. Die liep op dat moment peinzend door het bos, terwijl hij binnensmonds het versje opzei dat Joost hem geleerd had.

‘Brekel is een brekel,’ mompelde hij. ‘Maar wat is dat?’

Op dat moment zag hij plotseling een klein mannetje in het mos zitten dat aandachtig over een steen wreef.

‘Kwetal!’ riep hij verrast uit. ‘Dat treft! Kun jij me soms vertellen wat een brekel is?’

Het ventje schrok op en staakte zijn bezigheid.

‘Een brekel?’ herhaalde het onthutst. ‘Natuurlijk weet ik dat. Het is knap dat je meteen een brekelsteen herkent. Ik heb daar altijd veel moeite mee.’

Tom Poes keek verbaasd naar de steen die de ander omhooghief. Het voorwerp glansde zacht in het zonlicht, maar het zag er verder uit als een gewone gladde kiezel. Voordat hij echter iets had kunnen vragen, vervolgde de grijsaard: ‘Jij zag zeker direct dat de assikaankwartsen ruimveldig gebonden zijn met het grondloog. Maar ik heb maar een klein denkraam. Ik herken dat niet zo vlug. Nee, ik moet daarvoor wachten tot het volle maan is.’

‘Hm,’ zei Tom Poes, maar de oude luisterde niet.

‘Het is moeilijk,’ voer hij voort. ‘Ik ben bezig een silicaat te maken. Een doorzichtige structuur die rond van vorm is en die ik op allerlei voorwerpen kan leggen waardoor ze groter lijken dan ze zijn.’

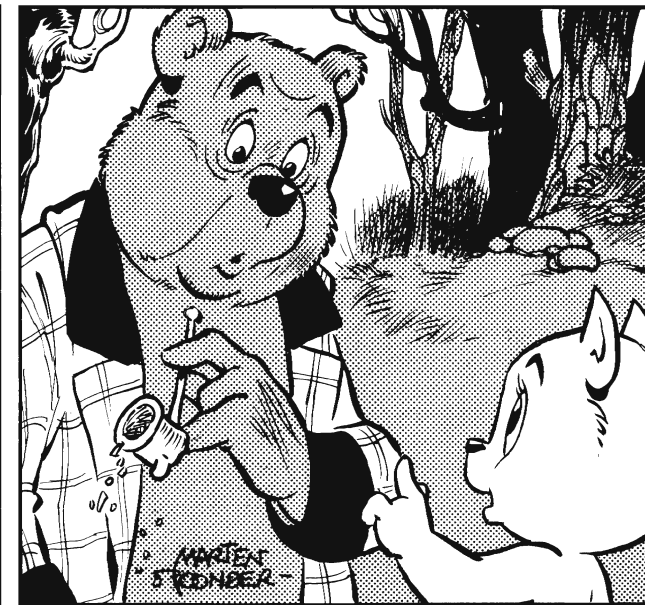
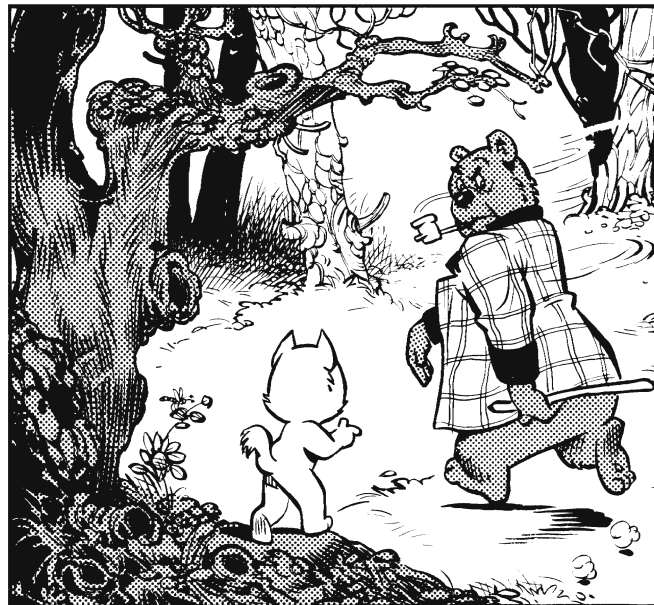
‘Een vergrootglas,’ zei Tom Poes begrijpend. ‘Maar...’

‘Je gebruikt zulke moeilijke woorden,’ hernam Kwetal. ‘Maar ik, ik zit ermee. Ik heb gewacht tot de maan vol was en toen ben ik naar het Savelbos gegaan en toen heb ik de brekelsteen kunnen vinden. Misschien kan ik nu het silicaat maken.’

‘Maar wat is een brekel?’ herhaalde Tom Poes ongeduldig.

‘Wat een grappige vraag!’ riep de dwerg uit. ‘De elementaal van de steen natuurlijk! Pas op als de brekel losraakt! Zonder deze steen is hij gevaarlijk!’

‘Wat moet je doen als hij los is?’ vroeg Tom Poes.

‘Dan moet je hem zijn zin geven,’ zei het ventje. ‘Als de brekel zijn zin krijgt, gaat hij zichzelf tegenwerken. Maar daar gaat het niet om. Als ik nu maar mijn silicaat had...’

Tom Poes luisterde niet langer, want in de verte zag hij heer Bommel door het woud lopen.

‘Ik kom nog weleens terug,’ zei hij haastig. ‘Misschien kan ik je helpen met je vergrootglas, als je mij dan ook helpt!’

Na deze woorden liep hij snel achter de voortschuifelende heer aan en hield deze staande.

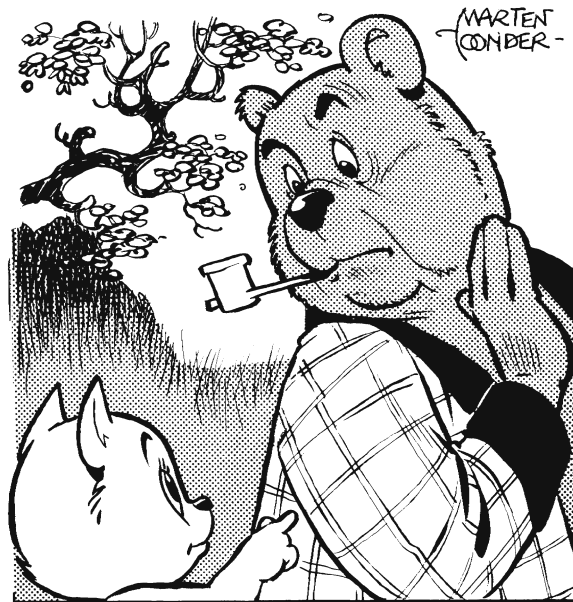
‘Heer Ollie!’ riep hij. ‘Wacht even! Ik heb een gesprek met Kwetal gehad en nu...’

‘Dag, jonge vriend,’ zei heer Bommel, opschrikkend uit moeilijke gedachten. ‘Het is prettig voor je dat je aanspraak hebt. Ik voor mij ga eenzaam mijn moeilijke weg, want ik ben de enige die weet dat Brekel een brekel is, als je begrijpt wat ik bedoel. En weet je wat het gevolg is? Men wil mij schrappen als lid van de Kleine Club, wanneer ik Brekel blijf tegenwerken. Dat is mijn dank!’

‘U moet hem ook niet tegenwerken,’ hernam Tom Poes. ‘U moet hem zijn zin geven!’

Heer Ollie hield de pas in en zette grote ogen op.

‘W-wát zeg je daar?!’ riep hij uit. ‘Jij ook al? Het is mooi! Iedereen laat me in de steek!’

‘Ik laat u niet in de steek,’ zei Tom Poes ongeduldig. “Als een brekel zijn zin krijgt, gaat hij zichzelf tegenwerken”, zegt Kwetal. En die kan het weten, want hij heeft een brekelsteen. Ik weet nog niet precies wat dat is. Maar dat kom ik nog wel te weten, wanneer ik een vergrootglas heb.’

‘Je praat wartaal,’ zei heer Bommel kribbig. ‘Ik kan je niet volgen. Een heer van mijn stand denkt zuiver en logisch en alleen op die manier kan het brekelvraagstuk worden opgelost! Eh... Wát zei je over een brekelsteen?’

Tom Poes herhaalde geduldig wát Kwetal hem verteld had, maar heer Ollie begreep er niet veel van.

‘Het lijkt mij gebrabbel,’ mompelde hij. ‘Dat mannetje is al oud en praat naar dat het verstand heeft. Hij met zijn denkraam! Natuurlijk is het toevallig dat hij ook naar het Savelbos gegaan is. Maar wat heeft hij daar gevonden? Een steen! Terwijl ik...’

‘Daar gaat het nu niet om,’ zei Tom Poes ongeduldig. ‘De hoofdzaak is dat Brekel onschadelijk gemaakt wordt. En dat kan alleen wanneer hij zijn zin krijgt. U moet dus vriendschap met hem sluiten.’

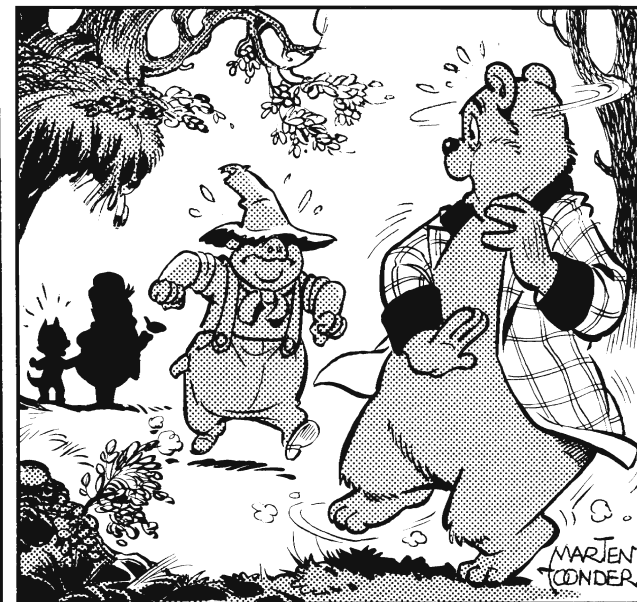
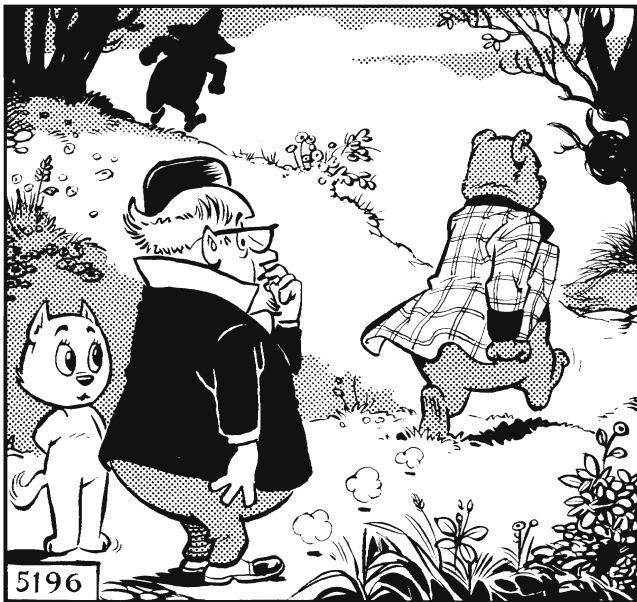
Nu bleef heer Bommel staan en een toornige uitdrukking verduisterde zijn gelaat.

‘Onzin!’ riep hij met overslaande stem. ‘Hoe is het mogelijk om vriendschap te sluiten met iemand als Lieven Brekel?’

Op dat moment ritselde het in de struiken en vanachter een woudreus trad de heer Brekel te voorschijn.

‘Waarom is dat onzin?’ vroeg hij droevig. ‘Wat is dat nu toch jammer! Kunnen we dan werkelijk geen vrienden zijn? Dag en nacht ben ik bezig om lichtpuntjes te verspreiden. Ik bedoel het toch goed?’

Heer Bommel wierp hem een verstoorde blik toe, doch toen trok hij zijn schouders recht en stapte voort alsof hij niets gezien had. ‘Wat is dat nu toch jammer,’ klaagde de heer Brekel. ‘Waarom weigert hij de vriendschapshand? Samen zouden we zo veel goeds kunnen doen. Lichtpuntjes verspreiden en aan de vooruitgang werken bijvoorbeeld...’

‘Ach,’ zei Tom Poes, ‘heer Bommel meent het niet zo kwaad, hoor. Hij moet alleen aan u wennen. Ik weet zeker...’

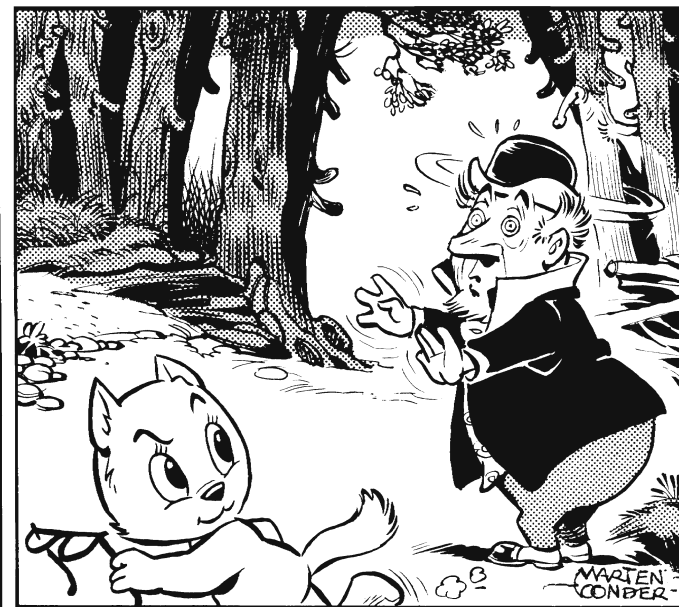
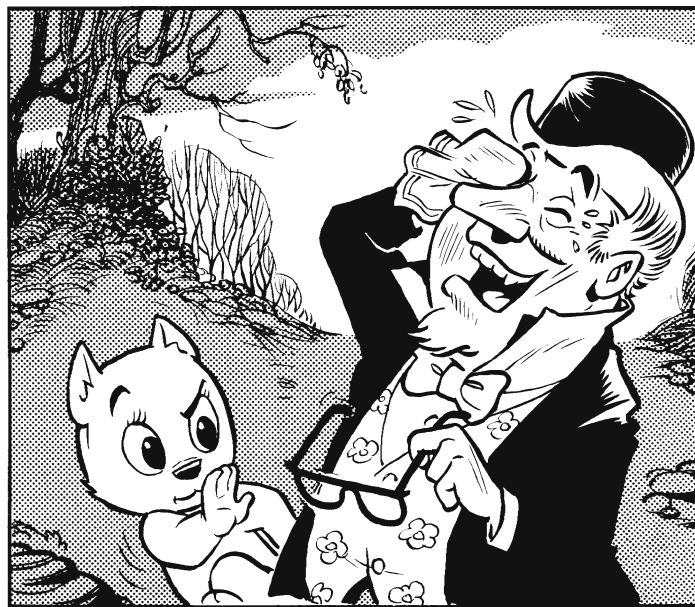
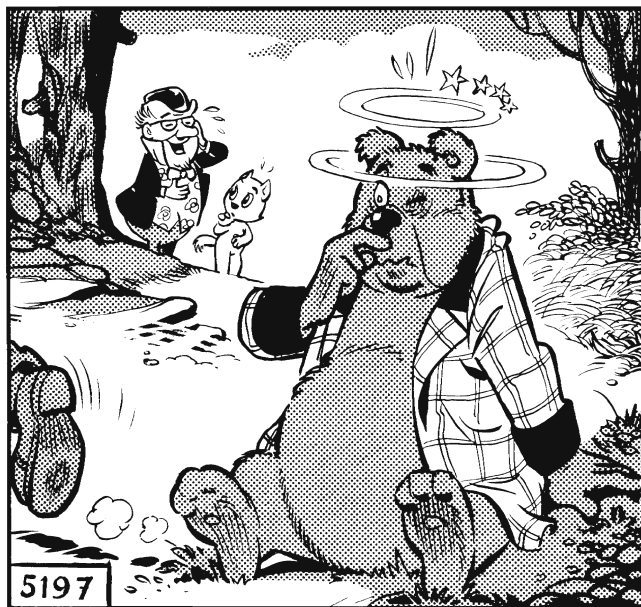
Op dat moment werd hij gestoord door een van de boeren die sinds kort in de nieuwe flat gehuisvest waren. Het was de oude Richel, die grommend zijn mouwen begon op te rollen.

‘Zo, meneer Brekel!’ snauwde de landman. ‘Nou heb ik je dan eens onder vier ogen, om zo te zeggen. Eindelijk een kans om met je af te

rekenen. Lachen om andermans ongeluk, huh? Ik zal je leren lachen, meneer Brekel. Kom op!’

‘Wacht even, goede vriend!’ riep de ander haastig. ‘Je hebt de verkeerde voor! Ik ben degene die jou en je familie met weldaden heeft overladen. Als er klachten zijn over je nieuwe huis moet je niet bij mij wezen, maar bij hém daar! “Laten we die boeren met hun vete in een glazen huis stoppen,” zei hij. “Dan kunnen we lachen!” Dat zei hij – en kijk hem nu eens lopen!’

Zo sprekende wees hij naar heer Ollie, die met de neus in de wind voortstapte. Dit beeld en Brekels woorden prikkelden de overspannen Richel nog meer – en met een rauwe kreet spoedde hij zich achter de wandelaar aan.

De overspannen landbouwer sprong met gebalde vuisten op heer Bommel toe – en voordat die begreep wat er gebeurde, had hij reeds een blauw oog te pakken.

‘Dat is gemeen!’ riep Tom Poes woedend uit. ‘Waarom stuurt u die woesteling naar heer Ollie?’

‘Haha!’ lachte Brekel. ‘Nogal logisch! Anders zou hij mij hebben aangevallen, nietwaar? Haha. Stel je voor. Dan zou ik nu zo op de grond hebben gezeten. Nee hoor, ik blijf liever lachen. Trouwens, ieder is zichzelf het naast. *Quisque sibi proximus. Zo is het toch? Haha!*’

‘Een mooie vriendschap is dat,’ zei Tom Poes, maar de heer Brekel liet hem niet uitspreken.

‘Haha, die dikke Bommel!’ riep hij gierend. ‘Hij wilde mijn vriendschap niet – en kijk hem nu eens zitten! Je moet het ruim zien, jongen, hahaha, dan ontdek je overal lichtpuntjes!’

Na deze woorden gaf hij zich geheel over aan een bulderend gelach dat akelig over het landschap schalde. Toen hij ten slotte bedaarde, nam hij zijn bril af om zich de tranen uit de ogen te wassen en dat bracht Tom Poes op een idee.

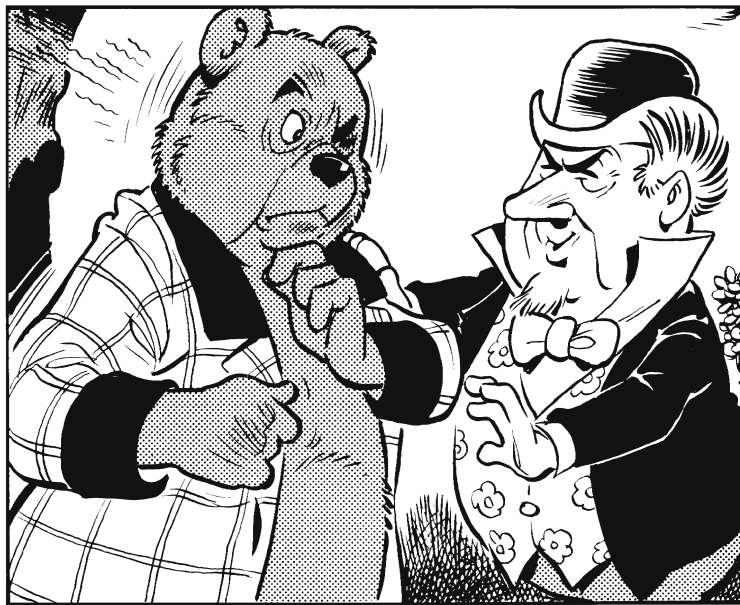
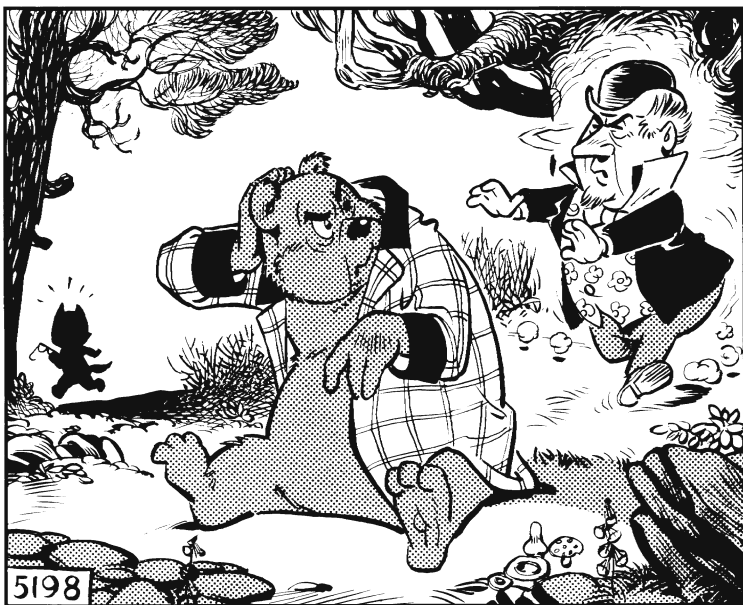
‘Ieder is zichzelf het naast,’ zei hij. ‘Jawel!’

Met een sprong griste hij de ander het montuur uit de hand en zette het op een lopen in de richting van het bos dat ze zojuist verlaten hadden. Nu bestierf de heer Brekel de lach op de lippen. Met uitgestrekte handen tastte hij om zich heen, terwijl hij een klaaglijke kreet uitstiet.

‘Geef terug!’ riep hij. ‘Zonder glazen is de wereld onzichtbaar voor mij. Geef terug!’

Hij kreeg echter geen antwoord. De haastige voetstappen van Tom Poes verstierven in de verte en van dichtbij klonk het gesteun van heer Ollie die langzaam tot zichzelf kwam.

Deze draaide voorzichtig het hoofd rond om te onderzoeken of dat nog vast op de romp zat, en zuchtte smartelijk.

‘Hoe vr-vreselijk,’ stamelde hij. ‘Bij klaarlichte dag wordt een heer door een woesteling neergeslagen zonder dat de politie ingrijpt. Waar is Tom Poes trouwens? Waarom deed die niets? En Brekel?’

Op dat moment viel zijn blik op een figuur die met uitgestrekte handen op hem toeschuifelde en plotseling herinnerde hij zich wat er gebeurd was.

‘Brekel!’ riep hij, opspringend. ‘Jij bent de schuld van alles!’

Misselijke
lafaard! Blijf staan; dan zul je de toorn van een heer leren kennen.’

‘Mijn glazen,’ zei de ander op doffe toon. ‘Mijn bril is weg. Help me toch. Ik ben zeer kortzichtig.’

‘Ik zál je,’ hernam heer Bommel, terwijl hij met gebalde vuisten

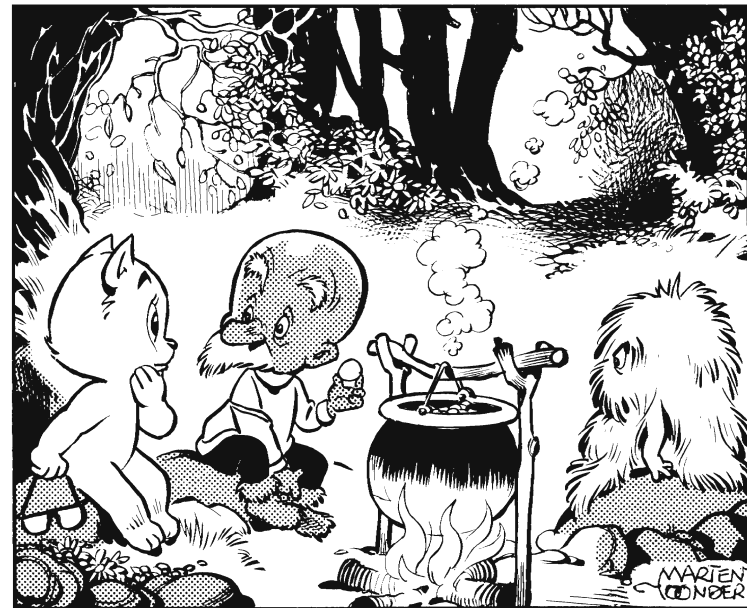
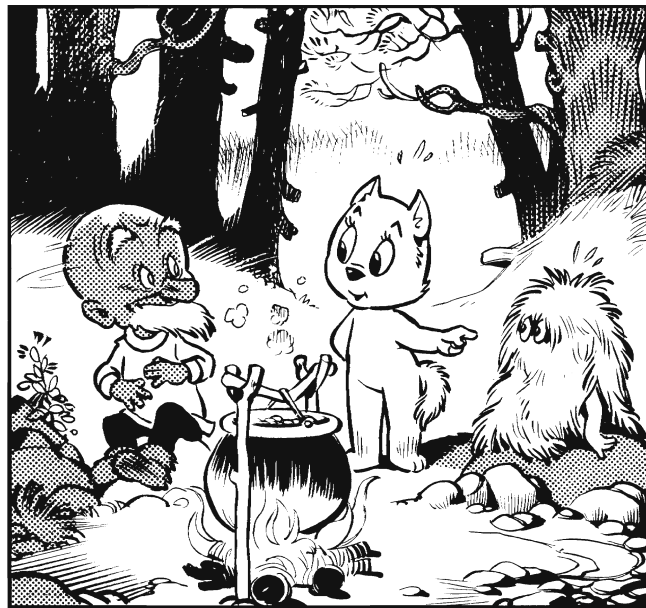
nadertrad. Doch nu drong het tot hem door dat de heer Brekel zich vreemd gedroeg en ook overigens iets miste.

‘Wat is weg?’ vroeg hij dringend. ‘Wat ben je?’

‘Onzichtig,’ mompelde Brekel. ‘De aarde is onzichtbaar voor me wanneer ik mijn glazen mis. Help me toch!’

Heer Ollie voerde gedurende enkele ogenblikken een zware tweestrijd. Tot zijn grote ergernis voelde hij zijn woede wegzinken en ten slotte stak hij zuchtend een arm uit.

‘Kijk, dat is nu mooi van je,’ riep de ander geroerd, terwijl hij die vol vertrouwen greep. ‘Als je me even naar huis brengt, kan ik een reservebril halen. Ik heb haast, zie je. Het is zaterdag – en ik moet de weekeinderitten organiseren.’

Op een open plek in het bos zat Kwetal met een somber gezicht in het vuur te staren. Boven de vlammen hing een potje te sudderen, doch dit gezellige geluid verschaft de grijsaard geen genoeg.

‘Prut,’ prevelde hij. ‘Gemalen grondloog en uitgezocht witsel, aandachtig gemengd en langzaam oplopend te vuur gezet. En wat krijg ik? Prut!’

Hij wierp een gramstorige blik op de zwaar behaarde gedaante die naast hem zat en wilde iets zeggen. Maar op dat moment klonken er naderende voetstappen en hij draaide achterdochtig het hoofd om.

‘Daar ben ik weer,’ zei Tom Poes. ‘Misschien kunnen we nu een ruiltje maken. Maar wie is dit?’

‘Dit is Brek, een jonge brekel,’ verklaarde de oude. ‘Te jong, vrees ik. Hoe meer haren, hoe kleiner denkraam; je kent dat.’

‘Een brekel?!’ riep Tom Poes verrast uit. ‘Hij lijkt anders niet op

Lieven. Maar dat komt misschien omdat die ouder is. Is deze Brek een vriend van je?’

‘O nee!’ riep Kwetal vol weerzin. ‘Ik heb hem opgeroepen met mijn brekelsteen, omdat de brekels het geheim kennen van de doorzichtige kwartsen. Maar ik heb niets aan hem. Hij kan niet eens sprekel met malt verbinden. Nee, met hem kan ik niet werken; hij heeft een hekel aan mij.’

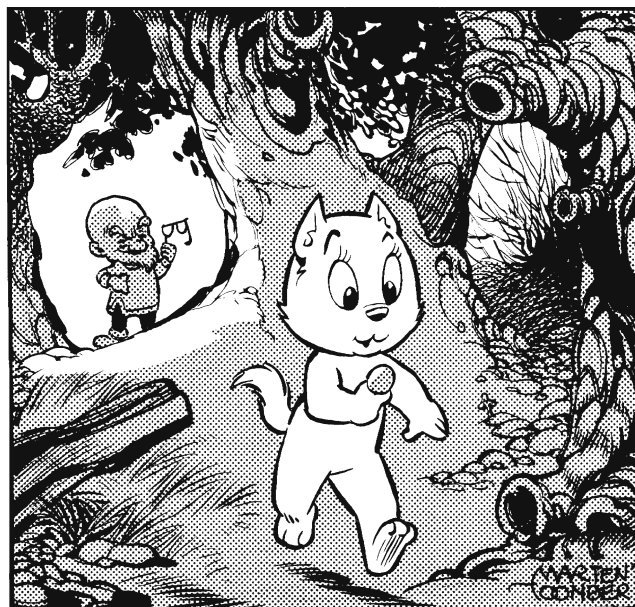
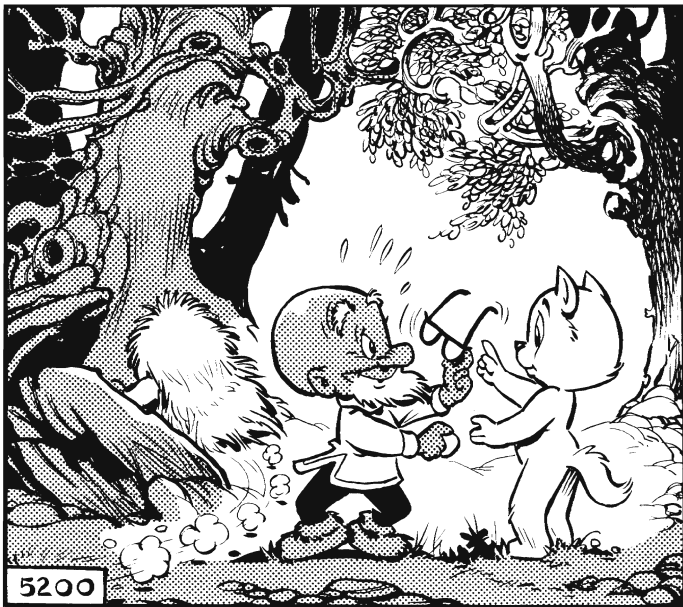
‘Waarom blijft hij dan bij je?’ vroeg Tom Poes belangstellend.

‘Door de steen natuurlijk!’ riep de ander uit. ‘Zolang ik die heb, kan hij niet weglopen. Maar het is allemaal waardeloos. Op deze manier zal ik nooit mijn hoogzichtig silicaat kunnen maken.’

‘Je vergrootglas, bedoel je,’ zei Tom Poes. ‘Hm. Is dit misschien wat je zoekt?’

En met deze woorden bracht hij de bril te voorschijn die hij de heer Brekel had afgenomen.

Kwetal sprong op en greep de bril die Tom Poes hem voorhield.

‘O, wat mooi!’ riep hij uit. ‘De grondloog moet wel uiterst fijn gemalen zijn. En er zit een prachtige bolling in de structuur. Het werk van een gevorderde brekel; dat zie ik direct!’

‘Hm,’ zei Tom Poes. ‘Jij mag hem hebben, wanneer ik de steen krijg, Kwetal!’

‘Dat is een goede ruil!’ riep de grijsaard. ‘Hier is hij. Veel geluk ermee. Maar denk eraan: voor iedere brekel werkt de steen maar één keer!’

‘Wat bedoel je?’ vroeg Tom Poes.

De oude wees op het harige ventje dat met een tevreden geknor achter een rotsblok verdween.

‘Kijk,’ verklaarde hij, ‘een opgeroepen brekel blijft bij je, zolang je dit soort steen hebt. Maar als je de steen weggeeft, is hij weer vrij.’

Tom Poes bedankte hem en nam afscheid.

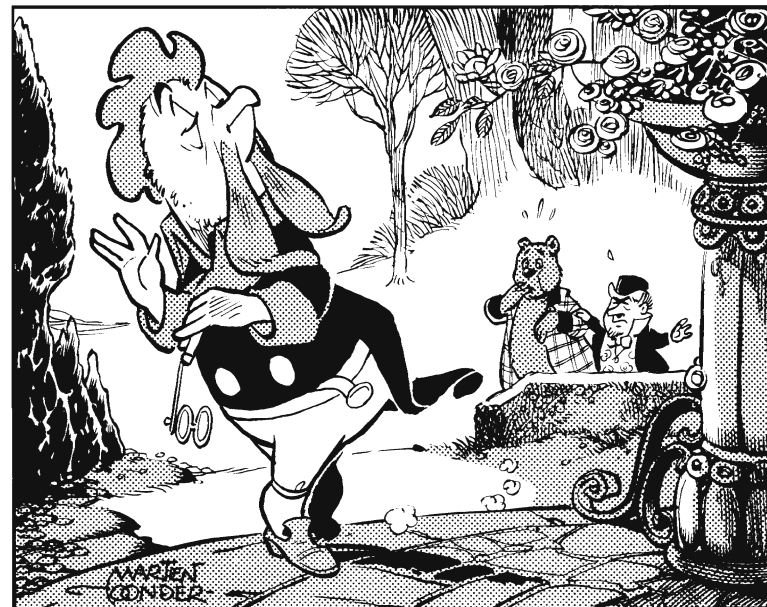
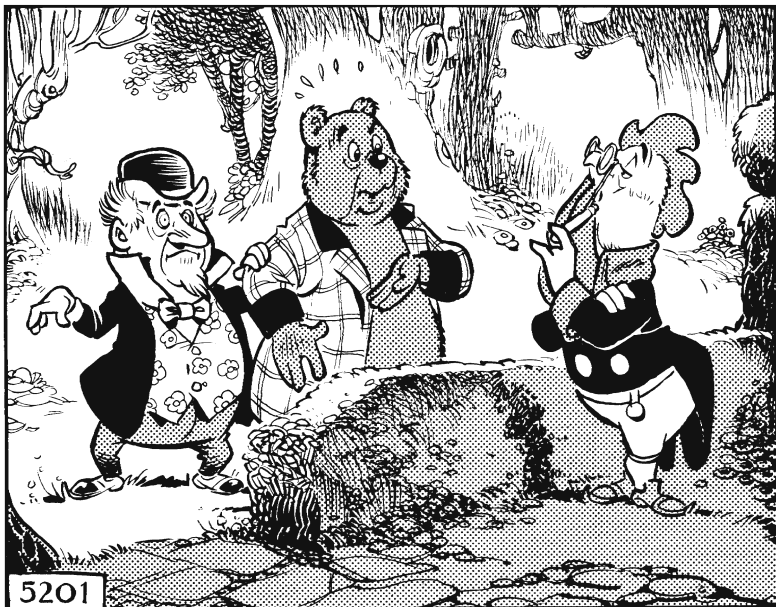
Nu komen we een eind verder, dacht hij. Wanneer heer Ollie een beetje wil meewerken, is er misschien een kans om van Lieven Brekel af te komen.

Nu, heer Bommel was vol goede wil. Hoewel het hem zwaar viel, zien we hem hier lopen als leidsman van de heer Brekel, die zich door het gemis van zijn bril in een dichte mist voortbewoog.

‘Ik ben zowel kortzichtig als vérzichtig,’ verklaarde de laatste. ‘Men kan het onzichtig noemen. Het is een gebrek dat bij ons in de familie zit en het is akelig, hoor. Want wanneer je niet goed ziet wat anderen doen, is het moeilijk om te blijven lachen.’

‘Ik weet het niet,’ mompelde heer Ollie. ‘Zolang je maar ziet wat je zelf doet, als u begrijpt wat ik bedoel.’

Hij zweeg, want bij een kromming in de weg werd hij de markies De Canteclaeer gewaar.

‘Parbleu,’ sprak deze. ‘Vriendschap gesloten, amice? Bommels en Brekels, ja, ja. Het is een tijdverschijnsel.’

‘Het is geen tijdverschijnsel,’ zei heer Ollie een beetje kribbig. ‘Deze heer heeft zijn bril verloren en nu ben ik bezig om een goed werk te doen, als u begrijpt wat ik bedoel.’

‘Eh bien,’ mompelde de edelman. ‘Naastenliefde! *Quisque sibi proximus.*’

De heer Brekel keek verrast op.

‘Dat is een bekende tekst!’ zei hij pijnlijk getroffen.

‘Ach wat, een kinderversje,’ hernam heer Bommel. ‘Kom, laten we verder gaan. Ik heb niet de hele dag tijd om u thuis te brengen.’

Zo sprekende deed hij ongeduldig een paar passen, doch Brekel hield hem staande.

‘Wacht even,’ zei hij. ‘Misschien wil deze heer hier mij verder naar huis brengen? Ik moet alleen even een bril halen, maar het is vervelend om geholpen te worden door iemand die onaardig is.’

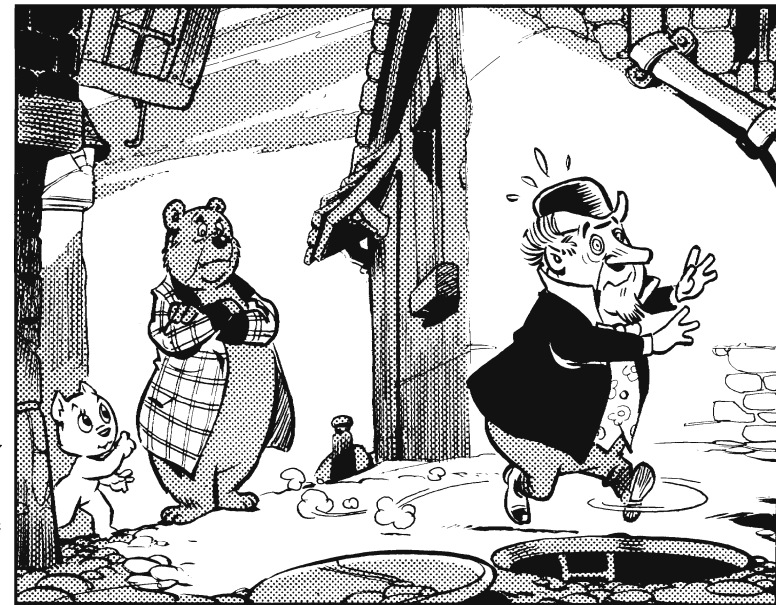
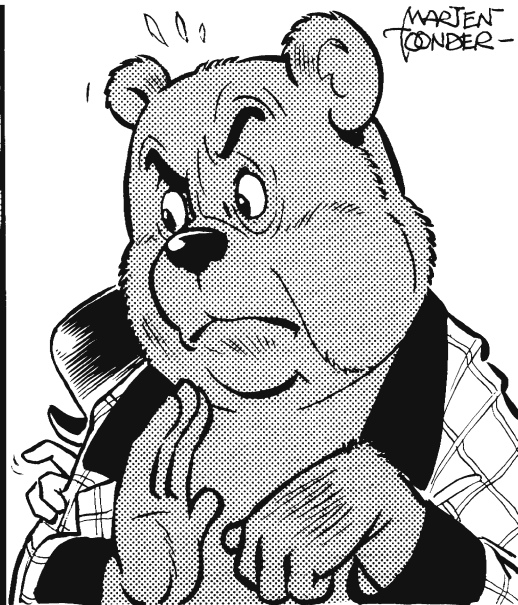
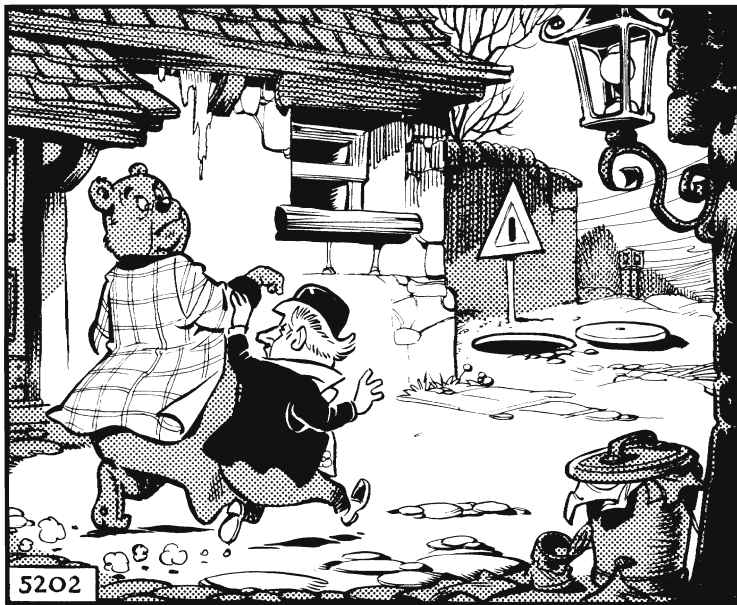
‘Ik u naar huis geleiden?’ herhaalde de markies met opgetrokken wenkbrauwen. ‘Par exemple!’

‘Het is het toppunt!’ riep heer Ollie uit. ‘Ik sloof mij uit om in stilte een goed werk te doen – en dat is mijn dank!’

‘Wind u niet op, amice,’ sprak de edelman. ‘Maak rustig uw goede daad af. Ik zal u niet in de weg staan, want ik heb wel wat beters te doen dan deze eh... Brekel naar zijn stuitende kijkglazen te voeren. Mijn gedachten zijn bij mijn sonnet *Quisque sibi proximus.*’

Na deze woorden wendde hij zich om en verdween statig in zijn buiten.

Heer Bommel liep verder en Lieven Brekel greep haastig zijn arm om zich te laten leiden.

‘Nog een klein eindje,’ sprak hij om de drukkende stilte te breken. ‘Ik nader mijn huis, dat voel ik. Zijn dit niet de buitenwijken van Rommeldam?’

Heer Ollie luisterde echter niet naar hem.

‘Wat bedoelde de markies toch?’ vroeg hij zich af. ‘Met dat versje. Kwiske sibi, bedoel ik.’

‘Haha, ja, dat versje uit het Savelbos,’ herhaalde Brekel een beetje schichtig. ‘Heel aardig, we blijven lachen. Maar ik woon hier dichtbij. Als we...’

‘Met dat versje kan men brekels oproepen,’ hernam heer Bommel toberig. ‘Wat betekent dat: kwiski sibi en zo?’

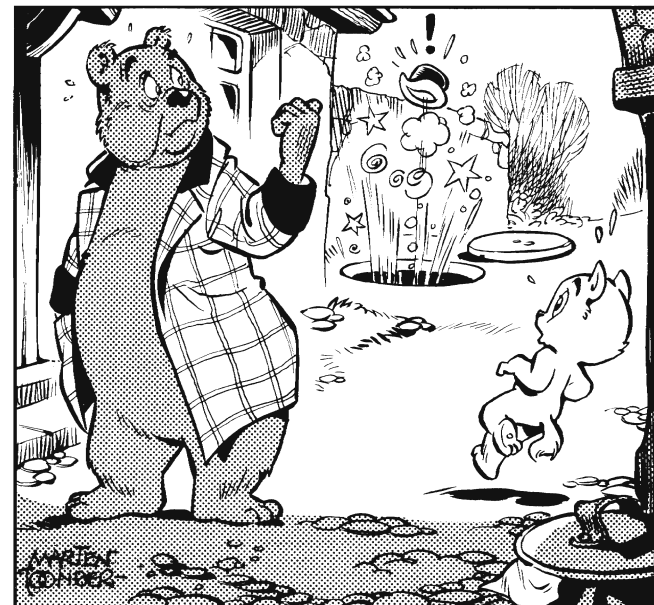
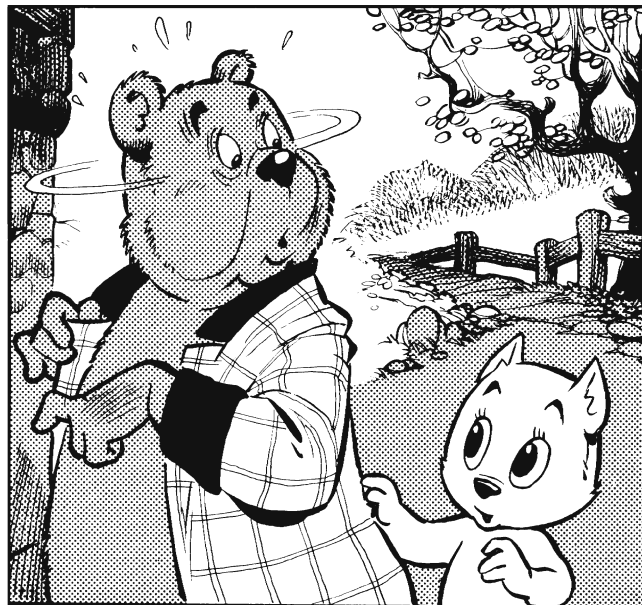
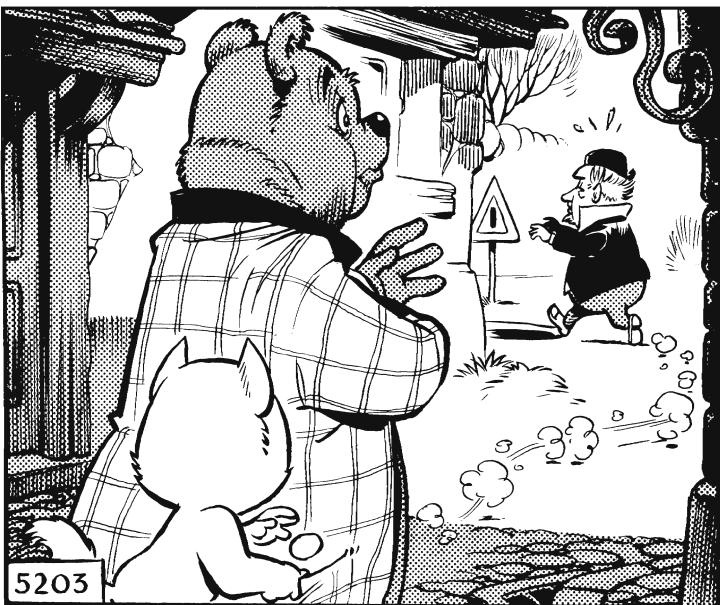
‘Ieder is zichzelf het naast,’ mompelde de ander. ‘Dat betekent het.’ Nu bleef heer Bommel staan.

‘Heel aardig,’ riep hij grimmig uit. ‘Ik houd mij aan uw vers, heer Brekel. Ga maar alleen verder!’

Zijn metgezel aarzelde even, doch toen stak hij de handen uit en liep met onzekere passen voort.

‘Hier was ik bang voor,’ prevelde hij onder het gaan. ‘Maar het is niet ver meer – en bovendien heb ik geen tijd te verliezen. Het is zaterdag en de weekeinderitten wachten. Ik moet nodig wat lichtpuntjes brengen.’

Heer Ollie keek de wankel wandelaar met gekruiste armen na. Zijn toorn zakte echter en ging over in een akelig zelfverwijt. Want tot zijn schrik zag hij dat de tobber regelrecht op een open mangat toescharrelde en nu brak het zweet hem uit.

‘Wat moet ik doen?’ vroeg hij zich radeloos af. ‘Hij loopt zijn ongeluk tegemoet – en als heer zou ik... Aan de ene kant moet ik... Ach wat! Aan de andere kant...’

Deze en dergelijke gedachten hielden hem zó bezig dat hij de nadering van Tom Poes niet opmerkte; en ook voelde hij niet dat er een ronde brekelsteen in zijn jaszak gleed.

‘Dag, heer Bommel,’ zei Tom Poes. ‘Gelukkig dat ik u tref. Ik heb al een poosje naar u gezocht.’

‘Huh?!’ riep heer Ollie hevig schrikkend. ‘O, ben jij het? Het is zijn eigen schuld, als je dat maar weet! En op deze manier zijn we in één keer van hem verlost.’

‘Wat bedoelt u?’ vroeg Tom Poes verbaasd. ‘Een heer moet hard kunnen zijn,’ hernam de ander met trillende lippen. ‘Het geluk van de samenleving hangt ervan af. Dat moet je goed begrijpen.’

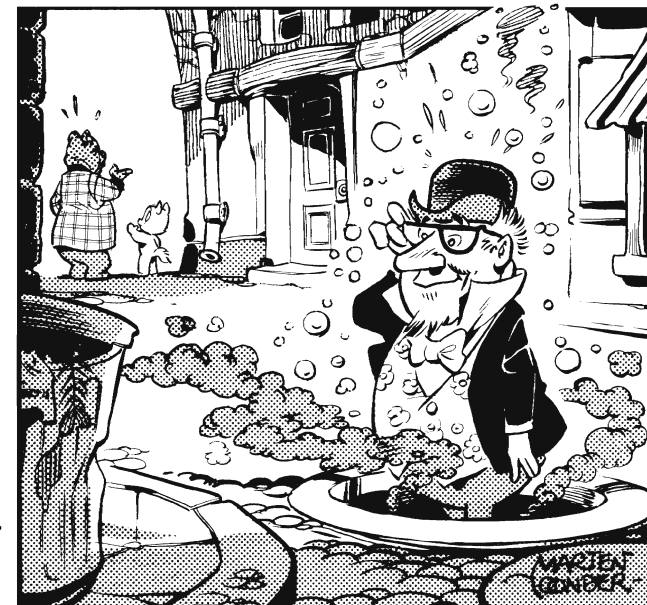
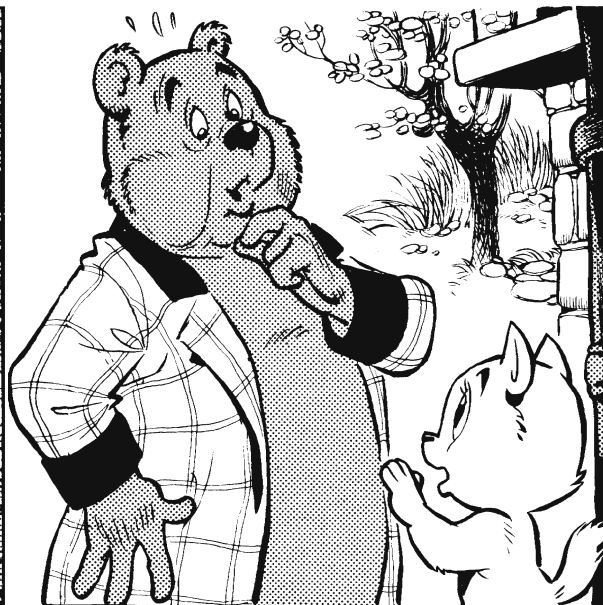
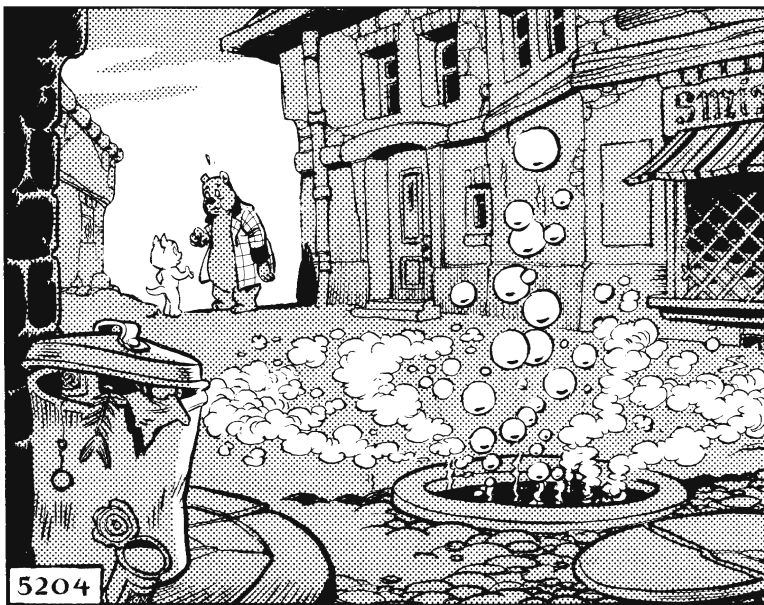
‘Ik weet niet waar u het over hebt,’ zei Tom Poes schouderophalend. ‘Maar weet u ook waar Brekel is? Ik heb zijn bril afgepakt, zodat hij niet goed kon kijken. Maar ik dacht dat u hem wel op weg zou helpen.’

‘Zo, dacht je dat?’ prevelde heer Bommel inzakkend. ‘Nu, dat heb ik gedaan. Ik bedoel, ik heb een list bedacht om hem kwijt te raken. Weet je waar hij is? Daar!’

Zo sprekende wees hij op het open gat in de straat waaruit rookwolken en veel gekleurde lichtbellen opstegen – en ook was er een zwak borrelend geluid hoorbaar.

Tom Poes staarde onthutst naar de gapende opening. Hij wilde iets zeggen, maar toen hij de wroeging van zijn vriend zag, schudde hij slechts het hoofd.

‘Hij is erin gevallen,’ zei heer Bommel met toonloze stem. ‘Zijn eigen schuld. Hij deugde niet – en als heer zag ik mijn plicht.’

‘Hm,’ zei Tom Poes. ‘Dat is niet zo best, want nu hebt u hem boos gemaakt. Een brekel uit het Savelbos laat zich trouwens niet in een gat vangen. Hij komt terug, dat verzeker ik u.’

‘Hij komt niet terug!’ riep heer Ollie uit.

‘U hoeft niet bang te zijn,’ hernam Tom Poes. ‘Maar u moet met hem meewerken en u moet zorgen dat hij niet op de achtergrond blijft lachen. Hij moet meedoen in de dingen die hij zelf verzint.’

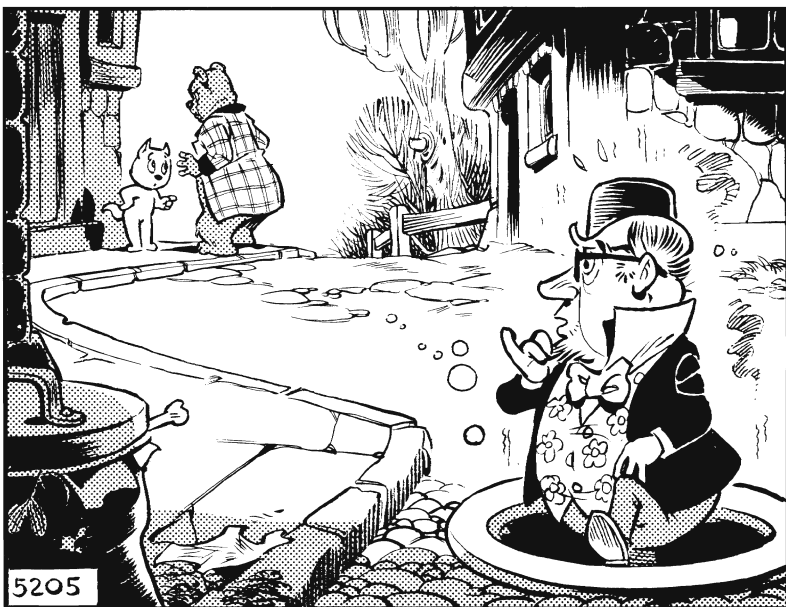
‘Onzin!’ riep heer Bommel. ‘Als hij terugkomt, zal hij wraak willen nemen, en hoe kan ik dan zorgen dat hij gaat meedoen?’

‘O, dat is gemakkelijk,’ verklaarde Tom Poes. ‘U moet zélf meedoen. Lieven Brekel blijft voortaan bij u, dat zult u zien.’

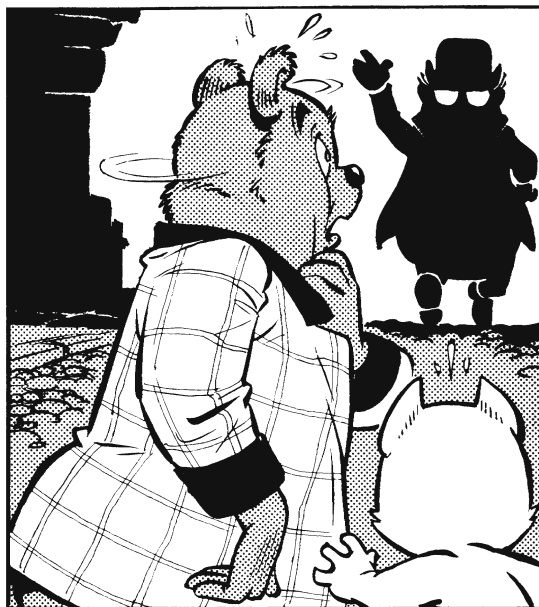
Er viel een stilte. Heer Ollie had moeite om het gehoorde te verwerken en omdat hij niet wist dat Tom Poes een brekelsteen in zijn zak gestopt had, begreep hij er niets van.

‘Kinderpraat,’ zei hij ten slotte. ‘Je bent nog te jong om te begrijpen hoe gevaarlijk hij is. Tot alles in staat, jonge vriend. Tot alles! En dan maar lachen op de achtergrond. Ach, wat praat ik? Hij komt niet terug. We gaan gewoon het deksel op die put schuiven en we praten er niet meer over. Afgesproken?’

Helaas, zoals de oplettende lezertjes kunnen zien, was heer Bommels plan al te eenvoudig.

5205

Achter hun ruggen steeg, te midden van luchtballen, de heer Brekel uit het mangat omhoog, opnieuw met een bril gesierd, terwijl zijn kostuum geen enkele smet vertoonde.

‘Zo,’ prevelde hij glimlachend. ‘Gelukkig dat ik mijn huis zo gemakkelijk kon vinden. Maar nu zal ik moeten voortmaken om de weekeinderitten in de juiste vorm te gieten voor het programma van vanavond.’

Met die woorden klom hij op het wegdek om zich ongemerkt stadwaarts te begeven, maar tot zijn ontstemming was er iets wat hem tegenhield.

‘Vreemd,’ mompelde hij, een aarzelende blik op heer Bommel werpend. ‘Ik zou wel voort willen, maar mijn gevoel trekt mij naar die zuurpruim. Merkwaardig is dat!’

Besluiteloos bevingerde hij een ogenblik zijn kinbaard. Toen

zuchtte hij en richtte zijn schreden naar het tweetal dat op de straathoek stond te praten.

‘Daar is hij!’ riep Tom Poes uit. ‘Net wat ik dacht!’

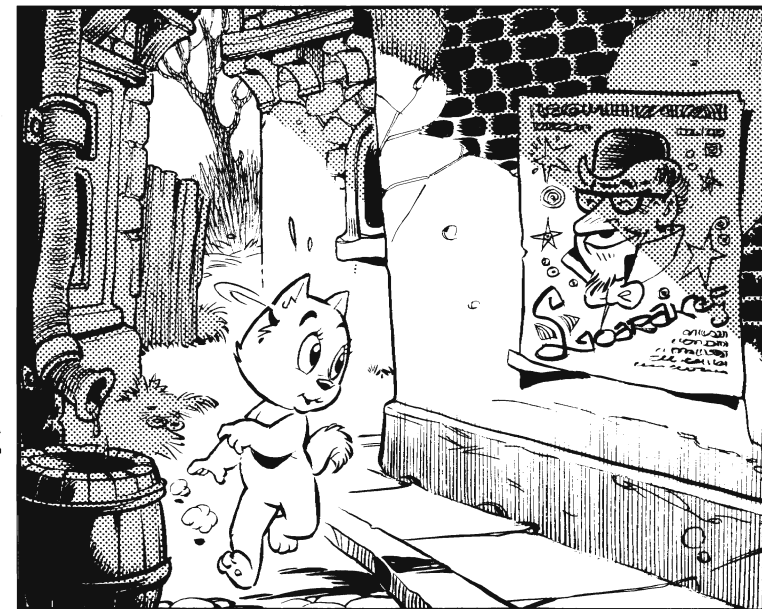
‘D-daar is hij...’ stamelde heer Ollie, hevig schrikkend. ‘W-wat nu te d-doen?’

‘Daar ben ik weer,’ zei Brekel met een gemaakt lachje. ‘Ik heb besloten bij je te blijven, Bommel. Het is toch te laat voor de autobeurs. Wat ga je vanmiddag doen?’

‘Een eindje rijden,’ zei Tom Poes haastig. ‘Nietwaar, heer Ollie?’

‘Met jou praat ik niet,’ hernam de liefdadiger. ‘Jij hebt mijn bril gestolen – en dat is niet om te lachen. Luister niet naar dit witte ventje, jongen. Wat ga je vanmiddag doen, vroeg ik?’

Heer Bommel wierp een onzekere blik op Tom Poes, toen wendde hij zich af en sloeg de weg naar Bommelstein in.

‘Ik ga vanmiddag een eindje rijden,’ verklaarde hij somber.

‘Picknicken op de heide!’ riep Tom Poes hem na. ‘Nietwaar, heer Ollie?’

‘Picknicken op de heide, dacht ik,’ vervolgde heer Bommel.

‘Zou je dat nu wel doen?’ vroeg Lieven Brekel, die bekommerd naast hem ging. ‘Je moet je oren niet naar dat witte ventje laten hangen! Ik vertrouw hem niet; hij doet mij het lachen vergaan...’

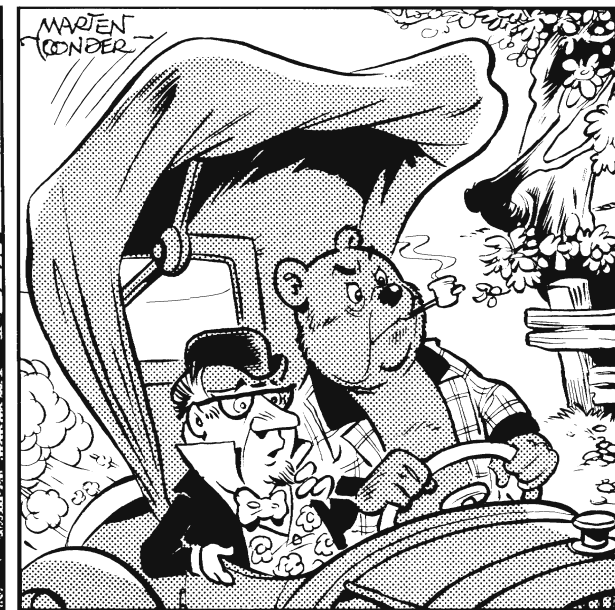
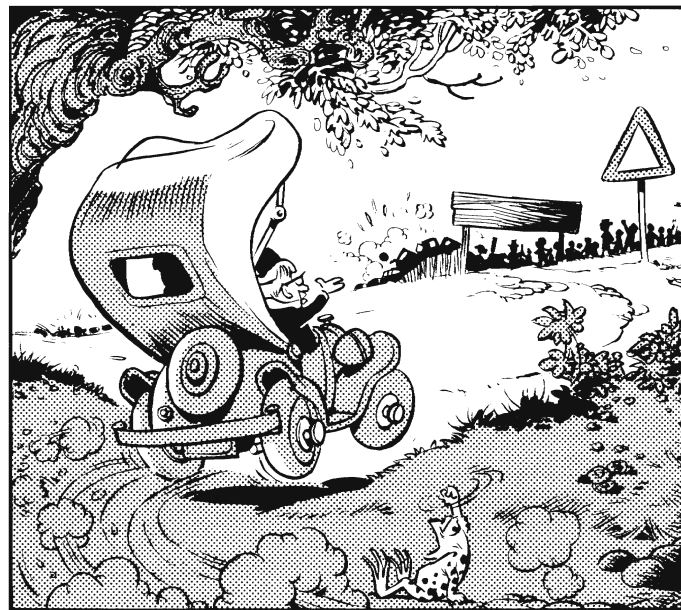
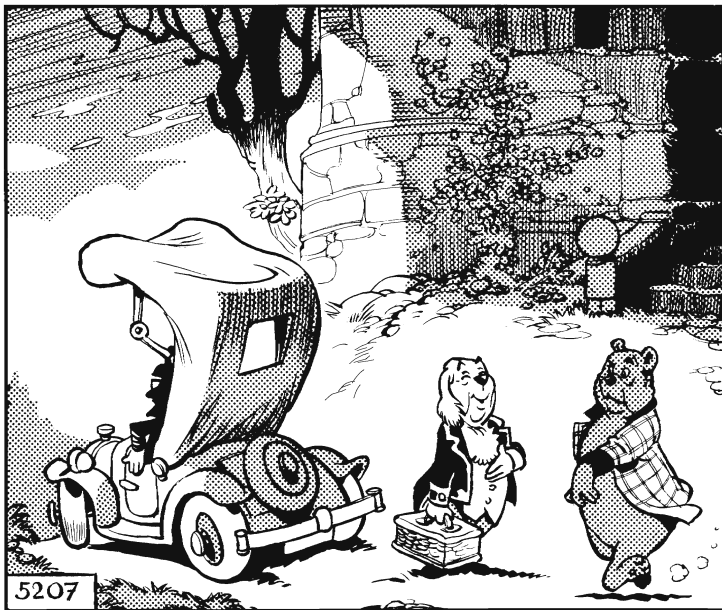
‘Het is zaterdag,’ zei heer Ollie. ‘En ik heb mijn rust nodig. Bovendien is het mooi weer. Wat is er tegen een eindje rijden?’

‘Niets,’ gaf de ander toe. ‘Maar...’

‘Ik laat mijn oren niet hangen!’ voer heer Bommel met verheffing van stem voort. ‘Zo ben ik niet, dat moest u weten. Wat is er tegen een picknick op de heide? De vrije natuur; dat is wat iemand van mijn stand nodig heeft.’

Tom Poes wachtte tot het geluid van hun twistende stemmen in de verte verstorven was en liep toen terug naar de stad. Bij een straathoek hield hij even de pas in om een blik te werpen op een aanplakbiljet dat daar hing.

‘Vergeet niet om hedenavond af te stemmen op Lieven Brekels tvprogramma *De Loerdraaijer*,’ stond daar op. ‘Geniet in uw zetel van de vrije natuur – en blijf lachen. Maar als u mee wilt doen aan deze kostelijke uitzending, ga dan een eindje rijden.’

Joost had de Oude Schicht voorgereden en een picknickmand gevuld met verkwikkende hapjes.

‘Een mooie dag, met uw welnemen,’ sprak hij. ‘Echt weer voor een tochtje naar de heide, heer Olivier!’

‘Hum,’ zei heer Bommel, die somber uit het huis kwam.

‘En zo gezellig voor u dat de heer Brekel meegaat,’ vervolgde de knecht. ‘Er gaat niets boven een prettige, beschaafde aanspraak. De heer Brekel is zo’n hoogstaand mens, wanneer u mij toestaat.’

‘Harumf,’ mompelde heer Ollie. ‘Dag, Joost.’

Hij steeg naast zijn reisgenoot in het voertuig en al spoedig reed hij hobbelen over het zandpad dat naar de hoofdweg leidde. Van een prettige aanspraak was echter geen sprake. Onder het zonbeschenen kapje heerste een broedend zwijgen dat pas verbroken werd toen er aan de horizon een soort staketsel zichtbaar werd.

‘Wat is dat daar voor een drukte?’ vroeg heer Bommel fronsend.

‘Een kleine onderneming die ik heb opgericht,’ verklaarde de ander oplevend. ‘Ook eenvoudige lieden hebben recht op lichtpuntjes in hun bestaan, nietwaar? Welnu, daar kan men occasions krijgen!’

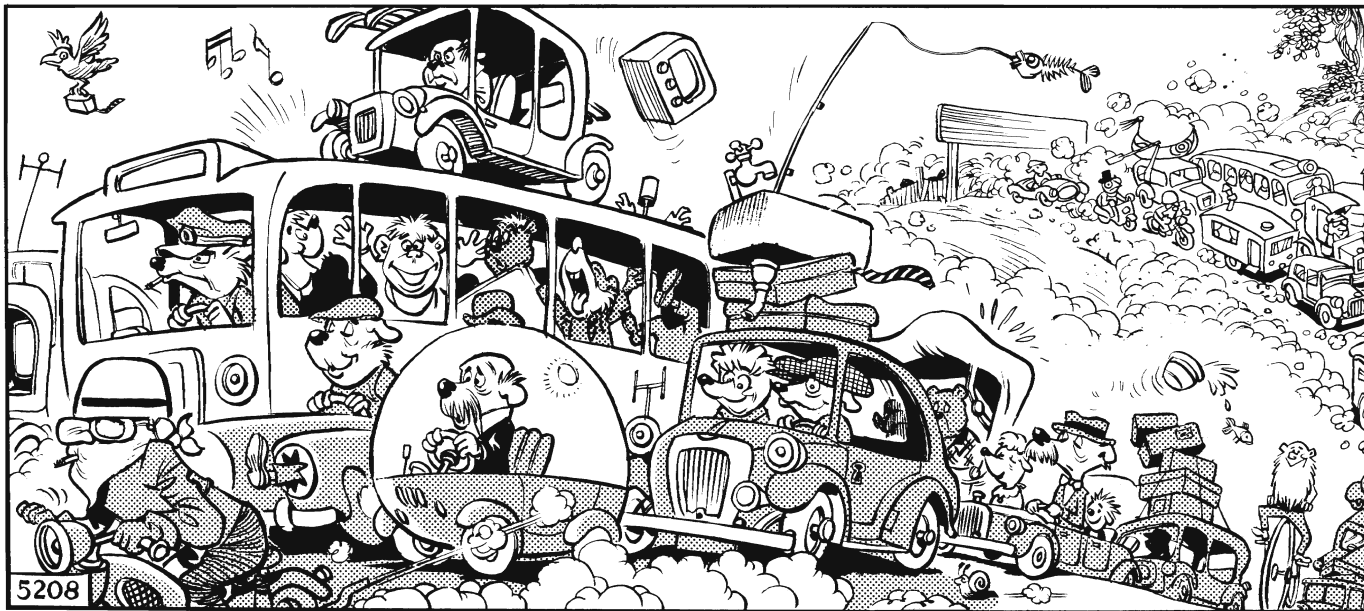
‘Occasions?’ herhaalde heer Ollie.

‘Gelegenheidskoopjes,’ verklaarde zijn metgezel. ‘Tegen spotprijzen kan de gewone man daar een automobiël op afbetaling krijgen. “Brekels Kreukels” noemt men ze in de volksmond. Ach, het is mooi om goed te doen, jongen!’

Hij zuchtte en er verscheen een bekommerde trek op zijn gelaat.

‘Eigenlijk zou ik er hier uit willen,’ hernam hij. ‘Om te kunnen blijven lachen, voel je wel? Maar iets weerhoudt mij.’

‘De weg die van Rommeldam naar Upsterwolde voert, is terecht tot ver buiten de grenzen beroemd. Liefelijke heuvels welfen zich over het landschap en statige loofbomen bieden rust aan het oog van de passerende reiziger. Het klateren van heldere beekjes paart zich aan het gezang van de zeldzame vogelsoorten die zich hier in de lentetijd nestelen, en de geuren van zeldzame kruiden mengen zich met de reuk van de wilde foelie die als een tere wade over de glooiingen ligt. Het mag dan ook geen verwondering wekken dat dit heerlijke oord meer en meer gezocht wordt door de vermoeide stedeling, wanneer hij na gedane arbeid een ogenblik verpozing zoekt.’

Dit staat in het boekje dat de Rommeldamse Vereniging Voor Vreemdelingenverkeer in de handel brengt. Het wordt weinig gekocht,

want ook zonder aanbeveling trekken de stedelingen er in het weekeinde op uit om van de natuur te gaan genieten.

Onder de talrijke verpozing zoekenden kon men ook de Oude Schicht waarnemen. Het trouwe voertuig bewoog zich tegen wil en dank voort in de stroom der zaterdagrijders – op weg naar een picknick op de Upsterwoldse heide.

Commissaris Bas sloeg de verkeersstroom met gemengde gevoelens gade.

‘Bij het viaduct zit de zaak al vast,’ mompelde hij. ‘En bij Heksterzwaag is het helemaal uit de hand gelopen. Maar wat moet ik doen? Ik red het niet door erop te rammen...’

De Oude Schicht begon lelijk warm te lopen. Het was duidelijk dat het voortdurend remmen en weer optrekken de oude wagen geen goed deden. De inzittenden was de pret dan ook sinds lang vergaan.

‘Laten we terugkeren,’ stelde de heer Brekel voor. ‘Eigenlijk heb ik helemaal geen tijd voor dit pleziertochtje. Vanavond heb ik een tuitzending en dit is een toptijd voor mijn handel in occasions. Waarom ik met je mee ben gegaan, snap ik eigenlijk niet.’

‘Ik ook niet,’ mompelde heer Bommel transpirerend. ‘Tom Poes kan zeggen wat hij wil, maar het valt voor een heer niet mee om zijn plicht te doen.’

Hij remde krachtig voor een inhoudende voorligger die van het uitzicht wilde genieten en schoot omhoog toen een achterligger zijn bumper raakte.

‘Toch gaan we verder!’ verklaarde hij grimmig. ‘Een Bommel zet

dóór, ook als hij door het gevaar omringd wordt. Trouwens, we zijn er haast.’

‘We blijven lachen,’ zei Brekel wanhopig. ‘Waar zijn we haast?’

‘Op de plek waar we gaan picknicken,’ legde de bestuurder bitter uit. ‘Daar in de verte, bij die tenten, is de Upsterwoldse heide, als u begrijpt wat ik bedoel.’

‘Ah, de heide!’ mompelde Joost, die op dat moment bij het open venster op zijn kamer zat. Hij had zijn spaarpot leeggeschud en keek met een glimlach naar de inhoud.

‘Ik benijd heer Olivier, als men mij toestaat,’ sprak hij. ‘Maar wat let me om een ploffiets te kopen? Morgen is mijn vrije dag – en ik heb een fraaie occasion bij meneer Brekels Kreukels zien staan. Een rode met chromewerk, als ik zo vrij mag zijn.’

De Upsterwoldse heide is bedekt met de plantensoort die hier bij voorkeur groeit: de gewone of struikheide (*Calluna vulgaris*). Doch ook treft men er de fijne of dopheide aan (*Erica tetralix*), en het is dan ook geen wonder dat deze streek zeer gezocht wordt voor het genieten van een picknick in de vrije natuur. De heer Brekel had er, om nog meer lichtpuntjes in het leven van de bezoekers te brengen, een lunapark doen optrekken, dat veel natuurminnaars trok.

Maar het zien van het dichtbevolkte reuzenrad bood de ondernemer dit keer geen vreugde. Met een gedwongen glimlach bewoog hij zich achter heer Bommel aan om een geschikt plekje te zoeken.

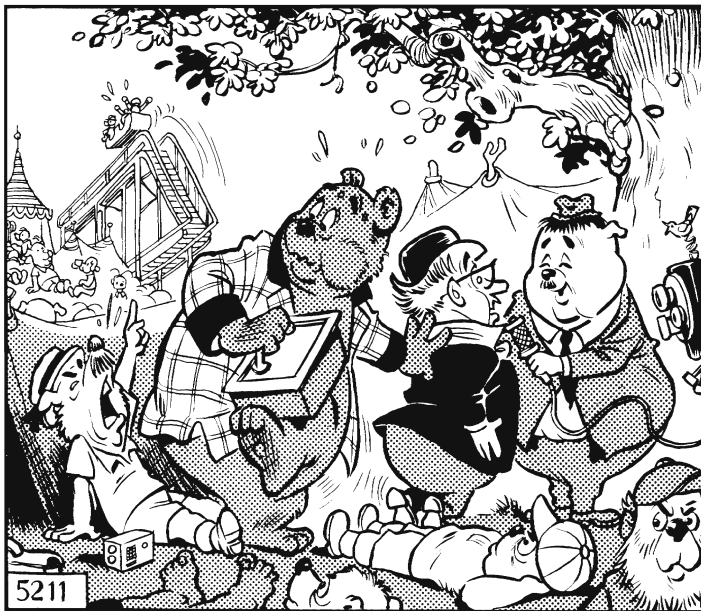
‘Waarom doe ik dit eigenlijk?’ prevelde hij transpirerend. ‘Ik ben een vrije Brekel, maar toch valt het mij moeilijk om te blijven lachen. Dat is vreemd, er is iets onnatuurlijks aan de hand, dat voel ik.’

Heer Ollie had geen tijd voor zulke gedachten. Hij torste zijn picknickmand en stapte struikelend en springend voort door de *Calluna vulgaris*, totdat hij in de buurt van een boomgroepje belandde. Daar stond een verborgen-cameraman leuke toneeltjes te schieten voor het tv-programma van die avond.

‘Kijk daar es!’ sprak zijn collega die de microfoon bediende. ‘Dat is meneer Brekel zélf! Die moeten we hebben, Piet! Een reuze ideeetje om hem mee te laten doen aan zijn eigen programma!’

‘Reuze,’ beaamde de ander. ‘Stuntje hoor, dan blijven we pas lachen! Hoe doen we dat?’

‘We zullen hem een paar woorden laten zeggen,’ hernam de eerste en hij begon zich omzichtig een doortocht te banen om bij de grote man te komen.

Het was niet gemakkelijk om een geschikte plek te vinden voor het houden van een picknick. Heer Bommel, die voorop liep, begreep allang niet meer wat hij hier eigenlijk kwam doen. In doffe koppigheid bewoog hij zich over de Upsterwoldse heide; struikelend over natuurliefebbers en opgeschrikt door hun woedende kreten. Aan Lieven Brekel had hij in het geheel geen steun. Het was duidelijk dat ook de stille weldoener zich niet op zijn gemak voelde in het gewoel van de genieters.

‘Ga weg met die microfoon!’ riep hij met raspende stem. ‘Ik hoor hier niet!’

‘Een paar woordjes maar,’ sprak de televisietechnicus, op hem indringend. ‘Voor de kijkers vanavond, meneer Brekel. Iets over lichtpuntjes in het leven en blijven lachen; u weet wel.’

‘Ga weg, bolle!’ riep een rauwe stem uit de menigte. ‘Lach om je eigen!’

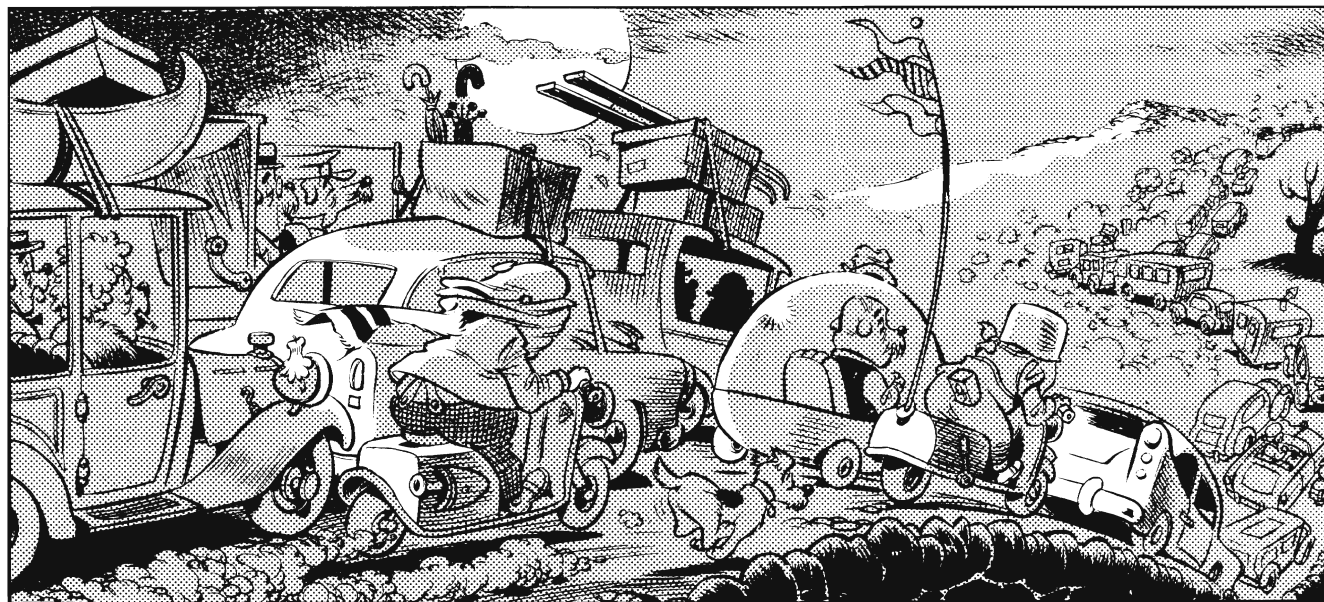
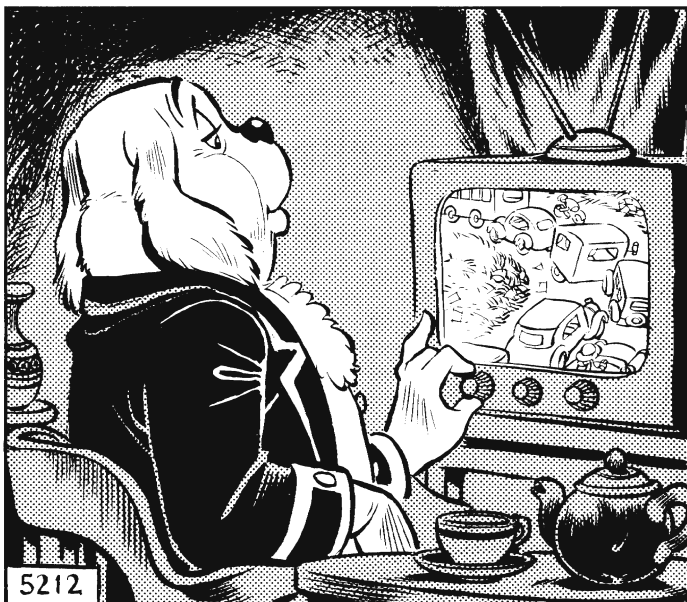
De technicus verdween uit het beeld en de heer Brekel staaarde walgend naar de microfoon die hem in de hand was gedrukt.

‘Er is niks te lachen!’ schreeuwde hij uitzinnig. ‘Opzij! Laat me door! Ik wil weg! Het ruikt hier...’

Op dat moment werd hij door een kaatsebal op de hoed getroffen en een voorbijganger sneed hem de adem af, zodat zijn toespraak ontaardde in kreten die stuitend waren om aan te horen.

We zullen de vrije natuur dan ook een ogenblik in de steek laten en de blik richten op de stad Rommeldam. Door het fraaie weder waren de straten geheel verlaten en een doodse stilte hing over de anders zo bedrijvige gemeente. De enige wandelaar die we hier waarnemen, was de heer Dorknoper, die zich in overuren voortspoedde. Voor hem was er geen tijd voor een verzetje.

Ach ja, zelfs in deze verlichte tijd bestaan er nog figuren die zich op zaterdag niet aan ontspanning kunnen wijden. Zo zien we hier bijvoorbeeld de bediende Joost in de eenzaamheid van zijn kamer zitten. Buiten bruiste het volle leven van de weekeindegenieters voorbij. Doch de stille knecht, die slechts één vrije dag per week had, paste plichtsgetroouw op het huis, terwijl zijn meester zich in de natuur vermaakte.

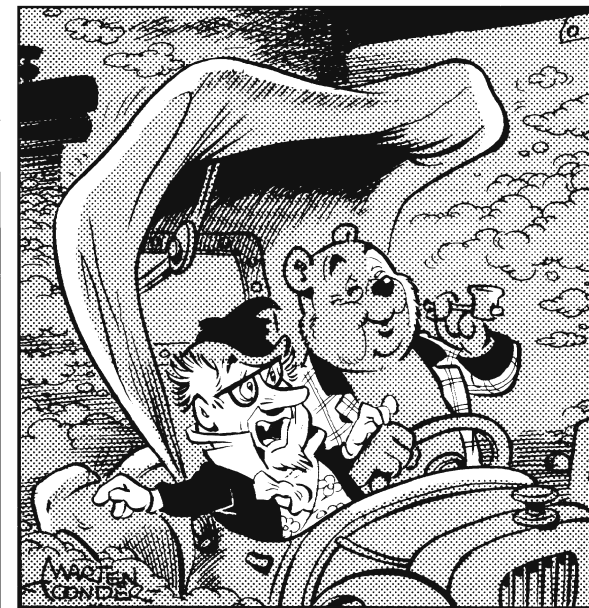
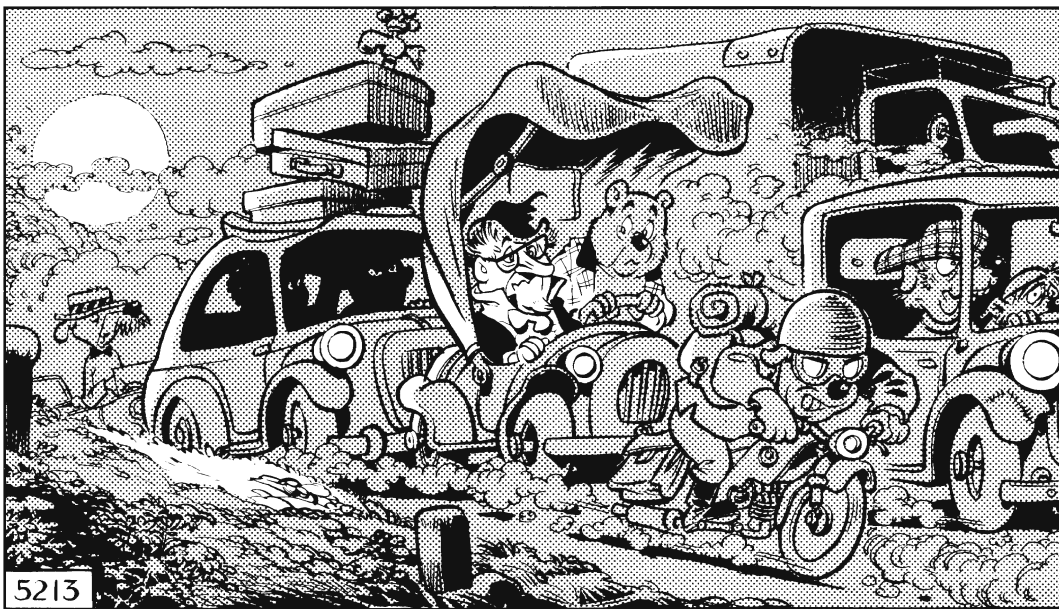
Hij had het zich echter zo gezellig mogelijk gemaakt. Nadat hij de thee binnen handbereik had geplaatst, zette hij de televisie aan en zuchtte tevreden.

‘Er zijn rangen en standen, wanneer men mij toestaat,’ prevelde hij. ‘Niet iedereen kan het even goed hebben, maar door de tv kan men toch meegenieten met het vertier van anderen. Meneer Brekel heeft

dat zo mooi begrepen. Zijn programma *De Loerdraaijer* voorziet in een behoefte van de minderbedeelden. Kijk nu toch eens aan, daar rijdt men de vrije natuur in. Er is heel wat belangstelling, als ik mij zo mag uitdrukken.’

Helaas, niet iedereen is zo bescheiden als de trouwe knecht. Er zijn lieden die álles willen hebben: niet alleen de verpozing van de vrije dag, doch ook de tv-uitzending erna.

Bij het vallen van de avond bewoog zich dan ook een haastige drom voertuigen over de hoofdweg weer stadwaarts om tijdig thuis te zijn. De maan scheen helder, doch het valt te betwijfelen of alle reizigers voldoende van het sprookjesachtige landschap genoten.

De Oude Schicht reed te midden van deze rij voertuigen. Van de picknick was niet veel terechtgekomen, zodat heer Ollie een onvoldaan gevoel in zijn maagstreek had. Ook leed hij aan een opkomende hoofdpijn en zijn humeur liet te wensen over.

‘Een eindje rijden,’ sprak hij misprijzend. ‘Wie komt nu op zo’n belachelijk idee!’

‘Ik weet het niet,’ mompelde Brekel, die verscheurd naast hem zat, ‘Het is ontzettend.’

‘En je hebt het zélf uitgevonden!’ riep heer Bommel uit. ‘Jij bent toch de man van de weekeinderitten en van het lunapark op de heide?’

‘Die ben ik,’ gaf de ander dof toe. ‘En van nog zoveel meer. Altijd ben ik bezig voor anderen. Maar daarom is het vreselijk om er zelf aan mee te doen. Als men lichtpuntjes in het leven van zijn buurman

brengt, blijft men lachen. Maar o wee als men er zelf het slachtoffer van wordt. Dan vergaat het lachen, jongen!’

Heer Bommel zat een ogenblik verbaasd te kijken, doch toen herinnerde hij zich wat Tom Poes gezegd had.

‘Juist!’ riep hij uit. ‘Daar heb ik je! Je bent bang voor je eigen streken en daarom moest ik je meenemen. Haha! We blijven lachen!’

‘Lach niet!’ kraste zijn metgezel.

‘Ach ja,’ hernam heer Ollie, ‘een Bommel voelt direct waar de knoop zit, maar één ding is me toch niet duidelijk: waarom ben je meegegaan?’

‘Dat weet ik niet!’ schreeuwde Brekel. ‘En nu is het genoeg. Ik wil niet verder! Ik wil eruit. Stop!’

Heer Bommel remde om zijn passagier uit te laten stappen. Dat gaf heel wat getoeter en geschreeuw van achterliggers, dat valt te begrijpen. Doch toen de stroom zich opnieuw geprikkeld achter de Oude Schicht aan in beweging zette, liep de heer Brekel eenzaam over de maanbeschenen heide.

‘Dit is beter,’ mompelde hij, het voorhoofd afwissend. ‘Achter mij het motorgeronk van de weekeindeontspanning. We blijven lachen...’

Op zijn gelaat was echter zelfs geen glimlach te bespeuren en toen hij omkeek naar het verkeer dat door de nacht daverde, zag hij er bekommerd uit.

‘Vreemd,’ prevelde hij. ‘Hier loop ik nu, een vrije brekel. Maar er is iets wat mij naar Bommel trekt. Wat is er toch met me aan de hand?’

‘Daar loopt Brekel,’ sprak de burgemeester, die niet ver vandaar op

een heuvel stond om naar de passerende auto’s te kijken. ‘Die man heeft grote welvaart gebracht, Bas! Ik heb nog nooit zo’n drukte gezien. Er rolt heel wat geld op zo’n weekeinde, dat verzeker ik je.’

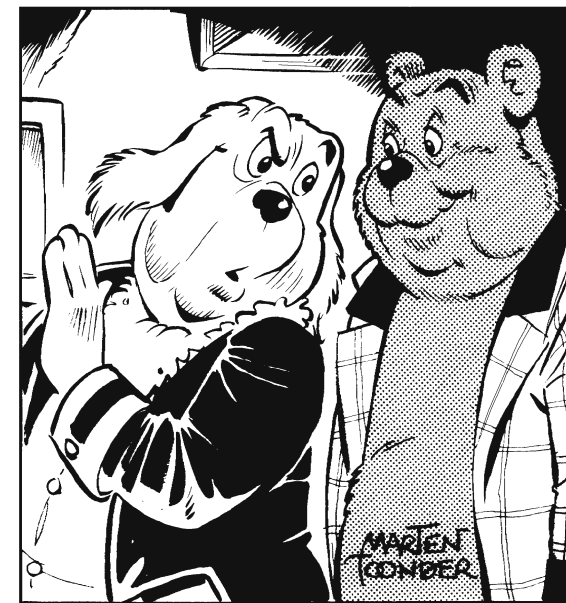
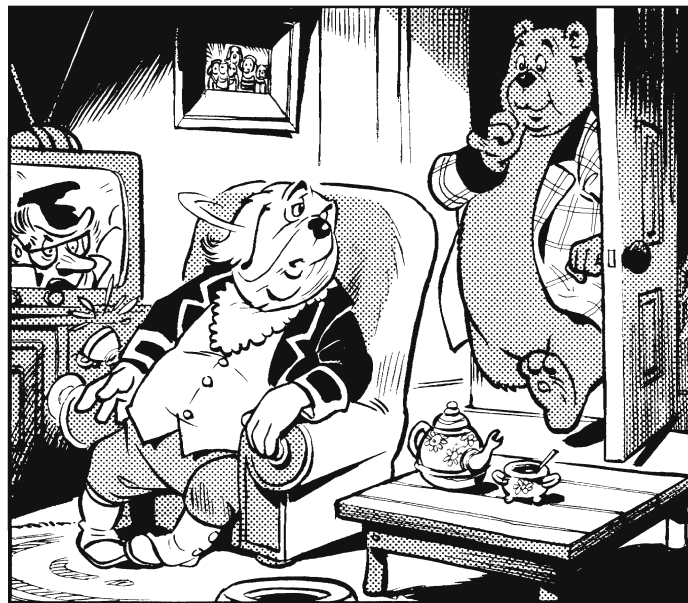
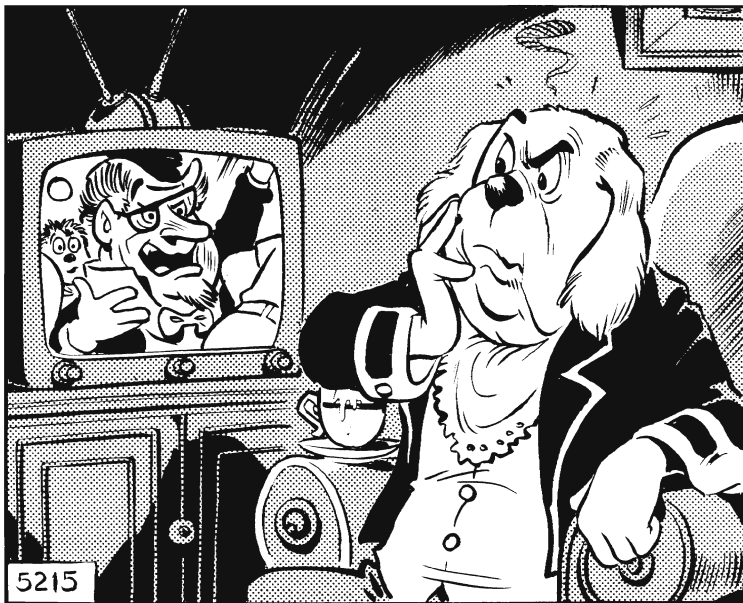
‘Jawel,’ zei de commissaris. ‘En heel wat kreukels. Zeventien aanrijdingen, drie over de kop en bij de rotonde alles muurvast door een uit de wagen gevallen motorblok.’

‘Je zeurt,’ hernam de magistraat. ‘Daar is de politie voor. Bekijk het ruim, Bas!’

Daarop wendde hij zich tot de naderende wandelaar en wenkte hem.

‘Mooi werk,’ riep hij. ‘U moet morgen eens op de Kleine Club komen, meneer Brekel. Ik zal u voordragen.’

Tot zijn verbazing draaide de aangesprokene zich echter om zonder te antwoorden en liep terug naar de hoofdweg.

De bediende Joost had oplettend het weekeindeprogramma gevolgd. Genietend zag hij de natuurgangers in dichte rijen over het beeld trekken; op de gepaste ogenblikken schoot hij in de lach wanneer de verborgen camera een aardig toneeltje trof, maar toch was hij niet geheel voldaan.

‘Ik mis iets, als ik zo vrij mag zijn,’ sprak hij tot zichzelf. ‘Waar is de heer Brekel toch? Het was geestig, toen die gezette dame in de kuil viel, en de ijsetende heer die op het radiootje trapte, was zeer vermakelijk. Maar ik mis de begeleiding van mijnheer Brekel. Die kan zulke heerlijke toelichtingen geven, over lichtpuntjes en blijven lachen.’

‘Lach om je eigen!’ riep een rauwe stem uit het toestel, en nu verscheen plotseling de heer Brekel op het scherm. Hij staarde met verwrongen trekken naar de geschokte kijker en schreeuwde: ‘Er is niks te lachen! Ik hoor hier niet; ik wil weg. Laat me door, losgebroken niksweet! Het ruikt hier...’

Op dat moment trad heer Bommel, moe doch voldaan, de kamer binnen.

‘Dag, Joost,’ sprak hij vriendelijk.

‘Overspannen neuroten!’ krijste het toestel. ‘Ingeblikte krekelaars! Ga weg of ik bega een ongeluk! Stin...’

De bediende draaide met betrokken gelaat de knop om, zodat er een weldadige stilte over het vertrek viel.

‘Dag, heer Olivier,’ zei Joost, opstaande. ‘Ik hoop dat u een prettige dag gehad hebt. Maar deze reportage is zeer ongepast. Ik betaal geen kijkgeld om uitgescholden te worden, met uw welnemen!’

‘Kom, kom,’ suste heer Ollie. ‘We blijven lachen, jongen!’

‘Er valt niets te lachen,’ hernam de knecht koel. ‘En ik ben zo astant om uw vriendschap met Brekel betreurenswaardig te noemen. Hij is een grof persoon.’

Op deze zaterdagavond had de markies De Canteclaeur zich teruggetrokken in zijn studeervertek. Hier drong het rumoer van de buitenwereld niet door, zodat de edelman zich geheel kon overgeven aan zijn kunstzinnige gedachten. Met een glimlach wierp hij sierlijk gekrulde woorden op het papier die hij zichzelf van tijd tot tijd met heldere stem voorlas:

‘Plat is het leven dat tiert en raast,
 Dat haast en jakkert naar een vormloos doel.
 Dat boldert over ’s dichters teer besnaard gevoel;
 Een ieder is zichzelf het naast.’

Hij knikte en leunde terug in zijn zetel.

‘Eerste strofe,’ prevelde hij. ‘De spanning is gewekt, het onheil loert reeds. Nu verder.

Zacht zeeft de maan haar licht door ’t geblaart.
 Stil is mijn hart en stil is de nacht...’

Op dat moment scheurde een gillend gepiep door de avond en een klaaglijk geloei deed de ramen trillen.

‘Fi donc!’ mompelde de dichter verblekend. ‘Daar drijft een kinkel zijn vee over mijn gazon! Deze onbeschaamdheid gaat te ver!’

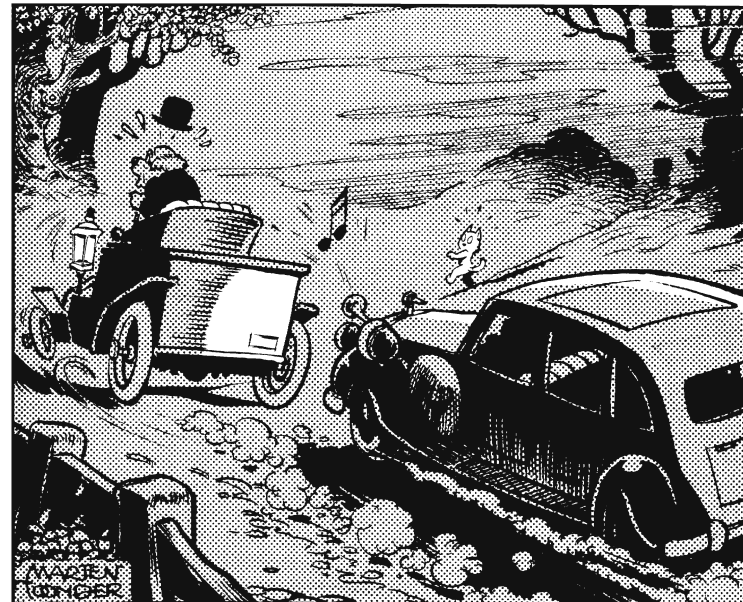
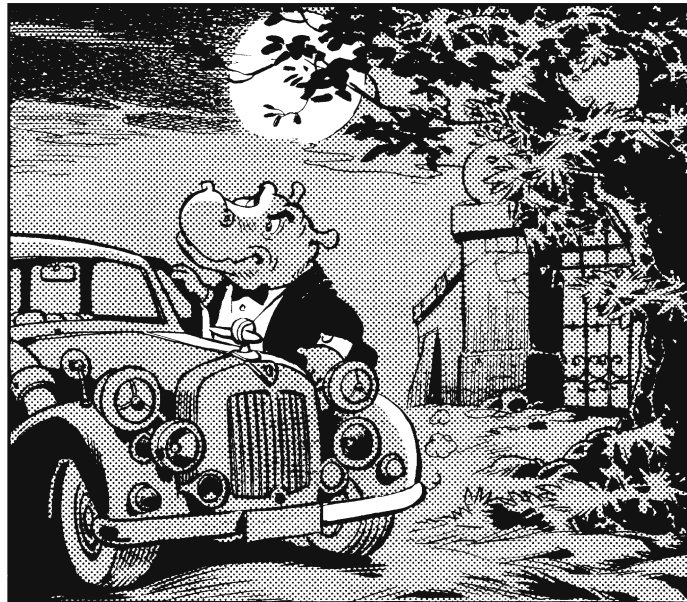
Hij stond op en opende grimmig het venster om een blik naar buiten te werpen. Daar naderde een gezette gedaante met opgewekte tred over het grasveld. Het was burgemeester Dickerdack, die, op weg naar huis, even langskwam om een praatje te maken.

‘Hallo, amice!’ riep hij reeds van verre. ‘Een mooie avond, wat?’

‘Inderdaad,’ zei de markies koel. ‘Maar dat is nog geen reden om uw kudde uit te weiden.’

‘Kudde?’ herhaalde de magistraat verbaasd. ‘O, haha! Dat is mijn nieuwe claxon. Van Brekel gekregen. Ik dacht: ik toeter even...’

‘Parbleu!’ sprak de heer De Canteclaeur. ‘Spar me uw stuitende gedachte. Ge hebt mijn sonnet ermee beschadigd.’

De burgemeester zakte wat in en staarde naar de edelman, die daar zo verkillend uit zijn venster leunde.

‘Ik dacht: ik kom even langs,’ verklaarde hij bedremmeld. ‘Het was een mooie dag en er zijn goede zaken gedaan. De vreemdelingenindustrie tiert, ziet u? Ik dacht: dat zal de markies toch ook interesseren. Hij is een vooraanstaand burger van Rommeldam, dacht ik...’

‘Parbleu!’ hernam de ander huiverend. ‘Een Canteclaer van Barneveldt is geen burger en het tieren van vreemdelingen interesseert hem niet. Bovendien staat het loeien van uw automobiel hem onuitsprekelijk tegen. Wilt u bij het heengaan de motor zachtjes in beweging brengen? En ik verzoek u niet te claxonneren. Goedenavond.’

Na deze woorden trok de spreker zich terug en sloot het venster geruisloos achter zich.

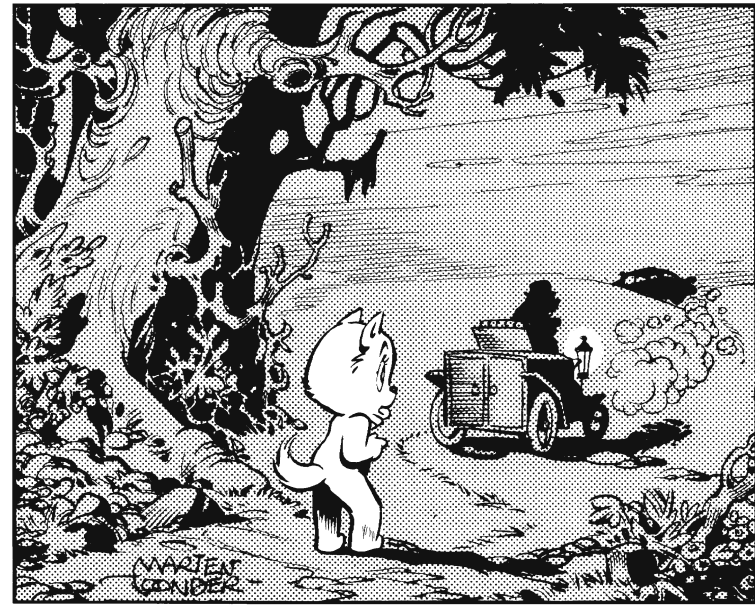
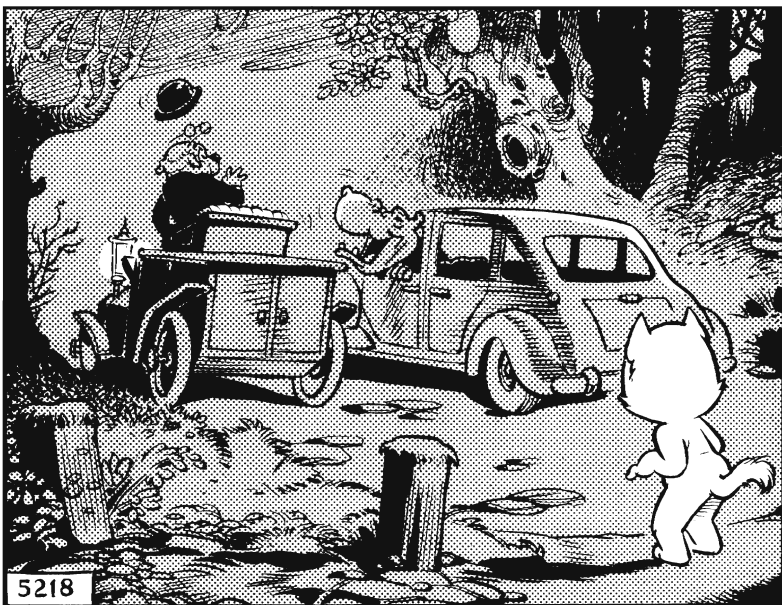
‘Dat is sterk!’ mompelde de magistraat. Hij wendde zich om en stampte met zware schreden naar zijn voertuig, dat hij met vol gas startte.

‘De kouwe drukte!’ hernam hij wegscheurend. ‘De bloei van de stad kan hem niet schelen. Zo, zo! Nu, daar zullen we rekening mee houden.’

Eigenlijk hoort zo’n figuur niet thuis in deze tijd van toenemende welvaart. Hij is onmaatschappelijk; dat is hij! En waar moet het heen wanneer de burgemeester niet mag toeteren zoals hij wil? Ik ben toch zeker het hoofd van de politie?’

Zo sprekende drukte hij grimmig op de daartoe bestemde knop, zodat een schallend geloei door de nacht scheurde. De bestuurder van het voor hem rijdende wagentje schrok hevig – en ook Tom Poes, die daar in de buurt wandelde, keek onthutst om.

De heer Dorknoper bracht zijn voertuigje tot stilstand en keek ontdaan om. Het loeien van de bovenmaatse koe ging ten onder in het gieren van remmen en een bulderend gelach. Het was de burgemeester, die naast de ambtenaar eerste klasse halt gehouden had.

‘Haha!’ riep de magistraat uit. ‘Heb ik je laten schrikken? Het is maar een grapje, hoor. Die toeter is een cadeau van Brekel! Ja, ja, die man brengt heel wat vrolijkheid, niet? Wat jij?’

‘Ja, ja, zegt u dat wel,’ zei de beambte, de hoed recht zettend. ‘Maar volgens artikel 27 sub b van het verkeersreglement mag de claxon slechts gebruikt worden...’

‘Ach, wat!’ hernam de ander. ‘Schei uit met je ambtelijke taal, Dorknoper! We blijven lachen; het is na diensttijd.’

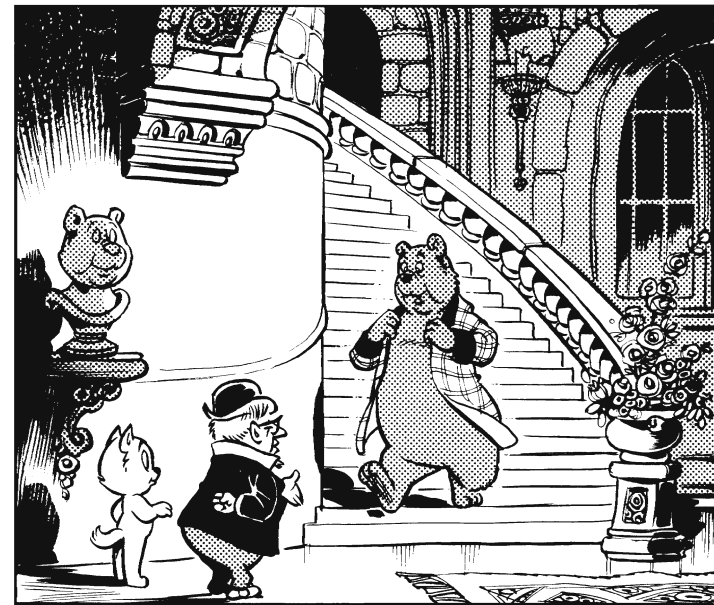
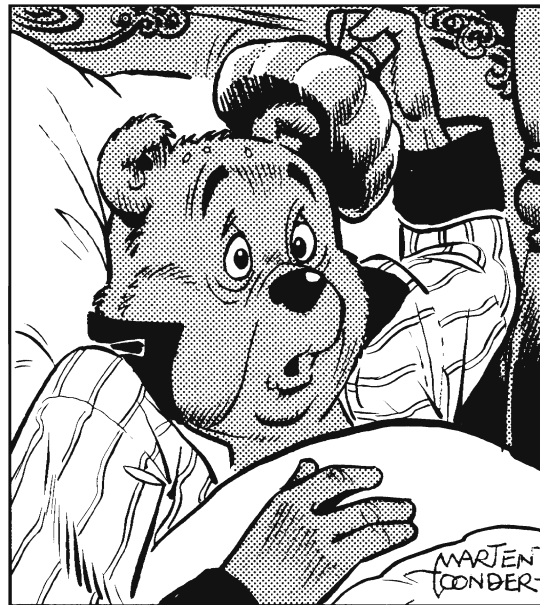
‘Voor mij niet,’ verklaarde de ambtenaar. ‘Ik ben doende de

belastinggelden ter bestemder plaatse te brengen. In overuren weliswaar. Maar toch...’ Hij zweeg even en toen trok er een dromerige glimlach over zijn vermoeid gelaat.

‘Ach ja,’ vervolgde hij. ‘Misschien mag men een oogje toe doen. Er is inderdaad reden tot gepaste vrolijkheid, want ik heb nog nooit zó veel belastinggelden opgehaald. De welvaart is groot, burgemeester!’

Tom Poes, die het gesprek op een afstandje afluisterde, zag dat de heren opgewekt afscheid namen en hun weg vervolgden; ieder op zijn wijze.

‘Hm,’ mompelde hij toen het motorengeronk verstorven was. ‘Jawel. De welvaart is groot. Nu weet ik wat heer Bommel morgen gaat doen. Ik hoop alleen maar dat hij de brekelsteen nog heeft en dat het ding nog werkt. Want dan is het einde van Brekel in zicht.’

Heer Bommel sloep die nacht niet goed, want de vermoeyenissen van de weekeinderit waren te veel geweest voor zijn teer gestel. In het licht van de morgenzon kon men hem dan ook, onder een ijsblaas uit, lijdend naar het ontbijt zien kijken dat de bediende Joost had binnengebracht.

‘Er is bezoek voor u,’ sprak de knecht. ‘De heer Brekel vraagt belet. Hij heeft de gehele nacht op de stoep gezeten, als u mij toestaat.’

‘Op de stoep gezeten?’ herhaalde heer Ollie verbaasd. ‘Waarom?’

‘Dat weet hij niet,’ verklaarde de bediende. ‘Er is iets wat hem naar u toedrijft, met uw welnemen. Heel betreuenswaardig. Hij is geen goed gezelschap!’

Heer Bommel zuchtte en verzette zijn blaas.

‘Nee,’ mompelde hij. ‘Geen goed gezelschap. Wat wil hij nu?’

‘Hij vraagt wat u wilt,’ hernam de knecht. ‘En voor het geval u niet weet wat u wilt, vraagt de jonge heer Poes u te spreken. Hij is zojuist aangekomen.’

‘Ik kan je niet volgen,’ zei heer Bommel klagend. ‘Stuur ze weg, Joost. Het is nog vroeg en al dit denken is te veel voor mij, dat voel ik.’

‘Het spijt me, heer Olivier,’ zei de bediende afgemeten. ‘Vandaag is mijn vrije dag en uw ontbijt was heden mijn laatste daad, als ik zo astant mag zijn. Ik overweeg een fietstocht naar de heide.’

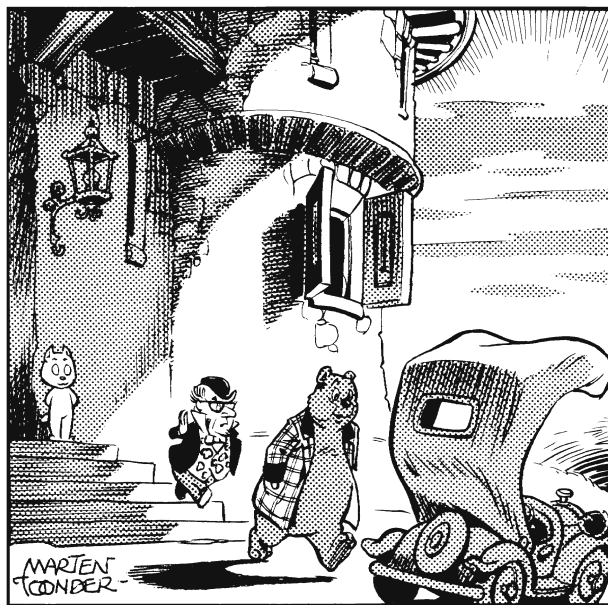
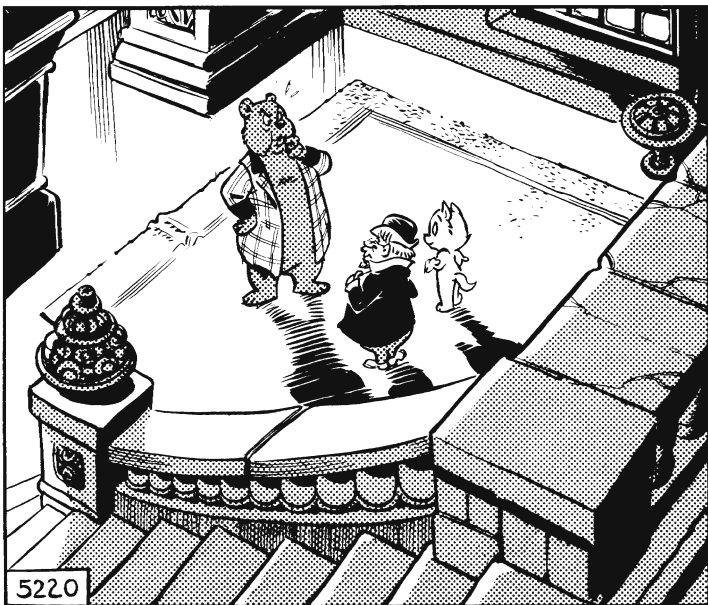
Na deze woorden verliet hij het vertrek en heer Bommel stapte met grote tegenzin uit zijn legerstede om zich naar beneden te begeven. Daar stonden zijn bezoekers hem reeds op te wachten, onder aan de trap.

‘Wat gaan we doen, jongen?’ vroeg de heer Brekel gespannen.

Heer Ollie wilde een antwoord geven, maar Tom Poes was hem voor.

‘U wilt naar de stad, hè?’ zei hij. ‘Een bezoek brengen aan het belastingkantoor, niet?’

‘Waarom ga ik naar het belastingkantoor?’ vroeg heer Bommel klagend. ‘Alles is toch in orde? Ik heb meer betaald dan ooit! Wat moet ik daar nu doen op deze vrije dag?’

‘Lachen,’ zei Tom Poes.

‘Praat niet zo,’ zei de heer Brekel beklemd. ‘Nee, op dat kantoor hebben we niets te maken. Ik voor mij heb meer belasting betaald dan iedereen. Dat is goed werk, want het verspreidt lichtpuntjes. Maar toch vind ik er niets aan om daar naartoe te gaan; ik blijf liever lachen.’

‘Heer Bommel wil er toch heen,’ zei Tom Poes koppig. ‘Nietwaar, heer Ollie!?’

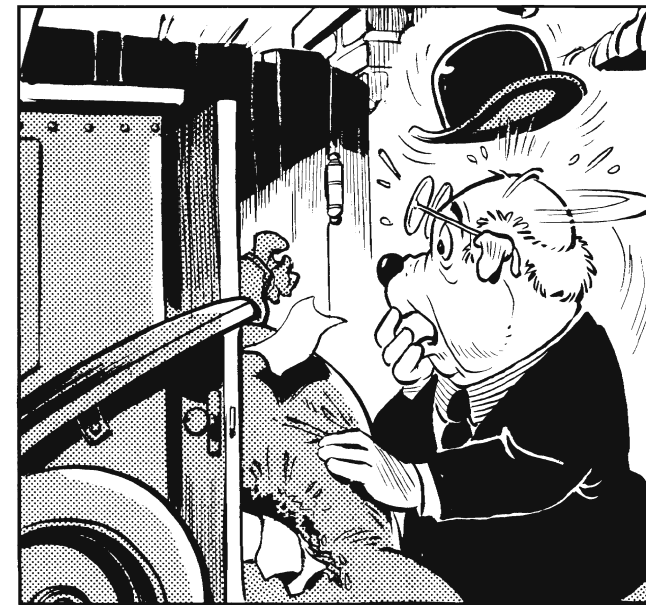
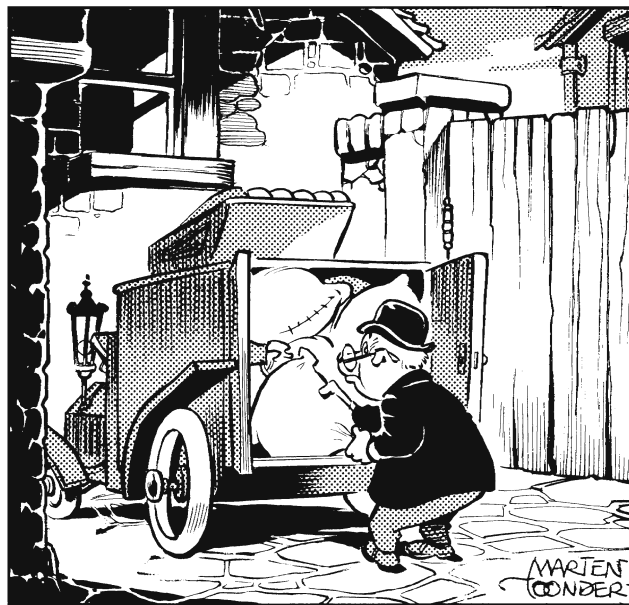
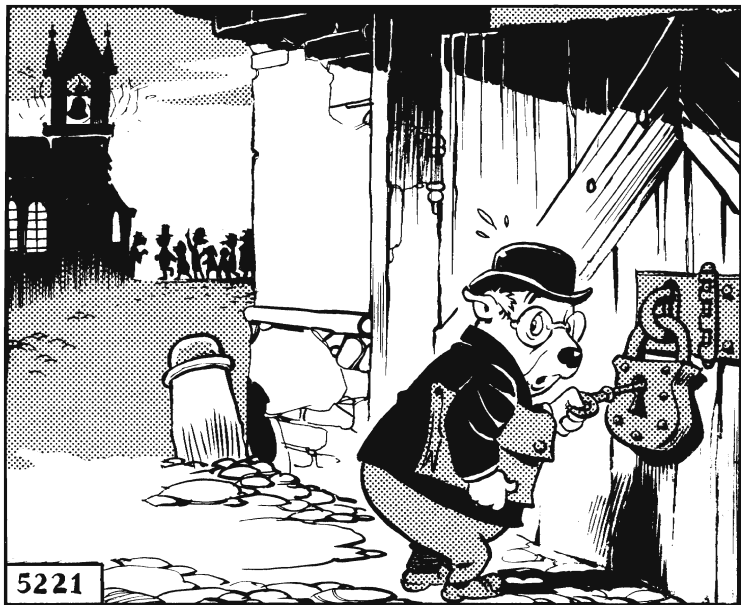
De aangesprokene wierp een peinzende blik op zijn jonge vriend en trad toen naar buiten.

‘We gaan naar het belastingkantoor,’ sprak hij. ‘Heel gewoon. Het is er net een ochtend voor, vind ik.’

‘Laat je oren toch niet naar dat domme ventje hangen!’ riep Lieven Brekel uit. ‘Ach, waarom ga ik eigenlijk met je mee? Ik wil helemaal niet! Maar er is iets wat me trekt...’

Zijn ontstemming valt te begrijpen. Wie gaat er op een mooie zondagmorgen nu naar een gebouw dat in zo’n slechte reuk staat? En toch was er nog iemand die hetzelfde plan had opgevat. Het was de ambtenaar eerste klasse, die we hier wat schichtig door de stille straten van Rommeldam zien lopen.

‘Even naar de opgehaalde belastinggelden kijken,’ prevelde hij. ‘Ik kan het niet laten.’

Bij de poort van het belastingkantoor bleef hij staan en haalde een sleutel uit zijn tas.

‘Als niemand me nu maar ziet,’ mompelde hij nerveus. ‘Wat ik doe zou men een inbreuk op de reglementen kunnen noemen. Maar ach, ik kan het niet laten. Even naar de belastinggelden kijken, heel eventjes maar. Daar schuilt toch geen kwaad in?’

Hij wierp een schuldige blik in het rond, stak toen de sleutel in het hangslot en glipte naar binnen. Het pleintje, dat overdag veel vertier van gebogen aangeslagenen en grimmige deurwaarders bood, lag nu verlaten in de ochtendzon. Slechts de ophaalauto stond eenzaam voor de ingang – en daarheen was het dat de ambtenaar zijn schreden richtte. Een blosje kleurde zijn bleke wangen en zijn ademhaling ging gejaagd toen hij de deurtjes opende.

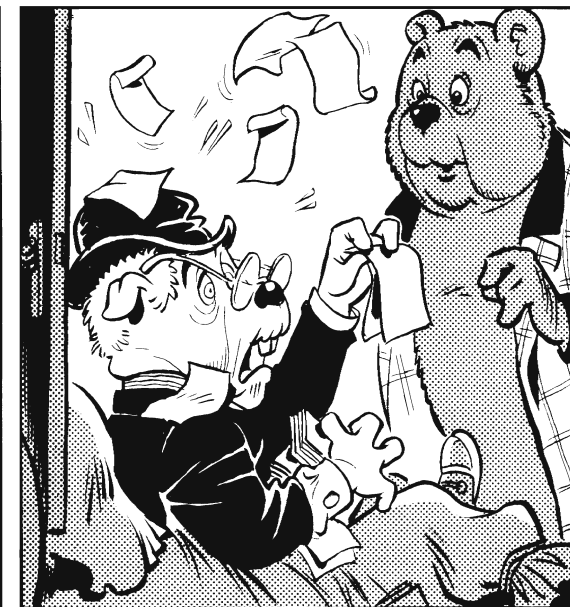
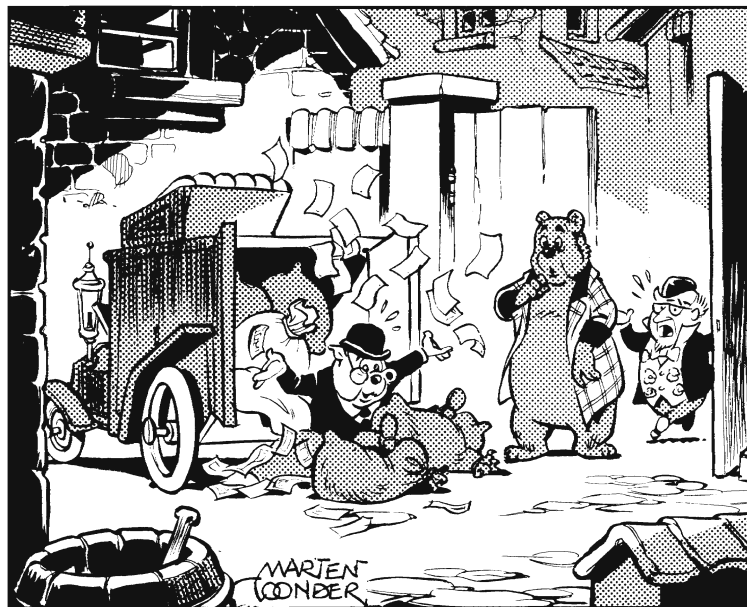
‘Een paar minuten maar,’ prevelde hij, een geldzak naar buiten trekkend. ‘Een korte blik is voldoende. Ach, er is geen mooiere dag in het jaar dan wanneer de oogst binnen is. Men moet mij dit gunnen.’

Zo mompelende werkte hij stevig door, maar toen hij met de vierde buidel bezig was werd er op de poort geklopt. De ambtenaar verstijfde en een dodelijke bleekheid overtoog zijn trekken.

‘D-daar is iemand,’ stamelde hij. ‘W-waarschijnlijk een achterstallige... of een geval van gewetensgelden. W-wat moet ik doen? Men zal mij op heterdaad betrappen...’

Het koude zweet brak hem uit en met bevende handen poogde hij de zak weer naar binnen te duwen. Doch door de zenuwen deed hij dit zó onhandig dat de jute scheurde en de banknoten naar buiten puilden.

Degene die op dit vreemde uur aan de poort van de ontvanger klopte, was heer Bommel.

‘Er is natuurlijk niemand,’ sprak hij gemelijk. ‘Wat doe ik hier eigenlijk?’

‘Je hebt je laten ringeloren door dat witte ventje,’ zei de heer Brekel met dunne stem. ‘Kom toch mee, jongen. Dan gaan we gezellig samen aan een automatische babyverzorger werken.’

‘Nee,’ zei heer Ollie koppig. ‘Hier moet ik zijn.’ En met deze woorden duwde hij krachtig tegen de deur, die tot zijn verrassing meegaf.

‘Net als ik dacht,’ vervolgde hij binnenstappend. ‘Er is iemand...’

‘Ik ben hier niet graag,’ jammerde Brekel. ‘Voor de welvaart heb ik gezorgd, maar de gevolgen zijn niets voor mij. Ik blijf liever lachen. Kom toch!’

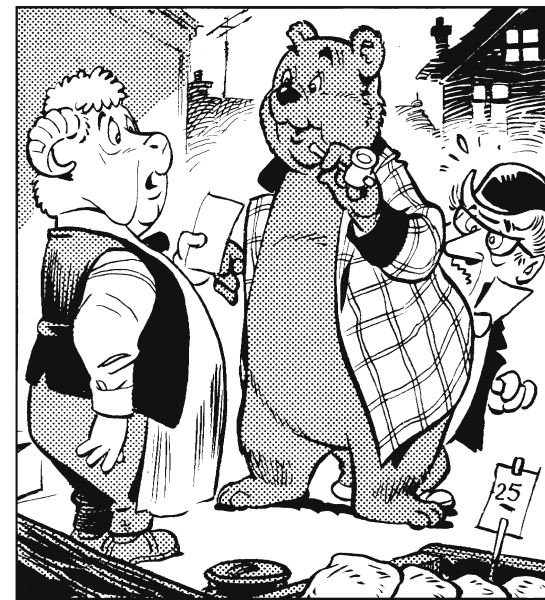
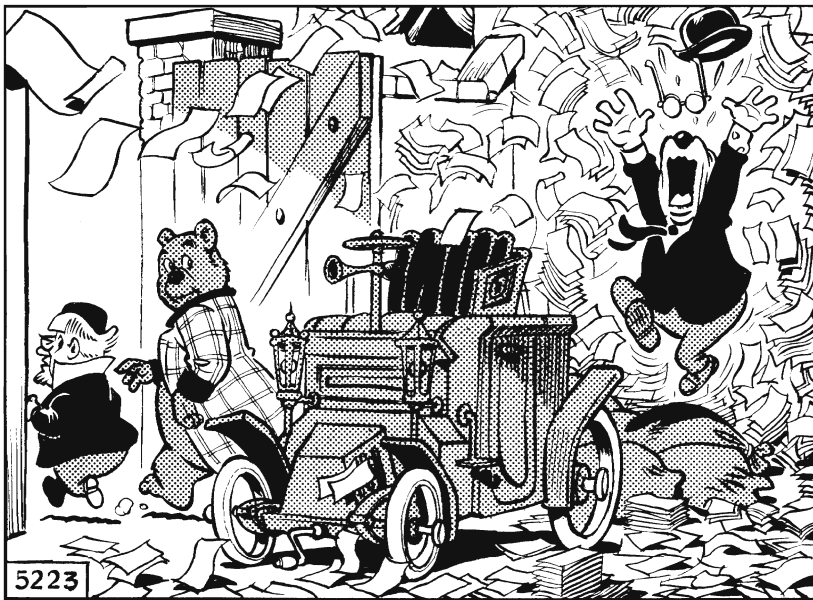
Heer Bommel gaf geen antwoord, doch staarde met grote ogen naar

een vreemd schouwspel dat zich op de stille binnenplaats ontrolde. Achter de dienstauto der directe belastingen zat de heer Dorknoper tussen en onder gevallen geldzakken. Het was de bezoeker duidelijk dat de ambtenaar daar niet voor zijn genoegen verwijlde. Met bevende handen wierp hij bankbiljetten omhoog, terwijl een zacht gesteun aan zijn opengevallen mond ontsnapte.

‘Wat een geld, wat een geld!’ riep Lieven Brekel uit. ‘Al deze welvaart is mijn werk. Maar ik wens geen dank. Ga toch mee, jongen!’

‘Is er iets?’ vroeg heer Ollie, op de overspannen beambte toetredend. Deze beheerste zich met grote wilskracht.

‘Is er iets?’ herhaalde hij met gebroken stem. ‘Dat zou ik menen! Hier, kijk maar. Deze banknoten waren goed toen ik ze erin deed. Maar nu zijn ze geheel verbleekt! Het is gewoon wit papier!’

‘Het zijn er toch véél!’ zei de heer Brekel, terwijl hij zich voorzichtig in de richting van de poort begon terug te trekken.

‘U moet de lichtpuntjes zoeken,’ vervolgde hij. ‘Ik heb gezorgd dat er véél geld binnenkwam – en daar gaat het om. Kom, we blijven lachen!’

‘Het is waardeloos!’ schreeuwde de beambte.

Met deze woorden stortte hij zich op de balen en strooide de inhoud met zó veel geweld in het rond dat het leek of er een sneeuwstorm woedde.

‘We gaan maar weer eens verder,’ zei heer Ollie. ‘Ik voel dat we de heer Dorknoper in het werk storen.’

Hij voegde de daad bij het woord en al spoedig hadden ze het gekrijs van de uitzinnige ambtenaar eerste klasse achter zich gelaten.

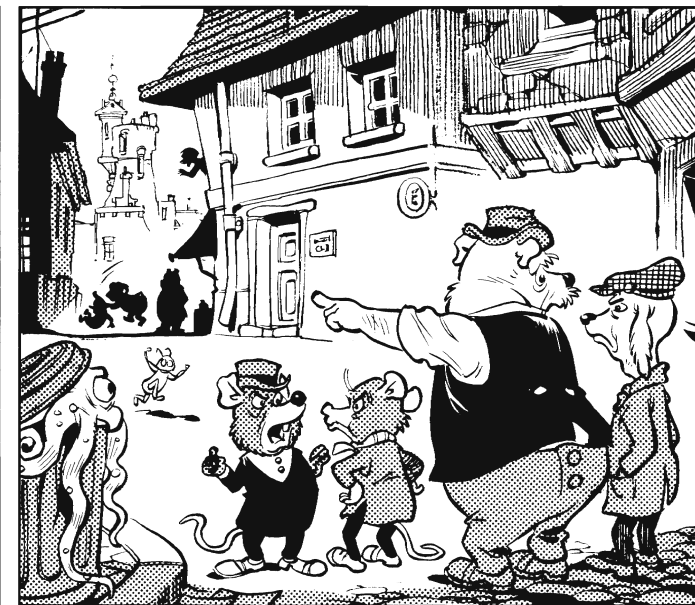
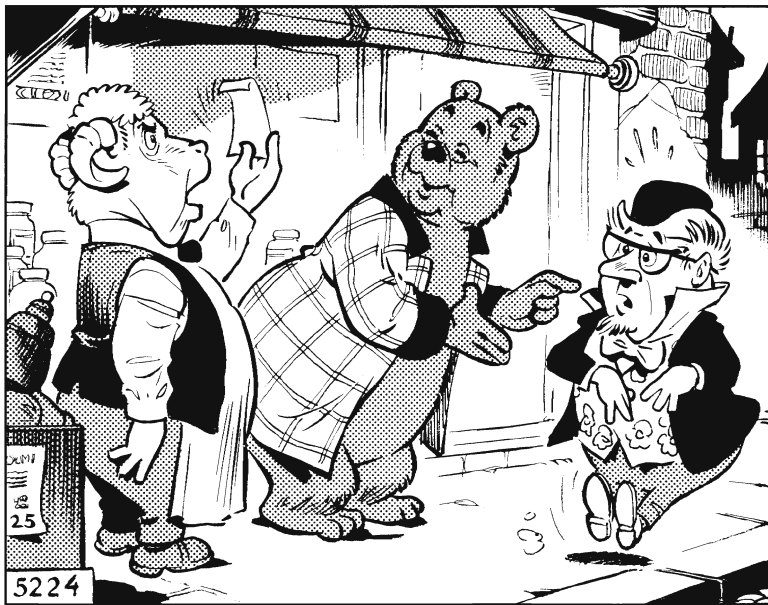
‘Zo gaat het nu wanneer men welvaart brengt,’ prevelde Lieven Brekel terneergeslagen. ‘Ach, het is prettig om het te doen, maar men moet onopvallend op de achtergrond blijven. Al deze publiciteit is niets voor mij. Kom toch mee, jongen...’

‘Wacht even,’ zei heer Bommel, die schik in de wandeling begon te krijgen. ‘Daar staat Grootgrut voor zijn winkel. Hij lijkt me wat bedrukt en het is net wat voor u om hem aan het lachen te brengen.’

‘Een ander keertje!’ riep zijn metgezel. ‘Nu niet!’

Maar het was reeds te laat. Heer Ollie wendde zich glimlachend tot de handelaar en sprak hem aan.

‘U hebt daar een wit bankbiljet, zie ik,’ zei heer Ollie. ‘Dat komt tegenwoordig meer voor. Er is heel wat geld in omloop, maar het ontleurt nogal. Ik heb het persoonlijk meegemaakt.’

‘Het is treurig,’ mompelde de kruidenier bedrukt. ‘Een héél slechte kwaliteit geld. En natuurlijk is de middenstand weer de dupe.’

‘We blijven lachen,’ merkte heer Bommel op, doch dit viel in slechte aarde.

‘Spreek me niet over lachen!’ riep Grootgrut uit. ‘Al dat gelach gaat ten koste van de kleine zelfstandige. En gisteravond was men zo onbeschaamd om de kijkers in hun gezicht uit te schelden. Ik zie daar niets vermakelijks in.’

‘Het komt allemaal door de welvaart,’ hernam heer Ollie. ‘In het begin zag ik er ook het leuke niet van, maar Tom Poes zei... eh... Ik bedoel, sinds ik Brekel mee laat doen aan zijn eigen grappen, begin ik er pret in te krijgen.’

‘Brekel?!’ herhaalde de winkelier met een dreigende klank in zijn stem. ‘Dat is de man die schuttingtaal uitsloeg voor de beeldbuis.’

‘Ja, ja,’ zei heer Bommel opzij stappend. ‘Hier staat hij. Al deze lichtpuntjes zijn zijn werk, als u begrijpt wat ik bedoel.’

Nu stegen de zorgen de middenstander naar de keel. Hij greep een zak grutsprits in glanzende verpakking en deed die met grote kracht op de hoed van de liefdadiger terechtkomen onder het uiten van onsamenhangende kreten.

Het gerucht van dit gebeuren knetterde door de stille straat en trok de opmerkzaamheid van enkele voorbijgangers.

‘Nou zul je het hebben,’ sprak een van hen. ‘Zie je dat? Dat is die vent van de tv-uitzending van gisteravond. Hij valt daar de kruidenier aan.’

De heer Brekel maakte zich vrij uit de grutsprits en snelde de straat in, maar al spoedig bleef hij besluiteloos staan.

‘Waarom ga je niet mee?’ riep hij gejaagd tot heer Ollie, die hem op zijn gemak volgde. ‘Ik wil hier weg, maar er is iets wat mij tegenhoudt, als jij er niet bij bent. We moeten vluchten!’

‘Ik niet,’ zei heer Bommel rustig. ‘Een heer vlucht niet, want hij heeft een schoon geweten. En bovendien wil ik blijven lachen, als u begrijpt wat ik bedoel. Ik heb het nooit zo begrepen, maar ik begin lichtpuntjes te zien, bedoel ik.’

Lieven Brekel begon te knarsetanden, doch dit geluid werd overstemd door het geroep van de overspannen Grootgrut.

‘Daar staan ze te lachen!’ riep de winkelier uit. ‘De heer Bommel is altijd een goede klant geweest en stipt van betalen. Maar het stijgt me boven de boordenknoop, nu hij met die Brekel meedoet. Brekel brengt verblekend geld in omloop!’

‘Brekel?!’ schreeuwde een omstander. ‘Die scheldt de kijkers uit!’

‘Hij drijft de spot met de woningnood,’ gromde een tweede, en een derde morde: ‘Hij gooit kreukels op de weg. Mijn rem is door de vering geslagen.’

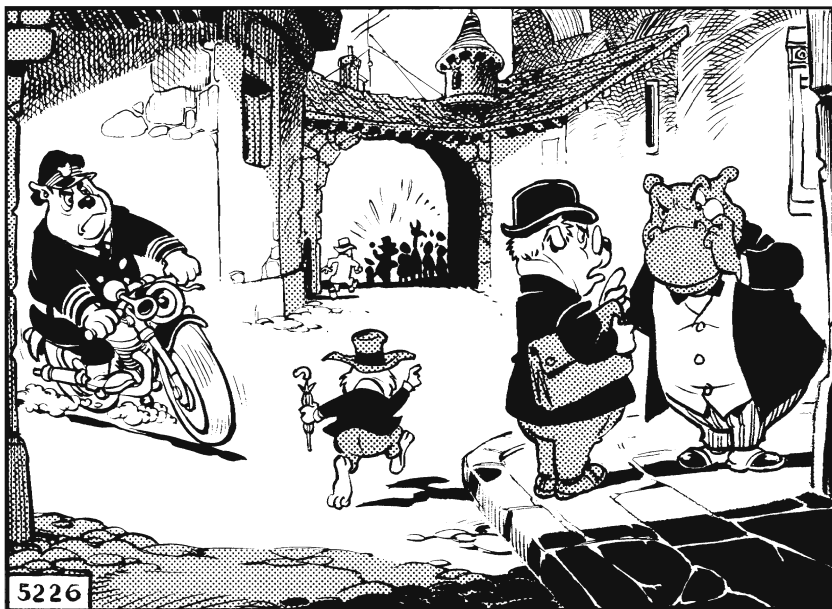
‘Hij heeft het middenstandsdiploma uitgevonden!’ hernam de kruidenier vol wrok. ‘En de invulformulieren in drievoud. Dat gaat zo niet langer. Als de overheid niet ingrijpt, moeten we zelf iets doen!’

Dit voorstel vond instemming en uit het publiek rees een dreigend gegrom op.

‘We moeten vluchten!’ drong Brekel nerveus aan.

Heer Bommel aarzelde. Het was duidelijk dat zijn rust hem begon te verlaten.

Niet ver van de samenshoring voor Grootgruts Handel in Fijne Comestibles stond burgemeester Dickerdack met de overspannen Dorknoper te praten.

‘Een oploop,’ sprak de magistraat. ‘Maar ik kan er niet dichterbij komen zonder gevaar voor mijn kleding. Wat is er aan de hand?’

‘Het is die Brekel,’ sprak de beambte met overslaande stem. ‘De belastinggelden ontkleuren. Er is iets onwettigs aan de hand, maar ik kan er de vinger nog niet op leggen. Het staat echter vast dat er moet worden ingegrepen! Hier mag de overheid niet werkeloos toezien!’

De magistraat keek weifelend naar zijn glanzende bottines, doch gelukkig naderde op dat moment commissaris Bas het toneeltje. Hij remde krachtig en wilde groeten. Maar daar kreeg hij de tijd niet voor.

‘Waar wacht je op?’ riep de burgemeester streng. ‘Daar is een oploop!’

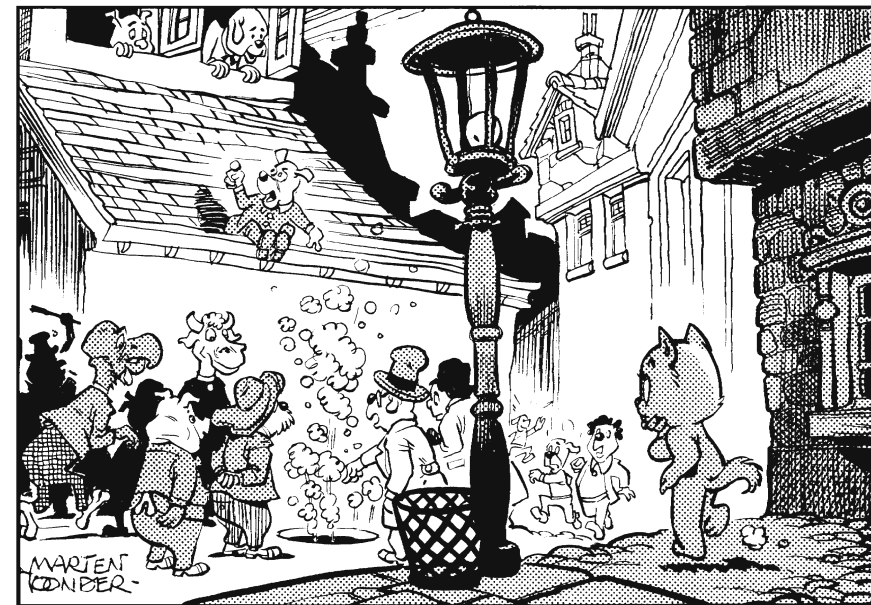
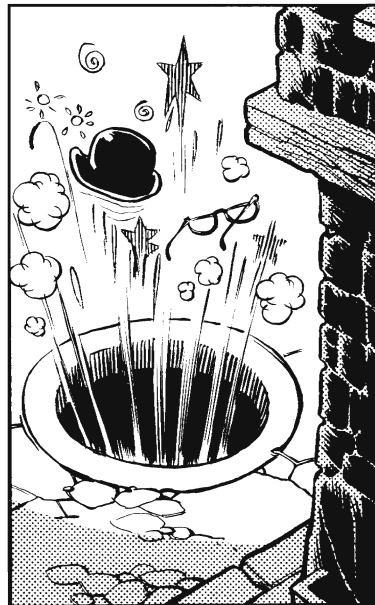
‘Het wachten is op de sterke arm!’ vulde de beambte aan. ‘Artikel 95 moet in alle gestrengheid worden toegepast!’

‘Huh?’ prevelde de politiechef onthutst. ‘Wat is er aan de hand?’

‘Ram erop!’ bulderde de heer Dickerdack. ‘Daar is de een of andere overtreding gaande!’

Welke overtreding de vooraanstaande burger op het oog had, weet ik niet. Maar een feit is het dat de menigte in beweging was gekomen en nu achter Brekel en heer Bommel aan joeg. De laatste had alle aardigheid in de onderneming verloren, toen hij begreep dat hij voor een medeplichtige werd aangezien.

‘Ik lach helemaal niet!’ riep hij nog. Maar hij werd overstemd door het woedende getier van de achtervolgers.

Ergens in de buitenwijken van Rommeldam lag een mangat reeds geruime tijd open. Waarschijnlijk was er een fout in de bebuizing geslopen of misschien werd hier een nieuwe leiding voorbereid. Door een tekort aan personeel werd het werk echter niet krachtig ter hand genomen en gaapte de opening dag in dag uit doelloos tussen de straatstenen.

Zoiets is gevaarlijk, dat spreekt. We hebben de heer Brekel reeds een keer in kortzichtige toestand omlaag zien tuimelen en hier zien we hem opnieuw, nu in gezelschap van heer Bommel, het gat naderen. Geen van beiden had er erg in, hun aandacht werd te zeer in beslag genomen door de menigte die hen achtervolgde.

‘Ik heb niets gedaan!’ riep heer Ollie al dravende. ‘Het is de schuld van Tom Poes... Ik moest met Brekel mee!’

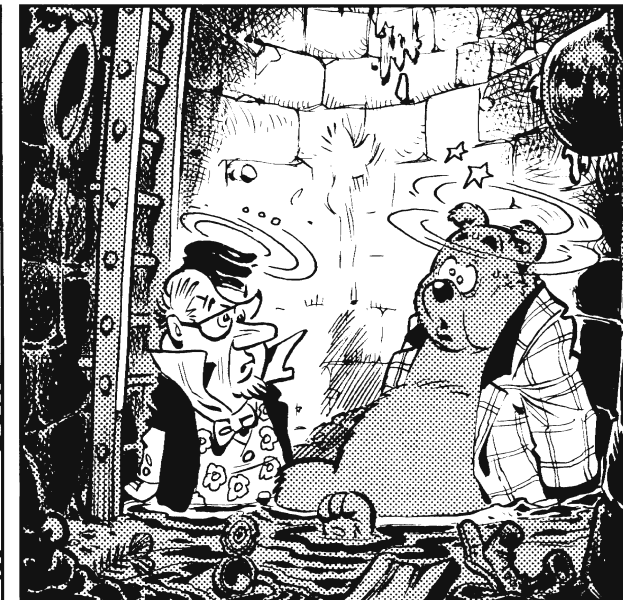
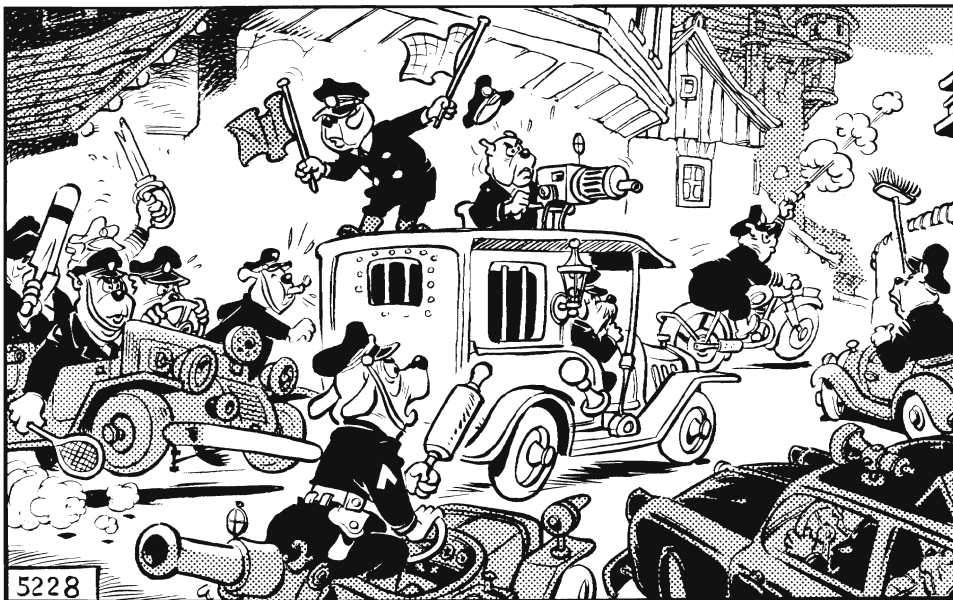
‘Spaar je adem!’ hijgde de liefdadiger. ‘Zo’n sprinkhanenzwerm heeft geen verstand. Mijn huis is hier dichtbij. Eventjes nog!’

Het volgende moment bevonden de vluchtelingen zich reeds boven het mangat en verdwenen na een ijle kreet uit het gezicht.

Het toeval wilde dat Tom Poes juist door deze straat op weg naar huis was. Hij had wat door de stad gezworven zonder een spoor van heer Bommel te ontdekken – en hij had juist besloten om de gang van zaken maar rustig af te wachten, toen hij een aangroeiende menigte bij de open put ontwaarde.

Dat is dezelfde plek waar Brekel een nieuwe bril heeft gehaald, dacht hij ongerust. Wat doen al die lieden daar? Ze schijnen boos te zijn, en het lijkt wel of ze Brekel roepen. Zou hij er opnieuw in gevallen zijn?

Commissaris Bas was zonder verdere vragen naar het bureau gereden.

‘Heldere, duidelijke richtlijnen,’ sprak hij tot zichzelf. ‘Daar heb je wat aan. “Ram erop”, zei de burgemeester. Dat geeft tenminste vastheid. Beter dan gemakker over lichtpuntjes en het laten lachen van je buurman.’

Met deze denkbeelden in het hoofd riep hij zijn manschappen bij elkander en deelde korte, begrijpelijke orders uit. Niet lang daarna trok de politiemacht van Rommeldam dan ook op naar de wijk waar de onlusten plaatsvonden.

‘Geen gepraat!’ riep de commissaris, die voorop reed. ‘De rel moet uit elkaar. Eerst rammen, dan vragen, begrepen? Het is afgelopen met de liefdadigheid; we krijgen nu weer orde!’

Deze woorden brachten een kranige sfeer in het korps. Met

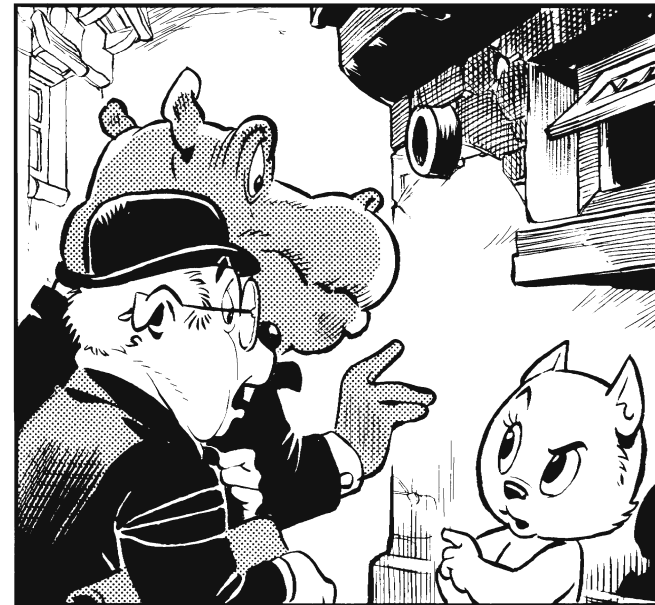
daverende motoren en loeiende sirenes spoedde de colonne zich naar de buitenwijken – en al spoedig was daar het lieve leven gaande.

‘W-wat gebeurt er?’ stamelde heer Ollie, die bleek op de bodem van de put zat. ‘Er wordt gevochten, dat v-voel ik!’

Enkele schoten daverden hol door het gewelf en hij sloot gekweld de ogen.

‘Is er dan niemand die aan mij denkt?’ prevelde hij. ‘Door die val heb ik een bonkende hoofdpijn opgedaan, maar word ik er zorgzaam uit geholpen? Nee, men schoolt samen en vecht boven mijn hoofd en men laat mij in de put zitten.’

Brekel hoorde zijn klagende woorden niet. Het rumoer was te hevig en bovendien volgde hij zijn eigen gedachten.

‘Ik ben bij het vechten betrokken!’ riep Brekel huilerig. ‘Het is afgelopen met de pret! We hebben heel wat afgelachen, waar of niet? Maar jij hebt het te dol gemaakt en daarom wil ik hier weg. Ieder is zichzelf het naast als het fout gaat, wat jij?’

‘Ga dan,’ zei heer Ollie kribbig. ‘Ik houd u niet tegen, heer Brekel. Maar mijn plaats is hier; ik blijf wachten tot ik op gepaste wijze uit de put word gehaald.’

Helaas, het zag er niet naar uit dat dit snel zou gebeuren. Want rond het mangat deinde de menigte onder het woeden der politie en alleen Tom Poes had nog belangstelling voor zijn vriend.

‘Weet u ook waar heer Bommel is?’ vroeg hij aan de burgemeester, die niet ver vandaar het relletje gadesloeg.

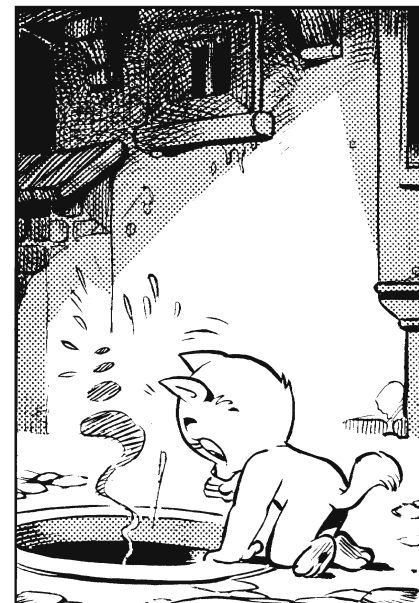
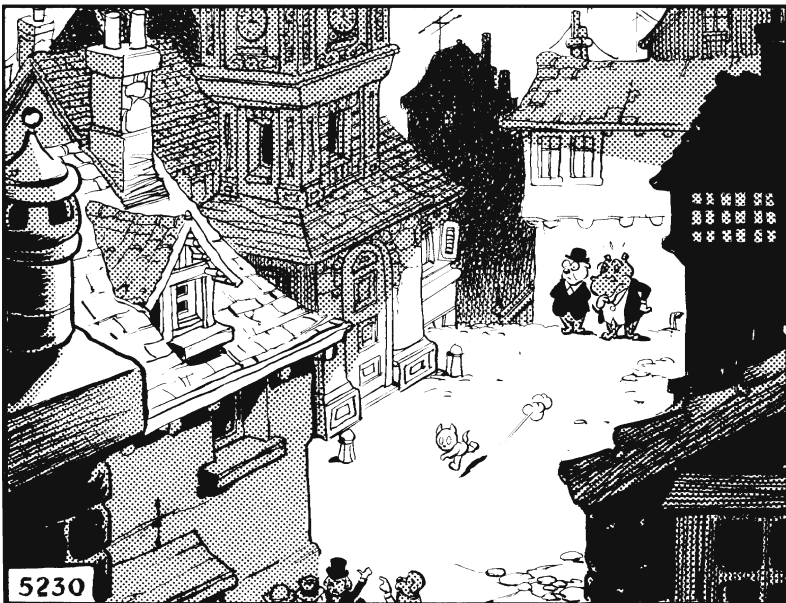
‘Bommel?’ herhaalde de magistraat. ‘Daar natuurlijk!’

‘Ja,’ beaamde de ambtenaar Dorknoper. ‘Bommel is met zijn medeplichtige in dat gat gevallen. Zo gaat het als men geld ontwaardt; het ontstemt de burgerij en prikkelt de overheid. De gevolgen zijn niet te overzien.’

‘Onzin,’ zei Tom Poes boos. ‘Heer Bommel was de enige die wist dat Brekel en zijn geld niet deugen. Hij zat achter de schurk aan en jullie laten hem in de put zitten nu hij hem gevangen heeft. Laf, hoor!’

Hij wachtte niet af wat de uitwerking van zijn woorden zou zijn, maar rende in de richting van het mangat, waar de politie de laatste samscholers met zachte drang verwijderde.

‘Hoorde je dat, Dorknoper?’ vroeg de burgemeester peinzend. ‘Bommel heeft de schurk alleen nagejaagd en hem in die put gevangen!’

‘Ja,’ prevelde de beambte bedrukt. ‘Ik herinner me nu dat hij me al eerder attent maakte op het witte geld en dit werpt helemaal een nieuw licht op de zaak. Zou het waar zijn?’

‘Het is waar!’ riep de magistraat met opstekend schuldgevoel. ‘Toen wij nog allemaal “Leve Brekel” riepen en blij waren met lawaaitoeters op onze wagens, heeft Bommel ons al gewaarschuwd!’

‘Ik heb geen lawaaitoeter,’ wierp de ander tegen.

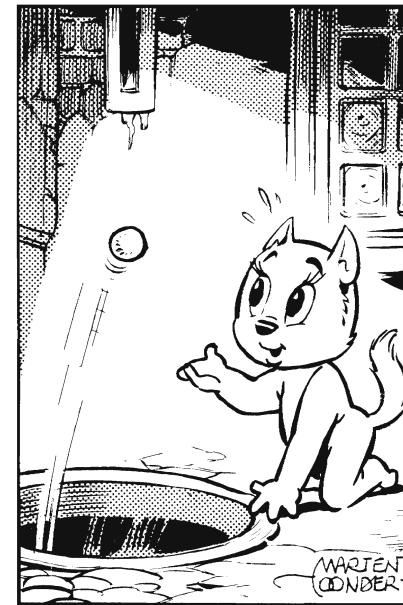
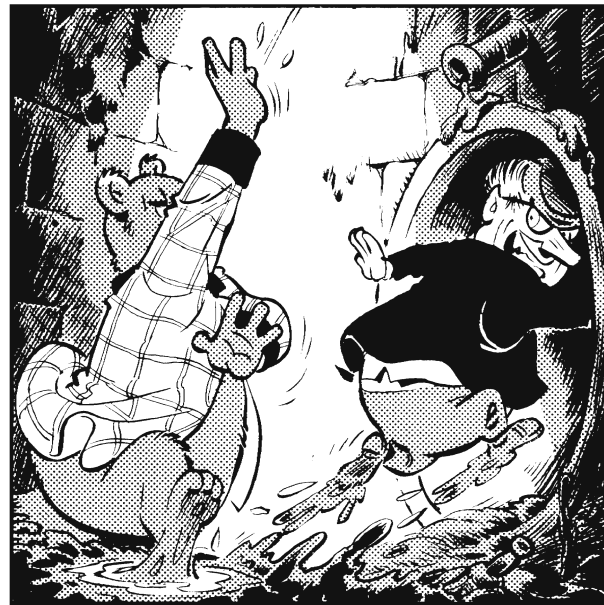
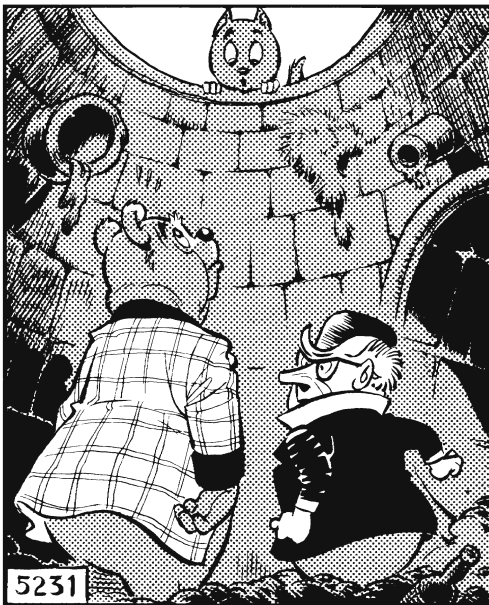
De burgemeester antwoordde niet. Hij had commissaris Bas in de gaten gekregen, die na gedane arbeid zijn voorhoofd afdroogde, en daar snelde hij nu op af.

‘Ongelukkige!’ riep hij uit. ‘Wat heb je gedaan?’

‘De zaak is in orde,’ zei de politiechef met een vermoeid glimlachje. ‘De oploop is uit elkaar geramd; mooi, ouderwets werk. We zullen ze leren!’

‘Ach wat!’ riep de ander verhit. ‘Niet de oploop, maar Brekel moet je hebben! Nu zit Bommel met de schurk in dat mangat. En wat doet de politie? Niets! Die rust op zijn lauweren! Dat gaat niet, Bas! Aan het werk!’

Deze nieuwe orders veroorzaakten enige verwarring, en daar maakte Tom Poes gebruik van. Hij knielde neer bij de put, die verlaten in het zonlicht lag, en boog zich eroverheen.

Heer Bommel keek verrast omhoog, toen de opening van de put verduisterd werd.

‘Tom Poes!’ riep hij uit. ‘Ben je daar eindelijk? Het werd tijd! Ik wens deze benauwde omgeving te verlaten...’

‘Kom mee!’ siste Brekel achter hem. ‘Ik woon hier vlakbij, maar ik kan niet weg als jij niet meegaat. Er is iets wat mij in jouw buurt houdt.’

‘Er zit een steen in uw zak!’ riep Tom Poes van boven. ‘Die moet ik hebben!’

Heer Ollie liep rood aan – en het was duidelijk dat een grote drift zich van hem meester maakte.

‘Is dat alle hulp die ik van je krijg?!’ riep hij, zijn hand in zijn jaszak stekend. ‘Mooi is dat! Hier sta ik: een heer en een Bommel, tot de knieën in de ellende, en in gezelschap van een neerdrukkend iemand. En jij vraagt om een steen!’

Hij zweeg even en wierp een verbaasde blik op het voorwerp dat hij te voorschijn had getrokken.

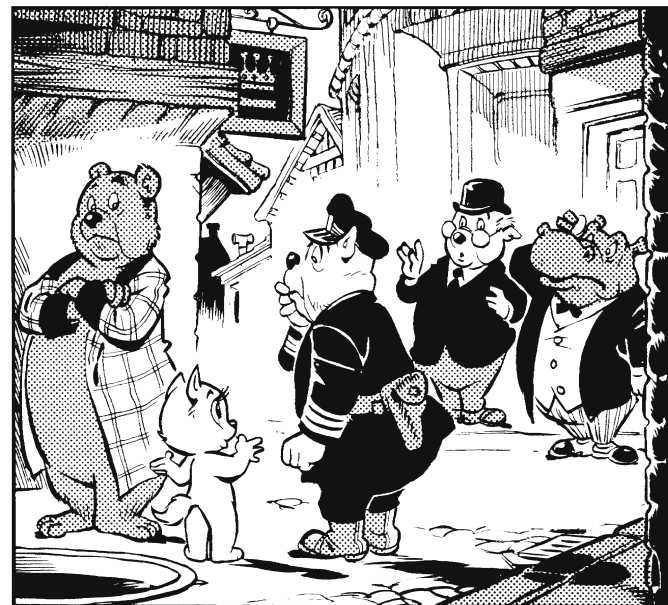
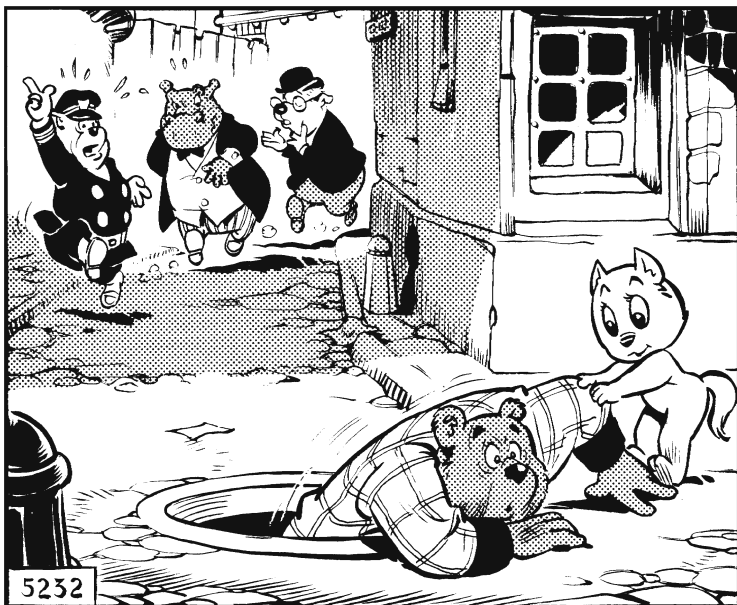
‘Een steen!’ hernam hij. ‘Dat is het toppunt! Hoe kom ik daaraan? Wat heb jij met mijn steen te maken, bedoel ik? Ik bedoel: zeg liever hoe ik Brekel ooit weer kwijt moet raken!’

Zo sprekende wierp hij de steen woedend naar boven en Tom Poes ving hem behendig op.

‘Brekel is al weg,’ zei hij. ‘Hij is steeds bij u gebleven, omdat ik dit in uw zak had gestopt. Maar nu ik hem terug heb, is Brekel naar huis gegaan; waar dat dan ook is. Het is een brekelsteen, heer Ollie!’

In de put bleef het geruime tijd stil. Heer Bommel stond er onthutst rond te kijken, maar van zijn metgezel was geen spoor meer te bekennen en langzamerhand begon hij te begrijpen dat Tom Poes het bij het rechte eind had.

Ten slotte klom hij ingezakt langs het ijzeren laddertje omhoog. 'Brekel is weg,' prevelde hij. 'Gelukkig. Met mijn tere gezondheid had ik hem niet veel langer kunnen verdragen. Maar wat bedoel je met een brekelsteen?'

'Dat zal ik later uitleggen,' zei Tom Poes, die hem zorgzaam over de rand trok. 'Daar komen een paar lieden die u willen spreken.'

Hij wees op de commissaris, die gevolgd door de burgemeester en de ambtenaar eerste klasse in draf naderde.

'Zo!' riep de politiechef. 'Ondergedoken, huh? Het is maar goed dat je uit je schuilplaats komt, Bommel. Je bent erbij! Waar is je medeplichtige?'

Heer Ollie richtte zich op en trok zijn jas recht. 'Een Bommel heeft geen medeplichtige,' sprak hij. 'Die is trouwens weggelopen. Ik wens niet...'

'U begrijpt het verkeerd, commissaris,' zei Tom Poes haastig. 'Heer Bommel heeft Brekel onschadelijk gemaakt, helemaal alleen.'

'Je begrijpt het verkeerd, Bas!' riep de burgemeester op de achtergrond. 'Bommel heeft jouw werk gedaan! In plaats van hem te arresteren mag je hem wel dankbaar zijn!'

'Nu breekt mijn klomp,' prevelde de hooggeplaatste politiebeambte. 'Wat was mijn werk dan in dit geval, zou ik weleens willen weten?'

'Het ontmaskeren van Lieven Brekel!' verklaarde de heer Dorknoper. 'U had door moeten hebben dat zijn geld zou ontkleuren en dat zijn kreukels en zijn huizen niet deugen. U had de overheid tijdig moeten waarschuwen. Zo zie ik het!'

De heer Dickerdack trad voorwaarts en schudde heer Ollie de hand.

‘Namens de gemeente,’ zo sprak hij, ‘zeg ik je dank, Bommel. Ik geef toe dat ik je voor een zuurpruim heb versleten, toen je geen lichtpuntjes wilde verspreiden en toen je niet wilde blijven lachen. Maar je had het bij het rechte einde; dat zie ik nu in. Deze stad gaat aan het lachen ten onder. Wat valt er eigenlijk te lachen, vraag ik me af? We beleven ernstige tijden; zo is het.’

‘Zo is het,’ beaamde de ambtenaar Dorknoper, zijn hoed lichtend.

‘Vooral in de weekeinden,’ gromde de commissaris. ‘Waar is die Brekel eigenlijk?’

‘Die is verjaagd door deze oppassende burger,’ hernam de magistraat. ‘Kom, Bommel, ik zal je een lift naar huis geven. En help me onthouden dat ik die loeitoeter van mijn wagen haal. Dat ding geeft aanstoot.’

‘Waar is die Brekel?’ herhaalde de politiechef. Hij knielde neer bij het mangat en onderzocht het nauwkeurig zonder een spoor van de liefdadiger te vinden.

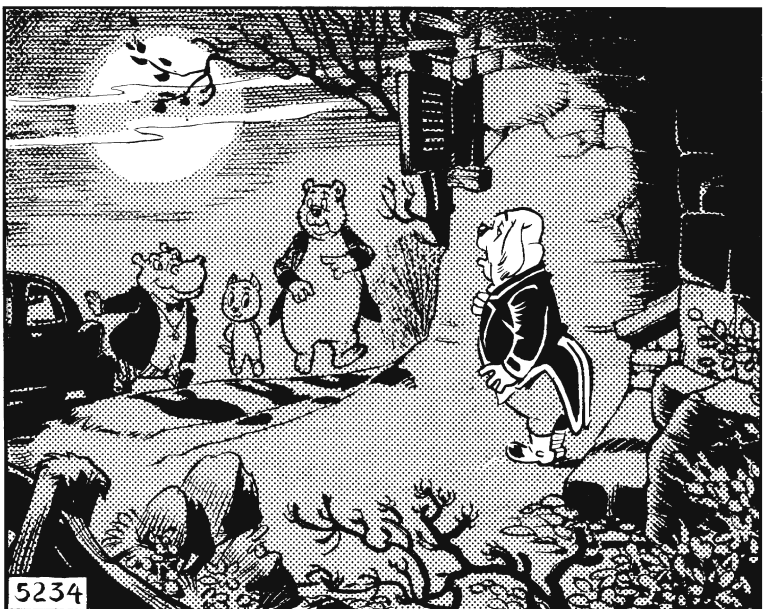
‘Hij is weg,’ zei Tom Poes. ‘En ik denk niet dat hij terug zal komen.’

‘Ik hoop dat je gelijk hebt,’ mompelde de politiechef zorgelijk. ‘Want anders zou ik met vervroegd pensioen moeten gaan. Ik ben op van de zenuwen.’

‘Het is jammer dat Brekel weg is,’ zei de heer Dorknoper, die de burgemeester volgde. ‘Wat moet ik nu met dat ontkleurde belastinggeld?’

‘Ik weet het niet,’ prevelde de magistraat. ‘Maak er maar het beste van, Dorknoper. We beleven ernstige tijden. Maar daarvoor hebben we hartelijk gelachen, dat mogen we niet vergeten.’

Tegen het vallen van de avond stond Joost in de tuin van Bommelstein naar de maan te kijken.

‘Kwiske sibi proksimos,’ sprak hij met omfloerste stem.

‘Bij de zevenboom in ’t Savelbos

Zijn vannacht de brekels los...’

Op dat moment knarste het geluid van een remmende auto door de stille avond en even later betrad heer Bommel met enige gasten het gazon.

‘Dag, Joost,’ sprak hij, ‘is de maaltijd klaar?’

‘Binnen een kwartier, heer Olivier,’ zei de trouwe knecht. ‘Maar ziet u, met uw welnemen, een ring om de maan?’

Heer Ollie wierp onthutst een blik op het uitspansel en haalde de schouders op.

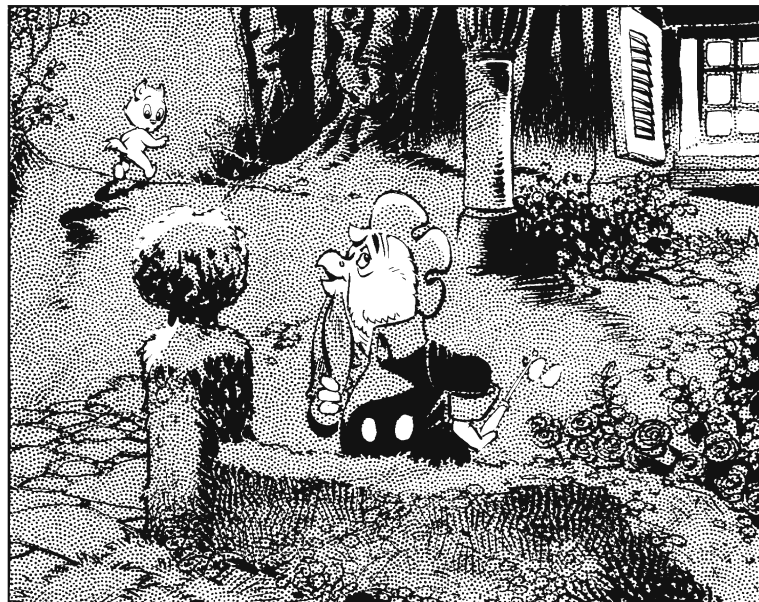
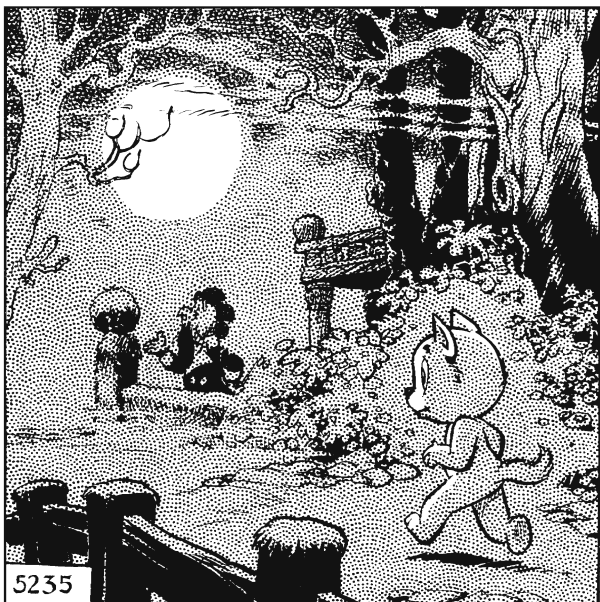
‘Vaagjes,’ zei hij. ‘Waarom? Wat heeft dat met het eten te maken?’

‘Niets,’ verklaarde de bediende. ‘Maar wie een kring ziet om de maan moet niet naar de brekels gaan, u weet wel. En nu heb ik eens nagedacht, als u mij toestaat. Was Brekel een brekel, vraag ik mij af.’

Na deze vraag spoedde hij zich naar binnen om de tafel te dekken en heer Bommel volgde hem glimlachend.

‘Joost begrijpt het wat laat,’ sprak hij, toen iedereen gezeten was. ‘Maar het is allemaal onzin. Brekels bestaan niet. Ik heb weleens gedacht: als ik niet naar het Savelbos gegaan was, zou alles anders gelopen zijn, maar dat is onzin! Brekel was mijn schuld niet. Ik ga die boerderijen terugkopen voor de Richels en de Loenen, en dan ga ik dat flatgebouw laten afbreken en dan is alles weer zoals het was. Wat jij, jonge vriend?’

‘Hm,’ zei Tom Poes.

Het was al laat, toen Tom Poes die avond naar huis liep. Een zacht windje bewoog het lommer, maar verder was het zeer stil in de natuur.

Hé, dacht Tom Poes, het is net of ik in de verte hoor roepen. Zou daar iemand zijn die hulp nodig heeft?

Hij verhaastte zijn pas, maar bij een kromming in de weg merkte hij dat hij zich vergist had. Het was de markies, die in de eenzaamheid van de nacht bij zijn heg stond en tot de maan sprak:

‘Plat is het leven dat tiert en raast,
Dat haast en jakkert naar een vormloos doel.
Dat boldert over ’s dichters fijnbesnaard gevoel.
Een ieder is zichzelf het naast...’

‘Het is toch wel lekker rustig,’ zei Tom Poes, de pas inhoudend. ‘En dat zal het wel blijven, hoor. Brekel is weg!’

De heer De Canteclae hief zijn face-à-main en staaarde hem zó kil aan dat het Tom Poes koud over de rug liep.

‘Fi donc,’ prevelde de edelman. ‘Dag en nacht wordt men gehinderd door de passerende levensvormen van Brekels, Bommels en trawanten. De tijd van het sonnet is voorbij en het enige dat er overblijft, is de terugkeer naar de oergedachte.’

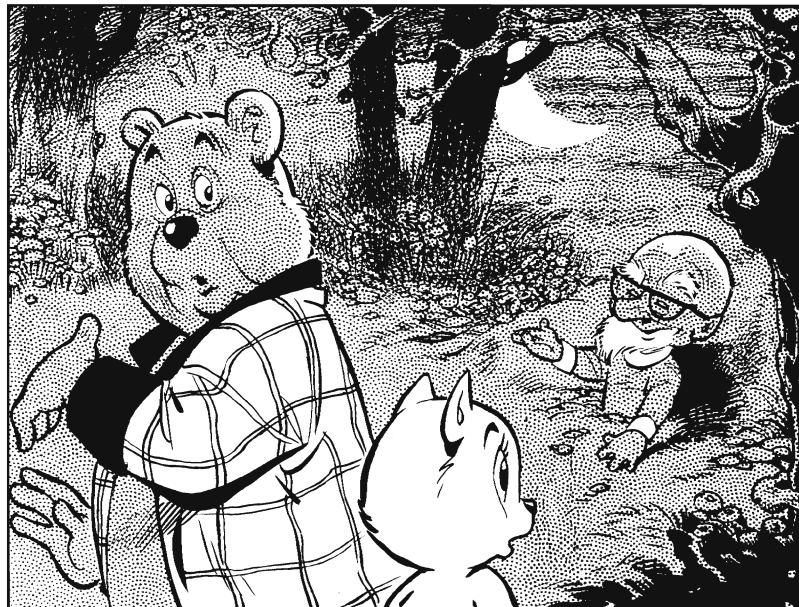
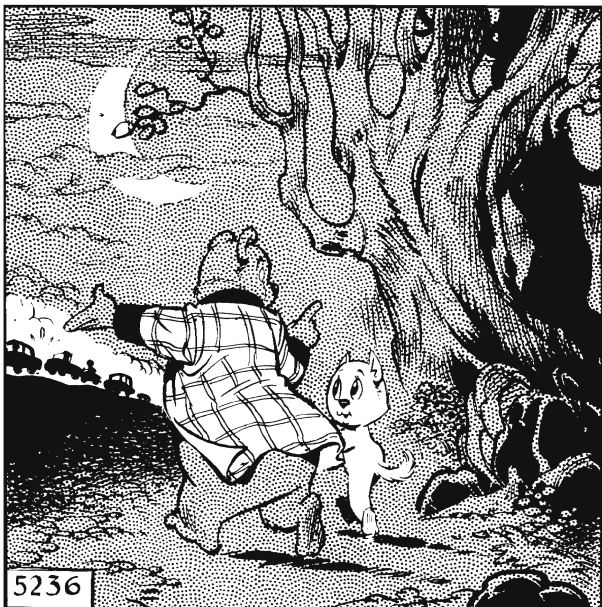
‘U begrijpt het niet,’ zei Tom Poes. ‘Brekel is werkelijk weg; ik heb het zelf gezien.’

De ander luisterde echter niet. Hij staaarde peinzend naar de bleke maan en mompelde: ‘Bij de zevenboom in ’t Savelbos zijn vannacht de brekels los. Jawel. *Quisque sibi proximus.*’

Ik weet niet wat hij bedoelt, dacht Tom Poes, terwijl hij schouderophalend doorliep. Met die is niet te praten.

Nu, daar had hij gelijk in. Maar wat de markies bedoelde, kan het slot van deze ware geschiedenis ons misschien leren.

Enkele dagen later maakten heer Bommel en Tom Poes een wandeling over de heide. De maan was reeds aan het afnemen, maar de hoofdweg in de verte was fel verlicht door het langsrazende verkeer.

‘Ik begrijp het niet,’ zei heer Ollie onthutst. ‘Er schijnt niets veranderd te zijn. Met gevaar voor eigen leven heb ik Lieven Brekel verdreven en met grote opofferingen heb ik de Loenen en de Richels weer in hun boerderijen gezet. Maar de weekeinderitten gaan gewoon door; het lunapark hier verderop draait nog, en zaterdagavond zei iemand op de televisie: “We blijven lachen.” Hoe kan dat nu?’

Tom Poes wist niet goed wat te zeggen. Maar op dat moment verscheen onverwacht het hoofd van Kwetal uit een konijnenhol.

‘Er is een brekel los!’ riep het ventje.

‘W-watblief?’ stamelde heer Bommel onthutst. ‘Hoe kan dat?’

‘Er was een ring om de maan,’ verklaarde Kwetal. ‘Een paar nachten geleden, u weet wel. En toen is er weer iemand zonder brekelsteen naar het Savelbos gegaan. Iemand zonder denkraam natuurlijk. Die heb je veel, de laatste tijd.’

‘O,’ zei heer Ollie bedremmeld. ‘O, zou het? Wat erg!’

‘Ja,’ gaf de dwerg toe. ‘Het is erg onleuk.’

Hij nam de bril die hij op zijn neus had af, en keek er peinzend naar.

‘Brekels zijn in één ding knap,’ hernam hij. ‘Ze kunnen erg goed vergroten. En weet u hoe dat komt? Ze zien zelf niets.’

DE VOLGENDE PAGINA'S ZIJN ONTLEEND AAN DE
ONVOLPREZEN BOMMELBIOGRAFIE

EEN BOMMELDING

OVER HET WERK VAN
MARTEN TOONDER

door Pim Oosterheert

Een woord voor oplettende lezertjes, heren van stand en hoogstaande dames.

Een woord voor oplettende lezertjes, heren van stand en hoogstaande dames. Marten Toonder was een van de schrijvers, die mij – reeds op prille leeftijd - verraste met zijn taal en door zijn manier van vertellen mij duidelijk maakte hoe prachtig de Nederlandse Taal is. Zijn unieke, wat archaïstisch taalgebruik, zijn woordspelingen, zijn nieuwvormingen, zijn natuurbeschrijvingen, maar ook zijn onderkoelde humor en ironische kijk op onze maatschappij maken hem tot een van de grootste schrijvers van de 20ste eeuw.

In dit boek heb ik geprobeerd enige staaltjes van zijn literaire kunnen aan te stippen, maar ook de betekenis van de inhoud van zijn werk en de wereldbeschouwing die achter zijn verhalen steekt, komen uitgebreid aan de orde.

Naast Toonders milde maatschappijkritiek krijgen ook zijn gevoel voor mystiek en magie een plaats in deze uitgave.

Dit boek is in de eerste plaats bedoeld voor de lessen Nederlands en Culturele en Kunstzinnige Vorming in de bovenbouw van scholen voor HAVO, VWO en Gymnasium, maar ook is het geschikt voor PABO'S en lerarenopleidingen.

Echter, men kan deze uitgave ook opvatten als een inleiding op het werk van Toonder en daarom is dit boek niet alleen bedoeld voor scholieren en studenten, maar voor allen die het werk van Toonder beter willen begrijpen. Ze kunnen met deze informatie nog meer plezier beleven aan de Bommelsaga.

De uitgave van dit boek is voor een belangrijk deel te danken aan de onbaatzuchtige en langdurige hulp van enkele mensen.

De grafische vormgeving werd verzorgd door Jan van Winden. Tekstcorrecties werden uitgevoerd door Marian Oosterheert en Hans Matla, die met 'een fijn kammetje' mijn teksten doornamen en corrigeerden. Theo Poot nam een deel van de vragen en opdrachten voor zijn rekening.

Ook breng ik dank aan de Stichting 'Het Toonder Auteursrecht' en uitgeverij Panda, die toestemming gaven tot het gebruik van illustraties voor deze uitgave zonder winst oogmerk, alsmede de hulp van Wil Raymakers bij de vormgeving van de omslag.

Gebruikers van dit boek hoop ik te inspireren om de verhalen uit de Bommelsaga te lezen en/of te herlezen. Iedere liefhebber van ons mooie Nederlands zal na lezing van een of enkele van deze verhalen moeten beamen dat Toonders culturele erfenis nooit vergeten mag worden.

Pim Oosterheert, Zoeterwoude, april 2008

Marten Toonder en de Bommelsaga

Uit: Heer Bommel en de loodhervormer (verhaal 139)

De Westelijke uitlopers van de Zwarte Bergen schijnen vroeger bewoond te zijn geweest. Men treft er verlaten mijnen en vervallen kastelen aan, en overwoekerde vuilnisbelten duiden op een verdwenen beschaving.

Dit is zomaar een zin uit een van de 177 verhalen die Marten Toonder schreef over de avonturen van Tom Poes en heer Bommel. Oplettende lezertjes merken dat de schrijver van zo'n zin geen vrolijke kijk heeft op onze beschaving. Het woord beschaving duidt immers ontwikkeling aan, cultuur. Wie beschaafd is, is opgeleid, heeft fatsoen.

Een beschaafd volk is een volk, dat wetten kent, waar een geordende maatschappij is.

Zo kun je spreken van een Europese beschaving of van de Chinese beschaving.

Maar wat doet de schrijver van deze zin? Hij noemt als kenmerk van een beschaving 'vuilnisbelten'.

Met andere woorden, hij vraagt zich af of zo'n beschaving nou echt zo beschaafd is.

Wat een beschaving achterlaat, is afval.

Een vrolijke Frans lijkt deze schrijver niet.

Hoewel? Zo'n zin is wel humoristisch.

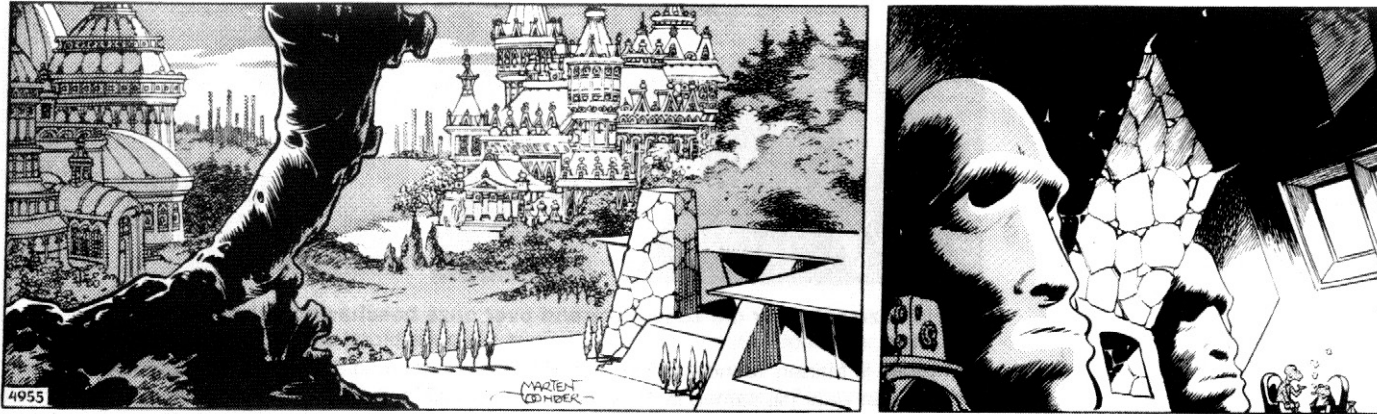
Er is hier sprake van ironie.

Nog een voorbeeld.

Uit: Heer Bommel en de bovenbazen (verhaal 104)

Het is in de wereld ongelijk verdeeld; sommige lieden hebben niets en andere hebben alles. Wanneer men niets heeft, is het mogelijk om meer te krijgen - voor dat soort is het leven eigenlijk een pretje. Maar iemand die alles heeft, is nooit meer blij wanneer hij wat ontvangt. In plaats daarvan moet hij altijd bang zijn dat hij iets verliest, want dat is de enige mogelijkheid die ervoor hem overblijft. Zulke stakkerds leiden een kommervol bestaan, gevuld met zorgen en kwalen - en het wordt tijd dat hun stille strijd eindelijk eens onverbloemd in het daglicht wordt gebracht. Dit is de geschiedenis van de Bovenbazen, ook wel de Bovenste Tien genoemd. Om sterker te staan tegenover de hebzuchtige wereld wonen ze in groepsverband in de Gouden Bergen, omringd

door voetangels, klemmen en schrikdraad. Daar leiden ze een grauwen vreugdeloos leven, dat ze spannend proberen te maken door hun bezittingen steeds opnieuw onder elkander te ruilen. Zo kan men hier twee van het groepje in gemaakte joligheid aantreffen: Amos W. Steinhacker (die de olie en vijfnegende van de ritssluitingen bezit) en Nahum Grind van de motoren. 'Ik weet wat', sprak de laatste. 'Als jij me nu een kwart van de petroleum geeft, krijg jij alle fietsen.' De ander haalde echter de schouders op. 'Waarom?' vroeg hij vermoeid. 'Ik vind er niets aan, NG! Het hangt me de keel uit. We hebben hier met z'n negenen Alles al en hoe we ook ruilen, er komt toch niets meer bij!'

Volgens de schrijver hebben niet de armen het slecht, maar de rijken. Zij zijn de stakkerds. De schrijver draait de zaken om en ook in deze regels ontdek je ironie. 'Als je begrijpt wat ik bedoel' is een vaste uitdrukking van heer Bommel en dus ook van de schrijver. Inderdaad, je moet proberen te begrijpen wat hij bedoelt, en 'achter' de woorden lezen.

De schrijver

Wie is deze schrijver die zo relaterend over onze beschaving schrijft?

Zijn naam is Marten Toonder (1912 – 2005). Hij is geboren in Rotterdam en groeide op in een huishouden waar hij, samen met zijn broertje, zichzelf meestal moest vermaken. Zijn vader was zeekapitein en vaak maanden van huis. Zijn moeder leefde teruggetrokken, sprak weinig en bemoeide zich niet veel met de jonge kinderen. Daardoor ontwikkelden de broers een soort fantasiewereld met zelfgebouwde kastelen en ridderfiguren. De verhalen die daarbij hoorden, verzonnen zij zelf. Marten was vooral degene die de verhalen verzoon en aan zijn jongere broer Jan Gerhard vertelde.

Dat vertellen van verhalen is hij zijn verdere leven blijven doen. Behalve verhalenverteller was Marten Toonder ook een zeer goede tekenaar. Na zijn eindexamen op de Hogere Burgerschool wilde hij tekenaar worden. Daar waren zijn ouders niet blij mee. Moeder had liever gezien dat hij veearts werd, net als haar vader. Marten besloot echter striptekenaar te worden en ging naar de Academie voor Beeldende Kunsten. Daar kreeg hij echter niet de opleiding die hij wilde en daarom besloot hij met die studie te stoppen. Hij ging werken bij een bedrijf dat verscheidene week- en maandbladen uitgaf. Hij tekende vele illustraties en korte strips voor die tijdschriften.

Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, vroeg de redactie van het dagblad De Telegraaf of hij een dagelijkse stripfeuilleton wilde maken voor die krant. De Amerikaanse strip met Mickey Mouse, die de

krant tot dan toe publiceerde, kon door de oorlog namelijk niet meer worden voortgezet.

Zo verscheen op 16 maart 1941 het stripverhaal 'Avonturen van Tom Poes' voor het eerst in deze landelijke krant en tegelijkertijd in de Amsterdamse editie Het Nieuws van den Dag. In het derde verhaal 'Tom Poes in de Tovertuin' verscheen een vreemde heer, die zich Olivier B. Bommel noemde. Langzamerhand zou deze figuur de tweede hoofdrol naast Tom Poes gaan vervullen.

In 1944 kwam Marten Toonder in moeilijkheden, omdat hij illegaal werk deed voor het verzet.

Hij had inmiddels de Marten Toonder Studio's opgericht en in de drukkerij van dat bedrijf werden onder meer illegale kranten gedrukt. Daar werkten ook mensen die ondergedoken waren, zodat Toonder voorzichtig moest zijn, opdat de Duitsers hem niet zouden betrappen.

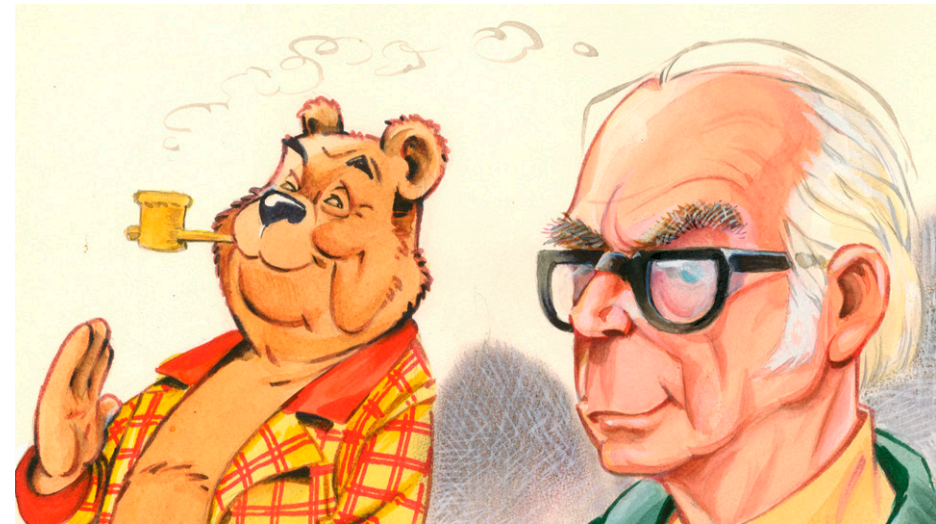
Toen De Telegraaf een SS-er als hoofdredacteur zou gaan krijgen, voelde Toonder er niets voor om voor de bezetters te werken. Vlak voor het einde van het verhaal 'De Chinese waaier' verscheen in de De Telegraaf het bericht dat Tom Poes ziek was; hij dook onder in het lopende verhaal en ook Toonder dook onder.

Na de oorlog mocht De Telegraaf een tijdlang niet verschijnen omdat het blad met de goedkeuring van de bezetters was blijven uitkomen. De Bommelverhalen werden voortgezet in De Volkskrant en in de Nationale (later Nieuwe) Rotterdamse Courant (nu: NRC-Handelsblad). Van de dagbladverhalen in de krant verschenen boekjes, die gretig aftrek vonden bij de jeugd. Ondertussen groeiden de Toonder Studio's uit tot een groot bedrijf, waar niet alleen verhalen van Tom Poes en heer Bommel werden gemaakt, maar ook de stripverhalen van Panda, Kappie en koning Hollewijn. Vanaf 1947 tot 1951 verscheen er zelfs een Tom Poes Weekblad met een keur aan (strip)verhalen.

Rond 1955 was het veel lezers van de Bommelverhalen wel duidelijk dat het niet meer alleen ging om een leuk kinderverhaaltje met heksen, reuzen, kaboutertjes en boze boeven, maar dat er meer achter de verhalen zat. De taal van Toonder werd steeds bloemrijker en langzamerhand kreeg het werk van Toonder ook waardering bij mensen die eerder hun neus ophaalden voor een stripverhaaltje. Zo noemde de schrijver Gerard van het Reve in 1963 Tom Poes al zeer 'grote' literatuur. De Bommelverhalen verschenen inmiddels in meer dan twintig landen. Om die kwaliteit te onderstrepen besloot de directeur van uitgeverij De Bezige Bij in 1967 om de Bommelverhalen als 'literaire reuzenpockets' uit te geven. In zo'n boek stonden steeds drie Bommelverhalen. De plaatjes werden klein afgedrukt en de tekst groot, om zo aan te geven dat het om 'echte' literatuur ging.

De opzet slaagde. Er kwamen 48 van deze literaire Bommelpaperbacks uit met ruim honderd verhalen en er werden miljoenen van deze pockets verkocht. De Bommelverhalen verschenen inmiddels in tientallen dagbladen en tijdschriften in vele landen.

In de jaren zeventig verschenen de meeste van de eerste vijftig verhalen in nostalgische oblongboekjes bij dezelfde uitgever, in samenwerking met de vereniging Het Stripschap. De volledige uitgave van de Bommelverhalen verscheen van 1989 tot 2001 bij uitgeverij Panda in veertig banden.

Dere pagina's niet weggeven, maar terug sturen graag

Het heeft niet in dese drie kolommen; gewoon maar achter elkaar tikken

Avonturen van Tom Poes

Tom Poes ontdekt het geheim der blauwe aarde.

boomen; boommen is oude spelling

heeft niet in Spelling is oude wets

maar wel graag een nieuwe Regel bij begin van gesprekken tekst

grag: Brede kantlijn 1 Regel in tekstlinie (of 1/2)

Tom Poes woonde dicht bij een groot woud. Daar wandelde hij graag in, want je kunt van alles beleven in zoo'n bosch. Dat komt van al die boomen, denk ik; bij den eenen boom weet je niet wat je bij den volgenden zult zien. Op een dag was hij vroeg op stap gegaan, de zon scheen stralend en de vogels zongen. „Echt een dag voor avonturen”, dacht Tom Poes.

Hij had zoo misschien een halfuurtje geloopt, toen hij een luid gehijg hoorde. „Dat beteekent iets”, dacht hij. „Wanneer je in een bosch gezocht hoort en je doet het niet zelf, dan moet er iemand anders zijn.” Hij keek eens om zich heen en toen zag hij een eindje beneden zich een dwerg, die hijgend en steunend een grooten zak over het boschpad trok.

„Tjonge” dacht Tom Poes. „Dat is een zwaar vrachtje voor zoo'n klein mannetje! Wat zou hij daar mee willen? Wat zou er in dien zak zitten? Daar moet ik het mijne van hebben!”

niet "dien", maar "die"

Dit is allemaal in oude spelling "grooten" moet natuurlijk "grote" worden (50 jaar oud) maar juist achterland is het juist; dus dat weet je wel.

Copyright (c) Stichting Het Toonder Auteursrecht

drukproef van het allereerste verhaal van Tom Poes

De mens Marten Toonder

Marten Toonder moest zich in de jaren zestig steeds meer met de zakelijke kant van de Toonder Studio's gaan bemoeien, want deze waren inmiddels een groot bedrijf geworden. Dat vond hij moeilijk, want het schrijven van de Bommilverhalen kwam in het gedrang. Door de groei van de Studio's (een N.V.) was het nodig om nieuw kapitaal aan te trekken, waardoor Toonders aandelen een minderheid gingen vormen. Hij trok zich terug als directeur en besloot naar Ierland te verhuizen. Daar, in een prachtig landhuis aan de oostkust, kon hij zich beter concentreren op het schrijven van de Bommilverhalen, die een ongekend hoge kwaliteit kregen.

In 1985 (hij was toen 73 jaar) besloot Toonder te stoppen met zijn Bommilverhalen. Het laatste verhaal 'Het einde van eindelijk' eindigt met het huwelijk van heer Bommel en zijn buurvrouw Anne Marie Doddel. Marten Toonder zelf was in 1935 getrouwd met zijn buurmeisje Afine Kornélie Dik. Zij zou later schrijfster en illustratrice worden, onder de naam Phiny Dick.

Marten Toonder wordt wel de vader van het Nederlandse beeldverhaal genoemd. In de Toonder Studio's zijn tientallen striptekenaars opgeleid, die later bekend zijn geworden in Nederland en daarbuiten.

In zijn geboortestad Rotterdam is voor hem een monument opgericht. In het dorpje Den Bommel staat een standbeeld van heer Bommel. In Zoeterwoude is een museum over het werk van Toonder en in het Stripmuseum in Groningen is een aparte afdeling gewijd aan zijn werk. In het Letterkundig Museum in Den Haag is een belangrijke plaats voor zijn werk ingeruimd. Er bestaat zelfs een vereniging van verzamelaars die alles sparen wat met het werk van Toonder te maken heeft (Marten Toonder Verzamelaarsclub).

Er is een tekenfilm over de avonturen van heer Bommel en Tom Poes gemaakt onder de titel 'Als je begrijpt wat ik bedoel'. Regelmatig worden er in het land tentoonstellingen ingericht en lezingen gehouden over het werk van Toonder. Er is zelfs een musical opgevoerd over een Bommilverhaal.

Het aantal boeken over Toonder en zijn werk is niet te tellen, om over kranten- en tijdschriftartikelen maar niet te spreken.

Toonder was een bescheiden, vriendelijke man, die in zijn leven als doel had: het vertellen van verhalen. Hij drong zijn mening en ideeën niet op aan mensen. Hij had een brede belangstelling en was zeer belezen.

Zijn kennis had hij voor het grootste deel vergaard door zelfstudie.

Zijn leven lang heeft hij zeer gedisciplineerd gewerkt. Zijn passie ging uit naar het schrijven en tekenen van verhalen. Het leidinggeven aan een groot bedrijf als de Toonder Studio's had niet zijn voorkeur. Dat liet hij graag over aan anderen, want de zakelijke wereld lag hem niet.

Toonder is 55 jaar getrouwd geweest met Phiny Dick. Het echtpaar had twee kinderen en twee geadopteerde kinderen.

In 1990 overleed Phiny Dick. Toonder besloot zijn levensverhaal te schrijven. Zijn autobiografie bestaat uit drie delen. In 1996 trouwde hij met de componiste Tera de Marez Oyens, die echter binnen enkele maanden ook overleed, zodat hij opnieuw alleen achterbleef, nog steeds in Ierland. Zijn tijd met Tera beschreef hij in een apart uitgegeven epiloog bij zijn autobiografie.

De Bommelsaga

In 2000 was zijn gezondheid zo slecht geworden dat hij naar Nederland moest verhuizen. Hij knapte op en woonde nog een aantal jaren in het Rosa Spierhuis in Laren. Hij bleef zich tot het einde van zijn leven bezighouden met alles wat met zijn werk te maken had. Het overlijden van Marten Toonder op 27 juli 2005 is in de landelijke media uitgebreid aan de orde geweest. Veel lof werd hem toegezwaaid wegens zijn verdiensten als tekenaar en als schrijver.

Martens broer Jan Gerhard, die ook schrijver was, was zijn beste kameraad. Na het overlijden van Phiny Dick heeft Toonder een moeilijke tijd gehad. Jan Gerhard overleed, zijn tweede vrouw Tera overleed al snel, en drie van zijn kinderen overleden tijdens zijn leven. Zijn laatste levensjaren wachtte hij op de dood. *‘Dat ik er nog ben, moet een misverstand zijn’*, was een van zijn uitspraken.

Toonder is wel eens de laatste ‘Heer van Stand’ in Nederland genoemd. Dat kwam vooral doordat heer Bommel zichzelf een heer van stand noemde. Toen Toonder op hoge leeftijd gevraagd werd of hij zelf een heer van stand was, antwoordde hij: ‘Als je zegt dat je het bent, is het de vraag of je het bent.’

Toonder had een afkeer van ‘de massa’. Grote groepen mensen schrikten hem af. Hij vond de massa gevaarlijk. In de massa verloochenen veel mensen hun normen en waarden en zijn zij tot daden in staat die ze buiten de massa nooit in hun hoofd zouden halen. Ongetwijfeld is die opvatting mede gevormd door de Duitse massacultuur, waarin Adolf Hitler de bevolking inspireerde tot de verschrikkelijkste daden.

‘De massa is zo dom als het domste individu uit die massa’ is een uitspraak van hem. In ‘Het monster Trotteldrom’ (Bommelverhaal 107) werkte Toonder dit thema uit.

De verhalen over Tom Poes en heer Bommel worden wel eens de ‘Bommelsaga’ genoemd. Een saga (verwar dit niet met ‘sage’: een overgeleverd volksverhaal) is een familiechroniek, een langlopend verhaal. Soms is het een verhalenreeks over een aantal generaties van een en dezelfde familie.

In de Bommelsaga gaat het echter over één generatie. (Heer Bommel: *‘Het is in mijn familie erfelijk om geen kinderen te krijgen.’*) En hoewel de verhalen geschreven zijn van 1941 tot 1986, verandert de leeftijd van de hoofdpersonen nauwelijks. Ja, heer Bommel wordt wat ouder en bezadigder, maar Tom Poes blijft dezelfde ‘jonge vriend’.

Als de verhalen het stadium van kinderverhaaltjes te boven zijn gekomen, krijgen deze een diepere betekenis.

Kenmerken van de Bommelsaga

De karakters van de hoofdpersonen.

Olivier B. Bommel komt in het derde verhaal binnen als een opschepperige, eigenwijze druktemaker, die door een erfenis van zijn goede vader geen geldzorgen heeft en zijn leven daarom kan wijden aan het avontuur. In die avonturen komt hij door zijn onbezonnenheid in grote problemen, waar Tom Poes hem met een list weer uit moet redden.

Maar dit blijft niet zo. Langzamerhand wil heer Bommel helemaal niet meer op avontuur. Liever zit hij thuis, op slot Bommelstein, menend dat zijn diepe gevoels- en gedachtelevens hem onderscheidt van gewone lieden. Daar mijmert hij over zijn geweldige kwaliteiten. Maar steeds opnieuw wordt hij het avontuur ingetrokken door lieden die aan zijn deur kloppen, of door vreemde ontmoetingen tijdens zijn reizen met de Oude Schicht, zijn onverwoestbare automobiel.

Zijn ijdelheid is er vaak de oorzaak van dat hij de 'uitdaging' niet naast zich neerlegt, maar zich in bizarre avonturen stort. Heer Bommel heeft weinig zelfkennis. Hij kent zijn beperkingen niet goed en overschat zichzelf enorm. Die overschatting blijkt in alle verhalen. Hij leert weinig. Hij wil overal over meepraten, maar weet eigenlijk weinig.

Zijn gevoelsleven is beter ontwikkeld dan zijn denkvermogen. Hij neemt beslissingen op basis van zijn gevoel en als het dan mis gaat, realiseert hij zich dat hij beter zijn verstand had kunnen gebruiken. Bij Tom Poes is dat eigenlijk andersom. Deze slimme poes heeft een arm gevoelsleven, maar zijn heldere verstand helpt heer Bommel menigmaal uit noodsituaties. Ook bij Tom Poes is er weinig karakterontwikkeling.

Toonder laat soms in het midden wie van de beide hoofdfiguren de oplossing heeft gebracht voor het ontregelende probleem. Beiden hebben er aan gewerkt en het is dan ook aan de lezer uit te maken wie de held van het verhaal is. De psychiater C.G. Jung - door wie Toonder sterk beïnvloed was - noemde dit verschijnsel 'synchroniciteit'.

1. De dualiteit

Dit is een van de belangrijkste kenmerken van de Bommelsaga, ook 'dualisme' genoemd. Daarmee wordt bedoeld dat er twee tegengestelde beginselen van invloed zijn op het leven.

Bijvoorbeeld: licht – duisternis; lichaam – ziel; materie – geest; leven – dood; goed – kwaad; verstand – gevoel, enz.

Kort gezegd: alles heeft twee kanten. Volgens Toonder is die dualiteit een van de belangrijkste kenmerken van ons leven. Verstand en gevoel zijn onmisbaar in onze vriendschappen en relaties. En vooral gaat het erom hoe die twee op elkaar inwerken.

Er is nog een andere, belangrijke vorm van dualiteit in de Bommelsaga te vinden: slot Bommelstein ligt tussen twee werelden. De ene wereld is die van Rommeldam, te vergelijken met de onze. Daar is het 'normale' stadsleven, met een stadsbestuur, ambtenaren, politie, brave, hardwerkende middenstanders en gemene boeven, zeelui en professoren. Er zijn rangen en standen, die overigens door Toonder behoorlijk belachelijk worden gemaakt.

Aan de andere kant van Bommelstein, in het Oosten, ligt het Donkere Bomen Bos, en nog verder weg liggen de Zwarte Bergen.

Dat is een andere wereld: de mythische wereld, vol magie, witte en zwarte. Er huizen akelige levensvormen, maar ook dwergen zoals Kwetal en Pee Pastinakel, die tot het Kleine Volkje behoren. Ook vertoeft er de magister in de zwarte kunsten Hocus P. Pas, die allerlei bezweringen aanwendt om macht over anderen te krijgen.

Daar heersen andere wetten dan in de stad, zelfs andere natuurwetten. Kwetal heeft uitvindingen gedaan die niet overeenstemmen met de wetmatigheden die wij in de natuur hebben ontdekt. Het aardige in de Bommelsaga is dat deze twee werelden eigenlijk nooit botsen met elkaar. De beide gebieden 'gaan hun eigen gang'. De enkeling die in de 'andere wereld' verzeild raakt, wordt daar nauwelijks door beïnvloed.

2. Materialisme en idealisme

Nog een vorm van dualisme vind je in de begrippen materialisme en idealisme. In een aantal verhalen speelt de tegenstelling tussen deze twee begrippen een belangrijke rol. Materialisme wil zeggen dat de materie de basis van alles is. De natuurkunde heeft de materie als onderwerp van onderzoek. Alles is te herleiden tot materie, zelfs de geest. Hier tegenover staat idealisme. Dat wil zeggen, dat ideeën basis en

leidraad van ons leven zijn. Onze gedachten en opvattingen over ‘de dingen’, daar gaat het om.

In de praktijk van elke dag echter hebben deze twee begrippen een specifiekere betekenis. Een materialist is iemand, die zijn leven lang bezig is om zichzelf te verrijken met geld en goederen. Een idealist heeft idealen die veelal niet materieel zijn; hij wil bijvoorbeeld de wereld verbeteren.

Ook hier is dus sprake van dualisme.

Heer Bommel meent dat hij een idealist is. Dat is hij misschien ook wel, maar als je zo rijk bent dat geld geen rol speelt, is het nogal makkelijk om niet materialistisch te zijn. Zijn pogingen om goed te doen in deze wereld doet hij daarom wel vanuit een comfortabele positie. Toch is hij een idealist. Uiteindelijk handelt hij vanuit een onzelfzuchtige overtuiging en hij wordt er zelf materieel niet beter van.

In een aantal verhalen spelen ‘de bovenbazen’ een grote rol. De bovenbazen – ook wel ‘De Bovenste Tien’ genoemd - zijn de rijkste lieden ter wereld, die de aandelen van alle grote bedrijven in handen hebben.

Zij verdoen hun tijd door aandelen met elkaar te ruilen en bepalen zodoende de wereldeconomie. Levensdoel van deze lieden is: winst maken. Als heer Bommel zo rijk is geworden dat hij tot deze groep bovenbazen moet toetreden, krijgt hij een waarschuwing van de voorzitter Amos W. Steinhacker:

‘Geef nooit geld weg. Zeg altijd, dat je zóveel verplichtingen hebt, dat er niets meer af kan. Werk slijtage in de hand, want dat bevordert de productie. Bevorder verveling; dat schept behoefte aan nieuwe dingen. Roei de natuur uit, want natuur is onze vijand. Die vernieuwt zichzelf, voel je wel? En dat soort dingen meer..’

Toonder spot hier met de uitwassen van het overheersende economische systeem dat men ‘kapitalisme’ noemt. Dat heer Bommel, met zijn grote idealen, met deze manier van denken in conflict komt, is onvermijdelijk.

3. De gekte van onze wereld

Vooraf met het leven in Rommeldam en omstreken wordt door Toonder de draak gestoken. De hoofdpersonen die in de Bommelsaga voorkomen, zijn eigenlijk allemaal een beetje gek. Zij zijn typen. Een type is iemand die karakteristieke eigenschappen heeft, die behoren bij een groep, bijvoorbeeld een bepaalde beroepsgroep.

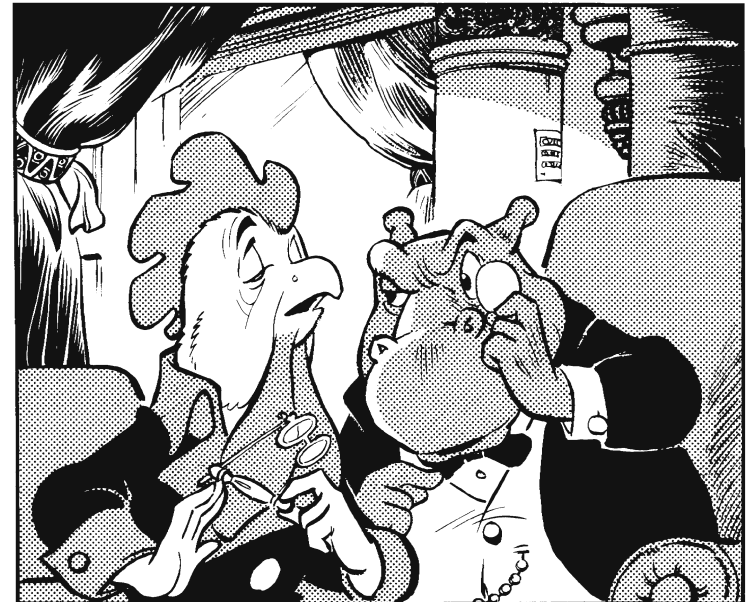
Zo kun je spottend spreken van een ‘typische schoolmeester’, een ‘typische ambtenaar’, een ‘typische politiemann’, enzovoort.

Deze typen zijn zo bezig met hun beroep dat ze niet anders kunnen dan denken of handelen vanuit het rolpatroon dat hun wordt opgelegd.

In Rommeldam wonen veel van dit soort typen:

- de gezagsgetrouwe politiecommissaris Bulle Bas (*'Je bent er gloeiend bij, Bommel! Hoe is je naam?'*).
- de kruiperige kruidenier Grootgrut.
- de onkreukbare ambtenaar eerste klasse Dorknoper die alleen maar in ambtelijke regels en formulieren kan denken.
- journalist Argus (*'Het geeft niet wat je schrijft, zolang je maar schrijft'*).
- psychiater drs. Zielknijper, die al een diagnose klaar heeft zonder naar zijn patiënt te luisteren (*'Ik zie dat zo dikwijls in mijn praktijk'*).
- onderzoeker en stadsfenomenoloog professor Prlwytzkofski, die onderzoek doet naar van alles en nog wat, maar zich nooit afvraagt of zijn onderzoek enige zin heeft.
- burgemeester Dickerdack, die er vooral op uit is zichzelf onsterfelijk te maken door straten, pleinen en plantsoenen naar zich te laten vernoemen.

Dit zijn voorbeelden van typen die in en rond Rommeldam voorkomen. Toonder laat in hen zien hoezeer veel mensen zich laten leiden door eigenbelang en hun vakmatig bepaalde kortzichtigheid.

De taal van Toonder

4. De natuur

Als er iets is wat in de Bommelsaga veel aandacht krijgt, is het wel de bezorgdheid over onze natuur. De vervuiling van bodem, water en lucht komen in de saga regelmatig aan de orde. Vooral het Donkere Bomen Bos heeft het zwaar te verduren van de vervuiling die de Rommeldamse bevolking veroorzaakt, of door het roekeloze kappen van eeuwenoude bomen.

Het Kleine Volkje, dat in dit bos leeft, is bezorgd over de achteruitgang van de natuur: het bos gaat naar de ‘verturving’, zo meent Pee Pastinakel. Hij probeert te redden wat er te redden valt, maar somber moet hij af en toe constateren dat de situatie hopeloos is.

De achteruitgang van de natuur in Nederland was een van de redenen voor Toonder om naar Ierland te verhuizen, waar nog volop ongerepte natuur was. Hier volgt een citaat (verhaal 176 ‘Het Bommelverschiet’) waaruit Toonders zorg voor de achteruitgang van de natuur beschreven wordt:

‘Het was pas herfst geworden, maar de bomen waren al kaal, vol schimmel en draadhippel. Sommige waren zelfs al omgevallen door gebrek aan levensvreugde.’

Toonders taalgebruik is uniek.

Algemeen bekend is dat Toonder een aantal nieuwe woorden (neologismen) en uitdrukkingen heeft bedacht, die zo bekend zijn geworden dat ze door iedereen gebruikt worden en in woordenboeken zijn opgenomen. Enkele voorbeelden van zulke woorden:

minkukel
denkraam
bovenbaas
breinbaas
denktank
superzaken
driftgraad
grootgrut(ter)
kommer en kwel

Of de uitdrukkingen:

*Zoals mijn goede vader zei
Een eenvoudige doch voedzame maaltijd*

*Verzin een list
Geld speelt geen rol
Hoe vreselijk is dit alles
Als u mij wilt verschonen
Met uw welnemen*

‘k Wist niet dat ik het in mij had

Woorden die uit het Duits zijn overgenomen, noemen we germanismen. Deze professor maakt het wel erg bont met zijn germanismen. Hier volgt nog een hele zin van hem:

*'Praw! U bent misgelukt als wetenschappelijker!
U bent ener weteniets. Ik verschaam mij
over u. Ik ontlaat u. Maakt u zich voort, bid ik
u. Krankelender mislinger!'*

Ambtenaar Dorknoper is een meester in het gebruik van onzinnige ambtelijke termen:

*zorgdrempel
overheidsverzegelingsplicht
moeitepunt
uitstelgenade
vermakelijkheids-taxatie*

Medische onzintermen zijn er ook veel:

*bruishersens
farmalgientje
dementia prekoks
gedebiliseerde flapdrose
oligofrenische alienatie
scheenbepanging
kalmanpil*

De naam van de arts dokter *Zachtzalver* (vgl. de uitdrukking 'zachte heelmeesters maken stinkende wonden') wordt verhaspeld tot *Zalfkwakker* (vgl. kwakzalver).

Ook andere wetenschappen hebben hun eigen Toondertermen:

evapologie

krummknikker-effect
pelagoscoop
ominozuren
plasticneten
trachyonfusie
verificatiehevel.

Verhaspelingen, vooral door heer Bommel, van spreekwoorden en uitdrukkingen:

een addertje in het wespennest
een appeltje doppen
een spijker op de wonde plek
spijkers op sterk water
balsem in de oren
goud smeden als het heet is
voor hetere vuren zitten

Samentrekking van delen van bestaande woorden tot een nieuw woord:

krapalje (rapalje en crapule)
bletsuren (blessures en kwetsuren)
rambeukerij (rammen en beuken)
ramponeren (rammen en rampen veroorzaken)

Namen van (niet-bestaande) planten en dieren:

banjervogel
betonluis
droeselkruid
florissanten
gejakterde spijkrijser
gele pomfrietros

kampernoeli
knookpeppels
rode dendron
slijtmijt
spijtgrein
wilde ganzerik
wilde wringerd
zwamspar

Stijlfiguren in de Bommelsaga

Aardrijkskundige namen:

Akel (stad met een dictatoriaal bewind)

Betonië (stad van beton)

Tinopel (Constantinopel)

Zwalpzee (zwalp: een overslaande golf)

Taipan (Taiwan en Japan)

Ramtrecht (rammen = beuken, stoten)

Nepolië (waar imitatie-edelstenen vandaan komen)

Verschië (toekomststad)

‘Vooral de apparaten, die zich in kamer 3001 automatisch afstemden op het beeldscherm, waren gevaarlijk. Ze hielden zich bezig met de bezoekers in de controlekamer, en er waren dit keer een armageddor, een terminator en een mik bij. Nu, dan weet men het wel.’

Het aardige aan Toonders taalgebruik zit hem zeker niet alleen in dit soort zelfverzonnen woorden: er is veel meer.

Een stijlfiguur is in de taal een bijzondere manier van formuleren van een zin, waardoor er een bepaald effect optreedt.

Zoals elke goede schrijver maakt ook Toonder gebruik van verschillende stijlfiguren. Hier volgt een opsomming:

1. Ironie

Ironie is lichte spot. Eerder is hier al op gewezen. Enkele voorbeelden:

‘De ploffiets werd bereden door Bul Super, een zakenman aan lager wal. In zijn jeugd was hij door zijn opvoeders slecht begrepen; vandaar dat hij zich nu al daverend voortbewoog, want zo gaan die dingen.’

‘Heer Tijn. Wilt u even komen kijken naar een kunstwerk dat ik gekocht heb? Ik wil graag weten of het mooi is, als u begrijpt wat ik bedoel.’

‘De olieking Amos W. Steinhacker was teruggekeerd naar zijn woning in de Gouden Bergen. Die dag had hij gekort door het uitwisselen van enige aandelen met de ploffietsmagnaat Grind, en nu zaten beide heren een weinig uit te blazen.’

‘Dit is de krijgsraad te velde. Alles wat u zegt wordt tegen u gebruikt. Hebt u iets te zeggen?’

Sarcasme en cynisme zijn ook vormen van spot, maar die zijn veel harder. Men spreekt dan van bijtende spot.

Van die stijlfiguren heeft Toonder geen gebruik gemaakt.

2. Eufemisme

Een eufemisme is een verzachtende uitdrukking. Je zegt iets minder cru dan je eigenlijk bedoelt. Zo’n eufemisme kan een komisch effect hebben. Enkele voorbeelden:

‘Zo sprekende trok commissaris Bas zijn gummistok en liet die corrigerend neerdalen.’

'De schaal schoof van het blad af en goot zijn inhoud over het hoofd van heer Ollie, zodat diens kijk op de wereld geheel vertroebeld werd.'

'Hij herinnerde zich, dat hij op de heenrit een telefooncel had gezien, en tot zijn opluchting stond die er nog steeds, dankzij het lage onlustgehalte in deze buurt. Dit was zelfs zo laag, dat het apparaat nog werkte.'

'Ambtenaar Dorknoper: Mag ik even storen? Ik heb een bijzonder onaangename mededeling, die ik graag in een prettige sfeer wil doen.'

'Deze nering werd gedreven door twee zakenlieden, die ten gevolge van de belastingen in kommervolle omstandigheden waren geraakt en die in de kunst waren gegaan om hun kasmiddelen aan te vullen.'

3. Hyperbool

Een hyperbool is een overdrijving. Vooral kapitein Wal Rus is goed voor een aantal stevige hyperbolen:

'De vloed zet door. Als de weerlicht naar boven! Met deze wind worden we van de zanden geblazen als een tabakje uit een druilsnor.'

'Schei uit met dat geschreeuw op mijn schip! brulde de gezagvoerder op orkaansterkte.'

'Een toneel van vernietiging trof zijn oog, de waard lag uitgeteld op de resten van zijn meubilair en in een poel van kostelijke dranken stond de gezagvoerder tussen de kapotte flessen.'

'Goede morgen, zei heer Bommel, zijn gezicht in een opgeruimde plooi trekkend. K-kan ik soms ergens mee helpen?'

4. Paradox

Een paradox is een schijnbare tegenstelling. Toonder gebruikt wel paradoxen, maar altijd met de bedoeling een humoristisch effect te bereiken:

‘Ga zitten, Argus, sprak de hoofdredacteur van de Rommeldamse Courant die ochtend. Er is geen stoel, zei de verslaggever. Zoals je wilt, gaf de chef toe.’

‘Zijn naam was Joachim Sickbock en hij zocht een gepast onderkomen om een uitvinding te ontwikkelen. Dit leek hem een geschikt pand en omdat hij niet veel geld had, kraakte hij het, zoals de wet voorschrijft.’

‘Als de bomen kaal worden, beginnen sommige bosbewoners aan een winterslaap. De trekvogels haasten zich naar het zuiden om op tijd te zijn voor het vogelschieten.’

‘Tja...och, mompelde heer Bommel. Ik bedoel eh... Ik leid een gezond leven. Een voedzame lunch. Een bloedaanzettend drankje op zijn tijd. Een gemakkelijke stoel en een goed boek.’

‘Toevallig had de burgemeester net spreekuur en hij zat dan ook met een lege blik achter zijn bureau.’

5. Archaïsme

Een archaïsme is een verouderd woord of een verouderde uitdrukking. Archaïsche taal doet een beetje deftig aan. Toonder gebruikt archaïsmen opzettelijk om een humoristisch effect te bereiken. Zo gebruikt hij liever het woordje ‘doch’ in plaats van ‘maar’. Enkele voorbeelden van archaïstisch taalgebruik:

‘Er heerste in Rommeldam een griepedemie, die weliswaar niet kwaadaardig was, maar die toch vele burgers aan het ziekbed kluisterde. Vooral lieden met een vaste betrekking en Verplicht Sociaal Verzekerden hadden er hinder van.’

‘Terwijl de zenuwtrekken om zijn ooghoek speelden stiet hij een vloed onbeheerste woorden uit, die niet gedrukt mogen worden.’

‘Het was duidelijk dat er werelden van gedachten achter zijn doorploegd voorhoofd voortwentelden. Dat verried zijn hijgende ademhaling en zijn diep violette gelaatskleur.’

‘De ijverige verver bestreek het afgebrande houtwerk met een grote kwast grondverf. En terwijl hij nu langzaam van links naar rechts bewoog, kreeg hij vanzelf heer Bommel in zijn strijklak. Zonder opzien en zonder zelfs pardon te zeggen, bedekte hij diens struise tors in enkele halen met grauwe kleurstof.’

6. Synesthesie

Dit verschijnsel vraagt aparte aandacht. Synesthesie is in de taal het verbinden van waarnemingen van twee verschillende zintuigen. Bij het Kleine Volkje, dat dicht bij de natuur leeft, komt deze beeldspraak veel voor:

‘Luister maar, zei Pee Pastinakel. In de dyade kan men de kleur zelfs bij klein maanlicht horen. Het is het geluid van honing.’

‘Het ruikt hier bruin, mompelde Kwetal.’

‘Dat is Hocus Pas, zei Kwetal tot zichzelf. Ik mag zijn kleur niet en hij ruikt naar kwaak.’

7. Verhaspelingen van spreekwoorden en uitdrukkingen

In Toonders taalgebruik worden opvallend vaak delen van spreekwoorden en uitdrukkingen aan elkaar geplakt. Die opzettelijke verwarring werkt komisch:

'Ik zal deze vlegel eens ongezouten op zijn plaats zetten.'

'Na gedane arbeid worden rauwe bonen zoet.'

'Maar nu is het afgelopen! Ik ga er een eind aan maken – al zou de onderste steen boven komen.'

'Ik ben een tot het uiterste getergd heer en jullie zijn de druppels die mijn beker doen barsten.'

'Hier staat een gestudeerd heer voor u, die zich niet met een appeltje in het riet laat sturen!'

'Onzin. Dat is spijkers op sterk water zoeken.'

'Ik heb met fluwelen handschoenen aan de noodklok getrokken zonder dat het vrucht droeg. En nu is het buigen of barsten.'

8. Pleonasme en tautologie

Een pleonasme is een overbodige toevoeging bij een begrip, bijvoorbeeld: een ronde cirkel, een witte schimmel, natte regen.

Een tautologie is een herhaling van een begrip met een ander woord (synoniem), bijvoorbeeld: frank en vrij, enkel en alleen, wis en zeker, pais en vree. In verhaal BV 146 'De doorluchtigheid' komen nogal wat van deze stijlfiguren voor.

Kwaadaardig onraad.

Geschenkgift.

Prachtigmooi.

Blijvrolijk.

9. Alliteratie (beginrijm)

Alliteratie is een rijmvorm, waarbij sprake is van gelijkheid van de beginklank van woorden, bijvoorbeeld: met man en macht, buigen of

barsten, bont en blauw, kind noch kraai.

Toonder gebruikt alliteratie vooral in namen van de figuren uit de Bommelsaga, zoals:

Bulle Bas, hoofdcommissaris

Wammes Waggel, levensgenieter

Grootgrut, kruidenier

Hiep Hieper, zakenman aan lager wal

Terpen Tijn, meester-schilder

Pee Pastinakel, lid van het Kleine Volkje

Zwarte Zwadderneel, boeteprediker

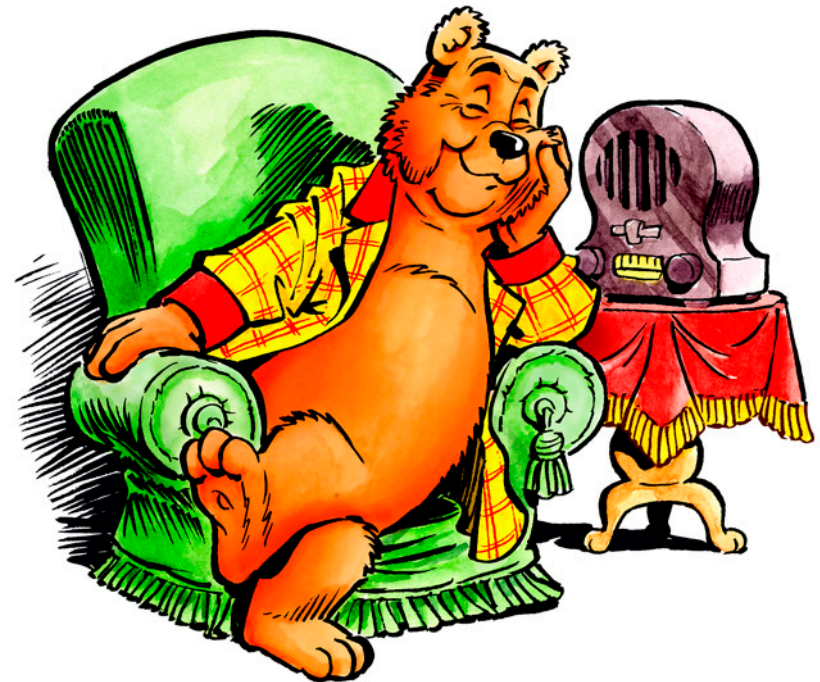
De allitererende uitdrukking ‘kommer en kwel’ is door Toonder bedacht.

Krachttermen

Toonder laat zijn figuren regelmatig krachttermen gebruiken, maar deze zijn nooit grof. Kapitein Wal Rus: ‘*Overgehaalde landgarnaal, gebarsten topeindtalie, landkakeklobbes.*’ Professor Prlwytzkofski: ‘*Praw, der hemeldonderweder.*’

In verhaal 101 ‘De grauwe razer’ staan honderden krachttermen: ‘*Krijg de teter, opgelapt krothuis, krotenkoker, puingruwel, enzovoort.*’

Omdat Toonder zowel tekenaar als schrijver is, heeft hij van zijn dubbele begaafdheid gebruik gemaakt door tekst en illustratie aan elkaar te verbinden.

Tenslotte

Dat doet hij op humoristische wijze. Als je de tekst leest zonder de tekening te bekijken, of andersom, gaat de grap verloren. Hierboven zie je twee voorbeelden van deze vorm van ‘beeld-spraak’.

Marten Toonder heeft zijn eigen plaats in de Nederlandse literatuur verworven. Daarvoor is een aantal redenen te noemen:

1. Toonder is begonnen als tekenaar van tekststrips. Hij voelde zich in de eerste plaats tekenaar. Pas later kwam de nadruk te liggen op tekst en ontwikkelde hij zich tot een gewaardeerd schrijver.
2. De combinatie van illustraties en tekst werd door velen aanvankelijk niet gezien als serieuze literatuur. Stripverhalen hadden immers bij de opvoeders in de jaren na de oorlog een slechte naam. Kinderen zouden er leeslui van worden. Bovendien keken sommige bekende Nederlandse schrijvers nogal op het werk van Toonder neer. Pas later kreeg hij de waardering die hij verdiende.
3. Het oeuvre van Toonder is moeilijk te plaatsen in een literaire stroming. Bovendien had hij weinig aansluiting bij de heersende literaire stromingen in de jaren dat hij zijn verhalen schreef. De poëmen van markies de Cantecler beschouwt hij in elk geval als (enige) representant van de literaire stroming der ‘veertigers’.
4. Toonder noemde zichzelf een romantisch schrijver, die verhalen te vertellen had. Verhalenvertellers waren niet erg populair in de Nederlandse literaire wereld. ‘Grote schrijvers’ van na de oorlog schreven vooral over individuele ervaringen, waarbij oorlog, dood, ellende en de machteloosheid om de wereld te verbeteren belangrijke thema’s waren. Toonders gedachtegoed paste daar niet bij. Zijn fijngevoelige ironie botste met deze levenshouding en

daarom heeft het lang geduurd, voor men in het Nederlandse taalgebied begreep dat Toonder zijn eigen ‘boodschap’ had.

Zoals gezegd, nam halverwege de jaren vijftig de waardering voor zijn werk toe en in 1967 besloot uitgeverij De Bezige Bij een aantal verhalen uit de Bommelsaga als literatuur uit te geven. Dat sloeg aan. Het eerste boek kreeg de titel mee ‘Als je begrijpt wat ik bedoel’. Het bevatte drie Bommelverhalen.

De waardering voor het werk van Toonder is zo groot dat gesteld kan worden dat zijn literaire oeuvre tot het Nederlandse culturele erfgoed behoort.

De avonturen van Tom Poes en heer Bommel verschenen niet alleen als tekststrips. Naast de 177 verhalen van de Bommelsaga zijn er ook verhalen verschenen in allerlei tijdschriften.

Deze verhalen worden echter gerangschikt onder de term ‘ballonstrips’. Teksten zijn in de tekeningen toegevoegd in ‘wolkjes’. Ze hebben daardoor geen literaire kwaliteit, maar zijn als stripverhaal vaak erg leuk.

Jarenlang verscheen de Tom Poesstrip in het weekblad ‘Donald Duck’, in totaal 76 verhalen. Deze werden getekend en geschreven door medewerkers van de Toonder Studio’s. Veel van deze verhalen zijn uitgegeven in stripalbums, die antiquarisch nog wel te koop worden aangeboden. Maar ook is van deze verhalen een serie ‘Volledige Werken’ uitgegeven in 21 delen (Uitgeverij Panda).

De Toonder Studio’s verzorgden veel meer stripverhalen dan alleen de Bommelsaga. De bekendste zijn Panda, Kappie en Koning Hollewijn.

Wil je meer weten over het werk van Marten Toonder, dan kun je een bezoek brengen aan museum 'De Bommelzolder', over het werk van Marten Toonder.

In dit museum vind je vrijwel het complete oeuvre van Toonder, plus allerlei 'Bommelaria' die in ruim een halve eeuw rond het werk van Toonder op de markt zijn gebracht. Bovendien is er een archief met boeken en artikelen, geschikt om een werkstuk over Toonder te kunnen maken. Op de website van het museum kun je veel informatie vinden (www.bommelzolder.nl).

Enkele citaten uit de Bommelsaga

In een kort betoog behandelde heer Bommel het televisiewezen, het politieke bestel, de opvoeding, de kunst, het leger, de wetenschap en de sport en keurde dit alles in enkele woorden af.

Ik ga je bekeuren Bommel. Hoe is je naam?

Diep in het woud, daar waar de rode draaidennen staan, bevindt zich de spelonk waar de gnoom Knar zijn eenvoudige werkplaats had ingericht. Lang, lang geleden had hij het wiel uitgevonden en sindsdien gold hij als de grootste deskundige voor alles wat draait. Meestal kon men hem te midden van vervallen werkstukken voor zijn grot aantreffen, waar hij, onder het genot van oude kanaster, nadacht over alles wat wentelt - en dat is veel.

De heks, die Kwetal bedoelde, heette Neppa Kornoelje, en in haar jonge jaren genoot ze een zekere faam in de betere kringen. Maar van die roem was niet veel overgebleven. Eerlijk gezegd zat ze nogal in de zorgen, want haar toverkracht was al jaren aan het tanen. En diezelfde morgen had ze bericht gekregen van het kollenvakverbond, dat ze vóór de lente haar vakvrouwschap moest bewijzen, omdat ze anders geschrapt zou worden.

Het zal onze lezers duidelijk zijn, dat heer Bommels handelwijze onbehoorlijk was. Men gooit geen generaal de deur uit en men maakt geen hooggeplaatste officier belachelijk - het leger heeft het toch al zo moeilijk vandaag de dag.

‘Opzij gaan?’ herhaalde de korporaal. ‘Uitwijken? Dat hoort niet tot de standaardbevelen.

Zij begrijpen alleen linksom, rechtsom, afdeling halt en voorwaarts mars! Maar dat is ruim voldoende. Daar kun je een militair alles mee laten doen.’

Hier staat een gestudeerd heer voor u, die zich niet met een appeltje in het riet laat sturen!

Het waren zakenlieden, die betere dagen gekend hadden, doch die door de belastingen en verkeerde beleggingen geheel aan lager wal geraakt waren. Nu voorzagen ze in hun onderhoud door een handel in ongeregelde goederen - een kommervol bestaan in een tijd, dat alle goederen geregeld zijn.

De oudste firmant, een zekere B. Super, was de gehele dag doende om oude, waardeloze schilderstukken van beroemde handtekeningen te voorzien - en de andere reed langs de hotels om toeristen in de aldus ontstane meesterwerken te interesseren.

Pluis is voor de braven, maar met niet pluis kan men zaken doen.

Stalen denkramen, daar houd ik niet van, ze sluiten nooit.

Er weerklonk een krakende slag, sappig ooft dwarrelde door de lucht en het volgende ogenblik was het kraampje herschapen in een mengsel van versplinterd hout en vruchtenpuree.

Als mijn goede vader dit zou meemaken, zou hij zijn graf omdraaien.

‘SCHOKKEND’

‘Als mijn blik valt op het ochtendblad dat Joost bij de pap heeft opgediend, vergaat mij vaak de eetlust, zodat ik mij in een gemakkelijke stoel terugtrek om het gebodene met een lege maag onder de lede ogen te zien. Zijn er nog heren? vraag ik me in arren moede af, terwijl de ene schuinsmarcherende politicus na de andere verkeersvlegel mijn pagina’s vult. Gelukkig is er dit bulkboek, dat menige krant doet verbleken en dat deze vraag geruststellend beantwoordt. Bovendien is het aangevuld met verduidelijkende prenten, zodat ook leesluien er hun gading in kunnen vinden.’
– gaf de heer O.B.B. te R. ons te verstaan.